

**T.C.
GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKİYEDE FAALİYET GÖSTEREN
DİNİ BİR TERÖR ÖRGÜTÜ OLARAK
HİZBULLAH**

**Ömer Alper YURTSEVEN
YÜKSEK LİSANS TEZİ
STRATEJİ BİLİMİ ANABİLİM DALI**

**GEBZE
2006**

**T.C.
GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKİYEDE FAALİYET GÖSTEREN
DİNİ BİR TERÖR ÖRGÜTÜ OLARAK
HİZBULLAH**

**Ömer Alper YURTSEVEN
YÜKSEK LİSANS TEZİ
STRATEJİ BİLİMİ ANABİLİM DALI**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Abdulkadir AKÇİN**

**GEBZE
2006**

ÖZET

**TEZ BAŞLIĞI: Türkiye’de Faaliyet Gösteren Dini Bir Terör Örgütü Olarak
Hizbullah.**

YAZAR ADI: Ömer Alper YURTSEVEN

Din duygusu kendi başına şiddet ve terör içermese de bazılarınca sosyal yapıya saldırganlık olarak yorumlanabilmektedir. Aslında İslam politik olmayan, manevi ve ahlaki gelişimle alakalı bir din olmasına rağmen, politik ve siyasi bir araç olarak kullanılmaktadır. Hatta politik İslam, İslam’ın tarihsel olarak oturduğu alanın gayri meşru yorumlanmasıdır. Özellikle son yıllarda daha önce görülmemiş bir şekilde İslam’ın dini ve ahlaki değerleri politik İslam’ın gölgesinde bırakılarak olumsuz politik oyunların, kavga ve çatışmaların dayanağı durumuna getirilmiştir. Şunu da vurgulamak gerekir ki, her ne kadar Politik İslam şiddet içerse de bu yargı tüm politik İslam söylemcileri için geçerli değildir.

Türkiye’nin konumu itibarıyla Asya ile Avrupa arasında bir köprü olması, onun yüzyıllar boyunca çok çeşitli tarihi, etnik ve kültürel oluşumlardan etkilenmesine ve maruz kalmasına sebep olmuştur. Bu farklılıklar günümüz Türkiye’sinin bir mührü olsa da süratle modernleşen bu ülke, İslam ile demokrasinin nasıl bütünleştirileceğinin bir örneği olma yolundadır. Türkiye İslamcı sesleri kabullenerek ve katılımlarının sınırlarını genişleterek sivil demokrasisini koruyup güçlendirmektedir.

Bununla birlikte Türkiye’de fundamentalist terörizm ve Hizbullah gibi radikal terör örgütleri varlıklarını devam ettirmektedirler. Ancak genelde bu gruplar ideolojilerinde ve eylemlerinde halkın çoğunluğunun tepkisine maruzdurlar. Ülkeyi meşgul eden büyük problemlerin ana sebepleri radikalizm, ayrımcılık ve terörizm olagelmıştır.

Güneydoğu Anadolu orijinli olan Türk Hizbullah’ı genel olarak Diyarbakır, Van, Batman ve Mardin’de üstlenmiştir. İlk zamanlarda Hizbullah terör örgütü

üyeleri kendi fikirlerini yaydıkları kitapevleri çevresinde toplanmışlardır. Zamanla fikri olarak genişlemeye ve açılıma çalışmışlardır.

Hizbullah olgusu ilk olarak Vahdet Kitapevi etrafında oluşmuşsa da daha sonraları İlimciler ve Menzirciler olarak fikri ve operasyonel dağılmalar ve ayrılmalar olmuştur. İlimciler Hüseyin Velioglu liderliğinde İlim Kitapevini, Menzirciler de Fidan Güngör liderliğinde Menzil kitapevini kurmuşlar ve yapılanmalarını bu yönde sürdürmüşlerdir.

Bu iki grup lider kavgasının yanı sıra terörist taktik ve stratejilerinde de bir birlerine ters düşmüşlerdir. İlim grubu silahlı mücadeleye başlanması gerektiği görüşünde olmalarına rağmen, Menzil grubu henüz silahlı mücadelenin erken olduğu görüşündedirler. İlimciler ilk olarak PKK- KONGRA GEL militanları ile silahlı mücadeleye başlamışlar, daha sonra da menzirciler başta olmak üzere diğer İslami oluşum ve gruplarla mücadele etmişlerdir. Bu silahlı mücadelelerde her iki taraftan da pek çok insan ölmüştür. Söz konusu mücadele Hizbullah'ın dışı (Anadolu ve İstanbul'a) açılma aşamasında 2001 yılındaki Beykoz operasyonu ile sona erdirilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti bulunduğu jeopolitik ve jeostratejik konumunun üstünlüğü ve tarihsel ve kültürel birikimi nedeniyle yıllardır tüm dış ve iç odaklı şer güçlerin hedefinde olagelmıştır. Onlarca yıldır tüm savaşlarında sürekli olarak başarılı olan Türkiye Hizbullah Terör örgütü ile olan mücadelesinde de tüm iç ve dış olumsuzluklara rağmen bu başarısını sürdürmüştür.

SUMMARY

**TITLE OF THESIS: Hizballah; as a religiously motivated terrorist organization
in Turkey**

NAME OF AUTHER: Omer Alper YURTSEVEN

Although religious faith itself cannot produce violence and terrorist behavior, it may be interpreted to justify an attack on social structure. Essentially, Islam is an apolitical religion concerned solely with spiritual and ethical guidance and using Islam as both a religion and a state or global political structure may be perceived as a deviation from and a perversion of that true conception. Furthermore, political Islam may be construed as an illegitimate extension of the Islamic tradition outside of the properly religious domain it has historically occupied. In recent years, the phrase *political Islam* has been used to refer to 'the seemingly unprecedented irruption of Islamic religion into the secular domain of politics' as 'Islam has become a central point of reference for a wide range of political activities, arguments and opposition movements'. Nevertheless, even though Muslim activists often use Islam for political purposes, it is important to note that not 'all forms of contemporary Islamic activism involve trying to "capture the state"'.

Owing to its unique location between Europe and Asia, Turkey has been composed of and influenced by a variety of cultural, ethnical and historical entities for centuries. Diversity is still a hallmark of contemporary Turkey and the rapidly modernizing country has seemingly set an example of what is possible in integrating Islamic movements into its relatively democratic political system. By accommodating Islamic voices and expanding the boundaries of participation, Turkey has preserved and consolidated its democracy and civil society.

Nonetheless, fundamentalist terrorism is still a reality and such radical terrorist groups as Turkish Hizballah are active in Turkey today. Overall, the activities and ideologies of these groups have been met with much resistance by the mainstream society. Major issues have been revived and causing growing concern throughout the country, including radicalism, integristism, separatism and terrorism.

Based in southeastern Anatolia, Turkish Hizballah originally operated mainly in the cities of Diyarbakir, Van, Batman and Mardin. Members of the terrorist group habitually gathered in and around bookstores, where they discussed their ideologies and spread their propaganda. According to official reports, the founding members of Turkish Hizballah initially gathered at one bookstore, Vahdet, but they were never able to form a homogenous group.

Due to ideological divergences and leadership disputes, Turkish Hizballah separated into two major groups: Ilimciler (Scientists) and Menzilciler (Rangers). The Ilimciler, led by Huseyin Velioglu, met at the Ilim Bookstore, whereas the Menzilciler, led by Fidan Gungor, congregated at the Menzil bookstore. Beside leadership struggle, the two factions were opposed in the tactics they used to accomplish the goal of the terrorist organization. While the Ilimciler defended armed struggle and comprised Hizballah's most brutal factions, the Menzilciler believed it was too early for such radical action and opposed, for instance, attacks on suspected PKK-KONGRA GEL members. An intra-group struggle stemmed from the battle for leadership and caused the death of over a hundred people on both sides. In 1994, the assassination of Menzilciler leader Fidan Gungor by Ilimciler members almost obliterated the dispute between Ilimciler and Menzilciler, but the truce was short-lived and the factions remain opposed to this day.

In the late 1990s, Hizballah attempted to widen its area of operation to cities in the western part of Turkey, especially Istanbul. The ongoing conflict between Hizballah and PKK-KONGRA GEL in southeastern Turkey was the major impetus for the shift. Still, western cities like Istanbul did not prove to be as favorable an environment as southeastern cities had been (e.g., Diyarbakir, Van, or Mardin) for the development of Hizballah. The efforts of the group were seriously curbed as major operations were carried out against Hizballah cells in and around Istanbul in early 2000, one of which led to the killing of Huseyin Velioglu, the Ilimciler group leader, and the arrest of his two top lieutenants, Edip Gumus and Cemal Tutar.

TEŞEKKÜR

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin yıllardır en büyük handikaplarından biri olan, Türkiye'yi hem iç işlerinde hem de dış işlerinde meşgul eden olumsuzlukların başında gelen terör ve terörizmi incelediğim, halkımızın masum dini inançlarını kendi politik ve ayrılıkçı çıkarları uğruna istismar eden örgüt ve gruplardan biri olan Hizbullah Terör örgütünün yapısı, oluşum ve gelişimi hakkında yaptığım bu mütevazı araştırmamda benden her yönüyle maddi ve manevi desteklerini eksik etmeyen, bana bu yolda önder olan tez danışmanım sayın Prof. Dr. Abdulkadir AKÇİN'e, kıt imkânları ile kendi kategorisinde pek çok gelişime ve değişime imza atan bu kutsal eğitim kurumunun baş aktörü Rektörümüz sayın Prof. Dr. Alinur BÜYÜKAKSOY'a, Rektör Yardımcısı sayın [Prof. Dr. Vasfi Eldem](#)'e, Rektör Yardımcısı sayın [Prof. Dr. Orhan ŞAHİN](#)'e, Rektör Danışmanı sayın Prof. Dr. Lütfihak ALPKAN'a, Bölüm Başkan Yardımcısı sayın Doç. Dr. Halit KESKİN'e, çalışmalarım boyunca sürekli beni cesaretlendiren Bakırköy İlçe Emniyet Müdürümüz Sayın Mustafa KÖSE'ye teşekkür eder şükranlarımı sunarım.

Ömer Alper YURTSEVEN

Haziran 2006

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	iv
SUMMARY	vi
TEŞEKKÜR	viii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	ix
GİRİŞ	1
1. TERÖR ve TERÖRİZM	6
1.1. Terörün Genel Tanımı	6
1.2. Terör ve Terörizm	7
1.3. Devrimci Terörizm	10
1.4. Alt Devrimci Terörizm	10
1.5. Baskıcı Terörizm	10
1.5.1. Ayrılıkçı/Bölücü Terör	11
1.5.2. Dini Motiveli Terör	12
1.5.3. Yıkıcı (sol) Terör	12
1.6. Devlet Terörü	13
1.7. Uluslar Arası Terörizm	13
1.8. Nükleer Terörizm	15
1.9. Terörün Özellikleri	16
2. DİN ve DİNİ MOTİVELİ TERÖR	17
2.1. Dinin Tanımı	17
2.2. Din ve Toplum Hayatındaki Önemi	18
2.3. Din İstismarı	20
2.4. Laiklik	22
2.5. İrtica ve İrticai Faaliyet	26
2.6. İslam Dininde Cihat Nedir?	27
2.6.1. Küreselleşme Karşısında Cihat	31
2.7. Diğer Dinlerde Cihat Nedir	32
2.8. Dini Motiveli Terörizm	34
2.8.1. Dini Motiveli Terörizmin Özellikleri	35
2.9. Yasal Durum	37

2.9.1. Anayasa	37
2.9.1.1. 1982 Anayasasının Genel Esasları	37
2.9.1.2. 1982 Anayasasında Temel Haklar ve Ödevler	40
2.9.1.3. 1982 Anayasasında Kişi Hakları ve Ödevleri	41
2.9.2. Terörle Mücadele Kanunu	44
2.10. İslam Odaklı Şiddetin Tarihsel Yönü ve Kaynağı	45
2.11. Radikal Bir İnanışla Din	49
2.12. Geleneksel Dini İnanış	54
2.13. Radikal Dini Gruplar	57
2.14. Tarikat ve Dini Cemaatler	57
2.15. Türkiye’de Terör	58
2.16. Türkiye’de Dinin Terör Amacıyla Kullanılması	61
3. ÜLKEMİZDE FAALİYET GÖSTEREN DİNİ MOTİVELİ BİR TERÖR ÖRGÜTÜ OLARAK HİZBULLAH	63
3.1. Kuruluşu ve Ortaya Çıkışı	63
3.2. Fikri Temelleri	65
3.2.1. Mansur Güzelsoy’un Vasiyetnamesi	67
3.3. Hizbullah’ın Ülkemizdeki Oluşum ve Gelişimi	69
3.4. Oluşumu ve Gelişimi Etkileyen Faktörler	70
3.4.1. İran İslam Devrimi	70
3.4.2. Bölgenin Dini Yapısı	70
3.4.3. Bölgenin Eğitim Düzeyi	71
3.4.4. Bölgenin Ekonomik Yapısı	71
3.4.5. Bölgenin Demografik Yapısı	71
3.4.6. Sosyo-Kültürel Yapı	72
3.5. Hizbullah-PKK Çatışması	74
3.6. Hizbullah-İlim ve Hizbullah-Menzil Arasındaki Görüş Ayrılıkları ve Çatışmalar	77
3.6.1. Menzil Grubunun Görüşleri	78
3.6.2. İlim Grubunun Görüşleri	79
3.7. Hizbullah Terör Örgütünün Amacı	83
3.8. Hizbullah’ın Stratejisi	86
3.8.1. Tebliğ (propaganda)	86

3.8.2. Kitlesele Yapılanma - Cemaat (Teşkilatlanma)	87
3.8.3. Cami Yapılanması	88
3.9. Genişleme	90
3.10. Silah Mühimmat	91
3.11. Örgütün Yapılanması	92
3.12. Hizbullah'ın Hicreti ve İstanbul Yapılanması	96
3.13. Göç Başlıyor	100
3.14. Hicrette Dikkat Edilecek Unsurlar	102
3.15. Sığınak	102
3.16. Örgütlenme Modeli	104
3.17. Lider	109
3.18. Üst Düzey Sorumlular	110
3.19. Bölge Sorumluları	111
3.20. Silahlı Kanadı (Askeri Kanat)	112
3.21. Eylem Türleri	113
3.21.1. Tehdit	113
3.21.2. Darp	113
3.21.3. Yaralama	114
3.21.4. Kundaklama	114
3.21.5. Zincir ve Kezzap Kullanma	115
3.21.6. Öldürme	115
3.21.6.1. Ateşsiz silahlarla öldürme	115
3.21.6.2. Ateşli silahla öldürme	116
3.21.7. Adam kaçıırma ve sorgulama	121
3.21.7.1. Faili meçhul Cinayetler	125
3.22. Eylem Hedefleri	126
3.23. Siyasi Kanat	129
3.23.1. Cami Çalışmaları	129
3.23.2. Okul Faaliyetleri	131
3.23.3. Esnaf Faaliyetleri	132
3.23.4. Dini Eğitim Faaliyetleri	132
3.24. Eleman Temini	138
3.24.1. Kitapevleri	138

3.24.2. Camiler	138
3.24.3. Okullar	138
3.24.4. Arkadaş ve Aile Çevresi	139
3.25. Örgüt Mensuplarının Genel Özellikleri	140
3.26. Örgütün Gelir Kaynakları	141
3.26.1. Zekâtlar (Haraç)	142
3.26.2. Bağış (İnfak)	143
3.26.3. Kurban Derileri	143
3.26.4. Kaset Satışları	144
3.26.5. Ganimet Mal	144
3.26.6. Kaçırılan Şahıslardan Elde Edilen Gelirler	144
3.26.7. Çeşitli Adlar Altında Camilerden Toplanan Paralar	145
3.26.8. Fitre, Sadaka ve Hibeler	145
3.26.9. Market, Dolmuş, Taksi ve Diğer Ticari İşletme Gelirleri	145
3.27. Arşiv Çalışmaları	146
3.28. İstihbarat Çalışmaları	150
3.29. Cezaevi Faaliyetleri	152
3.30. Yurtdışı Bağlantısı	154
3.31. Hizbullah'ı Devrim Muhafızları mı Eğitiyordu	162
3.32. Hizbullah'ın Dünü, Bugünü, Yarını	162
3.32.1. Askeri Kanat Çökmedi	164
3.32.2. Kırsalda Üslendi	164
3.32.3. İstihbaratı Güçlü	165
3.32.4. Militan Sayısı	165
3.32.5. Hizbullah-PKK İşbirliği	166
4. SONUÇ	171
KAYNAKLAR	180

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti yıllardır terörizmle savaşıyor ender ülkelerden biridir. Türkiye’de yeniden canlanan radikalizm ve terörizme yukarıdan bakıldığında, Türk Hizbullah’ının diğer pek çok terör örgütünde olduğu gibi eylem ve terörizm mantalitesi olarak diğer terör örgütleri ile özellikle de KONGRA-GEL (PKK), Lübnan Hizbullah’ı ve ASALA ile örtüştüğü anlaşılacaktır.

Terörizm gerçeği tüm dünyanın yüzyıllardır çözümünü aradığı en büyük problemi olagelmıştır. Amerikan vatandaşları 1993 yılında Kör İmam lakabıyla tanınan Ömer Abdül Rahman¹ (*Kör imam lakaplı Arap asıllı Ömer Abdül Rahman; New York'taki Dünya Ticaret Merkezi'ne düzenlenen bombalı saldırının sorumlusu olarak ömür boyu hapis cezasına çarptırılmıştır. ABD'nin Colorado eyaleti Denver City'nin 160 km. güneyinde 1994'te açılan, Çoğu El Kaide üyesi 399 mahkûmun bulunduğu ve yetkililer tarafından, "fırar etmek imkânsız" diye nitelenen Supermax Cezaevinde tutuklu olarak bulunmaktadır.*) tarafından Dünya Ticaret Merkezinin bombalanmasının ve 1995 yılında Oklahoma City'nin bombalanmasının ardından kendi topraklarındaki ilk büyük terör saldırısına 2001 Eylül ayında tanık olmuşlar ve yıllardır var olan dünyanın değişik yerlerindeki terör örgütlerinden ve eylemlerinden acı duymaya başlamışlardır. Yukarıda da belirtildiği gibi Türk Devleti onlarca yıldır terörizmin her türüyle savaşıyor bir devlettir. Ancak biz bu çalışmada özel olarak Türk Hizbullah’ı ile olan savaşı ele alacağız.

Türkiye son otuz yıldır milletler arası hak ettiği desteği ve takdiri almadan kendi topraklarında bulunan terörizm ile savaşmaktadır. Türkiye’de aktif olan terörist gruplar sadece Hizbullah ve PKK ile sınırlı olmayıp aynı zamanda DHKP/C gibi İran ve Suriye tarafından desteklenen birçok terörist grup vardır. Türk Hizbullah’ını anlamak için sadece laik bir ülkede politik ve radikal İslam’ın nasıl yeniden canlandığını kavramak yeterli olmaz. Aynı zamanda Türk Hizbullah’ının, adaşı Lübnan Hizbullah’ından ve PKK’dan tamamen farklı olduğunu da göz önünde bulundurmak gerekir.²

¹ 22 Ağustos 1999 ve 19 Mayıs 2006 tarihli Hürriyet Gazeteleri.

² YILDIRIM, Necati, “*Güneydoğu Sorununun Türk Dış Politikasına Etkileri*”, Ankara; A.Ü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2003

Din duygusu kendi başına şiddet ve terör içermese de bazılarınca sosyal yapıya karşı saldırganlık olarak yorumlanabilmektedir. Aslında İslam politik olmayan, manevi ve ahlaki gelişimle alakalı, inananlara hem dünya hem de ahiret mutluluğu vadeden bir din olmasına rağmen, zaman zaman politik ve siyasi bir araç olarak kullanılmaktadır. Hatta politik İslam; İslam'ın tarihsel olarak oturduğu alanın gayri meşru yorumlanmasıdır, denilebilir. Özellikle son yıllarda daha önce görülmemiş bir şekilde İslam'ın dini ve ahlaki değerleri politik İslam'ın gölgesinde bırakılarak olumsuz politik oyunların, kavga ve çatışmaların dayanağı durumuna getirilmiştir. Şunu da vurgulamak gerekir ki, her ne kadar Politik İslam şiddet içerse de bu yargı tüm politik İslam söylemcileri için geçerli değildir.³

İslam'ın Türkiye'deki rolü, tarihi gibi karışık bir durum arz etmektedir. Tarih boyunca Türklerin İslam dinini diğer dinlere hoşgörülü ve saygılı davranmayı emrediyor olarak algılamaları sayesinde, Osmanlı İmparatorluğunun topraklarını üç kıtada genişletirken hiçbir yerde büyük ve geniş çaplı bir iç savaş, çatışma veya ayaklanma olmamıştır. Osmanlı Devletinin engin hoşgörüsü sayesinde bu gün kan gölüne dönen Ortadoğu'da, özellikle Kudüs'te 400 sene her üç dinin mensupları huzur içinde yaşamışlardır. Dahası, ağırlıklı olarak sofistikt düşüncelerden etkilenmiş ilk Türk Müslümanlar diğerlerinin aksine kendilerini politik İslam anlayışından kesin hatlarla ayrı tutmuşlardır. Bu anlayışın sonucu olarak İslam âlimlerinin önde gelenleri Müslümanlıkla terörizmi bağdaştıramayıp; *“teröristin Müslüman, Müslüman'ın da terörist olamayacağını”* söylemişlerdir.⁴

Türkiye'nin konumu itibariyle Asya ile Avrupa arasında bir köprü olması, onun yüzyıllar boyunca çok çeşitli tarihi, etnik ve kültürel oluşumlardan etkilenmesine ve maruz kalmasına sebep olmuştur. Bu farklılıklar günümüz Türkiyesinin bir mührü olsa da süratle modernleşen bu ülke, İslam ile demokrasinin nasıl bütünleştirileceğinin bir örneği olma yolundadır. Ancak bu durum başta Ortadoğu'yla birebir ilgilenen ve geleceğini Ortadoğu'daki hâkimiyetinde gören gelişmiş ülkeler ve İslam dinini bir terör dini olarak kabullenip kendi kısır çıkarları için kullanan ülkeler için umut kırıcı bir durumdur.⁵

³ BORJAS, George J., *Ethnic Capital and Intergenerational Mobility*, The Quarterly Journal of Economics, Vol. 107, N. 1, (Feb. 1992), p. 123,124

⁴ ŞEHİRLİ, Yücel Atilla., *“Türkiye'nin Jeopolitik Öneminden Kaynaklanan Bölücü Terör Hareketleri ve Devletin Aldığı Tedbirler”*, İstanbul; İ.Ü. Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1999.

⁵ YILDIRIM, Necati; *a.g.e.*

Bununla birlikte Türkiye’de fundamentalist terörizm ve Hizbullah gibi radikal terör örgütleri varlıklarını devam ettirmektedirler. Ancak genelde bu gruplar ideolojilerinde ve eylemlerinde halkın çoğunluğunun tepkisini almaktadırlar. Ülkeyi meşgul eden büyük problemlerin ana sebepleri radikalizm, ayrımcılık ve terörizm olagelmıştır. Bu durum ise hem ülkedeki politikacılar hem de halk tarafından bilinmektedir.

Taha AKYOL, Hariciler ve Hizbullah adlı eserinin önsözünde; Hizbullah’ın zamanımızdan yaklaşık 14 asır önce gelmiş olan ama aynen Hizbullah terör örgütü gibi İslam Dinini yanlış ve yanlı olarak yorumlayıp, daha İslam Dininin Peygamberi Hz. Muhammet’in sahabelerinin pek çoğunun hayatta olduğu bir dönemde vahşice kan döken Haricilere ne kadar da çok benzediğini vurgulamaktadır.⁶

Siyasi fetihlerin çizdiği İslam coğrafyası, çok farklı kültürleri ve anlayışları ihtiva ediyordu.⁷ Bunlar İslam’ı da elbette ki farklı şekil ve düzeylerde anlayacaklardı. Hz. Muhammed’in Veda Hutbesinden sonra çeyrek asır bile geçmemiştir ki, Irak sınırındaki Sıffin sahrasında iki Müslüman ordu birbirlerine karşı amansız bir savaşa girmişlerdi. Bir ordunun başında “Allah’ın Aslanı” cennetle müjdelenmiş Hz. Ali, öbür ordunun başında sahabeden olan Muaviye. Her iki orduda da birbirine kılıç çekmiş sahabeler mevcut. İşte Hariciler bu çatışmanın içinden çıkacaktır. Bu kanlı çekişmelerin çok önemli ve tayin edici bir sebebi vardır: kabile ruhu veya kabileci (tribal) toplum yapısı. Peygamber hayattayken kabile ruhuna karşı, kabile asabiyetine karşı, kabileyi toptan üstün kılan veya sorumlu sayan, İslam’ın bireysel sorumluluk ilkesiyle taban tabana zıt anlayışlara karşı, hülasası “vahşet” ve “barbarlığa” karşı, mücadele etmişti.⁸

Yeni Cumhuriyetten önce Osmanlı Devleti; İslami bilimlerin devlet eliyle yaygın bir şekilde öğretildiği, bol sayıdaki ulemanın geleneksel olarak saygı ve hürmet gördüğü, korunduğu ve hem halk tarafından hem de devlet tarafından itibar gördüğü, kısacası İslam Dininin ve İslam âlimlerinin ön planda tutulduğu bir toplum

⁶ Akyol, Taha; *Hariciler ve Hizbullah*, Doğan Kitapçılık, İstanbul 2000, s:7-8 Kitabın Önsözünden birkaç alıntı: Hizbullah ya da hizbulvahşetin korkunç cinayetleri ortaya çıkınca, İslam tarihini ve sosyolojisini bilenler hemen Haricileri hatırlar. Hariciler İslam’daki ilk dini-siyasi radikal harekettir.

⁷ GUNTER, M. Micheal; *The Kurds and The Future of Turkey*, MacMillan, London, 1997, s:12

⁸ Akyol, Taha; *a.g.e.*, s:22-29

yapısına sahipti.⁹ Hâlbuki bu süreç Osmanlı Devletinin duraklama yıllarından itibaren bozulmaya başladı. Zamanla birer ilim irfan yuvası olan o günkü eğitim öğretim kurumları tekke ve zaviyeler, İslam'ın Ortodoks yorumlarının yapıldığı, ilmin ve bilimin geri plana atıldığı yerler olmaya başlamıştır. Tekke ve zaviyeler yavaş yavaş gruplaşmaların, ayrımcılıkların yapıla geldiği yerler olmuştur. Körü körüne, yobazca tarikatlaşma ve cemaatleşmeler meydana gelmiş, ayaklanmalar ve isyanlar vuku bulmuştur. Cumhuriyetin ilanı ve onu izleyen Atatürk Devrimleri ile birlikte yeni Türkiye Cumhuriyetinde İslam'ın bu yanlış yorumlanarak her türlü gelişime karşı olan yönü aleyhine bir savaş açıldı. Tekke ve zaviyelerin etkisi azaltılarak tamamen yok edilmeye çalışıldı. Muasır medeniyetler seviyesine ulaşmada, İslam'ın Ortodoks yorumları baş engel olarak görüldü. Buna bağlı olarak tüm Devlet yönetiminde genel olarak, daha özel olarak da eğitim alanında topluca oldukça hızlı ve köklü bir şekilde sekülerizasyona (laikleşmeye) gidildi. Tevhid-i Tedrisat kanunu ile eğitiminde müthiş bir ilerleme oldu. Ayrıca Laikleşme sürecinde çıkartılan kanunlarla bu kendini bilmez, sahte din ulemalarının zararlı, başına buyruk hemen her hareketleri ve faaliyetleri kısıtlandı. Bunlardan bazıları sürgün edildi, bazıları idam edildi, bazıları da hapishanelere alındı. Eğitim ve öğretim modern tarzda verilmeye başlandı.

Halkımızın Osmanlı Devletinin gerileme yıllarından itibaren Cumhuriyetin ilk yıllarına kadarki geçen sürede “*DİN EĞİTİMİ*” adı altında dinden uzaklaştırılmaları sonucunda bu yönde bir boşluk olmuştur. Bu boşluk her ne kadar Cumhuriyet Devrimleri ile birlikte doldurulmaya çalışılmışsa da 1940'lı ve 50'li yıllardaki bazı baskıcı uygulamalar bu başarıyı sınırlandırmıştır. 1980'li yıllarda Demokratlaşmaya önem veren bir devlet anlayışının başlaması ile birlikte din eğitimi alanında çeşitli çıkışlar olmuştur. Halkın da desteği ile bu dönem din eğitimi için bir dönüm noktası olmuştur. 1980'li yıllardaki bu süreçle birlikte bilen bilmeyen, dini bir eğitimi olan olmayan, kimi art niyetli kimi iyi niyetli pek çok kimse halkın bu konudaki eksikliğini ama arzu ve isteğini de kullanarak çeşitli yapılanmalara gitmiştir. Bu yapılanmalardan bazıları kanuni olduğu gibi bazıları da kanunsuzdur.

11 Eylül'ün mimarları ilhamlarını İslam dininden aldıklarını beyan etmişler bu da “*İslami Terör*” mefhumunu yeniden ortaya çıkmasına sebep oldu. Oysa tarihe

⁹ ÇAKIR, Ruşen, *Ayet ve Slogan*, Metis yay., Eylül 2002, 9. Baskı, s: 21.

bakacak olursak teröristlerin çeşitli dinlere mensup veya dinsiz olabildikleri görülür.¹⁰ Bir terörist işlediği cinayetini dini sebeplere bağlayacak olursa, siyasi emelleri için dinini kötüye kullanıyor demektir. Bu bakımdan İslami Terör deyimini kullanırken; İslamiyet gibi semavi ve yüce bir dini, kendi siyasi amaçları doğrultusunda kötüye kullananları kastetmek daha doğru olur.¹¹

Bu araştırma Türk Hizbullah'ının oluşumunu, gelişimini ve yasadışı faaliyetlerini incelemek amacıyla yapılmıştır. “*Türkiye’de faaliyet gösteren dini bir terör örgütü olarak Hizbullah*” adlı bu çalışmada ayrıca İslam Dininin en az diğer dinler kadar terörizme, şiddete ve vahşete karşı bir din olduğu, tersine hoşgörüyü esas alan, hem ahiret hem de bu dünyada ayırım yapmaksızın tüm insanlara saadet ve huzur vazettiği gerçeği vurgulanmaya çalışılmıştır. Terör ve terörizm tanımları irdelenmiş, terörle savaşta uluslar arası işbirliğinin önemi vurgulanmaya çalışılmıştır.

---

¹⁰ KOCAHANLIOĞLU, O.S; *Gereğeli ve Açıklamalı Anayasa*, Temel Yay; İstanbul, 2003, S: 91

¹¹ ÖZÖREN, Süleyman; “*Turkish Hizbullah: A Case Study of Radical Terrorism*”, The Journal of Turkish Weekly, 13 Dec. 2004, s:4

1. TERÖR VE TERÖRİZM

1.1 Terörün Genel Tanımı

Terör, Latince bir kavram olup, "koru" manasına gelmektedir. Terörizm ise örgütlü, sistemli ve sürekli terör kullanmayı bir yöntem olarak benimseyen bir anlayıştır.

Terörü; sistematik şiddet kullanma yolu ile hedefine ulaşma amacı güden organize bir grubun metodunu tasvir etmek için kullanılan kelime olarak tanımlanabilir.¹² Büyük Larousse sözlük ve ansiklopedisinde terör; “Bir gücü, bir iktidarı zorla kabul ettirmek amacıyla sistemli bir biçimde şiddet kullanma, yıldırma, tedhiş”¹³ olarak ifade edilirken Siyasi Terimler ve Örgütler Sözlüğünde “kamu otoritesini veya toplum yapısını yıkmak için girişilen korku ve yılgınlık saçan şiddet hareketleri”¹⁴ olarak yer almaktadır. Sulhi DÖNMEZER terörü; şiddetin sosyal, ulusal, ırksal, dinsel, fesat çıkarıcı ve benzer diğer maksatlarla ve diğer sosyal sınıflar arasında çatışma, savaşa tahrik etmek üzere planlı ve hukuk dışı olarak kullanılması¹⁵ şeklinde tanımlamaktadır. Her ne kadar terörü tanımlamaya çalışsak da terörün aslında bir sistemiği, bir düzeni ve kuralı olmadığını için tanımı da kesin olarak yapılamamaktadır. Kısaca terör için örgütlü ve kuralsız bir şiddet hareketidir denilebilir.¹⁶

CIA Kontrterörist Merkezi eski Başkanı Paul PILLAR ise terörün dört ana anahtar faktörü olduğunu söylemektedir.

- Terör içgüdüsel bir şiddet eyleminden ziyade önceden planlıdır.
- Terör politiktir. (Varolan politik düzeni değiştirmeye yöneliktir.)
- Asker ya da savaşa hazır birlikleri değil sivilleri hedef alır.

Uluslararası (*subnational*) gruplar tarafından uygulanır.¹⁷

¹² İLHAN, Suat, *Terör?, Neden Türkiye*, ASAM Yayınları, Ankara 2002, 2. Baskı, sy: 5

¹³ Büyük Laresse Sözlük ve Ansiklopedisi, İstanbul, Milliyet Yayıncılık, C.22, s.1144.

¹⁴ Ansiklopedik Siyasi Terimler ve Örgütler Sözlüğü, Ankara, Güvenlik ve Yargı Muhabirleri Derneği Yayınları, 1992, s.124.

¹⁵ DÖNMEZER, Sulhi., *Her Yönüyle Tedhiş*, Son Havadis, 10.11.1977.

¹⁶ BUDAK, Nazım; *Varlığını Hedef Alan Tehdit*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul,1994, s:87

1.2 Terör ve Terörizm

Terörizmin birçok tanımı yapılmıştır. Terörün şimdiye dek uluslar arası literatürde tanımı yapılarak kabul edilmiştir denilemez. Bu nedenle de terörün pek çok tanımı yapılmış olmasına rağmen genel kabul görmüş, herkesin üzerinde anlaştığı bir tanımı yapılamamıştır. Terör-terörizm kavramları hem gündelik, hem siyasal, hem de akademik dilde her zaman, her yerde, herkese aynı anlamı ifade eden deyimler olmaktan çıkmıştır.¹⁸ Konu ile ilgili ortaya konulan tanımlar, terör-terörizmi belli ölçülerde ifade etmekle birlikte, tek başına ele alındıklarında yeterli görülmemektedirler.¹⁹ Bugün, terör-terörizmin, insanlığın karşı karşıya bulunduğu en önemli ve en tehlikeli sorunlardan biri olduğu kabul edilmekte olmasına rağmen, bu kavramların üzerinde evrensel bir tanımının yapılamamış olması ciddi bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Ayrıca, teröre maruz kalan ya da terörle mücadele eden grupların yahut devletlerin de çalışmalarına meşruiyet kazandırmak için kendilerine göre terör tanımları yaptıkları da bir gerçektir.²⁰ Bu noktada, bazılarının terör olarak gördükleri, diğerleri tarafından kahramanlık²¹ olarak görülebilmekte, birinin terörist dediğine bir diğeri özgürlük savaşçısı²² diyebilmektedir. Ancak, 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'ye yönelik gerçekleştirilen saldırılarla birlikte terör, artık dünyanın ortak bir sorunu olarak algılanmaya başlanmış ve terör konusunda uluslararası platformda bütün ülkelerce ortak bir tanım arayışına girilmiştir.²³

- Bir tanıma göre, terörizm, toplumun yapısını ve kamu otoritesini yıkmak, rejimin temel niteliğini değiştirmek için korkutma, sindirme, yıldırma ve şiddet eylemlerinin bütünüdür. Diğer bir tanıma göre terörizm, belirli bir amaç için, toplumun bütününe veya bir kesimini yıldırma, sindirmek ve gerektiğinde ortadan kaldırmak maksadıyla her türlü şiddet eylemlerini ihtiva eden sıralı hareketlerdir.

¹⁷ KAPLAN, Eben, *terrorism, State Sponsors of the Terrorism*, Council on Foreign Relations, internet sayfası.

¹⁸ İSEN, Galip., *Terörizm: İzm Çıkarılınca Geriye Kalanlar Üzerine*, Der. Ümit ÖZDAĞ, O.Metin ÖZTÜRK, Terörizm İncelemeleri, Ankara, ASAM Yayınları, 2000, s.52.

¹⁹ DİLMAÇ, Sabri., *Terörizm Sorunu ve Türkiye*, Ankara, EGM Yayınları, 1997, s.29.

²⁰ ÇINAR, Bekir., *Devlet Güvenliği, İstihbarat ve Terör*, Ankara, Sam Yayınları, 1997, s.197.

²¹ PALMER, Bruce., *Codification of Terrorism as An International Crime*, ed; M.Charif Bassiouni, International Terrorism and Political Crimes, 2005, s.507.

²² CLUTTERBUK, Richard., *Terrorism in an Unstable World*, London, Routledge Press, 1994, s.5.

²³ GÜRLER, Ali İhsan, *Büyük Ortadoğu Projesi ve Bush Doktrini*, IQ Yay., İstanbul, 2005, s: 268

Bazı yazarlar, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda her ne kadar terör tanımı verilmiş olsa da asıl vurgulananın terörizm olduğunu söylemektedirler. Bu noktada terör ve terörizm kavramları arasındaki fark ortaya çıkmaktadır. Prof. Dr. Yılmaz ALTUĞ, her iki kavram arasındaki farkı şu şekilde açıklamaktadır. “Terör çok kez gayri iradi olarak meydana gelebilir. Birçok savaş, terör ve kitle terörünün veya ihtilal maksadıyla ayaklanmanın birden patlak verdiği ve kontrol edilemez olduğu bilinmektedir. Diğer taraftan terörizm siyasi maksatlarla iradi olarak terör yaratmaktadır, terörü sistematik ve hesaplı kullanmaktadır. Ne kadar ham olursa olsun terörizm bir felsefe, teori veya ideolojiye dayanır.”²⁴

Terör, büyük çaplı korku veren ve bireylerde yılgınlık yaratan bir eylem durumunu ifade ederken; terörizm, siyasi amaçlar için mevcut durumu yasadışı yollardan değiştirmek amacıyla örgütlü, sistemli ve sürekli terör eylemlerini kullanmayı bir yöntem olarak benimseme durumudur.²⁵ Örneğin; herhangi bir linç olayında ya da trafik kazasında terör bulunmakla beraber terörizm yoktur. Terörizmden söz edebilmek için aynı siyasi amaca yönelmiş bir dizi terör olayının varlığı gereklidir. Birbiriyle bağlantılı olmayan terör hareketlerinin de toplumdaki dehşet ve korkuyu arttıracığı şüphesizdir, ancak bu, terörizmden söz etmek için yeterli değildir.²⁶ Yani, genel olarak terör korku ve dehşet durumunu ifade etmek için kullanılırken, terörizm bu terör durumunun ortaya çıkarılmasında kullanılan strateji ve yöntemi ifade etmektedir.

Bu çerçevede terörizm konusunda yapılabilecek bazı tanımlar şunlar olabilir;

Terörizm, siyasi nitelikli amaçlara ulaşmak için kullanılan ve psikolojik yanı ağır basan bir savaş biçimi, siyasi süreci etkilemeyi amaçlayan şiddet eylemleridir.²⁷

Terörizm, yasadışı siyasi ve stratejik bir amacı gerçekleştirmek için, bilinçli ve planlı bir şekilde, masum insanlar ve kurumlar üzerinden, asıl hedef durumundaki daha büyük ve güçlü kitlelere ve kurumlara yönelik olarak, doğrudan veya dolaylı

²⁴ ALTUĞ, Yılmaz, *Terörizm Dünü, Bugünü ve Yarını*, Ankara, İçişleri Bakanlığı Yayınları, 1992, s.15.

²⁵ ÇAĞLAR, Ali; *Terör ve Örgütlenme*, Amme İdaresi Dergisi, Ankara, 1997, s.20.

²⁶ BAŞEREN, Sertaç., *Terörizm: Kavramsal Bir Değerlendirme*, Der. Ümit ÖZDAĞ, O.Metin ÖZTÜRK, Terörizm İncelemeleri, Ankara: ASAM Yayınları, 2000, s.2.

²⁷ MAXWELL Taylor., *The Terrorist*, Brassey's Defence Publishers, London, 1988, s.3.

şiddet kullanılması, şiddet kullanma tehdidinde veya sair baskılarda bulunulmasıdır.²⁸

Terörizm, saldıran ve/veya korkutulan sivil ve masum insanlar/kurumlar aracılığı ile, hedeflenen daha büyük ve güçlü kitleyi yıldırıp korkutarak, yasadışı, siyasal ve stratejik amaçlarını gerçekleştirmek için, bir grubun veya bir devletin, bilinçli ve planlı bir şekilde, şiddet kullanması ve/veya şiddet kullanma tehdidinde bulunmasıdır.²⁹

Yine bu doğrultuda Paul WILKINSON terörizmi, siyasal istekleri kabul ettirmek üzere kişileri, grupları, toplumu ve hükümeti yıldırmaq için sistematik olarak öldürme, tahrip etme ya da öldürme, tahrip etme tehdidinin kullanılması³⁰ olarak tarif etmektedir.

Terör/terörizm konusunda bu ve buna benzer değişik uzmanlık alanlarınca ve her uzmanlık alanının bakış açısına göre farklı yorum ve tanımlar getirilebilmektedir. Ancak bu çeşitliliğe rağmen bu kavramlarla ilgili yapılan tanımlamalar içerisinde bazı ortak noktalar mevcuttur. Bunlar:

- Şiddetin kullanılması,
- Siyasi bir motifin bulunması,
- Terör ve korkunun takdimi,
- Halkta güvensizlik ve öngörüsüzlük,
- Sembolik hedeflerin kullanılması,
- İnsanlıktan uzak ve acımasız metodların kullanılması,
- Halkta çaresizlik duygusunu yaymak,
- Halkın dikkatini çekmek ve reklam yapmak, bunu şiddet stratejisinin bir parçası olarak kullanmak,
- Gizli planlama ve eylemlerin uygulanması,
- Grup ya da topluca eylemde bulunma,
- Peşinde koşulan bir ideolojinin olması,

²⁸ÖZTÜRK, O. Metin., *11 Eylül'deki Saldırı Sonrasında Uluslararası Terörizmin ve Terörle Mücadelenin Yeni Yüzü*, Der. O. Metin ÖZTÜRK, Uluslararası Terörizm ve Dış Politika, Ankara: Bilet Yayınları, 2002, s.21.

²⁹ÖZTÜRK, O. Metin., *Avrupa ve Ortadoğu Ülkelerinin Terör Karşısındaki Konumları*, Der. Ümit ÖZDAĞ, O. Metin ÖZTÜRK, Terörizm İncelemeleri, Ankara: ASAM Yayınları, 2000, sf:138.

- Gelişmiş silahların mümkün olduğunca kullanılması³¹ şeklinde sıralanabilir.

Ülkemize yönelik sürdürülen terörizmi çeşitli gruplar halinde tasnif etmek mümkündür.

1.3.Devrimci Terörizm

Siyasal rejimi bir devrimle değiştirmek için terör eylemlerini planlı ve bir stratejiye uygun olarak kullanan terör eylemlerine denilmektedir. Devrimci terörizmde devrim, stratejinin gereğidir. Siyasal ve sosyal nitelikte eylem yapılıdır. Yani halk üzerinde etki bırakacak ve onların psikolojilerini etkileyecek şekilde eylemler gerçekleştirilir. Eylemlerden beklenti, halkın isteklerine cevap veremeyen siyasal sistemin değişmesini halkın istemesini sağlamaktır. Örgütlü bir yapı, devrim için eylemleri meşrulaştıran bir ideoloji, karizmatik veya karizmalastırılmış liderler ve alternatif siyasal sistem bu tür terörizmin temel karakterlerini oluşturmaktadır.³²

1.4. Alt Devrimci Terörizm

Siyasal devrim yerine, siyasal sistemin uygulamadan doğan yanlışlarını gidererek, terör örgütlerinin istekleri doğrultusunda değişiklik hedefleyen terörizm türünü ifade etmektedir. Alt-Devrimci terör örgütlerinin amaçları arasında, ekonomik dağılımda adaletin sağlanması, kültürel hakların bütün etnik gruplara tanınması, etnik grupların kendi dilleriyle eğitim-öğretim yapabilmesi gibi talepler vardır. Bu taleplerin ülke bütünlüğü ve devletin siyasal rejimi içerisinde yerine getirilebileceğine inanan terör örgütleri, söz konusu taleplerin terör eylemi dışında seslendirilemeyeceğinden dolayı teröre müracaat etmektedirler.³³

1.5.Baskıcı Terörizm

Terör eylemlerinin sistematik bir şekilde davranış biçimleri ve düşünceleri beğenilmeyen kişi ya da gruplara karşı baskı altında tutmak, gücünü azaltmak

³⁰WILKINSON, Paul., *Terrorism and The Liberal State*, London, Macmillan Press Ltd., 1977, s.27.

³¹ÖRGÜN, Faruk., *Küresel Terör*, İstanbul, Okumuş Adam Yayınları, 2001, s.18.

³² Bekir ÇINAR, *a.g.e.* s.236-237.

³³ Bekir ÇINAR, *a.g.e.* s.239.

amacıyla kullanılmasına denilmektedir.³⁴ Aslında, bu yöntemi sadece terör örgütleri iktidarı ellerinde bulunduranlara karşı kullanmamakta, bazen de iktidarı ellerinde bulunduranlar halka karşı kullanmaktadırlar.³⁵

Terör türlerinin ortaya konulmasında bir diğer sınıflandırma türü ise örgüt ideolojilerine göre yapılan sınıflandırmadır. Özellikle Türkiye'deki terör örgütlerinin sınıflandırılmasında örgüt ideolojisi esas alınmakta ve bu doğrultuda örgütler ayrılıkçı-bölücü, dini motiveli ve yıkıcı (sol) olmak üzere üç ana kategori içerisinde değerlendirilmektedir.

1.5.1 Ayrılıkçı/Bölücü Terör

Toplumun bir kısmının etnik veya dini özelliklerine göre diğerlerinden ayrı olduğu savıyla ortaya çıkıp, ülke topraklarından bir kısmı üzerinde hak iddia ederek; bu isteklerini yerine getirmek için etkin şiddet kullanımına başvurulmasına bölücü terör denilmektedir.³⁶

Ayrılıkçı-bölücü terörün şiddete başvurmasındaki bir diğer amaç da, dikkatleri kendi üzerine çekerek merkezi hükümetin tutumunu etkilemek ve merkezi hükümetin askeri ve diğer masraflarını üst düzeye çekerek, ekonomik temelli sorunlar çıkarmak ve bu sorunlardan doğacak diğer toplumsal hareketlere de zemin hazırlamaktır.³⁷

Ayrılıkçı-bölücü terörün şiddet eylemlerinin siyasi nitelik taşıması sebebiyle, bu terör türü siyasal terörizm içerisinde de değerlendirilebilir.

Ülkemizde ayrılıkçı-bölücü terörün en önemli örneğini PKK-KADEK terör örgütü oluşturmaktadır.³⁸

³⁴ Bekir ÇINAR, *a.g.e.* s.240.

³⁵ KARADEMİR, Kemal; *İntihar Saldırıları*, TEMÜH Yayınları, Ankara, 2000, s:70

³⁶ KESKİN, Halit., Ercan KARAKOÇ., *Türkiye'de Bölücü Terör, Türkiye'nin Güvenliği Sempozyumu -Bildiriler*, Elazığ: Fırat Üniversitesi Yayınları, 2002, s.474.

³⁷ KAVUN, A.Baki; *Uluslararası ve Uluslararası Terörizm*, Der: O.Metin ÖZTÜRK, Uluslararası Terörizm ve Politika, Biltek Yayınları, Ankara, 2002, s: 10

³⁸Bekir ÇINAR, *a.g.e.* s.216

1.5.2. Dini Motiveli Terör

İdeolojik temelli bir diğer terör türü de dini motiveli terördür. Dindeki radikal fikir, sapma ve hareketlerden kaynaklanan ve özellikle Ortadoğu'da İran devrimi ile ivme kazanan bu terör türü, ülkemizdeki İslamî anlayışla büyük ölçüde farklılıklar göstermesine rağmen bu fikirlerden etkilenen gruplar oluşmuştur.

Mevcut düzeni yıkarak yerine şer'i esaslara dayalı bir devlet kurmayı amaçlayan ve bu doğrultuda şiddete başvuran bu örgütlerin ülkemizdeki en önemli örneğini, 1990'lı yıllardan itibaren gerçekleştirdiği eylemlerle gündeme gelen Hizbullah terör örgütü oluşturmaktadır.³⁹

Ancak burada belirtilmesi gereken bir diğer önemli husus ise, özellikle 11 Eylül 2001 tarihinde Amerika Birleşik Devletlerinde meydana gelen terör olaylarının da etkisiyle dini kaynaklı terörün sadece İslam dinine mal edilmesi yanlışlığıdır. Son yıllarda Japonya'da meydana gelen terör olayları, aslında din kaynaklı terörün sadece İslam dini ile özdeşleşemeyeceğini, bütün dinlerde bu tür sapmaların olabileceğinin bir göstergesidir. Dini motiveli teröre konumuz gereği ileriki bölümlerde yeniden dönülerek geniş çaplı incelenecektir.

Ülkemizdeki *laik demokratik* yönetim sistemini tamamen veya kısmen değiştirerek yerine *şeriat kurallarına* dayanan İslami bir devlet sistemi kurmak amacıyla örgütlenerek bu doğrultuda silahlı eylemler tertip eden yapılanmalardır.⁴⁰ Hizbullah-İlim, Hizbullah-Menzil, İBDA-C, İslami Hareket Örgütü, İCB- AFİD, Vasat, Müslüman Gençlik, Ceyşullah, Tekfir, El-Kıyam, Tevhit-Selam/Kudüs Ordusu, Selefiler, Malatyalılar(Şafak-Değişim)⁴¹ gibi terör örgütleri bu tür örgütlerdendir.

1.5.3. Yıkıcı (Sol) Terör

Bu kapsamda değerlendirilen terör örgütleri, örgütlenmelerinin temelini genellikle Marksizm-Leninizm-Maoizm ideolojisinden almaktadırlar.⁴²

³⁹ÖZÖREN, Süleyman, *Hizballah in Turkey*, University of North Texas, Dec. 2005, p: 25

⁴⁰ ÖZÖREN, Süleyman, *Hizballah in Turkey*, University of North Texas, Dec. 2005, p: 29

⁴¹ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı

⁴² KUYAKSİL Ali, "*Uluslararası Sistem ve Terör*", I.Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Huzur Sempozyumu-Bildiriler, Elazığ, Fırat Üniversitesi Yayınları, 2000, s.598.

Sol terör, mevcut otoriteyi yıkararak yerine Marksist-Leninist ideolojiye dayalı bir sosyalist düzen ve arkasından da komünist bir devlet kurmak için silahlı mücadeleyi esas almaktadır. Marksist-Leninist kökenli tüm örgütlerde şiddet kaçınılmazdır. Amaçlarına ulaşma yolunda, kırsal kesimden başlayan silahlı halk ayaklanması ile şehirlere doğru genişleyen ve geniş halk desteğinin yardımıyla halk iktidarını oluşturmak istemektedirler.

Türkiye’de MLKP (Marksist-Leninist Komünist Partisi), DHKP/C (Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi) bu kapsamda değerlendirilen örgütlere örnek olarak verilebilir.

1.6. Devlet Terörü

Devletin, otoriter yapısını devam ettirmek ya da rejimini korumak amacıyla terörü bir araç olarak görmesi, yani terörü bu alanlarda desteklemesi devlet destekli terörizmi doğurmaktadır.

Buna ek olarak devletin kendi ülkesi içerisinde kendi vatandaşlarına yönelik eylem yapmasına da örtülü devlet terörizmi denilmektedir. Örtülü devlet terörizminde terör eylemlerini genelde devlet ajanları gerçekleştirmekte ve bu eylemler faili meçhul olarak kalmaktadır.⁴³

Yasal süreçlerle elde edilmeyen sonuçlar, halk üzerinde baskı ve sindirme uygulanarak daha kolay elde edilebilir. Bu nedenle demokratik olmayan ülkelerin, demokratik ülkelere göre daha fazla devlet terörüne başvurdukları bilinmektedir.

1.7. Uluslararası Terörizm

Terörizm, birden fazla ülkenin topraklarını ve insanlarını hedef alıyor veya kapsıyorsa, ulusal bir sisteme, ülke dışından yöneltilen bir şiddet veya şiddet yüklü bir tehdit eylemi içeriyorsa, o zaman uluslararası terörizm söz konusudur.⁴⁴ Burada

⁴³ Bekir ÇINAR, *a.g.e.* s.244.

⁴⁴ ÖZTÜRK, O. Metin, *11 Eylül’deki Saldırı Sonrasında Uluslararası Terörizmin ve Terörle Mücadelenin Yeni Yüzü*, Der. O. Metin ÖZTÜRK, Uluslararası Terörizm ve Dış Politika, Ankara: Bilet Yayınları, 2002, s.21.

hedef alınan sistem, uluslararası hukukun temsil ettiği sistemdir. Bu açıdan uluslararası terörizm, sistem dışından sisteme karşı mücadele olarak da tanımlanabilir.⁴⁵

Ayrıca bir devlet, bazı stratejik kazanımlar için terörizmi doğrudan bir dış politika aracı olarak kullanıyorsa, resmi olarak belirlenmiş ulusal hedefleri doğrultusunda terörizme her türlü desteği sağlıyorsa, başka ülkeleri hedef alan terör örgütlerinin ülkesinde barınmasına hoşgörü ile yaklaşıyorsa, bu durumda da devlet destekli uluslararası terörizmden söz edilir.⁴⁶

Uluslararası terörizm ile ilgili yapılan ilk tanımlar genellikle iki devlet arasında yapılmaktaydı. Ancak, terörün zarar verdiği ülkelerin sayısı arttıkça ülkelerin uzlaşma arayışları da artmıştır. Buna karşın, uluslararası terörizme karşı nihai bir konsensüsten söz etmek mümkün değildir. Devletler, bir yandan uluslararası terörizme karşı olduklarını belirtmekte ve çeşitli platformlarda hukuk dışı ilan etmekte, bir yandan da kendi çıkarları için uluslararası teröre destek vermektedirler.⁴⁷

Kısacası, uluslararası terörizm iki önemli boyuta sahiptir. Bunlardan ilki, terör örgütleri eylemlerini kendi amaçları ve çıkarları için gerçekleştirmektedirler ki, bundan her zaman üçüncü kişiler de yararlanacaktır. Diğeri ise devletler bu terörizm türüne destek olmaktadır ve ulusal çıkarları için kullanılmaktadırlar.⁴⁸ Bu da uluslararası terörün tırmanmasına neden olmaktadır.

Buraya kadar anlatılan terör türlerinin yanı sıra teknolojik gelişmelere bağlı olarak terör eylemlerinde kullanılan silahların ve benzeri maddelerin çeşitlerine göre de farklı sınıflandırmalar yapılmaktadır.⁴⁹ Aslında burada anlatılacak olan terör türleri yukarıda anlatılan sınıflandırmaların içerisinde de mütalaa edilebilir olmakla birlikte, önemli olarak görülen birkaç tanesine değinmekte fayda vardır.

⁴⁵ Sertaç BAŞEREN, *a.g.m.*, s.4.

⁴⁶ ÖZTÜRK, O. Metin, *a.g.m.* s.22.

⁴⁷ ERMİŞ, Selami; *Biyolojik Terör ve Şarbon Hastalığı*, Polis Dergisi, Ankara, 2001, sayı.29, s:7

⁴⁸ Bekir ÇINAR, *a.g.e.* s.243.

⁴⁹ O. Metin ÖZTÜRK, *a.g.m.* s.23

1.8. Nükleer Terörizm

Nükleer terörizm; örgüt tarafından, kitlesel katliam ve tahribata yol açmak amacıyla nükleer bir aygıt kullanılarak gerçekleştirilen saldırı demektir. Nükleer terörizm, aynı zamanda, saldırı esnasında etrafa yayılabilen radyoaktif bir madde kullanma veya kullanmakla tehdit etme eylemlerini, örneğin; nükleer bir tesise yönelik olarak geniş kapsamlı ve/veya telafisi imkânsız çevresel bir zarara yol açabilecek bir saldırıyı da kapsamaktadır. Bu durumda terör örgütünün büyük bir tahribata yol açmak için nükleer bir bomba geliştirmesine, böyle bir bombayı temin etmesine veya kontrolünü ele geçirmesine gerek kalmayacak, dünyadaki nükleer reaktörlerden herhangi birine yönelik olarak konvansiyonel bir silahla ciddi biçimde zarar vererek gerçekleştireceği bir saldırı yeterli olacaktır.⁵⁰

Nükleer silahlar, büyük kayıplara neden olabileceğinden ve dünya medyasının ilgisini çekme imkânına sahip olduğundan terör örgütlerince çok büyük bir öneme sahiptir.⁵¹

İnsan, toplum denilen sosyal bir çevre içerisinde doğar, yaşar ve ölür. Tek tek insanlar geçicidir; fakat toplumlar sürekli. Doğada tek başına yaşadığı düşünülebilen veya bilinen hiçbir insan yoktur.⁵² Toplum halinde yaşayan her insanın ise diğer insanlarla devamlı surette bir iletişim, etkileşim içinde olduğu muhakkaktır. İşte insanlar arasındaki bu iletişim ve etkileşimden doğan problemleri ve anlaşmazlıkları çözen veya insanların birbirlerine veya mensubu buldukları idari yapıya karşı hak ve özgürlüklerini belirleyerek bunları savunan kurallar bütünü ise Hukuk Kurallarını oluşturur. Örf ve adetler, gelenek görenekler, ahlak ve din kuralları ve kanunlar da hukuk kurallarını oluşturur. Bu kurallardan en etkili, yaptırım ve ceza gücü en etkili olanı ise Kanunlardır. Kanunların da esası, anası Anayasalardır. Bu kurallar ve kaideler arasında hiyerarşik bir yapılanma vardır. Nasıl ki hiç bir örf adet kuralı kanunların önüne geçemez, onların önünde hüküm ifade

⁵⁰ SEÇGİN, Orhan., “*Non-Conventional Terrorism- Yeni Terörizm Türleri*”, Polis Dergisi, Ankara: 2000, S.23, s.214.

⁵¹ FRIEDMAN, Lawrence; *Terrorism and International Order*, New York, Routledge Kegan Paul Ltd; 1986, s:215

⁵² Aklımıza hemen Robinson gelse de o zihnimizde dünya edebiyat tarihinin bir hikâye kahramanı olarak yerini almış ve ancak hayal dünyamızda kalmıştır. Tabiiatta çok uzun süreler yalnız yaşayan bir insan artık insani pek çok özelliğini kaybetmiştir. Prof. Dr. Necip BİLGE'YE göre ise İnsanın toplum dışında yaşayabilmesi için ise onun ya bir canavar veya da Tanrı olması gereklidir.(Hukuk Başlangıcı, s:20)

edemez, bunun gibi diğer tüm kanunlar da anayasaya uymak zorundadır. Tüm kanunları ve kuralları bağlayan tek bir yasa vardır, o da anayasadır.

Bazı toplumlarda hukuk kuralları sayılan normlar aslında dini bir kökene sahiptir. Bazı toplumlarda ise hukukun ikince derecede bir öneme sahip olduğu kabul edilir. Çağdaş toplumlarda hukuk bağımsız (özerk) bir kurum olarak nitelendirilmekte ve sosyal hayat düzeninin hukuk aracılığıyla sağlandığı kabul edilmektedir.⁵³ Çağdaş toplum olan günümüz toplumlarında ve toplumumuzda yasalar; devlet güvenliğini ilgilendiren faaliyetler konusunda gerekli tedbirleri alma, bunlarla mücadele etme görevini güvenlik kuvvetlerine vermiştir. Bu görev ve sorumluluk, yine yasaların vermiş olduğu yetkiler kullanılmak suretiyle yerine getirilmektedir.⁵⁴

1.9. Terörün Özellikleri

Her ne kadar terörü bir sistematığe bağlamanın imkânsızlığından söz etmişsek de tüm terör türlerinde ortak bir takım özellikler bulmak mümkündür. Terör; genelde siyasi bir amaç içerir, devlet otoritesini reddederek kural tanımaz, örgütlü bir harekettir, genelde dış desteklidir, illegal yollardan mali gelir elde eder, şiddet içeriklidir ve hem kendi elemanlarına hem de başkalarına karşı şiddet kullanır, muhataplarına ve topluma şiddet yolu ile korku hissi vermeyi amaçlar, zorba, acımasız ve istismarcıdır, propaganda silahlarıdır.⁵⁵

Terör totaliter, baskıcı ve diktatör rejimlerde hayat hakkı bulamaz, bu tür toplumlarda gelişemez.⁵⁶ Terör demokrasiyi henüz hazmedememiş ve ekonomik olarak gelişmemiş toplumlarda özellikle hayat bulur. Toplum denetimini kuramamış, sosyal disipline ulaşamamış yeni demokrasilerde daha kolay gelişir. Bu tür toplumlarda sosyal hak ve özgürlükleri kendi amaçları doğrultusunda kullanır. Ancak demokrat ve gelişmiş toplumlarda da terör vardır.⁵⁷

⁵³Güriz, Adnan; *Hukuk Başlangıcı*, Ankara Üniv. Basımevi, Ankara 1986, s:1-5

⁵⁴KODOMAN Bayram, *Şark Meselesi ve Tarihi Gelişimi*, Tarihi Gelişmeler İçinde Türkiye'nin Sorunları Sempozyumu, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1990, S: 6

⁵⁵Halil KARATAŞ ve Aytekin SEVİNDİK, *Polis Terimleri Sözlüğü*, Nüans Ajans, İst. 2003, s:145

⁵⁶KORKMAZ, Gürol, *Terör ve Medya İlişkileri*, EGM Basımevi, Yayın No: 1999-1, Ankara, 1999, s: 35

⁵⁷Türkiye'de Anarşi ve Terörün Sebepleri ve Hedefleri, 12 Nisan 1985 günü Yüksek Öğretim Kurulu Merkez binasında verilen konferans metni, EGM Yay., Ankara, 2005, s:14

2. DİN VE DİNİ MOTİVELİ TERÖR

2.1.Dinin Tanımı

Din kelimesi etimolojik olarak; 1) Aslı Arapça'dır ve örf, adet manasına gelir, 2) Aslı Farsçadır ve bu günkü anlama gelir, 3) Arabî ve İbrani dillerinden Arapça'ya geçmiştir ve hüküm manasını taşıyıcı şekliyle üç ana görüş bulunmaktadır. Din (İngilizce: *Religion*); Latince "yeniden bir araya getirip bağlayan" anlamına gelen *religare* sözcüğünden gelir. Din tarihsel olarak yalnızca insanlarla ilahi bir duygu arasında bir bağ kurmakla kalmamış, yandaşlar arasında bir ortaklık, birliktelik duygusu da oluşturmuştur.⁵⁸

İslam Dininde *Din'in* tanımı; İlahi bir kanun olup, reşit olan kimseleri maddi ve manevi hayatlarında (dünya ve ahiret hayatlarında) doğru yola götüren bir delildir. Batıda ise *Din*; bir cemaat haline gelmiş olan fertlerin meydana getirdikleri sosyal kurumdur⁵⁹. Bazı çevrelerce de *Din*; doğüstü güçlere, kutsal olarak nitelendirilen çeşitli varlıklara veya Tanrıya inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum olarak tanımlanmaktadır. İslamiyet'te din-devlet özdeşleşmesi yoktur. İslam dininin hükümlerinin pek çoğu kişi (kul) ile Allah arasında ve kişinin davranışlarına yönelik hükümler içermektedir. Devlet yapısı, siyasi düzen, milletler arası hukuk.. vb konular İslam dininin hükümlerinin ancak %5'i kadar bir kısmını içermektedir. Asıl olan bireyin hem dünyada hem de ahrette huzurudur.⁶⁰

Semavi dinlere göre ilk din, Allah'ın birliği esasına dayanan tevhit dinidir. Yeryüzüne gönderilen ilk peygamber de Hz. Âdem olarak kabul edilmektedir. Günümüz dünyasında 3 bin din, 6 bin mezhep, 12 bin tarikat olduğu ileri sürülmektedir.⁶¹ Din tarihi açısından dinler iki kısım altında toplanmaktadır. Bunlar; tek tanrı inancına ve peygamber vasıtasıyla vahye dayanan SEMAVİ dinler ile bunun dışında kalan ve insanlar tarafından ortaya çıkartılan BEŞERİ dinler şeklinde

⁵⁸ D.VOLKAN, Vamik, *Körü Körüne İnanç*, (Orj. Adı: *Blind Trust*), Çeviren: Özgür Karaçam, Okyanus Yay., İstanbul, 2005, s:32

⁵⁹ PAZARLI, Osman; *Din Psikolojisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1993, s: 25,26

⁶⁰ ALKAN, Necati; *Psikolojik Harekât Terörizm ve Polis*, Ankara, TEMÜH Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2000, s.82

⁶¹ KUYAKSİL, Ali, *Uluslararası Sistem ve Terör*, I.Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Huzur Sempozyumu-Bildiriler, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, 2000, s: 49

sınıflandırılmaktadır. Bu esaslar doğrultusunda MUSEVİLİK, HİRİSTİYANLIK ve İSLAMİYET gibi dinler Semavi dinler, Totemizm, Brahmanizm, Budizm gibi inanışlar da Beşeri dinler olarak örneklenebilir.⁶²

2.2. Din ve Toplum Hayatındaki Önemi

İnsanlığın yaratılışıyla -ilk insan ve ilk peygamber olarak kabul edilen Hz. Adem ile- birlikte başlayan din olgusu, tarihin her döneminde sürekli var olmuş ve etkisini göstermiştir. Din müessesesi insanlık kadar eski bir geçmişe sahiptir. İnanma ihtiyacı, ilahi dinlerin yanında birçok din anlayışını da ortaya çıkarmıştır. Din insanla beraber var olan ve yaşayan bir gerçektir, ferdi ve içtimai bir realitedir. İnsanın yaratılışına bağlı, tarihin her devrinde ve dünyanın her köşesinde fertlere ve toplumlara hâkim olan ilahi bir kanundur.⁶³ Bu hâkimiyet sadece insanların ferdi yaşamlarına değil devletlerin sosyal ve siyasal hayatlarına da etkide bulunmuştur.

İnsanların refah ve huzuru, toplum düzeni için ortaya çıkan dini inançların toplumlar ve devletler üzerinde büyük etkisi olmuştur. Özellikle 19.yüzyılın başlarına kadar devletlerarası politikalar din eksenli olarak şekillenmiş, devletlerin yönetiminde tartışmasız ve temel belirleyici ana unsur din olmuştur.⁶⁴ Dini inanç ve düşüncelerin insanlığın gelişmesinde çok önemli katkılarının yanı sıra büyük çatışmalara, savaşlara ve yıkımlara da yol açtığı malumdur.⁶⁵

Dünya çapındaki sosyal değişme ve ekonomik modernleşme süreçleri, insanları mahalli kimlik ve milli devletten uzaklaştırmıştır. Bu da onların dine ilgi duymasına sebep olmakta; İslamiyet, Hıristiyanlık, Musevilik, Budizm ve Hinduizme giderek ilgi artmaktadır.⁶⁶

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de din, insanların sosyal hayatını şekillendiren ve düzene sokan en büyük faktörlerden birisi olarak kabul edilmektedir. Diğer yandan; toplum hayatında barışın ve sevginin gelişmesi, sağlıklı bir toplum

⁶²PAZARLI, Osman; *a.g.e.*, s: 31

⁶³PAZARLI, Osman; *a.g.e.*, s: 7, 28

⁶⁴ LESSER, Ian O; Graham E. FULLER; *Balkanlardan Batı Çin'e Türkiye'nin Yeni Jeopolitik Konumu*, Çev. Meral Gönenç, Alfa Yayınları, İstanbul, 2000, s: 258

⁶⁵ALKAN, Necati; *a.g.e.*, s:59

⁶⁶ KÜÇÜKOĞLU, Bayram, *Türk Dünyasında Misyoner Faaliyetleri*, IQ Yay., İstanbul, 2003, s: 64

yapılanması bakımından dini inançların büyük etkisi olduğu muhakkaktır. Günümüzde, batı toplumları da dâhil olmak üzere tekrar bir dine dönüş olgusunun yaşandığı, bu amaçla insanların bir arayış içerisinde olduğu ifade edilmektedir.⁶⁷

Din ve politika ne inananların ne de onları yönetmeye çalışanların zihinlerinde birbirinden ayrılabilir ve de dini görüşler, çağdaş Batılı yönetimlerin hemen hemen tüm kavram ve kurumlarını etkilemiştir.⁶⁸

Amerikan dolarlarının üzerinde “tanrıya inanıyoruz” diye yazar. Ronald Reagan siyasi konuşmalarında ABD’yi sık sık (İncil, Matta 5:14–16 ayetlerde belirtildiği üzere) dağda ışıldayan kent olarak tanımlardı. Başkan Bush neredeyse hemen her resmi konuşmasını güçlü bir Tanrıya şükür ile bitirir. ABD, modern çağdaki ilk laik devlet olmasına rağmen, belki Malta istisna, bütün ülkelerden daha çok kiliseye bağlıdır. Bu gün ülkede 300’den fazla Hıristiyan cemaati vardır ve Amerikalıların %60’ından fazlası bunlardan birine üyedir ve %40’ı her hafta kiliseye gitmektedir. Bu oran İngiltere’de %14, Fransa’da ise %12’dir. 200’den fazla özel TV kanalı ve 1500’den fazla radyo istasyonu aracılığıyla Hıristiyan öğretisinin az ya da çok bütün aşırı uçları Amerika kıtasının tamamına yayılmaktadır.⁶⁹

İslam dini mensupları kökleri geçmişte kalan ve günümüzden tümüyle farklı bir dünyada doğan diğer dinlerin mensupları ile aynı ikilemi paylaşmaktadır. Hangi yasalar ve davranış biçimleri sonsuza dek geçerli olacak, hangileri de zamana ve mekâna göre değişecektir. Bilimsel ilerleme ve buluşlar bazı doğruların ebedi ve değişmez olduğu düşüncesi ile nasıl bağdaştırılacak?⁷⁰

Önceleri insanların çevresi aynı inancı, tarihi ve gelenekleri paylaştıkları insanlardan oluşuyordu. Bugün ise durum farklı, bizimkine yabancı kültürlerle karşı karşıya geliyoruz. Bazen dünyanın öbür ucundaki çatışmaların içine çekiliyoruz. Küreselleşme ve insanların giderek artan seyahat etme ve haberleşme olanaklarıyla birlikte dinler, daha önce hiç görülmedik bir biçimde “ötekine”, dinsize, sapkına da

⁶⁷ CHOMSKY, Noam; *Uluslararası Terörizm: Görünüş ile Gerçek*, Çev. Bahadır Sina Şener, Terörizm Efsanesi, Ayraç Yayınevi, Ankara, 1999, s:159

⁶⁸ VAMİK, D.Volkan, *Körü Körüne İnanç*, (Orj. Adı: *Blind Trust*),Çeviren: Özgür Karaçam, Okyanus Yay., İstanbul, 2005, s: 32

⁶⁹ INGMAR, Karlsson, *Din, terör ve Hoşgörü*,(Orj. Adı: *Tro, Terror och Tolerans*) Çev: Turhan Kayaoğlu, Homer Yayıncılık, İstanbul 2005, I. Baskı s:34

⁷⁰ MUMCU, Uğur; *Kürt-İslam Ayaklanması 1919-1925*, Tekin Yayınları, İstanbul, 1991, s: 103

yaşama alanı verme baskısıyla karşı karşıya geliyorlar. Din etnik ve ulusal politikalarda ve uluslararası ilişkilerde geniş grup kimliğinin belirleyicisi olarak, çoğu kez anahtar rolü oynamıştır.⁷¹

Dinler insanları birleştirerek hızla değişen dünyada onlar için bir güç kaynağı olabilir. Ama dinler “biz ve onlar” ayrımı da yaratarak çatışma ve çekişmeye sebebiyet verebilirler. Din sınırların içinde barış ve birliktelik yaratabildiği gibi sınır ötesi anlaşmazlıklar ve savaflara esin kaynağı da olabilir. Bunların hepsi o dinin mensuplarının dini öğrenme, yorumlama ve yaşama biçimi ile ilgilidir. Hatta aynı dine, millete, tarihe mensup, yüzyıllardır birlikte yaşamış insan topluluklarında da bazen dinin, dini inanışların çatışma vesilesi olduğu görülmektedir. Bu da sadece dini inanışın bir çatışma sebebi olamayacağını açıklamaktadır.⁷²

İslam tarih boyunca Batı dünyasına kıyasla tek tanrılı azınlıklara karşı çok daha hoşgörülü olmuştur. Haçlı seferleri ve sömürgecilik dönemlerinde daha çok Hıristiyanlığın kanlı dönemlerinden söz edilebilir ama İslam’ın asla. Eski Yugoslavya’da etnik temizlik ile birlikte meydana gelen savaflar, İslami bir anlayışla çıkartılan bir savaş (cihat) değil, ateist Ortodokslar, Katolikler ve Müslümanlar arasında yürütülen ve değişen çıkar ittifaklarının yansıdığı iktidar ve toprak savaflarıdır. Zaten bu savaflarda Müslümanlar ezilen mağdur taraftır. Müslüman topluluklara diğerleri tarafından saldırılmış, Müslüman topluluk ise sadece ve sadece kendini savunmaya çalışmış ama bunda bile başarılı olamamış ancak Birleşmiş Milletler tarafından azgınlaşmış Sırpların ellerinden kurtarılabilmektedir. Din kavramlı milliyetçilik, kent ve köy arasındaki karşıtlıklar ve gerilimlerde olduğu gibi bilinçli olarak işlenmiştir.⁷³

2.3. Din İstismarı

İslam’ın müsamaha ruhunu katı tabiatlara feda eden ve tarihte “haruri” diye bilinen ilk hariciler; “*La hükme illa lillah*” (hüküm ancak Allah’ındır) sloganını atarak Müslümanlarla savaşmışlardır. Gerçekte bu slogan Kur’an ayetlerinin bir

⁷¹ VAMİK, D.Volkan, *a.g.e.*, s: 34

⁷² INGMAR, Karlsson, *a.g.e.*, s:18

⁷³ INGMAR, Karlsson, *a.g.e.*, s:13-25

*Kuran-ı Kerimdeki Takva ile ilgili ayetler için Bkz: <http://www.kuranfihristi.net/ayetler.php?kelime=TAKVA>

parçasıdır. Fakat sloganlaşmış haliyle artık Kuran'ın bütünü içerisinde ifade etmekte olduğu manadan çıkmış, karşı tarafı tekfir (kâfir saymak) için bir formül oluvermiştir.⁷⁴

Hemen her dinde *din* kutsaldır. Bu kutsallık ise Tanrı ile kul arasındadır. Özellikle dinimiz olan İslam Dininde bu kutsallık azami öneme sahiptir. Kimse, hiçbir kurum veya müessese Allah ile kul arasında aracılık yapamaz. Hatta peygamberler bile. Peygamberlerin görevi Allahın kutsal mesajlarını insanlara iletmek ve onlara en güzel şekilde örnek olmaktır. Herkes inanışında hür ve özgürdür. İnsan iman edip de ben bu dinin kurallarına uyacağım dikten sonra -ki iman etmenin anlamı budur- inananlar zümresine dâhil olmuştur. Bu zümrede artık tüm insanlar eşittir. Kimsenin kimseye üstünlüğü bulunmamaktadır. Üstünlük ancak takvadadır. *Ey insanlar, gerçekten, biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizle tanışmanız için sizi halklar ve kabileler (şeklinde) kıldık. Şüphesiz, Allah katında sizin en üstün (kerim) olanınız, (ırk ya da soyca değil) takvaca en ileride olanınızdır. Şüphesiz Allah, bilendir, haber alandır. (HUCURAT SURESİ / 13)*⁷⁵ Dinin tüm kurallarına en iyi şekilde uyma, herkese iyilik yapıp kötülükten sakınma, çevresine, topluma ve kendisine hayırlı olma anlamlarına gelen Takva; Allah katında insanların üstünlüğünü belirleyen tek ölçüdür. Diğer tüm insanlar Allah katında eşittir. Bu nedenle İslam dini insanlar arasındaki eşitliği kesin ve net bir şekilde belirleyerek dinin, inancın, Müslümanlığın istismarını engellemiştir.

Çok partili siyasal yaşama geçildiği 50'li yıllara kadar dini istismar eden çevrelerde belirgin bir oranda hareketsizlik döneminin hâkim olduğu, çok partili siyasal yaşam ile birlikte bu kesimlerde de aktivitenin arttığı gözlemlenmiştir.⁷⁶

1961 Anayasası'nın sağladığı geniş hak ve özgürlükler Marksist-Leninist ve diğer yıkıcı kesimlerde olduğu gibi dini kesimlerde de legal alan faaliyetlerinin gelişmesine zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda; tekke ve zaviyelerin kapatılmasıyla birlikte sönmeye yüz tutan tarikat faaliyetlerinde tekrar bir canlanma başlamıştır.

⁷⁴ ZEYVELİ, Hikmet, *Kelime*, Ağustos 1996, sayı:3, s:24.

⁷⁵ YAZIR, Elmalı Hamdi, *Kur'an Dili*, Hakikat yay., İst. 1985, s:189

⁷⁶ TAŞDEMİRCİ, Ersoy, *Jeopolitik ve Türkiye'nin Jeopolitik Durumu*, Ankara, 1990, s:125

Dini kesimler; 1970’li yıllarda yaşanan yaygın şiddet eylemlerinden uzak bir tarzda, daha çok Anadolu’nun eğitimsiz ve ekonomik açıdan geri bölgelerinde ağırlıklı olmak üzere faaliyetlere başlamıştır. Bu kapsamda Süleymancılık, Nurculuk gibi çeşitli cemaat ve grupların kendi taraftarlarını arttırma, Kur’an kurslarında öğrenci yetiştirme faaliyetleri dikkatleri çekmektedir. Bu dönemde, siyasi faaliyetlerin yanında gençlik örgütlenmeleri, dernekler ve vakıflar adı altında faaliyetlerin yoğunlaştığı, legal siyasi faaliyetlere ağırlık verildiği, direkt olarak terör eylemlerine yönelinmediği gözlenmektedir.⁷⁷

1970’li yıllarda yaşanan bir diğer gelişme ise; İslam’ın radikal yorumunu içeren, özellikle Mısır kaynaklı eserlerin tercümesi ile birlikte temelleri atılmaya başlayan radikal fikirlerin, 1979 İran devrimi ile birlikte İran menşeli yazarların aynı içerikli eserleri ile pekiştirilmeye çalışılmasıdır.

1980 sonrasında ise, din olgusu siyasi yelpazede etkin şekilde kullanılmaya başlanmış, İran modeli ile ortaya çıkan “Siyasal İslam” kavramı ülkemizde de özellikle RADİKAL çevrelerde tartışmaya açılmıştır. Ülkede siyasi, ekonomik ve kültürel alanlarda yaşanan hızlı gelişmeler ve diğer kanatlardaki terör faaliyetleri paralelinde 1990’ların başlarından itibaren dini kesimdeki bazı gruplar ŞİDDET-TERÖR’e yönelmişlerdir.⁷⁸

Sonuç olarak irticai faaliyetler; Cumhuriyetimizin kurulduğu yıllardan günümüze kadar çeşitli şekillerde kendisini hissettirmiş, günümüzde de Atatürk’e, Devlete, Cumhuriyete ve rejime dil uzatma ve onları reddetme şeklinde sürdürülmeye çalışılmaktadır.⁷⁹

2.4.Laiklik

Ülkemizdeki dini çevrelerin anlaşılmasında ve analizinde karşımıza çıkan en önemli sorun, konu ile ilgili kavramlar üzerinde bir mutabakata varılamayıdır. Olayın tehdit boyutunun anlaşılabilmesi ve doğru önlemlerin geliştirilebilmesi için her şeyden önce kavramlar üzerinde uzlaşma oluşması gerekmektedir.

⁷⁷ KONGAR, Emre; *21. Yüzyılda Türkiye*, Remzi Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul 1998, s:319,335

⁷⁸ ALTUĞ, Yılmaz; *Terörizm Dünü, Bugünü ve Yarını*, Ankara, İçişleri Bakanlığı Yayınları, 1992, s:95

Herkesin, kendince yorumlarda bulunması konuya çözüm getirmekten ziyade, meseleyi daha da çıkmaza sokmakta ve toplumsal barış adına sorunu içinden çıkılmaz bir hale getirmektedir. Hatta bazı Kanun maddelerindeki tanımlamaların veya ibarelerin anlamlarının açık ve net bir şekilde olmaması, aynı ibare veya kavramın çeşitli çevrelerce başka başka anlamlarda yorumlanmasına sebebiyet vermektedir. Kavram karmaşası ise aynı toplumun fertleri olan yargının son söz mercii olan hâkimlerimizi bile etkileyerek birbirleriyle çelişkili kararlar verilmelerine neden olmaktadır.

Laiklik kelime olarak Latince TOLERE fiilinden türemiştir. En basit anlamıyla, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması, dinin devletin işleyişi dışında tutulması anlamına gelmektedir.⁸⁰ Laiklik; dinsizlik olmadığı gibi din karşıtlığı da demek değildir. Sadece dinin yerinin belirlenmesidir.

Laiklik; aklın öncülüğü, bilimin aydınlığı, özgürlük ve demokrasi anlayışının, uluslaşmanın, bağımsızlığın, ulusal egemenliğin ve insanlık idealinin temeli olan bir uygar yaşam biçimidir.

Toktamış Ateş, laiklik ilkesinin en ayırt edici özelliğinin, egemenliğin kaynağı olarak Tanrı'yı değil halkı kabul etmesi olduğunu belirtir.⁸¹ Böylece laiklik, çağdaş demokrasinin olmazsa olmaz koşulu haline gelmektedir.

Laiklik dine karşı bir ilke değildi. Tam tersine, dinsel etkileri, siyasal, toplumsal, kültürel ve hukuksal yaşamdan ayırarak, Türk Toplumunun yeniden düzenlenmesi sırasında, İslam Dininin yok edilip ezilmesini engellemiştir. Atatürk, Dini ve dinsel önderleri, Bağımsızlık Savaşında kullanmış olmakla birlikte, onlara karşı özel bir sevgisi de yoktu. Bir siyasal devrimci olarak dini tümüyle gözden çıkarmak Atatürk için olanaklı değildi. Laiklik ilkesinin, Batının geçirdiği düşünsel plandaki “aydınlanma devrimi” ve ekonomik alandaki “sanayi devrimi” olmadan uygulamaya konulması pek çok güçlükleri de beraberinde getirdi. Siyasal İslam

⁷⁹ ÇAKIR, Ruşen; *Derin Hizbullah*, Metis Yay., İstanbul 2001, s: 30-35

⁸⁰ *Ansiklopedik Siyasi Terimler ve Örgütler Sözlüğü*, Ankara, Güvenlik ve Yargı Muhabirleri Derneği Yayınları

⁸¹ ATEŞ, Toktamış; *Dünyada ve Türkiye’de Laiklik*, Ümit Yay., Ankara,2001, s:12

sürekli olarak bu ilkeye karşı çıkararak demokratikleşme yolundaki gelişmeleri yavaşlattı.⁸²

Laik düzende din, siyasallaşmadan kurtarılır, yönetim aracı olmaktan çıkarılır, kişilerin vicdanlarına bırakılır. Dünya işlerinin laik hukukla, din işlerinin de kendi kurallarıyla yürütülmesi çağdaş demokrasilerin dayandığı bilimsel temellerden biridir. Kamusal düzenlemeler din kurallarına göre yapılmaz, düzenlemelerin kaynağı din olamaz. Demokratik ve Laik devlet, bireyler arasında inançlarına göre ayırım gözetmez. Herkes dinini seçmekte, inançlarını açıklamakta, din ve vicdan özgürlüğü sınırları içerisinde serbesttir. Laik bir toplumda, bireyin istediği dine ve inanca sahip olması, her türlü etkinin dışındadır. Devletin dinlerden birini tercih fikri, diğer dinlere mensup yurttaşların yasa önünde eşitliğine aykırı düşer. Ülkemizde laiklik ulusal birliğin de temelini oluşturur. Maalesef laiklik kavramının halkımıza gerçek anlam ve boyutlarıyla anlatılamamış olması nedeniyle karşıt söylemler, faaliyetler ve bundan faydalanan istismar grupları varlıklarını koruyabilmektedirler.

83

Ziya Gökalp'e göre bir cemiyetin hayatı bir takım kıymetler etrafında yapılan faaliyetlerden ibarettir. Sosyal kıymetler arasında aşağıdan yukarıya doğru bir mertebeye sırası vardır: En aşağıda iktisadi kıymetler (ucuz-pahalı), sonra ilmi kıymet (doğru-yanlış), sonra estetik kıymet (güzel-çirkin), en sonra da ahlaki kıymet bulunur. İlim adamının çalışması iktisadi kıymet yaratan insanın çalışmasından daha yukarı seviyededir, dehanın yarattığı estetik kıymet ilmi hakikatten daha yüksektedir, ahlaki kıymet ise "iyi" ve "güzel" den de kıymetlidir. Fakat başka bir kıymet daha vardır ki, bütün manevi kıymetleri ihtiva ettiği gibi, ahlak da onun içindedir. Dolayısıyla en yüksek sosyal kıymet odur; mukaddes kelimesi ile ifade edilen DİNİ KIYMET.

Din ahlaktan da üstündür. Zaten kutsal olan her şey mutlak surette iyidir. Din sadece ahlakın üstünde olmakla kalmaz, o aynı zamanda estetik kıymetin de üzerindedir. En yüksek estetik kıymetler din sahasında yaratılmış olanlardır. İلمي kıymete gelince, dini kıymet onun ulaştığından daha ileride hakikatleri

⁸² KONGAR, Emre; *a.g.e.*, s: 120,121

kavramaktadır. Gökalp bu açıklamalardan sonra dinin ferdi şahsiyet bakımından önemi üzerinde durmaktadır. “Hülasa din, bazı insanları evliyalık mertebesine çıkarmakla fevkalbeşer bir metanet, saburluk, bir şefkat ve fedakarlık veriyor. Bu yüksek ferağ ve sekinetin daha zaif bir derecesi sair müminlerde de mevcuttur. Bütün hayatlarında kuvvetli bir seciye gösteren insanlar umumiyetle çocuklukta dini bir terbiye alanlardır.”

Fakat Gökalp’ın asıl gayesi dinin ferdi hayatındaki rolünden ziyade cemiyet hayatındaki tesir ve öneminden bahsetmektir. Cemiyetlere şahsiyet veren dindir. Gökalp’e göre peygamberler; Allah’tan vahiy alan, Allah tarafından görevlendirilmiş kimselerdir. Onlar cemiyetleri kurtarırlar.⁸⁴ Gökalp’ın dini müesseselerin devlet işinden ayrılmasıyla alakalı görüşlerine ilk defa İslam Mecmuasında (1914-1915) ve Yeni Mecmuada (1917-1918) çıkan şiirlerinde rastlamaktayız. Nitekim “Halife ve Müftü” adlı şiirinde, “devlet” ile “medrese” nin ve “müftü” ile “halife”nin birbirinden ayrılması gerektiğine rastlıyoruz:

*“Devlet ile medrese ayrı iki alemdir.
Müftü ile halife birbirine karışmaz.
Ayrıysa da bu iki kuvvet, daim tev’emdir,
Nüfuz bende diyerek birbiriyle yarışmaz.”*

Türk Düşünce tarihinde, dinin devlet işlerinden ayrılması tezini, sistematik olarak ilk defa Gökalp ortaya koymuştur.⁸⁵

Laiklik konusunda Mustafa Kemal Atatürk’ün birkaç özdeyişi ise şöyledir;

Laiklik, yalnız din ve dünya işlerinin ayrılması demek değildir. Bütün yurttaşların vicdan, ibadet ve din hürriyeti demektir.(1930)

Laiklik, asla dinsizlik olmadığı gibi, sahte dindarlık ve büyüçülükle mücadele kapısını açtığı için, gerçek dindarlığın gelişmesi imkânını temin etmiştir.(1930)

⁸³ AŞKIN, Sait; *Doğu ve Güneydoğu Anadolu’daki Toplumsal Huzursuzluğun Tarihsel Boyutu*, I. Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da Huzur Sempozyumu – Bildiriler, Elazığ, Fırat Üniversitesi Yayınları, 2000, s:16

⁸⁴ GÜNGÖR, Erol; *Sosyal Meseleler ve Aydınlar*, Ötüken Yay., İstanbul 1996, s:52-62

⁸⁵ TÜRKDOĞAN, Orhan; *Ziya Gökalp Sosyolojisinin Temel İlkeleri*, Marmara Ün. İlh. Fk. V. Yay, İstanbul 1998, s: 107-108.

Din bir vicdan meselesidir. Herkes vicdanının emrine uymakta serbesttir. Biz dine saygı gösteririz. Düşünüşe ve düşünceye karşı değiliz. Biz sadece din işlerini, millet ve devlet işleriyle karıştırmamaya çalışıyor, kasıt ve fiile dayanan tutucu hareketlerden sakınıyoruz.(1926)⁸⁶

Evet, İnkılâbın gerçek sahibi, fikir babası, uygulayıcısı, Yeni Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Atatürk'ün Laiklik hakkındaki görüşleri bu olduğu halde, laikliği dinsizlik gibi göstermenin, laikleri din düşmanı olarak kabul etmenin ne denli yanlış bir düşünce tarzı olduğu açıktır.⁸⁷

2.5. İrtica ve İrticai Faaliyet

İrtica da kesin ve net bir şekilde tanımı yapılamamış kavramlardan biridir. Her kesim irticayı kendine göre tanımlayarak işe çeşitli boyutlarıyla yaklaşmaktadırlar. İrtica kelime itibariyle; gericilik, geriye dönme, her türlü yeniliğe karşı çıkararak eskiyi muhafaza etme şeklinde tanımlanmaktadır. Prof. Dr. Yaşar Nuri Öztürk 30 Aralık 1999 tarihli Hürriyet gazetesindeki bir makalesinde bakınız İrticayı nasıl tanımlıyor: İrtica, rüc'u ve ric'at köklerinden geliyor. Geriye dönüş, sırtını dönüp kaçış, ileri gitmede başarılı olamamak yüzünden geriye doğru gidişi başarı sanmak demektir. Vahyin getirdiği temel ilkeler olan tevhit (birlik), bilgi, basiret (gerçekçilik ve tutarlılık), maruf (ortak-evrensel insanlık değerleri) ve taakkülden (aklı işletmek) geriye dönüp şirk (parçalanış-bölünme) cehalet, tutarsızlık, münker (ortak-evrensel insanlık değerlerine ters kabuller) ve beyinsizliğe sığınmaktır irtica.⁸⁸ Devletin nizamını ve temel esaslarını din kurallarına uygun hale getirme amacına yönelik faaliyetlere denir. Diğer bir ifade ile dinin SİYASİ, EKONOMİK ya da SOSYAL ÇIKAR AMAÇLI bir araç olarak kullanılmasıdır.

“İrticâ” tabiri Arapçadan dilimize geçmiştir; menşei, “dönüş, geriye dönme” manalarına gelen rücu kelimesine dayanmaktadır. Fıkıh ıstılahında, geriye dönülebilen ve vazgeçme ihtimali bulunan boşanmaya “ric'î talak” adı verildiği gibi, bela zamanında veya acı bir haber duyunca “İnnâ lillahi ve innâ ileyhi râciûn - Biz

⁸⁶ ATATÜRK, Mustafa Kemal; *Eskişehir Konuşmaları(1923)*, Kaynak Yayınları, İstanbul 1993

⁸⁷ TOYNBE, Arnold; *Türkiye - Bir Devletin Yeniden Doğuşu*, Çev. Kasım Yargıcı, İstanbul, Milliyet Yayınları, 1971, S:216

⁸⁸ ÖZTÜRK, Yaşar Nuri, *İrticanın Tanımı*, Hürriyet Gazetesi, 30.12.1999

Allah'a âidiz ve vakti geldiğinde elbette O'na döneceğiz!” (Bakara, 2/156) ayet-i kerimesini okuyarak Allah'a teveccüh edip O'na sığınmaya da “istircâ” denmiştir. İrtica ifadesi de, temelde “geri dönmek” manasını çağrıştırdığından dolayı, gericilik, muhafazakârlık, tutuculuk, eskiyi koruma, yeniye karşı tavır alma, medeniyeti kabul etmeme, moderniteye karşı çıkma ve tarihin tekerleğini geriye döndürerek eski olanı canlandırmaya çalışma gibi manaların hepsini birden ihtiva eden bir tabir olarak kullanılır hale gelmiştir. Dinin siyasallaşması en Laik anlayışlı Cumhuriyetlerin bile her zaman için tehdidi ve baş belası olmuştur. Zaten Laiklik anlayışının çıkış amacı da dini siyasallaşmadan, birilerinin tekelinde bulunmaktan korumak içindir. Dinin siyasallaşması dinin kendisine de çok büyük zararlar vermektedir. Hatta dine vermiş olduğu zararlar cumhuriyete verdiği zarardan daha fazladır. Din, özellikle İslam dini hemen hemen her konuyu Allah ile kul arasında özel bir bağ olarak kabul etmektedir.⁸⁹

2.6. İslam Dininde Cihat Nedir?

Her kutsal dinde tanrı için, din için mücadele, savaş vardır. Yani inananlar Tanrı adına düşmanla savaşacaklar, bu dini bir inanıştır. Düşman; bazen bir topluluk olabileceği gibi, bazen bir inanış veya o inanışa tabi toplumlar olabilmektedir. Bazen de kötüler düşmandır. Hatta kötülüğün ta kendisidir düşman. İslam dini Allah tarafından vaaz edilmiş son din olması nedeniyle çok ayrı bir yere sahiptir dini inanışlar içinde. Evet İslam dininde inanışlar iki türdür. Birincisi; Allah tarafından peygamberleri aracılığı ile insanları hem bu dünyada hem de öbür dünyada kurtuluşa erdirecek kurallar bütünüdür. Diğeri ise; Allah tarafından vaaz edilmemiş, ancak insanlar tarafından belirlenmiş inanış şekilleridir. İslam’a göre Hıristiyanlık, Musevilik gibi dinler de kutsi dinlerdir. Allah tarafından vaaz edilmişlerdir (gönderilmiştir). O dinlerin peygamberleri de Allah tarafından peygamber olarak seçilmişlerdir ve kutsal kitapları da Allah tarafından vaaz edilmiştir. Yani İslam dini diğer dinleri ve o dinlerin peygamber ve kutsal kitaplarını kabul etmektedir. İslam dinin diğer dinleri ve bu dinlerin peygamberlerini de kabul etmesi bu dinin sadece bu

⁸⁹ BALCIOĞLU, Mustafa; *Birinci Dünya Savaşı Öncesinde Bir Rus Komplosu, Şeyh Selim Ayaklanması*, Türk Kültürü, Haziran 1992, sayı 350, s:76

dine ait olan barışsal bir ayrıcalığıdır. İslam dininin esasında savaş, şiddet, terör, öldürme... gibi eylemler kesinlikle şiddetli bir biçimde yasaklanmıştır.⁹⁰

Kur'an-ı Kerim gayet açık bir şekilde başkasını öldürmeyi yasaklar; "**Hak bir sebep olmadıkça, Allah'ın haram kıldığı canı öldürmeyin**" (İsra Sûresi, 32) buyrulmaktadır. Ayette geçen "hak bir sebep"; a)savaş hali, b)nefsi müdafaa, c)başkasını öldüren birisinin suçu sabit olduğunda devlet eliyle idamı ... gibi durumlardır. Böyle özel haller dışında, adam öldürmek en büyük günahlardandır. Bir başka ayette şöyle denilmektedir: "**Kim bir canı, kısas⁹¹ olmadan veya yeryüzünde bir fesadı def etmek maksadıyla olmaksızın öldürürse, sanki bütün insanları öldürmüş gibidir. Kim de birinin hayatına vesile olursa, sanki bütün insanları hayatlandırmış gibidir.**" (Maide Sûresi, 32) Bir masum insanı öldürmek bütün insanları öldürmek gibi dehşetli bir suçtur. Ayette, Müslim veya gayr-ı müslim şekilde bir ayırım yapılmaksızın sadece "nefis" yani "zat, şahıs" denilmesi de kayda değer bir inceliklerdir. Masum bir insanın kasten öldürülmesi, kısası yani katilin de öldürülmesini gerektirir. Şayet öldürülenin varisleri katili affederse, bu durumda diyet vermesi gerekir.⁹²

Nefis denilince akla hemen şeytan gelir. "Şeytan, sizin için bir düşmandır. Siz de onu düşman tutunuz." (Fatır Sûresi ,6) Demek oluyor ki, en büyük cihat nefisle ve şeytanla yapılan cihattır.⁹³ Kur'an da Bakara suresinde şöyle denmektedir: "*Sizinle savaşanlarla Allah yolunda savaşın, fakat haksız yere savaşmayın, çünkü Allah haksız yere saldıranları sevmez. ... Onların sizi çıkardıkları yerden siz de onları çıkarın. (Mekke'den). Fitne çıkarmak adam öldürmekten daha kötüdür. Mescid'i Haram'da onlarla savaşmayın ki onlar da orada sizinle savaşsınlar. Fakat onlar sizinle savaşarlarsa hemen onları öldürün, kâfirlerin cezası budur. Eğer onlar savaştan ve küfürden vazgeçerlerse Allah bağışlayandır, esirgeyendir.*"⁹⁴

İslam'ın Tanrısı her zaman bağışlayandır ve merhametlidir.⁹⁵ Kur'anın 114 sûresinin hepsi -biri hariç- bu sözle başlar. *Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.*

⁹⁰ BUDAK, Nazım; *Varlığını Hedef Alan Tehdit*, İstanbul, Boğaziçi Yayınları, 1994, s:46

⁹¹ **Kısas**: Devlet tarafından karar verilmiş olma koşulu ile birisinin haksız olarak bir başkasını öldürmesi nedeniyle öldürenin de öldürülmesi kararı.

⁹² EREN, Şadi, *İslam Dini*, Hikmet Neş. Yay., İst. 1998, s: 82

⁹³ KILIÇ, Altemur; *Titrek Pusula*, Timaş Yayınları, İstanbul, 1999, s: 112

⁹⁴ KIRKINCI, Mehmet, *Cihat Nedir*, Burak Yay., İstanbul, 2001, s: 114

⁹⁵ KIZILÇELİK, Sezgin-Yaşar ERJEM, *Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü*, İzmir, Saray Kitabevi, 1996

İslam sözcüğü barış, sulh, mutluluk, huzur anlamlarına gelen **salam** ile aynı kökten gelir ve kendi tanımlamasıyla barışın dinidir. **Cihad** kavramı bugün bize fanatizm, gaddarlık, hoşgörüsüzlük olarak çağrışım yapsa da oysa temel anlamının savaş ile hiçbir ilgisi yoktur.

Cihad sözcüğü Arapça bir kelime olup *c*, *h* ve *d* harflerini içerir ve fiziki, ahlaki ve bilimsel gayret ve çalışmayı anlatır. İngilizcede bu kelimeye en yakın anlamı taşıyan kelime başka anlamlarıyla *struggle*⁹⁶ dır. Tanrı'nın yolunu izlemek için gösterilen her gayret bir cihattır. Bu nedenle de illaki savaşa zorunluluğu yoktur. O türden davranışlar için Arapçada başka kelimeler vardır; harp, cidal, kifah, mukatala, ma'araka, sira'a. İslam dininin peygamberi Hz. Muhammed'e savaş izni; Allah tarafından 622 yılında kendisinin ve yeni dine inanan Müslümanların çok şiddetli baskı ve işkencelerinden, doğup büyüdüğü, ailelerinin bulunduğu Mekke'yi terk edip Medine'ye göçe zorlandıkları bir dönemden sonra kendi canlarını ve mallarını koruyabilmeleri için izin verildi. Bu savaş da vahiyleri kabul etmeyenlere karşı bir savaş değil, yeni cemaatin ekonomik ve yaşamsal haklarının temini için bir savaş izni idi.⁹⁷

Cihad kelimesi Arapçada “güç ve gayret sarf etmek, bir işi başarmak için elinden gelen bütün imkânları kullanmak” manasına gelen CEHD kökünden gelmektedir.⁹⁸ En geniş anlamıyla cihad, Allah yolunda bir ömür boyu istikamet çizgisinde yaşamak, kulluk şuur ve görevini hakkıyla yapma hususunda ciddi gayret göstermek, nefis ve şeytanı ile çarpışmak, Allah ve Resulünün koyduğu ölçüleri nefsinde yaşamak ve yansıtmak, İslam'ın güzelliğini diğer insanlara ulaştırmak için dini tebliğ etmek, ilahi mesajı bütün insanlığa duyurmak, İslam ülkesini ve Müslümanları düşmanların her türlü tehlike ve saldırılarına karşı savunmak ve gerekirse, onlarla savaşmak” demektir. Bu anlam çerçevesinde, cihadın bir “manevi cephesi” bir de “maddi cephesi” bulunmaktadır.⁹⁹

Bu geniş çerçeveyi yanlış bir biçimde değerlendirmek veya kasti bir şekilde yanlış yorumlayarak cihad kavramını sadece “savaş” anlamına tahsis etmek gerçeği

⁹⁶ Struggle: mücadele, savaşım, çaba, uğraş, gayret anlamlarına gelmektedir. (Moonstar İngilizce-Türkçe sözlükten alınmıştır.)

⁹⁷ KARLSSON, Ingmar, *a.g.e*, s:165,167

⁹⁸ *Büyük Laurence Sözlük ve Ansiklopedisi*, İstanbul: Milliyet Yayıncılık, C.22

⁹⁹ KORKMAZ, Gürol, *Terör ve Medya İlişkileri*, EGM Basımevi, Yayın No: 1999-1, Ankara, 1999, S: 145

yansıtmayacağı gibi, Kur'an ve sünnette ifade edilen anlam ve kapsam bakımından da eksik, yanlış ve yetersiz olacaktır.¹⁰⁰

Hizbullah'tan en çok zarar gören insanların başında dindarlar ve onların inandıkları İslamiyet geliyor. Allah adına cinayet işlediğini iddia eden örgüt İslam ile terörün yine bir arada anılmasına neden oldu. Oysa din ile terör ve şiddete alet olmuş bazı insanların yaptığı katliamlar, siyah ile beyaz kadar birbirinden uzak şeyler. Bir tarafta bir insan öldürmeyi bütün insanları öldürmüş gibi sayan İslam dini, diğer tarafta hunharca adam öldürenler. Bir diğer tarafta ise, yüzde doksan sekizi Müslüman olan bir ülkede esas anlayışı görmezlikten gelip, teröre alet olmuş kimseleri göstererek "Biz dememiş miydik? Bakın, bunların hepsi böyle." diyenler. Oysa bir elin parmaklarının hepsi bir değil. Ve dinini yaşamaya çalışan bütün insanlar onlar gibi düşünmüyor. Cihadın ne olduğu, din adına terör eylemi yapıp yapılamayacağı, mevcut yönetimi bizden değil diye görüp silahla onu devirmeye çalışmanın dindeki yerinin ne olduğu konusunda herkes Hizbullah gibi düşünmüyor. Hatta öyle ki bu konularda kamuoyunu şaşırtacak kadar farklı düşünenler var.¹⁰¹

Bizim Kurtuluş Savaşı'yla elde ettiğimiz bağımsızlığı Ortadoğu ülkeleri aynı tarihlerde başaramadılar ve ülkelerini yabancı devletlerin istilasından kurtarmak için başlattıkları özgürlük mücadelesinde dini önemli bir unsur olarak kullandılar. Halk Müslüman'dı. İslam dini, bir başka devletin ülkeyi istila ederek dini zor yaşanır hale getirmesi karşısında mücadele vermenin adını cihad olarak belirlemiş, cihad edenlere müstesna bir karşılık verileceğini bildirmişti. Ulusal kurtuluşları için mücadele verirken dinin emrini, motivasyonun esas unsurları arasına almışlardı. "Sömürgeci güçlere karşı cihad" yabancı ülkelerin istilasına karşı bağımsızlık anlamına geliyordu. Burada bir soru daha çıktı ortaya: Kendi ülkelerinde dinlerini serbest yaşayamadığını ve yeterince kendisini ifade etme fırsatı bulamadığını düşünenler ülke içinde silahlı mücadele yapabilir miydi? Kendileri için engel olarak gördüklerini öldürebilir miydi?¹⁰²

Hizbullah gibi örgütlerin yaptıklarına bakılırsa ülke içinde adam öldürmeye

¹⁰⁰ DİLEK, Şener, *a.g.e.*, s: 49

¹⁰¹ ÇİTLİOĞLU, Ercan; *Türkiye'de Dini Terörizm ve Hizbullah*, Dünyada ve Türkiye'de Terör, Ankara: T.C.Merkez Bankası Yayınları, 2002, s: 68

¹⁰² ÇAĞLAR, Ali; *Terör ve Örgütlenme*, Amme İdaresi Dergisi, Ankara, 1997

varan eylemleri, din adına yapabileceğine inananlar var ve bunu en korkunç şekilde gerçekleştirebiliyorlar. Hatta hedeflerini dindarlardan seçerek eylem yapıyorlar. Peki, ama İslam buna ne diyor? Bu örgütlerin yaptığı şey Müslüman'ca mıdır?¹⁰³

Cihad kavramı üzerinde titizlikle duran Zaman gazetesi yazarlarından Ahmet Selim, kelimenin köküne dikkatimizi çekiyor: “Cehd, cihad, mücadele, içtihad kelimelerinin hepsinde kök beraberliği var. Cihad’daki genel şumûl, aslında da var olan ruhî–fiilî farklılığı açısından, “mücahede” ve “içtihad” ile tahsis olunmuştur. Cihad, yalın halde de kullanılsa, hem manevî hem fiili cehdi kapsar; fiilî istilâh yönü çok ince şartlarla sınırlanmıştır. Mücahede, tasavvufî; içtihad, ilmî bir gayreti ifade eder. “Manevî cihad” tabiri mücahede ve içtihaddan dahi daha mücerret bir alanda fikrî–felsefî (hikemi) bir mana için kullanılabilmiştir.” Evet cihadın da islamiyetin de müslümanın da terörle, karmaşa ile hiçbir alakaları yok. Bu alakayı kurmak isteyenler yaptıkları insanlık dışı eylemlerine bir kılıf bulmak isteyen terör örgütünün ta kendisi veya bu örgütün amacından farklı olmayan amaç sahipleridir.¹⁰⁴

2.6.1. Küreselleşme Karşısında Cihad

Terörizm, tarihin en eski zamanlarından beri toplumları ve ülkeleri tehdit etmektedir. Ancak, içinde bulunduğumuz yüzyılda özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra nükleer bir dengenin kurulması ile sıcak savaştan kaçınılmış, buna mukabil terörizm gün geçtikçe yaygınlaşarak global bir nitelik kazanmıştır. Bu dönemde terörizm, çoğunlukla bir devletin başka devletlerin istikrarını bozmaya yönelik politikalarının bir aracı olarak kullanılmış, bu da devlet destekli uluslararası terörizm kavramını dünya gündemine yerleştirmiştir.¹⁰⁵

Devletlerin gerçekleştirdiği terör; başka devletlere ve kişilere ya da gruplara yönelik olabilmektedir. Burada kişi ya da gruplara yönelik uygulanan terör, devletin kendi yurttaşlarına karşı olabileceği gibi aynı zamanda başka devletlerdeki kişi ya da gruplara karşı da olabilir.¹⁰⁶

¹⁰³ Hamidullah ÖZTÜRK - Yasin ARAS, *Birey Cihad İlan Edemez*, Görüş Yay. İst. 1996, s:75

¹⁰⁴ SELİM, Ahmet, *Siyasal İslam*, 14 Aralık 2003 tarihli Zaman Gazetesi.

¹⁰⁵ DİLMAÇ, Sabri, *Terörizm Sorunu ve Türkiye*, EGM Yayınları, Ankara, 1997, s:47

Dünyadaki hâlihazır askeri ve politik dengeler, devletlerin birbirine doğrudan güç kullanımlarını güçleştirmekte, hatta imkânsız hale getirmektedir. Bu nedenle hasım devletler tarafından hedef devletleri yıpratmak, gelişmesini ve güçlenmesini önlemek, uygun ortam yaratıldığında da taviz koparmak maksadıyla, terörün kullanılması tercih edilen bir vasıta haline gelmiştir.¹⁰⁷ Bu doğrultuda bir devlet, kendi çıkarına zarar verebileceğini düşündüğü başka bir ülkeye terör uygulayabilmekte, bunu da o ülkedeki karşıt güçlere mühimmat, eğitici personel, para sağlayarak yapabileceği gibi, kendi özel timleri aracılığı ile doğrudan eylem olarak ta gerçekleştirebilmektedir.¹⁰⁸

Globalleşen bir yenedünyada artık tüm alanlarda sınırlar kalkma eğilimindedir. Bu bağlamda herhangi bir ülkedeki terör örgütü veya terör zemini oluşumunun ilk aşamasından itibaren mutlaka tüm dünyaya sirayet etme eğilimindedir. İster ülkemizde olsun ister komşularımızda olsun isterse de dünyanın herhangi bir yerinde olsun bunun farkı yoktur. Bu milletin tarihi olarak üstlenmiş olduğu bir misyonu mevcuttur. Orta Asyadan Balkanlara, Uzak Doğudan Kuzey Afrikaya kadar tarihin herhangi bir bölümünde bir şekilde muhatap olduğumuz toplumlar üzerinde bir etki bırakılmıştır. 11 Eylül saldırılarıyla Amerika ve ardından da Avrupada ancak anlaşılabilen terör gerçeğini Türkiye çok uzun zamandır yaşamaktadır. Yıllardır teröre karşı verilen mücadelemiz daha yeni yeni anlaşılabilmekte ve destek görmektedir. Müslümanların dünyadaki imajları pek iç açıcı değil. Geri kalmış, şiddet ve terör ile malul insanlar olarak özetlemek mümkün kısaca. Böyle bir imaja sahip kişiler küreselleşen dünyamıza ne verebilir? Kendi ülkelerindeki problemleri dünya düzlemine taşıyarak huzuru bozar mı? Ya da cihad ruhuyla fetih heyecanlarına kapılarak sivilleşmenin öne çıktığı bir ortamda karışıklığa neden olur mu?¹⁰⁹

2.7. Diğer Dinlerde Cihat Nedir?

“Yeryüzüne selamet getirmeye geldim sanmayın, ben selamet değil, fakat kılıç getirmeye geldim” (Matta:10-34). Yahudilerin kutsal kitabı birçok yerde Kenan

¹⁰⁶GÜZEL, Cemal, *Korkunun Korkusu: Terörizm*, Der: Cemal Güzel, Silinen Yüzler Karşısında Terör, Ankara, Ayraç Yayınevi, 2002. s:16.

¹⁰⁷ KAVUN, A. Baki., *Uluslararası ve Uluslarüstü Terörizm*, Der: O. Metin ÖZTÜRK, Uluslararası Terörizm ve Dış Politika, Ankara, Biltek Yayınları, 2002, s.49.

¹⁰⁸Cemal GÜZEL, *a.g.m.*, s.17.

¹⁰⁹ SELİM, Ahmet, *a.g.m.*

halkına yönelik son derece şiddete dayalı politikalar buyurur. Örneğin Musa'nın Beşinci Kitabı 20:16-17'de şöyle denir: “*Ancak Tanrının miras olarak sana vermekte olduğu bu kavimlerin şehirlerinden nefes alan kimseyi sağ bırakmayacaksın. Fakat onları, Hititleri ve Amorileri ve Perizzileri ve Hibuleri ve Yebusileri Tanrının sana emrettiği gibi tamamen yok edeceksin.*”¹¹⁰

Kutsal kitaptaki bu yerleri ya da yukarıdaki Matta Kitabından yapılan alıntıları hiç kimse Yahudi ya da Hıristiyan etiği ile eşdeğerde göstermeyi düşünemeyecektir. Buna karşılık yaygın biçimde *kutsal savaş* diye çevrilen CİHAD kavramı, yüzyıllar boyunca Avrupa'da İslam'ın fanatik bir din olduğuna, öğretisinin kılıçla yayıldığına ve hala bugün de başkalarına şiddet yoluyla kabul ettirildiğine çok açık bir delil gibi görülmüş, gösterilmiştir.

Atalarımıza, Adam öldürme. Öldüren, yargılanmayı hak edecek' denildiğini duydunuz. Ama ben size diyorum ki, kardeşine karşı öfkelenen her kişi yargılanmayı hak edecek. Kim kardeşine aşağılayıcı bir söz söylese, Yüksek Kurul'un yargısını hak edecek. Kim kardeşine ahmak derse, cehennem ateşini hak edecek.²³⁻²⁴ Bu yüzden, adağını sunağa getirdiğinde, orada kardeşinin sana karşı bir şikâyeti olduğunu hatırlarsan, adağını orada, sunağın önünde bırak, git, önce kardeşinle barış; sonra gel, adağını sun.²⁵ Senden davacı olanla, daha yoldayken çabucak anlaş. Yoksa o seni yargıca, yargıç da gardiyana teslim edebilir; sonunda da hapse atılabilirsin.²⁶ Sana doğrusunu söyleyeyim, son kuruşu^[el] ödemedikçe oradan asla çıkamazsın.³⁸ «Göze göz, dişe diş' denildiğini duydunuz.³⁹ Ama ben size diyorum ki, kötüye karşı direnmeyin. Sağ yanağınıza bir tokat atana öbür yanağınızı da çevirin.⁴⁰ Size karşı davacı olup mintanınızı almak isteyene abanızı da verin.⁴¹ Sizi bin adım yol yürümeye zorlayanla iki bin adım yürüyün.⁴² Sizden bir şey dileyene verin, sizden ödünç isteyeniyi geri çevirmeyin.⁴³ «Komşunu sev, düşmanından nefret et' denildiğini duydunuz.⁴⁴ Ama ben size diyorum ki, düşmanlarınızı sevin, size zulmedenler için dua edin.⁴⁵ Öyle ki, göklerde olan Babanızın oğulları olasınız. Çünkü O, güneşini hem kötülerin hem de iyilerin üzerine doğdurur. Yağmurunu da hem doğruların hem de eğrilerin üzerine yağdırır.⁴⁶ Eğer yalnız sizi sevenleri severseniz, ne ödülünüz olur? Vergi görevlileri de öyle yapmıyor mu? ⁴⁷Yalnız kardeşlerinize selam verirseniz, fazladan ne yapmış olursunuz? Putperestler de öyle yapmıyor mu? ⁴⁸Bu

¹¹⁰ BAL, İdris; *Terörizm, Liberal Devlet ve Uluslararası İşbirliği*, Tülin Günşen İçli, Fatih Karaosmanoğlu, Uluslararası Polislik ve İç Güvenlik, Ankara; Nobel Yayınları, 2003, s:54

nedenle, göksel Babanız yetkin olduğu gibi, siz de yetkin olun. (Mar.9:50; Luk.14:34-35) (22) Bak, onu sıkıntı dolu bir yatağa atacağım; onunla zina edenleri de, onun yaptığı işlerden tövbe etmezlerse, büyük sıkıntıların içine atacağım. (23) Onun çocuklarını vebayla öldüreceğim. O zaman bütün topluluklar, gönülleri ve yürekleri denetleyenin ben olduğumu bilecekler. Her birinize yaptıklarınızın karşılığını ben vereceğim. (24-25) "Ama size, yani Tiyatira'da bulunan diğerlerine, bu öğretiyi benimsememiş ve Şeytan'ın sözde derin sırlarını öğrenmemiş olanların hepsine şunu söylüyorum: ben gelinceye dek sizde olana sımsıkı sarılın. Üzerinize bundan başka bir yük koymuyorum. (26-28) Ben Babamdan nasıl yetki aldımsa, galip gelene, yaptığım işleri sonuna dek sürdürene ulusların üzerinde yetki vereceğim. Onları demir çomakla güdecek, çömlek kaplar gibi kırıp parçalayacaktır. Galip gelene sabah yıldızını da vereceğim. Yoksa senin yanına tez gelir, ağzımdaki kılıçla onlara karşı savaşırım. (Tevrat Bölün 2) (3) Kuzu ikinci mührü açınca, ikinci yaratığın «Gell!» dediğini işittim. (4) O zaman başka bir at, kızıl bir at çıktı ortaya. Ata binmiş olana, dünyadan barışı kaldırma yetkisi verildi. Bunun sonucu olarak insanlar birbirlerini boğazlayacaklar. Atlıya ayrıca büyük bir kılıç verilmişti. (Tevrat Bölün 3) Tüm bu örnek olarak gösterilen kutsal kitap alıntıları elbette ki Hıristiyan ve Yahudilerin birer terörist toplum olduklarını ya da inandıkları dinlerinin terörü medh ettiği anlamı çıkarılamaz. Bölümün başından beri anlata geldiğimiz üzere cihad kesinlikle savaş ve terörle eş anlama gelmediği gibi diğer dinlerde olduğu gibi İslam dini de ne terörü ne de adam öldürmeyi teşvik eden bir din değildir.¹¹¹

2.8. Dini Motiveli Terörizm

Allah ve din adına terör eskiden beridir insanlık tarihinin kötü ve acı dolu bir gerçeğidir. Bu gerçek ne sadece İslam dini ile ne de diğer kutsi dinlerle doğrudan ilişkili değildir. Bu sapkın bir anlayıştır. Mantıksız, acımasız, radikal, körü körüne, bilinçsiz bir saplantı. Dini motiveli terörizmin çağımızda yaygınlaşmaya başladığı dönemi İran'da 1979'daki devrim ile başlatabiliriz. İran Devrimi İslami bir üst yapı kullanılarak yapılmasına karşılık solcu, üçüncü dünyacı, anti-empyralist devrimlerin sonucusu olmuştur. Devrimin başarıyla gerçekleşmesinin arkasında ise solcu ve popülist söylemleri İslami bir düzen arayışı talepleri ile barıştırabilmesi yatmaktadır.

¹¹¹ BAL, İdris; *a.g.m.*, s:98

Siyasallaşma sürecinde Şii İslam modern-devrimci bir terminolojiye sahip olacak tarzda dönüştürülmüştür.¹¹²

Evet, İran devriminin dünyadaki dini terör örgütlerine özellikle de İslami dini terör örgütlerine yeniden ilham kaynağı olduğu söylenebilir. Bu yeni İslamcı rejim 1980'ler boyunca birçok ülkede aynı teokratik sistemi kurmak isteyen gruplara maddi manevi sponsorluk yaptı ve bu etkinlik ideolojilerin ölümü ile aynı döneme rast geldiği için İran'ın işini kolaylaştırdı. O dönemde tüm dünyada özellikle Müslüman dünyada hem kapitalizm hem de komünizm eskimiş ideolojiler olarak görülüyordu. Din demagogları bu durumu çok becerikli bir biçimde kullandılar. Bu amaçları doğrultusunda da Müslüman halkın her gün beş kez geldiği camiler bulunmaz bir propaganda yeri oldu. Mesajları dinsel olmaktan çok politikti ama bunlar dinsel motiflerle süsleniyor ve yetkililerin doğrudan müdahale edemediği bir şekilde camilerde halka arz ediliyordu. Bu olanak politik amaçları için dinden yararlanmak isteyenlere dini çok cazip hale getiriyordu. Usame bin Ladin ve Hüseyin Velioğlu bunun birer örneğidir. Ne dinsel bir eğitimi vardır ne de bu konuda otoritedir. Ladin ve Ladin gibiler ideolojik bir boşluk içinde olan ve hiçbir şeye inanmamaktansa bir şeylere inanmayı tercih ederek inanmış olanlara veya töresel ve kültürel olarak bir dine mensup olup ancak onun asıl ve esaslarına yabancı olan cahil dindarlara karşı propagandaya girişmişlerdir. Terörist bir yapılanmaya üye olanların başlangıçtaki durumları yukarıda izah edildiği gibi cahillik düzeyindedir. Sonradan örgüt tarafından bu insanlara örgüt öğretileri dayatılmış ve zorla bunlar öğretilmiş, başka herhangi bir bilgi edinimleri engellenmiştir. Hizbullah Terör örgütünde de görüldüğü üzere, örgüt üyelerinin ne okuyup ne öğreneceğini bizzat takip edilip sınırlanmaktadır.¹¹³

2.8.1. Dini Motiveli Terörizmin Özellikleri

Dini motiveli terörizm *şiddeti* bir çeşit dini ayin, dini bir görev olarak görmektedir. Bunlar, kendilerini dinsel inanışlar açısından mutlak doğru olarak görürler. Kendilerine taktıkları isimlerde bile bu görülür. Hizbullah; Allah'ın partisi,

¹¹² Ümit ÖZDAĞ ve Bülent ARAS, *Avrasya Dosyası*, Önsöz, ASAM yay., Sonbahar 1999, s:3.

¹¹³ ÇİTLİOĞLU, Ercan; *Türkiye'de Dini Terörizm ve Hizbullah*, Dünyada ve Türkiye'de Terör, Ankara: T.C.Merkez Bankası Yayınları, 2002

Cünd-el Hak; gerçeğin askerleri, Aum Shinrikyo; en yüksek gerçek ... vb. Dinsel olmayan terörizm terörü; hedefsizce zarar veren, keyfi, kısır ve belki de tümüyle moral dışı bir eylem olarak görür. Bunun tersine kadın ya da erkek dinci bir terörist amacına ulaşmak için bu tür bir şiddeti bir zorunluluk ve moral açıdan haklılık olarak kabul etmektedir. Bu nedenle dini motiveli terörizm, belli bir amacı olan fakat dini motiveli olmayan terörizmden çok daha fazla vahşi, acımasız ve kapsamlıdır. Çünkü yapılan eylemin vahşeti hedefe ulaşmadaki yolun gereğidir ve bu da dinsel ve ahlaki açıdan kutsanmıştır. Doğal olarak terörist yaradılışındaki insani duygularla değil, saptırılmış, dogmatik dürtülerle hareket edecek ve bunun pişmanlığını değil gururunu taşıyacaktır.¹¹⁴

Dinci teröristlerin *düşman* yelpazesi oldukça geniştir. Bu tür örgütlere göre tek doğru vardır o da örgütün doğrularıdır. Diğerleri, diğer insanların tümü sapık ve yanlış yoldadırlar. Bu nedenle tüm insanlık ya bu görüşleri benimseyecek ya da *düşman* safında kalarak savaşılmayı bekleyecekler. Bu nedenle de yapılan eylemler daha geniş kapsamlı, geniş halk kitlelerine karşıdır. Bu anlayışa göre eylemin bir kutsallığı olması sebebiyle; eylemde hedef dışı ölümler veya zararlar da Tanrı tarafından öteki dünyada fazlasıyla tazmin edilecektir. (1995 yılında gerçekleştirilen terör saldırılarının %25 i dini motiveli terör örgütlerince gerçekleştirilmiş olmasına rağmen bu eylemlerde öldürülen kurbanların sayısı toplamın %60 ına ulaşıyordu.¹¹⁵

Dini motiveli terör örgütlerinin bir başka özelliği de savaşı veya mücadelelerini top yekûn vermeleridir. Yani dini motiveli olmayan bir terör örgütü mücadele verirken yapmış olduğu eylemlerde diğer topluluklara zarar vermekten kaçınır. Hatta diğer toplulukların ve oluşumların desteğini kazanmaya çalışır. Oysa dini motiveli terör örgütlerinin böyle bir kaygısı yoktur. Onların başka topluluklardan desteğe ihtiyaçları yoktur. Eylemlerini kendi inanışları doğrultusunda yaparlar ve dış dünyaya hoş görünme gibi bir dertleri yoktur. Dini motiveli olmayan terörist gruplar en azından genelin haklarını koruduklarını savunurlar ve böylece genele zarar vermekten çekinirler. Ancak dini motiveli teröristlerin akıllarında sadece kendi kazanımları vardır ve zarar görenlerin çok olup olmaması bunları ilgilendirmez. Dini

¹¹⁴ CLUTTERBUK, R; *Terrorism in an Unstable World*. London: Routledge Press, 1994, p:76

¹¹⁵ CRENSHAW, Martha; *Is International Terrorism Primarily State-Sponsored?*, International Terrorism, London: Macmillan Education Ltd, 1990, s: 173

motiveli örgütlerin inançlarındaki dogmatik yapı ve inanış bu örgütlerin liderlerine karşı da sergilenir. Örgüt lideri kutsal bir görev gereği Tanrı adına veya Tanrı tarafından seçilmiştir. Buyrukları da kendisi de kutsaldır, eleştirilemezler.

Dini kimlik çoğu kez etnik ya da ulusal kimliklerle iç içe geçmiş olduğu için dini grupların psikodinamiği daha çok etnik bağılıkları yöneten psikodinamiklere benzer. Gerçekten de köktendinci şiddet, etnik ya da ulusal duyarlılıklarla yakından ilişkili olduğu zaman (ki Hizbullah'ta bu var) şiddet olguları genellikle artmaktadır.¹¹⁶

Dinci terörizm yalnızca bir üçüncü dünya ülkesi olgusu değildir. Amerikan polis arşivlerinde herhangi bir şekilde dinsel motiveli şiddet olaylarına karışmış 100.000'in üzerinde Amerikalının kaydı bulunmaktadır. Bu gün ABD'de üyeleri 50.000 civarında olan ve ideolojileri anti federal olan ırka dayalı dinsel nefrete kadar uzanan 100 kadar örgüt ve kendisini kilise olarak tanımlayan kuruluşlar vardır.¹¹⁷

2.9. Yasal Durum

2.9.1. Anayasa

Devletin şeklini, devletin temel yapısını, kişilerin haklarını ve ödevlerini, devlet organlarını ve bu organlar arasındaki ilişkileri belirten en soyut ve en genel hukuk kurallarını içeren kanundur, anayasa.¹¹⁸ Yazılı hukuk kuralları arasında, bunları çıkaran organların devlet yapısı içindeki yeri ve önemi bakımından bir hiyerarşi bulunur. Bu hiyerarşide anayasa ilk sırayı, diğer kanunlar da ikinci sırayı alır.¹¹⁹

2.9.1.1. 1982 Anayasasının Genel Esasları

Anayasamızın 1. Maddesi; “Türkiye Devleti bir cumhuriyettir.” Madde 2; “Türkiye Cumhuriyeti toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde,

¹¹⁶ D.VOLKAN, Vamik, *a.g.e.*, s:205

¹¹⁷ KARLSSON, Ingmar, *a.g.e.*, s:164-190

¹¹⁸ A.GÜRİZ, *a.g.e.*, s:39

¹¹⁹ N.BİLGE, *Hukuk Başlangıcı*, Turhan Kitabevi, Ankara 1994, s:67

insan haklarına saygılı, Atatürk Milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.”¹²⁰

Bu maddelerde; Türkiye Cumhuriyetinin her şeyden önce Atatürk Milliyetçiliğine bağlı bir toplum olduğu açıklanmıştır. Bu toplum, insan haklarına saygılı, başlangıçta belirtilen (1982 Anayasası Başlangıç Maddeleri)¹²¹ Atatürk İlkelerine dayanan siyasi rejimler içinde insan haysiyetini en iyi koruyan, gerçekleştiren ve teminat altına alan demokratik rejimi benimsemiştir. Sosyal Hukuk Devleti ise; bizzat devletin koyduğu hukuk kurallarına uyacağı ve çalışan, çalıştığı halde elde ettiği ürün ile mutlu olabilmek için, tasarladığı maddi ve manevi değerlere sahip olamayan kişilerin yardımcısı olacağı ilkesini belirtmektedir. Türkiye Cumhuriyeti hürriyetçidir. İnsan hak ve hürriyetleri temeline dayanır.¹²² Hiç kimse suçu sabit olana kadar yani mahkemece kendisine suç karar kılınana kadar masumdur. Ceza yasamızın genel hükümlerine göre şüpheden de sanık faydalanır. Bu da şu demektir; bireye isnat edilen suçlamanın kesinleşmiş olması delillerin geçerliliğine ve sağlamlığına bağlıdır. Kimse geçersiz delillerle suçlanamaz. Ancak burada özgürlüğün tanımının iyi yapılarak sınırlarının net bir şekilde çizilmesi gerekmektedir. Sınırları belirlenmeyen özgürlükler mutlaka başkalarının özgürlüklerine tecavüz edeceğinden özgürlük olmaktan çıkarak hak ihlaline girer. Özgürlük-Terör tartışmaları uzun zamandır yapıla gelmektedir.¹²³ Özellikle 11 Eylül saldırıları ve bu saldırıların bir devamı olan İngiltere, İspanya,... gibi bazı Avrupa ülkelerinde gerçekleşen terör olaylarından sonra bizdeki özgürlükleri sınırlı bulan Avrupa ve her fırsatta eleştiren gelişmiş ülkeler terörle mücadele için bizdekinden çok daha katı sınırlamalara gitmektedirler. Türkiye’de ise durum tersine dönmüştür. Avrupa Birliği sürecinde uyum yasaları ile birlikte özgürlükler de genişletilmiş güvenlik güçlerinin yetkilerinde bir takım sınırlamalara gidilmiştir. Elbette ki bireyin ve toplulukların özgürlükleri sosyal devlet idarelerince ön planda tutulmalıdır. Globalleşen dünyada kişisel ve toplumsal özgürlüklerin olabildiğince gelişmiş olması ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel açıdan azami öneme sahiptir. Ancak ülkenin terör olaylarından arınmış, güvenli bir ülke olması da özgür bir ülke olması kadar

¹²⁰ YENİSEY, Feridun, *Anayasa*, Bahçeşehir Üniv. Yay., İstanbul, 2006

¹²¹ Bkz: 1982 Anayasası Başlangıç Maddeleri

¹²² O.S.Kocahanlıoğlu, *Gerekçeli ve Açıklamalı Anayasa*, Temel Yay., İstanbul, s:33,34,35

¹²³ CLINTOCK, Michael; *Amerikan Doktrini ve Karşı Ayaklanmacı Devlet Terörü*, Der. Cemal Güzel, Silinen Yüzler Karşısında Terör, Ayraç Yayınevi, Ankara,2002, s:169

büyük öneme sahiptir. Bu dengenin kurulup devam etmesinde siyasetçilerin, kanun yapıcıların, adli makamların ayrı ayrı üzerlerine düşen görevler vardır. En büyük görev de şüphesiz yapılan bu düzenlemelerin uygulayıcısı konumundaki güvenlik kuvvetlerine düşmektedir. 2006'nın Mart ayı sonlarında başlayarak Nisan ayı ortalarına kadar devam eden özellikle Güneydoğu Anadolu ve İstanbul'da PKK terör örgütü tarafından başlatılan ve genel olarak tüm Kürt kökenli vatandaşların provake edilerek ayaklanmasını amaçlayan olaylar güvenlik güçlerince son derece profesyonelce takip edilerek kontrol altına alınmış ve amacına ulaşmamıştır. Bu olaylarda ön saflarda özellikle 10-15 yaş arası çocukların kullanılması, güvenlik kuvvetlerine ve kamu binalarına toplu olarak yapılan saldırılar başarılı bir şekilde önlenmiş sorumluların büyük bir bölümü de yakalanarak adli makamlara sevk edilmiştir.¹²⁴

Anayasamızın Devletin temel amaç ve görevleri başlıklı 5. Maddesi; “Devletin temel amaç ve görevleri, Türk Milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır” şeklindedir. Bu maddede Devletimizin temel amaç ve görevi açıklanmaktadır. Devletin nüfuz unsurunu teşkil eden Türk Milleti bir bütündür, parçalanamaz. Parçalanamaz bir bütün olan Türk Milleti bağımsız bir devlet oluşturmuştur. Bu devletin ülkesi hiçbir şekilde bölünemez ve siyasi rejimler içerisinde fert hak ve hürriyetlerini en iyi gerçekleştirip teminat altına alan demokrasiyi ve cumhuriyeti korumak Devletin varlık sebebidir. Fakat Devlet aynı zamanda milletin huzurunu sağlamak ve fertleri huzurlu kılmak görevi ile yükümlüdür. Ferdin hayatında onun temel hak ve özgürlüklerinden olduğu gibi yararlanmasını engelleyen sebepleri ortadan kaldırmak sosyal devletin görevidir. Anayasamızın Egemenlik Başlıklı 6. Maddesinde; “Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir. Türk Milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır. Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan

¹²⁴ ÖZÖREN, Süleyman; “*Turkish Hizballah: A Case Study of Radical Terrorism*”, The Journal of Turkish Weekly, 13 Dec. 2004

almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz.” şeklindedir. Bu maddede Devlette egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletinde olduğu açıklanmaktadır. Millet egemenliğini vatandaşların hangi şartlarda kullanacağı anayasada açıklanır. Fakat her ne olursa olsun Türk Milleti egemenliğinin kullanılmasını hiçbir zaman, hiçbir surette belli bir kişiye, bir zümreye veya sınıfa bırakamaz. Madde aynı zamanda Devlet yetkililerinin sınırlarını ve nasıl kullanılacağını da belirtmektedir. Bu yetkiler ancak Anayasanın koyduğu sınırlar içinde kullanılacaktır.¹²⁵

2.9.1.2. 1982 Anayasasında Temel Haklar ve Ödevler:

Anayasamızın “*Temel Haklar ve Ödevler*” başlıklı bu bölümünde; insan hakları ve temel özgürlükler düzenlenmiş, insan hakları doktrininin günümüzdeki durumu ve gelişimi, geçirmiş bulunduğumuz deneyimlerden çıkarılan sonuçlar, alınan dersler, insan hakları konusunda Türkiye’nin imzalamış bulunduğu milletlerarası anlaşmalar dikkate alınmıştır.¹²⁶

Anayasanın 12. Maddesi; “*Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder.*” hükmünü içerir. Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını içerir. Bu maddenin ilk fıkrasında temel hak ve özgürlüklerin devletin bir imtiyazı değil, bunların doğal olarak insan tabiatının devredilemez, vazgeçilemez birer parçası olduğu vurgulanmaktadır. Bunun yanında maddenin devamında; insanın içinde yaşadığı topluma, başta ailesine olmak üzere, çevresine, milletine, devletine karşı sorumlulukları olduğu da belirtilmiştir. Nitekim 13. Maddede; “*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz*” hükmü ile temel hak ve özgürlüklerin sınırsız olmadığını, başkalarının hak ve özgürlükleri ile sınırlandırıldığını açıkça ifade eder. Ancak bu sınırlandırmalar hak ve özgürlüklerin özüne dokunulmaksızın ancak kanunlarla yapılabilir. Anayasanın

¹²⁵ O.S.Kocahanlıoğlu, *a.g.e.*, s:39

14. maddesinde de bu hükümleri pekiştirir mahiyette; “*Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz. Anayasa hükümlerinden hiçbiri, Devlete veya kişilere Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz. Bu hükümlere aykırı faaliyette bulunanlar hakkında uygulanacak müeyyideler, kanunla düzenlenir*” hükmü bulunmaktadır. Bu maddeyle hak ve özgürlüklerin kötüye kullanılması kesin olarak önlenmiştir. “*Savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlâl edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir. Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler ile, ölüm cezalarının infazı dışında, kişinin yaşama hakkına, maddî ve manevî varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.*” Hükmü de Anayasamızın 15. maddesinde bulunmaktadır. Maddenin birinci fıkrası uyarınca savaş, sıkı yönetim ve olağanüstü hallerde, bu olağanüstü durumların ortaya çıkardığı ağır tehlikeler sonucu, hak ve özgürlüklerin kullanılması tamamen durdurulabilecek veya bunların korunması amacıyla öngörülmüş bulunan güvencelere aykırı veya bu güvenceleri ortadan kaldıran tedbirler alınabilecektir. Millet hayatı ve ülke için ağır tehlike ve tedbirlerin ortaya çıktığı bu gibi durumlarda, maddenin getirdiği önemli kısıtlama kendiliğinden meşruluk kazanmaktadır.¹²⁷

2.9.1.3. 1982 Anayasasında Kişi Hakları ve Ödevleri:

Anayasamızın 17. maddesinde; “*Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî*

¹²⁶ O.S.Kocahanlıoğlu, *a.g.e.*, s:43

¹²⁷ O.S.Kocahanlıoğlu, *a.g.e.*, s:45-50

deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz. Mahkemelerce verilen ölüm cezalarının yerine getirilmesi hali ile meşrû müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır.” ¹²⁸ hükmü bulunmaktadır. Kişinin sahip olduğu hak ve özgürlükler bu maddeden itibaren önem dereceleri göz önünde bulundurularak belirlenmiştir. Bu madde ile yaşama, maddi manevi varlığın bütünlüğü ve bunun geliştirilmesi hakkı korunmaktadır. Bu iki hakkın bir bütün teşkil ettiği, birbirini tamamladığı açıktır. Kanun güvencesi altında olan yaşama hakkını korumak için devlet gerekli tedbirleri alacaktır. Maddenin ikinci fıkrasında ise; işkence, gayri insani veya insan onuruyla bağdaşmayan ceza ve muamele yasağı konulmaktadır. ¹²⁹

Anayasamızın 19. maddesinde; *“Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir. Şekil ve şartları kanunda gösterilen: Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; bir mahkeme kararının veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması; bir küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi; toplum için tehlike teşkil eden bir akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi; usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz. Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek amacıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir. Hâkim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun*

¹²⁸ YENİSEY, Feridun, *a.g.e.*

¹²⁹ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı

şartlarını kanun gösterir. Yakalanan veya tutuklanan kişilere, yakalama veya tutuklama sebepleri ve haklarındaki iddialar herhalde yazılı ve bunun hemen mümkün olmaması halinde sözlü olarak derhal, toplu suçlarda en geç hâkim huzuruna çıkarılıncaya kadar bildirilir."¹³⁰ Hükmü bulunmaktadır. Bu madde kişi özgürlüğü ve güvenliğini korumaya yönelik hükümler içermektedir. Bilindiği gibi insanın kişi özgürlüğüne ve güvenliğine sahip olması bunun güvence altına alınması demek, kişinin vücut (var olma) ve hareket serbestisine sahip olması, kimsenin kanunda gösterilen hal, usul ve şartlar dışında bu serbestiyetten mahrum edilmemesi demektir. Ancak kanunla belirlenmiş bazı istisnai durumlarda bu özgürlüğe sınır getirilebilmekte bu istisnai durumlar da tek tek ikinci fıkrada sayılarak sınırlandırılmıştır.¹³¹

Anayasamızın 24. maddesinde din ve vicdan hürriyeti de koruma altına alınarak her Türk Vatandaşının istediği dine mensup olmak ve dinin emirlerini yerine getirmek, istediği gibi ibadet etmek hürriyeti olduğu belirtilmektedir. Madde metnin aynen şöyledir; *"Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. 14 üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dinî âyin ve törenler serbesttir. Kimse ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz. Din ve ahlâk eğitim ve öğretimi Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlâk öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanunî temsilcisinin talebine bağlıdır. Kimse, Devletin sosyal, ekonomik, siyasî veya hukukî temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasî veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz.*"¹³²

Bu maddedeki anlamında din ve vicdan özgürlüğü, dini inanç ve kanaatleri sebebiyle kişinin suçlanıp kınanmaması, bu inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamamasıdır. Keza bu özgürlük kişinin ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya zorlanamamasını da içerir. Bu anlamda dini inanç ve kanaat özgürlüğü; niteliği gereği, hiçbir sınırlamaya tabi tutulmayacaktır. İbadetler, dini ayin ve törenler

¹³⁰ YENİSEY, Feridun, *a.g.e.*

¹³¹ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı

kanunla düzenlenecektir. Bu düzenlemeyi yaparken, kanun koyucu, özellikle özgürlüklerin sınırlandırılmasında geçerli genel nedenleri göz önünde tutacak; böylece ibadet serbestisine mesela kamu düzeni veya genel ahlak mülahazalarıyla sınırlamalar getirilebilecektir. Madde hükmü; dini eğitim ve öğretimde Devlet gözetim ve denetimini getirmektedir. Bu suretle eğitimin amacına uygun olarak yapılması sağlanmak istenilmiştir.¹³³

2.9.2. Terörle Mücadele Kanunu

Terörle mücadele 3713 sayılı kanun hükümleri gereğince yürütülmektedir. Bu kanuna göre TERÖR; “Baskı, cebir ve şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle **Anayasada belirtilen Cumhuriyetin temel niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzenini değiştirmek, Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetinin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak ve yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemlerdir.**”¹³⁴ şeklinde tanımlanmaktadır.

Yasaya göre **terör suçunun** oluşabilmesi için;

a- Devletin-milletin bizzatı birliğine, anayasal düzenine, toprak ve siyasal bütünlüğüne karşı ve temel nizamına yönelik bu birliği ve nizamı bozmaya veya değiştirmeye yönelik bir amacın olması (İDEOLOJİK BOYUT)

b- Bir örgüt tarafından (en az üç kişi) gerçekleştirilmesi (ÖRGÜTSEL BOYUT)

c- Korkutma, yıldırma, sindirme, halkta paniğe sebebiyet verme amaçları ile bir şiddet eyleminin olması (EYLEMSEL - ŞİDDET BOYUTUNUN), gerekmektedir.¹³⁵

¹³² YENİSEY, Feridun, *a.g.e*

¹³³ O.S.Kocahanlıoğlu, *a.g.e.*, s:65

¹³⁴ YENİSEY, Feridun, *Terörle Mücadele Kanunu*, Bahçeşehir Üniv. Yay., İstanbul, 2006

Bu unsurlarla olay somutlaştırılarak öngörülen cezai müeyyideler belirtilmiştir. Bu tanım içerisine giren hareketlerle -savundukları ideolojileri ne olursa olsun önemsemeksizin- mücadele edilmelidir.

İdeolojik kanat olarak DİNİ MOTİFLE hareket eden terör örgütlerinin genel amacı; Silahlı mücadele ile Laik Demokratik Anayasal sistemimizi yıkararak yerine DİNİ KURALLARI ESAS alan bir devlet sistemini kurmaktır.¹³⁶

2.10. İslam Odaklı Şiddetin Tarihsel Yönü ve Kaynağı

Şiddet olgusunun genellikle toplumların belli ruhî, sosyal ve siyasî kriz dönemlerinde ortaya çıktığı gözleniyor. Diğer bir ifade ile şiddetle toplumsal ruh, sosyal ve siyasî kriz ve karışıklık dönemleri arasında nedensel bir bağ ve ilişki kurulabiliyor. Bugün sosyal analizcilerin de belirttiği gibi her kriz ve çöküş dönemi, belli bir karizmatik oluşum etrafında köktenci ve radikal bir tepkinin doğmasına zemin hazırlar.¹³⁷

Bu, diğer dinler ve kültürler için olduğu kadar, İslâm ve İslâm'ın tarihi için de geçerli bir vaka olarak karşımıza çıkıyor. İslâm tarihinde köklü olarak kitlesel şiddete ilk başvuranlar Haricilerdir. Haricilik üzerine hem İslâm dünyasında ve hem de Batı'da yüzlerce sosyolojik çözümlenmeler yapılmış, haşin, bedevî, katı ve kaba tabiatları ile sosyal-siyasal çıkışları arasında nedensel bağlar kurulmuştur. Emevî siyasal iktidarının ahlâkî ve siyasal etik açısından çöküşü, toplumda bir nevî "huruç" hareketlerine neden oldu. Baskıcı aristokrat idare biçimi, İslâm toplumu içinde eski bedevî ve kabile ruhunun hortlamasına müsait bir zemin hazırladı. Bu olay aynı zamanda İslâmî nassların radikal devrimci ve fanatik yorumunun ilk örneğini teşkil etmektedir. Elbette İslâm tarihinin belli dönüm noktalarında, buna benzer çıkışlar görülmüştür. Rafizilik, Batınlık ve Karamite gibi pek çok tarihsel şiddet hareketleri

¹³⁵ ÖZTÜRK, O. Metin; *11 Eylül'deki Saldırı Sonrasında Uluslararası Terörizmin ve Terörle Mücadelenin Yeni Yüzü*, Der. O. Metin ÖZTÜRK, Uluslararası Terörizm ve Dış Politika, Ankara: Bilet Yayınları, 2002, s:24

¹³⁶ ÖZTÜRK, O. Metin; *Terörle Mücadele ve Türkiye*, I.Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Huzur Sempozyumu-Bildiriler, Elazığ: Fırat Üniversitesi Yayınları, 2000, s:45

¹³⁷ PALMER, Bruce; *Codification of Terrorism as An International Crime*, ed; M.Charif Bassiouni, International Terrorism and Political Crimes, 1975

zuhur etmiş, İslâm'ı kendi ideolojik tavırları doğrultusunda sloganlaştırmışlardır. Bu hareketler, yozlaşma ve karmaşa dönemlerinin temel bir profilini verir bize.¹³⁸

Peki, buna rağmen nasıl oluyor da din adına terör işleyen örgütler argümanlarını Kuran'a dayandırıyor ve kendilerince mantıklı açıklamalar getiriyor. Zaten bütün sorun da burada. Bazı İslam âlimleri ülkelerinin içinde buldukları ekonomik, sosyal durumlara uygun yorumlar yapmışlar. Özellikle Hindistan ve Pakistan kökenli âlimler ülkelerinin içinde bulunduğu savaş hali döneminde yazdıkları yorumlarda şiddeti öne çıkarmak zorunda kalmışlar.¹³⁹

Ne yazık ki bu çıkışlar, o günün sosyo-politik ve coğrafi sınırsallığına rağmen bu sınırları aşmayı başarmış, yirminci yüzyılda dahi, İslâm dünyasının farklı yerlerinde yeni fanatik ideolojiler olarak ortaya çıkmıştır. İslâmî tebliğde, şiddeti meşru gören bu gruplar, bütün yeniliğine ve modern vasıtaları kullanmalarına rağmen, aşırı fikrî ve ideolojik sloganlarını bu tarihsel akımlardan devşirmişlerdir. İslâmî tebliğ, asla şiddeti meşru görmemesine rağmen, bu fanatik ekollerin yorumunda tebliğ, salt siyasi ve ideolojik birer unsura dönüşebilmiştir. Hem de Kur'an ayetlerinin İslâm'ın militanca yorumlanmasına şiddetle karşı çıkmasına rağmen. İslâm'ın ilk militan yorumu tarihsel Haricilerden gelmiştir. Fakat tarih göstermiştir ki, bütün gayretlere rağmen bu bedevî ve ilkel ruh, şehirli ve medenî modernist çevreye uygun bir model haline gelemedi, daima “marjinal ve uç” hareketler olarak tarihe mâl oldu.¹⁴⁰

Bu noktada Sadettin Tantan'ın basın açıklamaları ve Türkoğlan Hocanın söyledikleri önem arz ediyor. Kesinlikle terör örgütleriyle dini akımları birbirinden ayırmak lazım geldiği gibi insanların dinini doğru öğrenebilmelerine de imkân hazırlamak gerekiyor.¹⁴¹

Yirminci Yüzyılın son çeyreği, İslamcı hareketlerin ortaya çıkışı, yükselişi ve gerilemesi ile belirginleşti. Dinin özel yaşam alanına çekilmesi modern dünyada geri dönüşü olmayan bir kazanım gibi görünürken, İslami bir devlet kurmak isteyen, bu

¹³⁸ TAHERİ, Amir; *Hizbullah, Kutsal Terörün İç Yüzü*, Sel Yay; 1990, İstanbul, s:86

¹³⁹ TAŞDEMİRCİ, Ersoy, *Jeopolitik ve Türkiye'nin Jeopolitik Durumu*, Ankara, 1990

¹⁴⁰ YILDIRIM, Necati, “*Güneydoğu Sorununun Türk Dış Politikasına Etkileri*”, Ankara; A.Ü. Yayınlanmamış Mastır Tezi, 2004, s:42

¹⁴¹ Hamidullah ÖZTÜRK-Yasin ARAS, *Birey Cihat Edemez*, Aksiyon Dergisi, 12.02.2000

uğurda Kur'an üzerine ant içen, Allah davası için kutsal savaş manasına *cihat* talep eden siyasi grupların aniden ortaya çıkışı, doğruluğundan kuşku duyulmayan birçok kesin yargıları da sarstı. Bu gruplar ilkin dehşet dolu bir infiale yol açtılar. Sol cenahta, bunların halk nezdinde bir tabanları olduğu keşfedildi. Eski ya da yeni Marksistler, eksikliğini hissettikleri kitle içine yerleşme imkânını burada bulma umuduyla, İslamcılarla siyasi diyalog kurmaya çalıştılar. Sağ cenahtaysa, onların ahlaki düzen, Allah'a itaat, dinsizliğe husumet ettiklerine dikkat çekiliyordu. Yüreklendirildiler. Gerektiği zaman kendilerine cömertçe mali kaynak da sağlandı.¹⁴² 1920'li yıllarda İslam'ın ilk doğduğu topraklar ve Dünyanın stratejik Merkezi durumunda olan Ortadoğu'da ortaya çıkan “*Müslüman Kardeşler*” örgütü ile başlayan ve devamında tüm Müslüman Dünyaya yayılan ve 1979 yılındaki İran devrimi ile zirveye tırmanan, nihayet 1980'li yıllardan itibaren Türkiye'ye de sıçrayan, 11 Eylül saldırılarıyla globalleşmiş Dünyanın diğer ucuna, Amerika'ya, bulaşan bu kanlı terör anlayışı, artık ne sadece Ortadoğu'nun, ne sadece Türkiye'nin ve ne de sadece ABD'nin bir sorunudur. İslami Terör artık tüm dünyanın bir sorunudur.

Din olgusunun bireyler ve toplumlar için kaçınılmaz bir gerçeklik olması doğal olarak birtakım sapmaları da gündeme getirmektedir. İslam dinindeki radikal fikir, sapma ve hareketlerin kaynağına baktığımızda büyük ölçüde bu hareketlerin Ortadoğu'da geliştiği ve İran devrimi ile ivme kazandığı görülmektedir.¹⁴³

Radikal anlayış ve hareketler kaynak olarak büyük ölçüde ekonomik yönden geri kalmış ülkelerde ortaya çıkmakta ve zemin bulmaktadır. Bu ülkelerde yaşayanların sömürü ve baskıya maruz bırakıldıkları şeklinde bir psikolojik yapıya sahip olmaları mevcut yönetimlere karşı güvenmeme ve başkaldırı eğilimlerini ortaya çıkarmaktadır. Tüm terör örgütlerinin olduğu gibi Hizbullah'ın eleman temini hususunda yapmış olduğu propagandalara en çok maruz kalan ve bu propagandalardan etkilenen Ülkemizin geri kalmış bölgesi diyebileceğimiz bölgeleri ve bu bölgelerinde yaşayan refah seviyesi düşük insanlardır. İran Şiiliğinin ve Hizbullah'ın fikir babalarından sayılan Ali Şeraiti “Ali” isimli kitabında tüm insanları; kendisine bir kötülük ilişene kadar diğer kötülüklerle uğraşmayan,

¹⁴² KEPEL, Gilles, *Cihat, İslamcılığın Yükselişi ve Gerilemesi*, Çev: Haldun Bayrı, Doğan Kitapçılık, İstanbul Eylül 2001,2. Baskı s:12,13

kötülüklerle savaşmamasına rağmen savaşır gibi görünerek halktan menfaat temin eden, dini duyguları istismar ederek dinle dünya menfaati kazanan, bu sapık grupların dışında kalan diğer grubun ise; elem ve acı denizinde boğulan, ağızları kapatılan, gönülleri yaralı, öldürülen grup, yani hak yolda olan grup olarak, dört guruba ayırmıştır.¹⁴⁴

Bizdeki İslami anlayışlarla büyük ölçüde farklılıklar göstermesine rağmen, radikal hareketlerin kültürel yollardan ülkemize taşınması neticesinde, ülkemizde bu fikirlerden etkilenen gruplar oluşmuştur. Bu bağlamda, özellikle coğrafi yakınlığın da verdiği avantajla tamamen Şii temele dayanan İran'daki dini anlayışın, ülkemizdeki radikal grupların oluşumunda büyük tesiri olduğu muhakkaktır. İran devrimi ile birlikte Dünya'da SİYASAL İSLAM tartışılmaya başlanmış ve İran pratiğinin başka ülkelerdeki bazı Müslüman gruplara örnek teşkil eder bir nitelik kazandırılmasına çalışılmaktadır.

Şii felsefesinde; toplum normlarına, mevcut sisteme, yönetime, idarecilere ve toplumun geneline karşı başkaldırı esas alındığından¹⁴⁵ bu anlayıştan etkilenen başka ülkelerdeki radikal gruplar, gündemlerinin ilk maddesine yaşadıkları ülkenin rejimine başkaldırma stratejisini izlemektedirler.

Dini inançların çok çeşitlilik arz etmesi ve farklı şekillerde yorumlanmaya müsait oluşu suiistimal edilmeye açık bir zemin oluşturmaktadır. Dünyadaki radikal dini hareketler İslamiyet'i siyasi platformlara çekme gayreti içerisinde. Bu amaçla tarihte, İslamiyet'i farklı şekilde yorumlayan, ona siyasi bir nitelik kazandıran değişik fikir akımları ortaya çıkmış ve bu fikir akımları paralelinde de çeşitli eserler meydana getirilmiştir.

29 Ağustos 1966'da, modern İslamcılığın önde gelen düşünürlerinden Siyyid Kutup, Mısır'da Nasır zamanında idam edilir. Bu olay uluslar arası basının sadece iç sayfalarında ele alınır ve çabucak unutulur. Sadece İhvan-ı Müslimin (Müslüman

¹⁴³ ÖZDAĞ, Muzaffer, *Türkiye ve Türk Dünyası Jeopolitiği Üzerine*, ASAM yay., Ankara, 2001

¹⁴⁴ ŞERATİ, Ali; *Ali*, Söylem Yayınları, İstanbul 2002, s:16

¹⁴⁵ Bu konuda bir örnek teşkil etmesi bakımından Ali Şeriatî'nin "Ali" isimli kitabının 35ncü sayfasından bir alıntı yapmak istiyorum: "İncil'de çok sevdiğim bir ayet vardır. Bu ayette şöyle diyor; ey insanlar, çoğu insanların gittiği yoldan gitmeyin. Az insanın gittiği yoldan gidin. Zira tarih ve tekamül yeni bir yol seçenlerin ve halk kitlelerinin gitmediği bir yolda ilerleyenlerindir. Takipçilerinin az olduğu bir yoldan gidin. Gidenlerinin çok olduğu yollardan gitmeyin."

Kardeşler Cemiyeti 1928 yılında Mısır'daki İsmailiyye'de kurulmuş, 1930'lu yılların sonuna doğru Mısır Siyasi Hayatında yeni bir güç olarak ortaya çıkmıştır.¹⁴⁶) eski üyeleri ve sempatizanları arasında protestolara neden olduğu ve tarihin sayfaları arasına sıkışan bir olay olduğu düşünülür. Oysa bu infaz, o sırada Arap Dünyasında hakim olan milliyetçilikle Kutup'un ortaya çıkardığı İslamcılık arasındaki kopmayı radikalleştirecektir. Bundan sonraki on yılda ise; iki ideoloji arasındaki güç dengesi altüst olacak, İslamcılık da harekete geçirici yeni bir ütopya haline gelecektir. Coşkulu veya mütevekkil pek çok kişi, Müslüman Dünyanın gelecekteki evriminin bu ütopyayla gerçekleşeceğine inanacaktır. Kutup'un katkısı, diğer iki büyük çehre olan Pakistanlı Mevdudi (1903–1979) ve İranlı Humeyni ile (1902–1989) birlikte temel bir rol oynayacaktır. Düşünceleri temas halinde olan Mevdudi ve Kutup, etkilerini önce suni dünyasında gösterirler. Humeyni ise ilkin Şii İslam'ı çerçevesinde iş görür. Her üçü de İslam'ın esas olarak siyasi yönünü öne çıkartmakta ve İslami bir devlet kurma çağrısında bulunmaktadırlar.¹⁴⁷

2.11. Radikal Bir İnanışla Din:

Radikal sağ kavramı 1950'li ve 1960'lı yıllarda ilk olarak Amerika'da popülist ve komünist karşıtı aşırı sağ tasvir etmek için geliştirilmiş bir kavramdır. Söz konusu kavram daha sonra iki dünya savaşı arasında Avrupa'da ortaya çıkan aşırı milliyetçi çok daha geniş bir kampı içine alacak şekilde geçmişe doğru genişlemiştir. Bu teorik genişleme hiçbir zaman birbirinin aynı olmayan iki farklı radikal sağ kavramını ortaya çıkarmıştır. Avrupa'ya bakıldığında radikal sağ kavramının, entelektüel kökleri 1880'lere kadar uzanan, ancak birinci dünya savaşının sona ermesi ile birlikte siyasi kaderi yükselen otoriter, askeri, anti-sosyalist ve anti-demokratik karaktere sahip bir ekolü nitelemek için kullanıldığını görmekteyiz.¹⁴⁸

Taha AKYOL, Hariciler ve Hizbullah adlı eserinin Önsözünde; Hizbullah'ın zamanımızdan yaklaşık 14 asır önce gelmiş olan ama aynen Hizbullah terör örgütü gibi İslam Dinini yanlış ve yanlış olarak yorumlayıp, daha İslam Dininin Peygamberi

¹⁴⁶ LİA, Brynjar, *Müslüman Kardeşlerin Doğuşu*, Çev: İhsan Toker, Yöneliş Yayınları, İstanbul Ocak 2000, s:15

¹⁴⁷ KEPEL, Gilles; *a.g.e.*, s:25,26

¹⁴⁸ YILMAZ, Mehmet, *Mafdal, Radikal Sağın İsrail Dış Politikasına Etkisi*, Zaman Kitap, Şubat 2003, s: 25,26

Hz. Muhammet'in sahabelerinin pek çoğunun hayatta olduğu bir dönemde vahşice kan döken Haricilere ne kadar da çok benzediğini vurgulamaktadır.¹⁴⁹

Siyasi fetihlerin çizdiği İslam coğrafyası, çok farklı kültürleri ve anlayışları ihtiva ediyordu. Bunlar İslam'ı da elbette ki farklı şekil ve düzeylerde anlayacaklardı. Hz. Muhammet'in Veda Hutbesinden sonra çeyrek asır bile geçmemişti ki, Irak sınırındaki Sıffin sahrasında iki Müslüman ordu birbirlerine karşı amansız bir savaşa girmişlerdi. Bir ordunun başında “Allah'ın Aslanı” cennetle müjdelenmiş Hz. Ali, öbür ordunun başında sahabeden olan Muaviye. Her iki orduda da birbirine kılıç çekmiş sahabeler mevcut. İşte Hariciler bu çatışmanın içinden çıkacaktır. Bu kanlı çekişmelerin çok önemli ve tayin edici bir sebebi vardır: kabile ruhu veya kabileci (tribal) toplum yapısı. Peygamber hayattayken kabile ruhuna karşı, kabile asabiyetine karşı, kabileyi toptan üstün kılan veya sorumlu sayan, İslam'ın bireysel sorumluluk ilkesiyle taban tabana zıt anlayışlara karşı, hülasası “vahşet” ve “barbarlığa” karşı, mücadele etmişti.¹⁵⁰

Haricilerin büyük çoğunluğunu çöl Araplarının teşkil etmesi, aralarında şehirde yaşamış olanların yok denecek kadar az oluşu, şehir hayatının zengin karmaşıklığını ve devlet kurumunun işlevlerini anlayamamaları, Haricilerin cahil kalmalarına, İslam'ı çöl hayatının basitliği içine sınırlandırma gibi bir anlayışa sebebiyet vermiştir. Nitekim Haricilik hareketi, bir tek kişinin, bir Kur'an ayetini, manasını hiç kavramadan bedevi zihniyetinin fanatizmi ile bir slogan olarak bağırmasıyla ateşlenmiş bir “fitne”, yani “anarşi” dir.¹⁵¹

Hizbullah ile Haricileri, Din'i ve Din hükümlerini yorumlamada bire bir eşleştirme yapan Taha AKYOL bakınız Haricilerin Din anlayışları ile ilgili neler diyor:

¹⁴⁹ AKYOL, Taha; *Hariciler ve Hizbullah*, Doğan Kitapçılık, İstanbul 2000, s:7-8 Kitabın Önsözünden birkaç alıntı: Hizbullah ya da hizbulvahşetin korkunç cinayetleri ortaya çıkınca, İslam tarihini ve sosyolojisini bilenler hemen Haricileri hatırlar.

Hariciler İslam'daki ilk dini-siyasi radikal harekettir.

¹⁵⁰ AKYOL, Taha; *a.g.e.*, s:22-29

¹⁵¹ Haricilerden bu kadar bahsetmemizin sebebi daha önce de değinildiği üzere, Hizbullah Terör Örgütünün fikir yapısıyla, Harici'lerin fikir yapılarının benzer olması, hatta aynı olmasıdır. Hizbullah Terör Örgütü de tıpkı Hariciler gibi, dar görüşlülüğün, mantıksızlığın ve cehaletin tohumlarını atıp yeşerttiği bir örgüttür. İleride de üzerinde durulacağı üzere, Hizbullah Terör Örgütü (Menzil Grubu) lideri Hüseyin Velioğlu'nun da bilgi bakımından son derece sathi ve yetersiz kaldığı kendi örgüt mensupları tarafından bile bilinmekteydi.

Haricilik ve Hizbullah Ruhunu tam olarak yansıtmak bakımından onların kendilerine verdikleri bir isim fevkalade dikkat çekicidir. Hariciler kendilerine “ehlü’l istikamet vel iman”, ehlü’l-adl” gibi kendilerini **mutlak doğru** gösteren ve kabul eden isimler veriyorlardı. Kendilerine “eş-şurat” (satanlar, satıcılar) demeleri de fevkalade önemlidir. Bundan kasıtları; kendilerini, canlarını, Allah yolunda satan savaşçı müminler topluluğu olarak görmeleri idi. Böyle olunca giriştikleri tüm kanlı eylemler cinayet olmaktan çıkıp kendi ölçülerinde “meşruluk” kazanıyor, eylemcilik ruhu çılgınlık, akıl hastalığı haline geliyordu. Göz kırpmadan herkesi öldürüp, her şeyi yağmalıyorlardı. Çocuklar, kadınlar, sıradan halk onların hedefleri arasındaydı.¹⁵²

Şii inanışa göre; “İlahi iradeyi uygulamak amacıyla şiddet yöntemlerine başvurmak İslam’ın tarihsel ve Kur’ ani gerçekleri arasındadır. Kuran: “Kâfirler yanlışı, Müslümanlar gerçeği izler. Savaşırken kâfirlerle karşılaştığınız zaman boyunlarınızı vurun. Onlara galip geldiğinizde onları esir alın” demektedir. Bu İlahi direktiflerin uygulanmasından her Müslüman sorumludur. Peygamberimizi hatırlayın, 13 yıl savaş planları yaptı, 10 yıl da bizzat savaştı. Ama politikayla ne işimiz vardı demedi” anlayışı hâkimdi.¹⁵³

Mevdudi’ye göre tevhid altında olan Müslümanlar için tek mümkün himaye İslam devletidir. Ama bu kültürel kopma sloganı toplumsal devrimi teşvik etmez. Devlet kurumlarına katılımı salık verir. İslamcı öncünün toplumdan ayrılmasının hizipleşmeler, gerilla, ayaklanma ve dağa çıkmayla kendini göstermediğini söyler. Aksine Seyyid Kutup; Mevdudi’nin İslam Devleti kavramını tekrar ele alarak çok daha radikal bir eylem programı çıkarır. Öncelik; kafir devleti yıkmaktır. Ondan derhal kopmalı, kendisinden hiçbir şey beklenmeyen bir siyasi sisteme taviz verilmemelidir. Kutup, Mevdudi’de bulunmayan, iktidarın ele geçirilmesi için devrimci bir anlayışın temellerini atar ve radikalleşmiş gençlik içinde bu görüşe pek çok yandaş bulur. 1960’lı yıllarda, Seyyid Kutup’un Mısır’da hapse atıldıktan sonra asıldığı sırada, İran İslamcılığının doğuşu iki kutup etrafında gerçekleşir. Şii doktrini, Marksizm’den ve Üçüncü Dünyaçılıktan esinlenen genç militanlar tarafından devrimci bir perspektifle tekrar yorumlanır. Bu militan İslamcı gençliğin en çarpıcı

¹⁵² AKYOL, Taha; *a.g.e.*, s:31

çehresi Ali Şeriatî'dir (1933-1977). Ali Şeriatî dindar bir ailedendir ve Cezayir'in bağımsızlığı için savaşımlarla da tanıştığı Paris'te üniversite öğrenimi yapmaya gitmiştir. Sartre'dan Guevara'ya ve Frantz Fanon'a, sol aydınlar ile Üçüncü Dünya devrimcilerinde keşfettiği ülkeleri Şii külliyyatına sokacaktır.¹⁵⁴ Şeriatî eleştirilerini gerici din adamlarına yöneltmiş ve onlara karşı, artık kendini kırbaçlamalar, suskunluk ve Mehdi beklentisiyle değil, haksız iktidara karşı Ali'nin ve Hüseyin'in savaşını devam ettirmeyle dile getirilecek şii doktrininin hakiki yorumunu savunma iddiasına sahip olmuştur. Artık Ali ve Hüseyin'in alın yazılarına ağıt yakıp sızlanmak değil, onları örnek alarak, tıpkı onların gaspçı suni hükümdarlara yaptıkları gibi, zamanın haksız hükümdarlarına karşı silaha sarılmak gerekmektedir. Bu yaklaşım, takipçilerini, Peygamber'in yaptığı hareketi tekrarlamaya, O'nun putperest Mekke'yi yıkması gibi kâfir devleti yıkmaya teşvik eden Kutup'un çizgisini hatırlatmaktadır.¹⁵⁵

Seyit Kutup *yoldaki işaretler* adlı kitabında bakınız şunları söylemektedir: Sadece İslam dünyasının değil tüm insanlığın asrımızda bir sapıklık ve boşluk içinde bulunduğu, kendi kendine yaratmış olduğu kurtuluş amaçlı sistemlerin hepsinin insanlığın zararını artırdığını, kurtuluşun ise sadece ve sadece İslam'da olduğunu vurgulamaktadır. İslami bir anlayışın da tesisi için mutlaka dünya çapında yeniden bir *İslami diriliş hareketine* ihtiyaç olduğunu bildirerek bu kitabın (yoldaki işaretler adlı kitabın) yeni İslami diriliş hareketi mensuplarının el kitabı olduğunu vurgulamaktadır. Aynı kitabında *cihad*'ı: ***İslam sistemini getirme, İslam nizamını hayata hakim kılma işidir*** şeklinde tanımlamaktadır.¹⁵⁶

Mısır'daki *Müslüman Kardeşler Örgütü'nün* kurucusu ve suikaste uğradığı 1949 yılına kadar lideri olan Hasan El-Benna¹⁵⁷; 1930'lar boyunca Cemiyetin gazetesinde ve dahili yayınlarda basılan bir dizi risale vasıtasıyla Cemiyetin ideolojisinin büyük bir kısmını formüle etmiştir. Onun yazıları modern İslami

¹⁵³ ATAY, Mehmet, *Avrasya Dosyası*, İran İslam Devriminde Tarihsel Süreç, ASAM yay., Sonbahar 1999, s:125-147.

¹⁵⁴ Tarih boyunca şii din adamları, Hz. Ali'nin Kerbela'da (günümüzde Irak'ın güney bölgesinde) haksız yere öldürülmesi ve imamet (hükümlerlik) hakkının elinden zorla gasp edilmesi anısına "*şii dövünmesi*" adı verilen, insanların kendi kendilerine çeşitli yollarla acı çektiğiz Hz. Ali'nin çektiğiz ızdırabı anlamak istemeleri ve Hz. Ali'ye bağlılıklarını artırmaları amacıyla yaptıkları merasime ve ahir zamanda (kıyametten önceki dönem) Hz. Ali'nin öcünü alacak ve O'na inananları kurtaracak olan *mehdi*'yi beklemeyi tercih ederek, tasvip etmeseler de başlarında bulunan siyasi otoriteye itaat etmeyi uygun görmüşlerdir. Taa ki mehdi ordusuyla gelsin ve haksızlık içinde bulunan halkı kurtarsın.

¹⁵⁵ KEPEL, Gilles; *a.g.e.*, s:40-46

¹⁵⁶ KUTUP, seyit, *Yoldaki İşaretler*, İhya yay., İstanbul, 1980, 4. Baskı.

¹⁵⁷ LİA, Brynjar, *a.g.e.*, s:41

söylemde; “İslam’ı başarılı bir şekilde bir ideoloji haline dönüştürme” işini üzerine almış ve böylece Cemiyetin ideolojik haritasını ortaya koymuştur. Cemiyetin 1930’lu yıllardaki yazılarının kendisine özgü yanı, eylemi fikre tercih edecek şekilde harekete verdiği önemdi. Müslüman kardeşlerin bir üyesi bunu şu şekilde ifade ediyor; “birilerinin yazıp, birilerinin okuduğu makaleler yazmakla kurtuluş sağlanmaz. Tek kurtuluş baştan sona hızlı hareket etmektir.” Yine Hasan El-Benna’nın; “Misyonumuz, her ne kadar bu kelime genelde insanlar tarafından anlaşılmış dar tanımdan daha geniş bir anlama sahipse de “İslami” terimiyle en kapsamlı olarak tasvir edilen bir misyondur. Biz İslam’ın hayatın tüm yönlerini düzenleyen, ona ait tüm meseleleri hükme bağlayan, onun için **katı ve sert bir düzen emreden, her şeyi kuşatan bir kavram** olduğuna inanıyoruz. El-Benna “İslam Ulusçuluğu” başlıklı bir yazısında İslami vatanı şöyle tanımlamaktadır; “İslam bayrağının yükseldiği her bir toprak parçası Müslümanların vatanıdır. İslam bayrağının yeryüzünde dalgalanabilmesi ve ezanın dünyanın her köşesinde yankılanabilmesi için herkesi Müslüman, tüm dünyayı İslami kılma hedefi doğrultusunda mücadele etmek her Müslüman’a yüklenmiş bir görevdir. Bu ne dar fikirliliktir, ne de ırki bir küstahlık yada toprak gaspıdır.”¹⁵⁸

Hasan El-Benna’nın tüm yazılarının altında yatan bir konu da, kendi boyun eğmişliğine karşı ayaklanmadığı sürece, İslam Dünyasının içinde bulunduğu yeni durumdan ve Batı sömürgeciliğine boyun eğmekten kurtulmayı bekleyemeyeceği olmuştur. O, bugünün Müslümanlarının İslam’ın çarpık bir resmini yansıttığı görüşündedir: “İslam’ın ilkelerini bilmeyen Müslümanların davranışlarına ve şartlarına bakanlar, İslam’ın bir alçakgönüllülük ve duyarsızlık, zayıflık ve teslimiyet dini olduğuna inanırlar” demektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere El-Benna; İslamiyet’teki ‘alçakgönüllülük’ü duyarsızlık, ‘teslimiyet’ i de zayıflık olarak nitelendirmektedir.¹⁵⁹

Müslüman Kardeşler örgütü *Cihad’ı* o zamanın İslami çevrelerindeki gelenekten daha değişik şekilde yorumlayarak, O’nu ideolojilerinin temel direği yapmışlardır. Cemiyetin sözlüğünde ***Cihad’ı***; *kendi yandaşlarının akıllarında ve zihinlerinde kök salmış bulunan teslimiyetçiliği kökünden kazıma, siyasi sessizliği*

¹⁵⁸LİA, Brynjar; *a.g.e.*, s:105

¹⁵⁹LİA, Brynjar; *a.g.e.*, s:116

*terk ederek adalet talep etmek üzere zalim yöneticileri korkusuzca ayıplama ve onları düzeltme için ciddi çaba, olarak yorumlamışlardır.*¹⁶⁰

Dünyadaki ve Ülkemizdeki kökten dinciliğin teorisyenlerinden biri olarak kabul gören Mısırlı Seyyid Kutub: “Müslüman toplumlar her ne kadar Allah’a ibadet etmekteyseler de benimsedikleri hayat tarzlarıyla Allah’ın çizdiği yoldan ayrılmışlardır. Bazıları laiklik ilkesini bütünüyle benimsemiş, dinin önemini güçlerinin yetebildiği ölçülerde azaltmaya çalışmışlardır. Bir kısmının dindarlığı, sadece lafta kalmakta, eyleme dökülememektedir. Yaşadıkları hayatla telaffuz ettikleri birbirine uymamaktadır. Bu sebeple yapılması gereken; mevcut cahiliyye sistemini* bütünüyle yok edip, Allah’ın hükmünün egemen olacağı bir toplum kurmaktır. Cahiliye sistemine karşı verilen mücadele iki ayrı seviyede sürdürülmelidir: bireyler kendi kişiliklerinden cahiliye toplumunun tüm özelliklerini uzaklaştırmalıdır. Toplum temelinde verilecek mücadele ise; cihad yoluyla gerçekleştirilmelidir. Şeriatla yönetilen islami devletler kurulmalı, Dar-ül İslamın** vucut bulması sağlanmalıdır. Dünyanın geri kalan kısmı dar-ül harptir.*** Bu kesimle Müslümanlar arasında iki çeşit ilişki kurulabilir. Karşılıklı anlaşmalara dayalı bir barış ortamı, veya savaş... Cihad, saldırı şeklinde olabileceği gibi savunma şeklinde de olabilir.”¹⁶¹

2.12. Geleneksel Dini İnanış:

Hz. Muhammed politikacı kişiliğinden dolayı değil, Allah’ın elçisi olmasından dolayı siyasi otoritenin başındaydı.

Mısır Krallığı'nın en güçlü olduğu dönemde ortaya çıkmış Hz. Musa, veya Roma İmparatorluğu'nun hâkimiyetinin tartışılmadığı coğrafyada elçiliğini ilan eden Hz. İsa'nın aksine, İslam peygamberi, siyasi bir otoritenin söz konusu olmadığı, ilkel kabile geleneklerine dayalı hayatın sürdüğü Arap yarımadasında ortaya çıktı.¹⁶²

¹⁶⁰ LIA, Brynjar; *a.g.e.*, s:117

* Cahiliye sistemi: Şeriatla yönetilmeyen her türlü yönetim sistemine verilen ad.

** Dar-ül İslam: İslam esaslarına (şeriata) göre yönetilen yer.

*** Dar-ül Harp: Şeriat kuralları uyarınca yönetilmeyen ülke ve devletler.

¹⁶¹ BULUT, Faik ve FARAC, Mehmet: *Kod Adı: Hizbullah*, Ozan Yayıncılık, İstanbul 1999, s:20

¹⁶² COLLINS, Aukai, *My Cihad,(orj. Adı: My Jihadd)*, Çeviren; Ekrem Oruç, Lale İlman, Ark Yay., İstanbul, 2006

Kuran'da devlet konusunda değil ilahi model ortaya konulması, 'devlet' kelime olarak dahi geçmediği halde, peygamber, adını devlet olarak kesinlikle telaffuz etmeksizin, Medine site idaresini kurmak zorunda kaldı. Hz. Muhammed, hayatı boyunca, gerek özel gerekse ilahi görevi gereği kaleme aldığı mektuplarını, yaptığı anlaşmaları sadece *Allah'ın elçisi* sıfatıyla imzaladı. Hz. Muhammed'in vefatından sonra, özellikle Şia kültürü 'masum imamın' ilahileştirilmiş otoritesine bunun aksinde dayanak bulduğu için, siyasetin esaslarını iman sisteminin parçası haline getirip halkın önüne koydu. O sayede siyasi liderliği eleştiri oklarının dışında tuttu ve imamı eleştirmeyi küfürle eş saydı.¹⁶³

Acı olan şeydu: Harici taifesinin virüs gibi Müslümanların zihnine bulaştırdığı, zamanla İslami hüküm zannedilen yakıştırmaların ve siyasi mücadelede Şia geleneğine bağlanmayı seçip, bunu Türk toplumuna Kur'ani çizgi diye dayatılmasıydı. Sonuçta kaçınılmaz tehlike, dinin siyaset, ya da siyasetin din sayılmasıydı. Ve böyle de oldu. Kitabında açıkça "Ey Davut, seni yeryüzünde hükümran kıldık. İnsanlar arasında adaletle hükmet." (Sa'd. 26). "Allah size işleri ehline vermenizi, adaletle hükmetmenizi emreder" (Nisa. 58) diyen Allah'ın, insana hükmetme iradesi tanımadığını, iktidar alanı bırakmadığını savunmak akla ziyan bir yaklaşım. Ama İslam kültürünün Müslüman devletleri yöneten siyasilerin arzusuna uygun şekillendiği, iktidarı elinde tutanların beceriksizliklerinin bile takdiri ilahi denilerek sindirildiği de bir gerçek.

Peygamber'den sonra İslam dininin yanlış yorumlanması sonucu tarihinin pek çok dönemlerinde, siyasi otorite dini, halife sıfatıyla veya hükümdar ve devlet başkanı sıfatıyla kendi iktidarını sürdürmek için kullanmıştır. Ve din siyasi mücadelenin aracı olarak kullanılmıştır¹⁶⁴.

Din, güzel ahlâk sahibi olmayı, merhamet, muhabbet ve büyüklere itaat, küçüklere şefkat emreden, şahsi menfaatler için dini kullanmayı en büyük günah sayan, insanları doğru yola götüren, Allahü teâlânın razı olduğu yoldur.

¹⁶³ AKAL, Cemal B., *Devlet Kuramı*, Dost Kitabevi, Ankara, 2005, s: 341

¹⁶⁴ ÖZGÜREL, Avni, *Tarihte İslam ve politika*, 02.06.1998 tarihli Radikal Gazetesi

Kur'an, **bey'at ve şûra'yı** getirmiştir ki şahıs hegemonyası, hanedan despotizmi; oligarşi, sınıf despotizmi olmasın; teokrasi yani Allah adına yönetim yaftasıyla insana zulüm edilmesin...¹⁶⁵

Kur'an-ı Kerim hükümet ve memleketin idaresi konusunda bize iki düstur gösteriyor: Biri bugün medeniyet âleminde yürürlükte olan **meşveret (şûra)** kaidesidir ki bunu Kur'an bin üç yüz sene evvel ortaya koymuştur. O da: '**Onların işleri kendi aralarında şûra ile**dir' (Şûra, 38) düsturudur. Demek ki memleket idaresi hususunda **şûra yöntemi**, Allah'ın takdirine mazhar olan güzel bir usuldür. Zikredilen ayet, doğrudan doğruya Müslümanların memleket idaresinde almaları lazım gelen tavır ve hareketlerini gösteriyor. Şüphe yoktur ki ilahî övgüye layık olan bir tavır ve hareket Müslümanlar için uyulması gereken bir harekettir. Bugün medeniyet âleminin şûra yöntemini kabul ettiği gibi biz de - ona uyarak- karar alıyoruz: Fertlerin haklarını, memleketin selametini en çok üstlenen idare şekli de budur. Kur'an'da zikredilen ikinci ilke de **ulu'l-emre** (devleti yönetenlere) **itaattir**. Kur'an-ı Kerim'de, '**Allah'a, Peygambere ve içinizden/sizin seçiminizle başa gelen yöneticilere itaat ediniz**' (Nisa, 59) buyurulmaktadır. İşte bu, ikinci ilkedir. Bu da anarşiyi, hükümete sızlığı ortadan kaldırmak ve uzaklaştırmak içindir. Asayiş, emniyet ve intizam memleketin emniyeti içindir, dolayısıyla hükümetin emirlerine itaat etmenin dinen kaçınılmaz olduğunu beyan etmektedir. Bu ayet, fertlere, yetkili olan devlet adamlarının emirlerine itaat hususunda bir dini vazife yüklemektedir.¹⁶⁶

Radikal inanışa göre İslam dini, "**kan ihtilal, gözyaşı ve cihat dinidir**" şeklinde tarif edilirken, Yunus Emre, Mevlana, Hacı Bektaşî Veli ve diğer birçok tarihimizdeki büyük dini şahsiyetler ise İslamiyeti; **sevgi, kardeşlik, hoşgörü ve müsamaha** muhteviyatlı olarak anlamış, anlatmış ve yaşamışlardır.

Özellikle İran ve Mısır gibi ülkelerde kaleme alınan ve İslamiyet'in hoşgörü ve müsamaha yönünü göz ardı eder tarzda İslam dinini adeta kan, savaş ve ihtilalle bütünleştiren eserlerin dilimize çevrilmesi sonucu ülkemizde bu fikirlerin etkisinde kalan grupların ortaya çıkmasına vesile olmuştur.¹⁶⁷

¹⁶⁵ MARDİN, Şerif, *Din ve İdeoloji*, İletişim Yay., İstanbul, 2001, s:41

¹⁶⁶ ÖZTÜRK, Yaşar Nuri; *İslam Nasıl Yozlaştırıldı*, s:15-16

2.13. Radikal Dini Gruplar

Radikal söylemlere sahip olmakla birlikte günümüzde silahlı eylemleri bulunmayan bu gruplar her ne kadar söylemlerinde demokratik laik cumhuriyet yönetiminden memnuniyetsizliklerini ve bu sistemin Dini kurallara göre değişmesi gerektiğini vurgulasalar da bu yönde herhangi bir silahlanmaya veya silahlı, illegal faaliyete girmeyen oluşumlardır. Yeryüzü, Hizbullahi Vahdet, Hizbullahi Davet, Yöneliş(Haksöz), Ekin, Buruç (Tohum), Mücahede, Rahmet, Vahdet, Tevhid-i Çekirdek, Akabe, Sahabe, Yıldız, Fecr, Hizb-üt Tahrir gibi 20 civarında grup¹⁶⁸.

2.14. Tarikat ve Dini Cemaatler

Arapça yol anlamına gelen *tarik* kelimesinin çoğul halidir. Yollar anlamındadır. Kişinin nefsinin terbiye edilmesi suretiyle Allah'a ulaşmasını sağlayan İslam orijinli ve İslam akidesi üzerinde yürüyen kişi veya kişilerin birliktelik gerçekleştirdiği gönüllü örgütlenme diye de tanımlayabiliriz. İnsanın aciz bir varlık olduğu kabul edilen tarikat anlayışında, insanın kendisinin kendi başına Allah'a ulaşması mümkün olmayıp bu ancak Allah'ın inayetiyledir ve herkesin bunu tek başına başarmasının imkânsız oluşuna inanıldığından dolayı ortaya çıkmışlardır.¹⁶⁹

Yeni Cumhuriyetten önce Osmanlı Devleti; İslami bilimlerin devlet eliyle yaygın bir şekilde öğretildiği, bol sayıdaki ulemanın geleneksel olarak saygı ve hürmet gördüğü, korunduğu ve hem halk tarafından hem de devlet tarafından itibar gördüğü, kısacası İslam Dininin ve İslam âlimlerinin ön planda tutulduğu bir toplum yapısına sahipti.¹⁷⁰ Hâlbuki bu süreç Osmanlı Devletinin duraklama yıllarından itibaren bozulmaya başladı. Zamanla birer ilim irfan yuvası olan o günkü eğitim öğretim kurumları tekke ve zaviyeler, İslam'ın Ortodoks yorumlarının yapıldığı, ilmin ve bilimin geri plana atıldığı yerler olmaya başlamıştır. Tekke ve zaviyeler yavaş yavaş gruplaşmaların, ayrımcılıkların yapıla geldiği yerler olmuştur. Körü körüne, yobazca tarikatlaşma ve cemaatleşmeler meydana gelmiş, ayaklanmalar ve

¹⁶⁷ TANÖR, Bülent, *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2005, s:160

¹⁶⁸ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı

¹⁶⁹ *Büyük Laresse Sözlük ve Ansiklopedisi*, İstanbul: Milliyet Yayıncılık, C.22,

¹⁷⁰ ÇAKIR, Ruşen, *Ayet ve Slogan*, Metis yay., Eylül 2002, 9. Baskı, s: 21.

isyanlar vuku bulmuştur. Cumhuriyetin ilanı ve onu izleyen Atatürk Devrimleri ile birlikte yeni Türkiye Cumhuriyetinde İslam'ın bu yanlış yorumlanarak her türlü gelişime karşı olan yönü aleyhine bir savaş açıldı. Tekke ve zaviyelerin etkisi azaltılarak tamamen yok edilmeye çalışıldı. Muasır medeniyetler seviyesine ulaşmada, İslam'ın Ortodoks yorumları baş engel olarak görüldü. Buna bağlı olarak tüm Devlet yönetiminde genel olarak, daha özel olarak da eğitim alanında topluca oldukça hızlı ve köklü bir şekilde sekülerizasyona (laikleşmeye) gidildi. Tevhid-i Tedrisat kanunu ile eğitiminde müthiş bir ilerleme oldu. Ayrıca Laikleşme sürecinde çıkartılan kanunlarla bu kendini bilmez, sahte din ulemalarının zararlı, başına buyruk hemen her hareketleri ve faaliyetleri kısıtlandı. Bunlardan bazıları sürgün edildi, bazıları idam edildi, bazıları da hapishanelere alındı. Eğitim ve öğretim modern tarzda verilmeye başlandı.¹⁷¹

2.15. Türkiye'de Terör

Türkiye'deki radikal İslami gruplar dediğimiz terör gruplarının ana temeli MTTB ve Milli Görüşe dayanmaktaysa da günümüzdeki silahlı eylem gruplarının ilk yapılanma süreci 12 Eylül darbesinden sonra olmuştur. Özellikle o dönemlerde hakim olan komünizme karşı o günkü süreçte bazı kurumlar tarafından müsamaha ile karşılanan İslami gruplaşmalardaki silahlı yapılanmalar İran İslam Rejimini etkisi altındaydı. Güneydoğu kökenli İslami hareket İstanbul ağırlıklı, selam (Kudüs Savaşçıları) Ankara ağırlıklı, Hizbullah (İlim-Menzil) ise güneydoğu ağırlıklı faaliyet gösteriyorlardı.¹⁷²

Üniversite ve yüksek okullarda Müslüman Gençlik adı altında meydana gelen oluşumlar önceleri birlikte hareket ediyorlardı. Müslüman gençlik oluşumu, Türkiye'deki türban yasağı ile birlikte üniversite ve Cuma eylemlerinde kendini gösterdi. Müslüman Gençlik grubundaki oluşum Pakistanlı Mevdudi'nin *Dört Terim* ve Mısırlı Seyyid Kutup'un *Yoldaki İşaretler* adlı eserlerinden esinleniyordu.

¹⁷¹ BİLİR, Ünal, *Aynı Kimliğin Farklı Misyonları: Türk İslam Sentezi ve Türkiye Müslümanlığı*, Toplum ve Bilim, İstanbul, Yaz 2003, s:242

¹⁷² ÇİTLİOĞLU, Ercan; *Türkiye'de Dini Terörizm ve Hizbullah*, Dünyada ve Türkiye'de Terör, Ankara: T.C.M.B. Yayınları, 2002,

Üniversite öğrencilerinin kaldığı yurtlar ile öğrenci evlerinde düzenlenen sohbet toplantılarının ana ders kitabı bu kitaplar ve bu düşüncelerdi.¹⁷³

Türkiye Cumhuriyetinin İlk başarısı kanunsuzluk ve başıbozukluğun kol gezdiği ülkede asayiş ve kanun hâkimiyetinin kurulmasını sağlamak olmuştur. Hatta Cumhuriyetin ilanının ön şartı olarak asayiş ve düzen düşünülmüştü de denilebilir. Yeni devletin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, Cumhuriyetin ilanından yaklaşık 9 ay önce 16 Ocak 1923'te gazetecilerle görüşürken “Bence, içişlerimizin en önemli meselesi memlekette asayiş, disiplin ve düzenin kurulması olmalıdır. Aldığım bilgilere göre ülkedeki asayiş ve düzen çok üst seviyeye ulaşmıştır. Yakın zamanda bastırılıp dağıtılan birkaç siyasi çete hariç herhangi bir olay çıkmamıştır. Hatta adi suçlarda bile azalma görülmüştür.¹⁷⁴ Atatürk'ün devrimleri uygulamaya başlamasından itibaren birkaç yerde asayiş ve huzuru bozan hareketler görüldü. Bu *Laiklik* uygulamasına verilen tepki idi. Modern devlet idaresine karşı aşiret ve tarikat liderlerinin itirazı yükseldi. 1926 yılında da Atatürk bir suikast teşebbüsünden kıl payı kurtuldu. En ciddi olaylar aşiretlerin yaşadığı bölge olan Güneydoğu'da yaşandı. 1925'te bir tarikat reisi olan Şeyh Sait, Güneydoğu'da isyan bayrağı açtı. Hilafetin kaldırılmasının ardından başlayan bu isyan, dini gerekçelere dayandırılmıştı. Böylelikle yeni Türkiye Cumhuriyeti Devletinde ilk dini terör eylemi gerçekleştirilmiş oldu.¹⁷⁵

İkinci Dünya Savaşından sonra çok partili siyaset döneminin başlamasıyla, Demokrat Partinin 1950 yılında iktidara gelmesi, sosyal ve ekonomik siyasi dalgalanmalara sebep oldu. Ancak 1960'ların sonlarına kadar ülkenin uğraştığı gelişme sorunları arasında terörizm kesinlikle yoktu. Nihayet şiddet hareketleri ortaya çıktığında esin kaynağı; batının öğrenci çevrelerini saran sol tandanslı militanlık dalgası idi. Oysa bu militanlık zengin, bu bakımdan, Türkiye'den farklı toplumların ürünüydü.¹⁷⁶

Bu öğrenci hareketleri 1960 sonlarından bu günlere kadar Türkiye'yi vuran dört terörizm dalgasının habercisi olmuştur.¹⁷⁷ Öğrencilerin huzursuzluğu, sol ve

¹⁷³ DEMİREL, Emin, *Türkiye'de El-Kaide Unsurları*, IQ Yay., 1. Baskı, Eylül,2005, İstanbul, Say: 63-65

¹⁷⁴ Mustafa Kemal Atatürk, *Eskişehir Konuşmaları(1923)*, s:104-105, Kaynak Yayınları, İstanbul 1993.

¹⁷⁵ YEĞEN, Mesut, *Devlet Söyleminde Kürt Sorunu*, İletişim Yay., İstanbul, 2003, s: 129

¹⁷⁶ MAKAL, Ahmet, *Türkiye'de Tek Parti Dönemi*, Toplum ve Bilim, İstanbul, Yaz 2003, s:173

¹⁷⁷ KONGAR, Emre, *Küresel Terör ve Türkiye*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2001, S: 86-95.

sağdaki ideolojik terörizmi harekete geçirirken, bir grup Ermeni terörist örgütü de Türk diplomatlarına karşı dünya çapında bir eylem başlattı. Onu ayrılıkçı etnik PKK Terörizmi takip etti. En sonunda Devlet PKK gibi Güneydoğu Bölgesine yerleşmiş vahşi ve aşırı dinci bir örgütle (*Hizbullah*) mücadeleye girişmek zorunda kaldı. Bu terörist hareketlerin hepsi Ortadoğu teröristleri ve bunların hamileri ile ilişkilidir. Bazen hep birlikte hareket ettikleri de olmuştur.

Fakat bunların içinde *ermenî terörizmi* ötekilerden farklı olup daha ziyade yurtdışında faaliyet göstermekteydi. Türk diplomatlarını ve yurtdışındaki bazı “yumuşak noktaları” hedef alan ermeni teröristlerin faaliyetleri 1975–1985 yılları arasında on yıl kadar sürmüştür. Birkaç terörist grup bu işin içindeydi. Bunlar bazen birbirleri ile çalışıyor bazen de birbirlerine rakip oluyorlardı. En önemlileri 1975’te Beyrut’ta kurulmuştur. Bunlar ASALA (Ermenistan’ın Kurtuluşu İçin Gizli Ermeni Ordusu) ile JCAG’dı (Ermeni Soykırımını İntikam Komandoları) Türk diplomatlarını öldüren ermeni Teröristler, bunu, kendi halklarının 1915’te çektiklerini dünya halkına hatırlatmak için yaptıklarını iddia ederler. 1980 yılında Güney Lübnan’ın Sayda Şehrinde yaptıkları basın toplantısında ASALA, o tarihten itibaren ayrılıkçı terörist örgüt PKK ile işbirliği yapacaklarını ilan etti. Fırsat ve fesat terörizmi doğurmuştu.¹⁷⁸

Türkiye’nin Avrupa’ya ne kadar yakın olduğunu göstermeye ihtiyaç duyulursa buna örnek olarak 1968 yılında Paris’teki öğrenci eylemlerinin başlamasından sadece bir ay sonra sol eğilimli öğrencilerin İstanbul Üniversitesinde birkaç fakülteyi işgal edip yılsonu sınavlarını engellemesi gösterilebilir. Fakat işin aslı Türk öğrencilerin amacı, benzeri batılı öğrencilerin amacından farklıydı. Batılı gençler savaş sonu gelişen materyalizme karşı çıkıyorlardı. Türk gençleri ise ülkenin geri kalmışlığını protesto ediyorlardı. 1950’li yıllarda iktidarda bulunan Demokrat Parti ülkenin ekonomik seviyesini bir hayli yükseltmeyi başarsa da ekonomik denge ancak ABD yardımları ve diğer dış yardımlarla sağlanabiliyordu. Bu genç militanlar ülkenin bu sorunlarına Marksist ideolojiye bağlı yollarla çare bulunabileceğini iddia ediyor ve Türkiye’de ilk defa olarak 1961 anayasasının vermiş olduğu haklarla serbestçe bunun propagandasını yapabiliyorlardı.¹⁷⁹

¹⁷⁸ KÖSE, A. H., *Küresel Düzen*, İletişim Yay., İstanbul 2003, s: 539

¹⁷⁹ MANGO, Adrew, *Türkiye’nin Terörle Savaşı (Turkey and the war on terror)*, Doğan Kitap, İstanbul 2005, Çev: Orhan Azizoğlu, s:20–81

2.16. Türkiye’de Dinin Terör Amacıyla Kullanılması

11 Eylül’ün mimarları ilhamlarını İslam dininden aldıklarını beyan etmişler bu da “İslami Terör” mefhumunu yeniden ortaya çıkardı. Oysa tarihe bakacak olursak teröristlerin çeşitli dinlere mensup veya dinsiz olabildikleri görülür. Bir terörist işlediği cinayetini dini sebeplere bağlayacak olursa, siyasi emelleri için dinini kötüye kullanıyor demektir. Bu bakımdan İslami Terör deyimini kullanırken; İslamiyet gibi semavi ve yüce bir dini, kendi siyasi amaçları doğrultusunda kötüye kullananları kastetmek daha doğru olur.¹⁸⁰

Türkiye İslam Dininin kötüye kullanılmaması için uzun yıllar mücadele vermiştir. Çağın bilgilerinin yayılmasını, toplumun bu suretle gelişmesini önlemeye, ülkeyi ortaçağ karanlıklarına taşımaya çalışan fanatiklerin yarattığı tehlikeleri çok yakından tanımaktadır. Tarihte, Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasından çok önce de Osmanlı İmparatorluğu din fanatikleri ile uğraşmak zorunda kalmıştı. Osmanlılar Ortadoğu’daki Arap ülkelerini yönettikleri zaman, halen Suudi Arabistan ve Yemen’de iktidarda olan Vahhabi ve Zeydi gibi mezheplerle mücadele etmişlerdi. XVIII yy. da Osmanlının zayıf düştüğü dönemde Arabistan’ın içlerinde bedeviler arasında ortaya çıkan Vahhabilere, kendileri gibi sofi bir hayat yaşamayanları kâfir saydıkları için, fesatçı gözüyle bakılıyordu. Vahhabiler, Osmanlının Mısır valisi Mehmet Ali Paşa tarafından Mekke’den kovulmuştu (1812-1813). Osmanlının reformcu devlet adamlarından Mithat Paşa Bağdat Valisi iken, 1870’de “kötü adamlar” dediği Vahhabileri Arabistan Yarımadasının Basra Körfezi kıyılarından da atmıştı. XIX. yy. Fransızların Mısır seferi sırasında Napolyon’un generallerinden birinin Vahhabilerle ilişki kurmaya giriştiğini de bilmekte fayda vardır. Aynı şekilde İtalyanlar da 1911’de Libya’nın işgalini kolaylaştırmak için Zeydilerin başı imam Yahya’nın isyanını desteklemişti.¹⁸¹

Osmanlı Devlet adamları medreselerde okuyan fanatik öğrencilerin durumunu kamu düzenine karşı bir tehlike olarak görmüştür. Osmanlıların başlangıçtaki genişleme döneminde, medreseler Devlet için geniş fikirli iyi yöneticiler

¹⁸⁰ TÜRKDOĞAN, Orhan, *Türk Tarihinin Sosyolojisi*, IQ Yay., İstanbul, 2003

¹⁸¹ BALCIOĞLU, Mustafa; *Birinci Dünya Savaşı Öncesinde Bir Rus Komplosu, Şeyh Selim Ayaklanması*, Türk Kültürü, Haziran 1992, sayı 350,

yetiştiriyordu. Ancak XIX. yy. da Devlet hizmetleri için normal okulların açılmasıyla medreseler önemini kaybetmiş, reforma karşı çıkanların yuvalandığı yerler haline almıştır. Farsça “suhte” (yani heyecanla yanan) kelimesinden gelen “softa” adı takılmış olan bu öğrenciler, kendilerine göre günah olarak belirledikleri yeniliklerin karşısında durmuşlardır. Atatürk 1924’de Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile medreseleri tamamıyla kapatmıştır.¹⁸²

Artık modası geçmiş aşırı Marksizm, ayrılıkçı milliyetçilik ve din terörizmi hep aynı sosyal çevrede, Ülkenin az gelişmiş bölgelerinde veya bu kesimlerden göçenlerin arasında gelişir. Kızıl Marksist ihtilalci kisvesine bürünmüş veya yeşil İslamcı sarığı sarınmış bu sahtekârların hedef aldığı insanlar bu insanlardı. Bu iki aşırı uç devamlı olarak birbirleri ile mücadele eder, kendi içlerinde de didişirler. 1979’da İran’daki İslami ihtilalin arifesinde, bu köktendinci Türklerden İran’da şaha karşı başlatılan harekete katılanlar olmuştur. Bu, İran’ın Türkiye’deki İslamcı Terörizmi beslemeye başlamasının ilk girişimidir. Bu ilişkide Türkiye tarafından önemli isim Hüseyin VELİOĞLU adında, aşırı uçta biriydi. Güneydoğu Anadolu’da İslami yayınların satıldığı bir kitapçı dükkânı açmakla işe başlamıştı. Türkiye’de okullar Milli Eğitim Bakanlığının kontrolü altındadır. Camilerdeki görevli din adamlarının maaşlarını Devlet öder ve bu görevliler Diyanet İşleri Başkanlığı isimli bir kuruluşa bağlılardır. Fanatik görüşlü yazılar genelde alıcısı az olan kitlelere hitap eder. Son yıllarda basılı yayınların yerini daha zor kontrol edilebilen internet almıştır.

---

¹⁸² FRIEDMAN, M. Lawrence, *Yatay Toplum, (Orj. Adı: The Horizontal Society)*, Çev: Mürşit Balabanlılar, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2002, s:140,

3. ÜLKEMİZDE FAALİYET GÖSTEREN DİNİ MOTİVELİ BİR TERÖR ÖRGÜTÜ OLARAK HİZBULLAH

3.1. Kuruluşu ve Ortaya Çıkışı

Hizb: Aynı görüşte olan, kalpleri ve yaptıkları ile bir olan gurup, küme, topluluk, cemaat.

Hizb-ul Allah: Allah'ın partisi, Allah'ın taraftarı, Allah yolunda şeriat düzeninin tesisi için mücadele verenlerin birliği, topluluğu, cemaati.¹⁸³

Hizbullahi düşünceye göre; Hizbullah'a karşı olan herkes Hizbulşeytandır (şeytanlar topluluğu). Hizbullah içinde bulunmayan, Hizbullah'a yardım etmeyen, Hizbullah düşüncesini benimsemeyen herkes de hizbullahın karşısındadır. Bu radikal yaklaşımla; ya Hizbullahsınızdır ya da hizbulşeytansınız. Cami imamı, öğretmen, asker, polis, sivil, küçük, büyük, kadın, yaşlı olmanız bir şey değiştirmez. Hizbullah Bir dini cemaat niteliğinden çok siyasi bir örgüt niteliğini taşır.¹⁸⁴

Hiz. Ali zamanında ortaya çıkan ve organize ilk örgüt olarak bilinen haricilerle başlayan örgütlü oluşumlar tarihi süreçte değişik isimlerle anılmışlarsa da stratejileri bakımından aralarında büyük benzerlikler bulunmaktadır. 8. yy'daki Haşimiye hareketi ve Hasan SABBAH önderliğindeki Dai'ler bu tür oluşumların ilk örneklerindedir. Bu günkü Hizbullah terör hareketlerine temel teşkil eden düşünce ve birikimlerin referans kaynakları ilk kez 19. yy. sonu ile 20. yy. başlarında Mısır'da Hasan El-Benna tarafından kurulan Suni *İhvan-ı Müslimin* örgütüdür. 1940'lı yılların başında Şii Molla Seyid Muhammed Nevab-ı Safevi'nin önderliğinde İran'da *İslam Fedaileri* örgütü kurulmuştur.¹⁸⁵

¹⁸³ KORKMAZ, Gürol, *Terör ve Medya İlişkileri*, EGM Basımevi, Yayın No: 1999-1, Ankara, 1999, s:128

¹⁸⁴ ÇAĞLAR, Ali, *Türkiye'de Terör Örgütlerinin Yapısal Özellikleri*, Strateji Dergisi, sayı:9, s:134

¹⁸⁵ ALGAR, Hamit, *Bektaşî ve İran: Temaslar ve Bağlantılar*, Tarihi ve Kültürel Boyutlarıyla Türkiye'de Aleviler, Bektaşîler ve Nusayriler, Ensar Neşriyat, İstanbul,1999, s:135

Hizbullah ismi ilk kez; 1973 yılında Kum kentinde kurulan ve sonradan İran İslam Devrimine öncülük edecek kökten dinci hareketin, aynı yıl içinde tutuklu bulunduğu Tahran cezaevinde ölen lideri Ayetullah Mahmut Gaffari'nin; “bir tek parti vardır o da hizbullahtır. O bir ruh gibidir. Her yeredir veya hiçbir yerde değildir” sloganıyla telaffuz edilmiştir.

1979'da Humeyni'nin önderliğinde İran İslam Devriminin gerçekleşmesi, İslam'ın siyasallaşmasındaki en önemli kilometre taşını teşkil etmiştir. Özellikle İran ve Mısır gibi ülkelerde yetişen İslam âlimlerinin meydana getirdikleri ve İslamı radikal anlayış içerisinde yorumlayan eserlerin Türkçeye tercüme faaliyetleriyle birlikte, bu fikirlerden etkilenerek çeşitli kültürel etkinliklerde bulunan küçük gruplar oluşmaya başladı. İran tarafından 1980 sonrası devrimi ihraç gayesiyle kurulan teşkilatların yapmış oldukları kültürel çalışmaların da etkisiyle daha da artan bu etkileşim, özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin muhafazakâr yapısından da istifade etmek suretiyle bu bölgede kendisini daha fazla hissettirdi.¹⁸⁶

Hizbullah Terör örgütünün ülkemizde Devlet tarafından ilk kez şu olayla fark edilmiştir: 1 Kasım 1984 günü İstanbul'da bir kuyumcu soygunu meydana geldi. Bu soyguna müdahale eden görevlilerle sanıklar arasında çıkan çatışmada faillerden biri olay mahallinde yakalanır. Yapılan sorgulamada şahsın yasadışı bir örgüt mensubu olduğu, bu örgütün adının Hizbullah olduğu, şahsın soygunu bu örgüt adına yaptığı öğrenilir. Tahkikat sonucu olay ile bağlantılı toplan 13 kişiye daha ulaşılır. Ayrıca bu şahıslarla birlikte 1 adet sten marka makineli tüfek, 4 adet tabanca, bine yakın mermi ve çok sayıda şarjör ele geçirilir.¹⁸⁷ Sanıkların yapılan sorgulamalarının ardından; mevcut anayasal düzeni yıkararak yerine İslami esaslara ve Kürt milliyetçiliğine dayanan şeriat devleti kurmak amacıyla silahlı mücadele veren yasadışı bir örgüt mensubu oldukları anlaşılır. Soruşturma sonucu 1983–1984 yılları arasında örgüt militanlarınca İstanbul'da bakkal, market gibi işyerlerinin gasp edilmesi ile oto hırsızlığı gibi yaklaşık 19 adet mala yönelik suç işlendiği tespit edilmiştir. Militanlar bu suçları örgüte maddi imkân temini için yaptıklarını anlatmışlardır.¹⁸⁸

¹⁸⁶ ÖZÖREN, Süleyman; *Turkish Hizbullah: A Case Study of Radical Terrorism*, The Journal of Turkish Weekly, 13 Dec. 2004

¹⁸⁷ BULUT, Faik, *İslamcı Örgütler*, c.2, “Türkiye” başlıklı bölüm, Güniz Yay., İstanbul 2005

¹⁸⁸ AKYOL, Fuat, *Hangi Hizbullah*, 22.01.2000 tarihli Aksiyon Dergisi

3.2. Fikri Temelleri

Toplumsal hayatı etkileyen dini inanışlar zaman zaman art niyetli kişi ve grupların etkisiyle şiddet unsuruna da kaynak teşkil etmiş ve savaş sebebi olmuşlardır. Nitekim sosyal ve siyasi anlamda bir toplumun huzurunu bozmak isteyenler, dini ideolojilere de şiddet unsurunu yüklemek suretiyle bunları eyleme kanalize etmeye çalışmaktadırlar.¹⁸⁹

İdeolojiler terör örgütlerinin yapılanmalarında ve eylemlerinde önemli bir rol oynamaktadırlar. Dini fikirlerle desteklenen ideolojilere dayalı terör örgütlerinde maneviyata hitap eden duygusal bağlılığın güçlülük derecesi, bu tür faaliyetlere katılan insanları her türlü terör eylemine gözlerini bile kırpmadan itebilmektedir.¹⁹⁰

Türk Hizbullah'ının fikri temelleri üzerinde dururken bu örgütün kurucularından olan Fidan Güngör'ün görüşlerine bir göz atalım:

“Müslümanların tarih içindeki yapa geldikleri en önemli görevlerinden en birincisi; bu dinin hayata nasıl hâkim kılınacağıdır. Yıllar var ki Müslümanlar hep yanlış bilgilendirildiler. Burunları bile kanamadan, konfor ve rahatları kaçmadan, zindan, zulüm ve fakirlik görmeden, sihirli bir değnek yöntemi ile kurtulacakları ve dünyaya hâkim olacakları anlayışı kendilerine empoze edildi. Müslümanlar bu nedenle hep kolay ve ucuz olanı seçtiler. Aslında Müslümanlar için önemli olan İslam'ı hayata hâkim kılmak için kendine has, orijinal yol ve usule sahip olduğunun bilinmesi ve sindirilebilmesidir. Müslüman'ın hareket tarzı şunun bunun koyduğu şahsi görüşleri değil, Allah ve Resulünün koyduğu kanun ve kurallardır. Bu din nasıl rabbani bir din ise, metodu da aynı şekilde rabbanidir. Merhalecilik de bu metodun en temel özelliklerindedir. Davet ve tebliğ ise her merhalenin gereği ve taktik bir çalışmadır.”¹⁹¹

Türk Hizbullah'ının teorisyenlerinden Molla Mansur Güzelsoy ise:

¹⁸⁹ ARAS, Bülent ve BACIK, Gökhan, *The Mystery Of Türkish Hizbullah*, Middle East Policy, Vol. 9., No:2, June 2002

¹⁹⁰ U.S. Department of State, Office of the Coordinator for Counterterrorism, *Patterns of Global Terrorism*, U.S. Department of State, W.D.C., April, 1994, p:7

¹⁹¹ GÜNGÖR, Fidan: *Teoriden Pratiğe İslami Hareket*, Fıtrat Yay., İstanbul, 1997, s:11-26

“Acaba İslam, kendi nizamını hâkim kılmak isterken tüm şiddet hareketlerinden uzak kalarak, bozulmuş, çürümüş içtimai bir yapının bur kısım yerlerini tamir etmek suretiyle ıslahatçı bir metotla mı yola çıkıyor? Yoksa bu tür ıslah olayına önem vermeden her şeyi alt üst ederek, yepyeni bir binayı inşa etmek suretiyle köklü bir çözüm ve devrimci bir metotla mı yola çıkıyor? Elbette İslam’da davet ve hareket metodu vardır. Çünkü Müslümanlar, cahili hayat içinde kıvranan, yolunu şaşırılmış, şaşkın vaziyette kalan insanları kurtarmak, onları İslamın nuruyla nurlandırmak ve İslamın hayat sistemine kazandırmakla mükelleftirler. Bu mükellefiyet ve sorumluluğu ifa etmeye çalışırken, gerek davet ve gerek tebliğ üslubuyla ve gerekse de hareket ve eylemler ile nasıl bir netice verebileceğinin ve ne gibi bir mahsul elde edilebileceğinin düşünülmesi ve araştırılması gerekmektedir. O zaman en güzel usul ve üslubu kullanmak lazımdır. Çünkü davet ve hareket çalışmasında akılları ikna etmek, kalpleri ıslah etmek, ruhlara hidayet yolunu göstermek birinci amaçtır. İslam’da davet ve hareket metodunun genel çerçevesi vardır. Detay ve tekniği yoktur. Kur’anda Nahl suresinin 125. ayetinde* güzel söz ve güzellikle mücadele yöntemi buyurulmakla birlikte, güç, şiddet kullanımını tamamen reddetmemektedir. Eğer İslam yoluna, davet yoluna güç oluşturularak engel olunuluyorsa, elbette İslam o engellere karşı en azından kendi savunmasını yapar. İslam bireysel ve toplumsal hayat alanlarının tümü üzerinde “Yegane hüküm Allah’ındır” bayrağını dalgalandırıncaya kadar mücadele ve mukavemeti sürdürmek amacıyla yola çıkıyor.”¹⁹²

“vuruşma gayesiyle silahı müminin eline tutuşturan madem Allah’tır. Peygamber bizzat mübarek elleriyle öldürme eylemini gerçekleştirmiş, Hz. Ali de tek bir günde yedi yüzden fazla insanı öldürmüştür. Tespihleri atıp, düşmanı susturmak için silaha sarılmanın zamanıdır. Allah’ın insanoğlu için yarattığı güzel bahçedeki yabani otları kökünden söküp atmak yolundaki ilahi buyrukları, her mümin yerine getirmek zorundadır.”¹⁹³

Hizbullahi faaliyetler, ortaya çıkış itibarıyla İran İslam devriminden ve Şiilik düşüncesinden oldukça etkilenmişlerdir. Özellikle 1979 devrimi sonrasında İran’ın

*Nahl suresi 125. ayetinin meali: *Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel bir biçimde mücadele et. Şüphesiz senin Rabbin yolundan sapmanı bilendir ve hidayete ereni de bilendir.*

¹⁹² GÜZELSOY, Molla Mansur: *İnsan Haklarından İslami Harekete: İlim ve Siyasi Tahliller*, Fitrat Yay., İstanbul, 1996, s:101-120

bölgesinde yalnız kalmamak amacıyla güvenlik kuşağı oluşturabilmek için “Devrimi İhraç” politikaları ve bu politika etrafında yürütmüş olduğu çalışmalar dikkat çekicidir.¹⁹⁴

Şiilik felsefesinin daha çok siyasal boyutta bir anlayışa sahip olması, mevcut otoritelere karşı ortak tavır alınmasında etkili olmuştur. Türkiye’deki Hizbullahi faaliyetlerin üst kısmında yer alan kişiler de geliştirdikleri fikirler doğrultusunda çeşitli kitapevleri, dergi ve şahıslar etrafında gruplaşmalar meydana getirmişlerdir.¹⁹⁵

Hâlihazırdaki Hizbullahi örgütlenmeler, Şiilik felsefesi ve buna bağlı siyasal İslam kavramlarından önemli ölçüde etkilenmiş olarak faaliyet yürütmektedirler. Türkiye’deki Hizbullahi örgütler Sünni olmalarına rağmen, Sünni anlayışa çok ters olan Şiiliğin İslam anlayışını benimseyip bu anlayışı Devlet otoritesine bir başkaldırı aracı olarak kullanmaktadırlar.¹⁹⁶

Bu terör örgütü İslamı bağnazca ve radikal bir biçimde yorumlar. İdeolojisi küfür-iman, şirk-tevhit, cahilliye-İslam eksenine üzerine oturtulmuştur. Allah bu dünyayı yaratmış ardından da bu dünyada geçerli şer’i kuralları koymuştur. Hâkimiyet, kural ve kaide koyma ve bunları yürütme, yargılama ve cezalandırma tamamen Allah’ın elinde olup bu kudret ve güce başkaları tarafından az da olsa müdahale edilmesi Allah’a şirk koşmaktır. Tüm Müslümanların görevi ise bu durumu ortadan kaldırıncaya kadar mücadele etmek, gerekirse cihat etmektir. Aksi halde bu cahilliye düzenle ortak iş yapıyordur ve cezası ölümdür. Tek bir şeriat vardır. O da İslam şeriatıdır. İnsanlar Allah yandaşları (Hizbullah) ve şeytan yandaşları olmak üzere iki sınıftır. Yani ya Hizbullahsın ya da düşman.¹⁹⁷

3.2.1. Mansur Güzelsoy’un Vasiyetnamesi

Hizbullah’ın Menzil kanadı kurucusu ve dini lideri Molla Mansur Güzelsoy, hayranı olduğu İran’ı hep düşündü, Ayetullah Humeyni’nin çizgisini benimsedi.

¹⁹³ TAHERİ, Amir; *Hizbullah: Kutsal Terörün İç Yüzü*, Sel Yay., 1990, İstanbul, s: 39.

¹⁹⁴ SCHLEIFER, Ron, *Psychological Operations: A New Variation On An Age Old Art: Hizbullah*, Taylor and Francis Group, 2006, p: 3.

¹⁹⁵ KRAMER, Martin; *The Moral Logic of Hizbullah*, ed; Walter REICH, Origins Of Terrorism, Woodrow Wilson Centre Press, Washington, 1998, S:189

¹⁹⁶ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı

Hastalandığında tedavi olmak için İran'a gitti ve orada öldü. Menzilciler bu olayı uzun süre gizledi. Güzelsoy'un yazılarının toplandığı kitabın önsözünde; "Hicret ettiği ülkede geçirdiği rahatsızlıktan dolayı ameliyat oldu. İki ay hastanede yattıktan sonra 15 Ocak 1996 yılında Allah'ın rahmetine kavuştu..." denildi.¹⁹⁸

Güzelsoy, biri 4 Kasım 1995 tarihli "teselliname", diğeri de "siyasi vasiyetname" isimli iki yazı kaleme aldı. Siyasi vasiyetname aslında Hizbullahçı düşünceyi yansıtmaması bakımından, bireysel değil genel bir anlayış, zihniyet ve çizgi olarak görülmesi gereken bir manifesto niteliğindedir. Söz konusu yazıdan birkaç alıntı:

"Aziz dava arkadaşlarım!

Hepinizi Allah'ın elamı ile selamlıyorum. İslami mücadele ve çalışmanızı tebrik eder, Cenabı Allaha Şeriatı Gara doğrultusunda dünyada muvaffak olmanızı, Ahirette de mesut olmanızı dilerim..... Siz İslam'ın davasına sahip çıktığınız zaman, ciddi ve samimi olarak sahip çıkınız. Kendinizi memur sıfatında telakki ediniz. Hem de Allah'ın memuru olarak!... Aynı zamanda bu davayı kendinize meslek haline getirip; "ben meslek sahibiyim, mesleğim var, mesleğime iyi sahip çıkmalıyım, hakkıyla sahip çıkmasam, ciddiye almasam, gayri ciddi olurum" diye kendinizi devamlı sorgulamalısınız. Bu münasebetle şehit Seyit Kutup şöyle diyor;

"Ya İslam'ın tamamını alınız, ya da tamamını bırakınız!" Demek kibir davaya sahip çıkıldığı zaman cidden sahip çıkılmalı ve hakkı verilmeye çalışılmalıdır... Şunu da bilmeliyiz ki İslami harekette İslam'ın temel düşünce ve prensiplerinin bulunması gerekir. Grupçuluk ve cemaat taassubundan uzak durmak gerekir. İslam'ın temel prensiplerinin fevkinde her hangi bir fikir, kıstas ve düşünce olamaz. Cemaat taassubu her hangi bir harekette bulunduğu zaman, o hareket cahili ve sapık bir hareket sıfatını kazanır... İşte İslami hareketler içinde herhangi bir hizmet verilirken, İslam'ın temel düşünce ve prensipleri doğrultusunda verilmelidir. Cehalet dar-ul İslam'da mazeret sayılmaz..."¹⁹⁹

¹⁹⁷ BULUT, Faik ve FARAÇ, Mehmet, *a.g.e.*, s: 56

¹⁹⁸ GÜZELSOY, Molla Mansur: *a.g.e.*, s: 145

¹⁹⁹ GÜZELSOY, Molla Mansur: *a.g.e.*, s: 99

3.3. Hizbullah'ın Ülkemizdeki Oluşum ve Gelişimi

Hizbullah terör örgütü belirli bir amaç doğrultusunda kuruluş amacı ve stratejisi önceden planlanarak kurulan bir örgütten daha çok 1980–1990 yılları arasındaki bir süreç sonunda ortaya çıkmış ve bazı kişilerce daha sonra sahiplenilmiş bir örgüttür. Önceki bölümde açıklamaya çalıştığımız Hizbullahi düşünce; 1980 yılı başlarında Diyarbakır'daki *Vahdet* isimli bir dini kitapevinin sahipleri ve bu kitapevine yakın kişiler tarafından başlatılan çeşitli dini tartışmalar vesilesi ile başlar. Devam eden yıllarda Şiilik temelindeki kitaplarla ve verilen eğitimle gelişir. Aynı zamanda hedef kitle de genişletilir. Radikal dini söylemlerin etkin olduğu bu grupta Hüseyin VELİOĞLU, Mansur GÜZELSOY, Abdulvahap EKİNCİ, Fidan GÜNGÖR, Ekrem BAYTAP ve Ali BİLİCİ gibi şahıslar öne çıkar ve etkinliklerini artırırlar. Bu aşamada Hüseyin VELİOĞLU radikal söylemleri ile dikkatleri üzerine çekmeye başlar.²⁰⁰

Ortak amaç bir şeriat devleti kurmaktır. Fakat bu devlet nasıl ve hangi yöntemlerle kurulacaktır. Bu konularda yukarıda isimleri geçenlerin çeşitli ayrılıklara düşmeleri grubun farklı kollara ayrılmasına sebep olur. Bu süreçte Ekrem BAYTAP ve Ali BİLİCİ Batman'da *İslami Hareket örgütünün* temellerini atmışlardır. Abdulvahap EKİNCİ'nin liderliğini yaptığı grup ise *Hizbullah-i Vahdet* isimli bir grup olmuştur. Başlangıç aşamasında bir süre birlikte hareket eden Hüseyin VELİOĞLU ile Fidan GÜNGÖR ise 1987'ye doğru Liderlik temelinde baş gösteren çatışma neticesinde *İlim ve Menzil* Kitapevlerini kurarak birbirlerinden tamamen ayrılmışlardır. Daha sonraki yıllarda PKK ya karşı takınılan tavır ve şiddet kullanımı konusundaki aykırı görüşler İlim-Menzil grubunun tamamen birbirinden ayrılmasına sebep olmuştur. Bu süreç 1990 yılı başlarına kadar sürmüştür. Yaklaşık on yıl süren bu yapılanma dönemi sonrası Hizbullah-İlim ve Hizbullah-Menzil grupları bir yandan kendi stratejilerini oluşturarak hızla tebliğ (propaganda), taban oluşturma ve örgütlenme faaliyetlerine girmişler diğer yandan da teorik birikimlerini pratik alana taşıyarak terörist eylemlerde bulunmaya başlamışlardır. Bu eylemler Hizbullah-PKK çatışması, İlim ve Menzil grupları arasında yaşanan çatışmalar ve Hizbullah-İlim

²⁰⁰ Hizbullah Terör Örgütü, Ankara: TEMÜH Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2001

örgütünün tüm bu yapılanmaları kendi bünyesi altında toplayabilmek için yürüttüğü liderlik çatışmalarıdır.²⁰¹

3.4. Oluşum ve Gelişimi Etkileyen Faktörler

3.4.1. İran İslam Devrimi

1979 yılında Humeyni liderliğinde İran'da yapılan İslam devrimi İslam'ın siyasallaşması açısından Dünyada örnek teşkil etmiştir. İranlı liderler bu tarihten sonra aralarında Türkiye'nin de bulunduğu birçok ülkeye devrim ihracı çalışmalarında bulunmuşlardır. Bu ülkelerde kendilerine yakın olan grup ve kişilere her türlü desteği vermişlerdir. İran İslam devriminden sonra pek çok kişi Türkiye'den İran'a dini, teorik ve askeri eğitim almak için gitmişlerdir. İran da bu faaliyetleri desteklemiş hatta bu faaliyetler için gizli örgütlenmeler oluşturmuştur. Ayrıca bu kişilere para, silah ve cephane de temin etmiştir. Hizbullah terör örgütü de bu desteklerden fazlasıyla istifade ettirilmiştir. Bu destek örgütün oluşum ve gelişiminde önemli yer tutmuştur.²⁰²

3.4.2. Bölgenin Dini Yapısı

Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu'nun geleneksel yapısı içinde dinini öğrenmek isteyenlere genelde radikal bir din anlayışı dayatılmış bu sayede de Din'i kendi amaçları için kullanan birçok tarikat, cemaat, dini akım ve grubun yeşermesi için uygun ortam sağlanmıştır. Radikal dini oluşumlar genelde bu bölgen çıkmışlardır. Muhafazakâr ailelerin çocukları küçük yaşlarda ailelerine belli ettirilmeden masumane bir tavırla bu oluşumların içine çekilmekte, iş anlaşıldığında ise kişiler zaten bu oluşumun fikirlerini benimsemiş olmaktadır. 17 Ocak 2000 tarihinden sonra Şanlıurfa İlimizde yapılan ve küçük yaştaki çocuklara siyasi eğitim veren üç Hizbullah elemanı yakalanmıştır. Bu çocukların aileleri ile yapılan görüşme ise ailelerinin çocuklarına Hizbullah tarafından ders verildiğinin bilinmediği anlaşılmıştır.²⁰³

²⁰¹ BULUT, Faik ve FARAC, Mehmet, *a.g.e.*: s: 78

²⁰² U.S. Department of State, Office of the Coordinator for Counterterrorism, *Patterns of Global Terrorism*, U.S. Department of State, W.D.C., April, 1994, p:7

²⁰³ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı

3.4.3. Bölgenin Eğitim Düzeyi

Bölgedeki eğitim düzeyinin düşüklüğü bölge insanının kolaylıkla kandırılmasının en büyük sebebidir. Mollalar, şeyhler ve terör örgütleri tarafından bölge halkının dini inançları kolaylıkla istismar edilerek radikal dini öğretiler dayatılmaktadır. Çoğu zaman çevre, aile ve bireyler kendilerine anlatılanları yargılayabilecek bilgi birikiminden yoksundurlar. Diğer bir olumsuzluk ise hedef olarak küçük yaştaki, henüz öğrenme çağındaki çocukların seçilmiş olmasıdır. Hizbullah terör örgütü mensuplarının eğitim düzeyi ilkökul ve lise ağırlıklıdır.²⁰⁴

3.4.4. Bölgenin Ekonomik Yapısı

Ekonomik imkânsızlıklar ve gelir düzeyinin düşüklüğü terör faaliyetlerine eleman kazandırmaya çalışan terör örgütlerinin işini kolaylaştırmaktadır. Kaybedecek bir şeyi olmayanlar çok daha çabuk ajite edilebilirler. Terör örgütünün, askeri kanat eylemlerine katılanlar ile siyasi kanatta sorunluluk verilen örgüt mensuplarının aileleri ile birlikte kiraları da dâhil tüm ihtiyaçlarının örgütçe karşılanması da örgüte bağımlılığı pekiştirmekte, örgüt üyeliğinin bir meslek olarak algılanmasını sağlamaktadır. Ayrıca örgüt elemanlarının hemen hemen yarısı asgari ücret altında gelire sahiptirler. Bu bağlamda doğu ve güneydoğu bölgelerimizdeki ekonomik gelişmeler örgütün eleman bulmasını zorlaştıracaktır.²⁰⁵

3.4.5. Bölgenin Demografik Yapısı

Doğu Anadolu, Türkiye'nin en geniş coğrafi alanına sahip olmasına karşın, yer şekilleri ve iklimin de etkisi ile nüfus yoğunluğu en düşük bölgedir. Bölgede daha çok toplu yerleşme tipi görülmekte olup, nüfus daha çok çöküntü hendekleri içindeki ovalarda toplanmıştır.

2000 yılı nüfus sayımına göre, bölge nüfusu yaklaşık 6,1 milyondur. Türkiye geneli nüfus yoğunluğu km²'ye 81 kişi iken, bölgede 36 kişidir. Karadeniz

²⁰⁴ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı.

²⁰⁵ YILDIRIM, Necati, “*Güneydoğu Sorununun Türk Dış Politikasına Etkileri*”, Ankara; A.Ü. Yayınlanmamış Master Tezi, 2004

Bölgesi'nden sonra kırsal alanda yaşayan nüfus sayısı en çok olan bölge Doğu Anadolu Bölgesi olup, bölgedeki kırsal nüfus oranı %72'dir. İklimin sert karasal etkisi ve yer şekillerinin engebeli olması nedeniyle tarımsal nüfus yoğunluğu oldukça fazladır. Nüfusun %80'i tarım ve hayvancılık ile uğraşmaktadır.²⁰⁶

Sanayi gelişmediği için diğer bölgelere, Karadeniz'den sonra en çok göç gönderen bölgedir. Erzurum, Elazığ ve Malatya illeri, bölgenin büyük yerleşim birimleridir. Güneydoğu Anadolu bölgesi ise Türkiye'nin yüz ölçümü en küçük coğrafi bölgesidir. Bölgenin toplam nüfusu 2000 yılı istatistiklerine göre 6,6 milyondur.²⁰⁷

İklim ve toprak koşullarının bölgenin batısında daha elverişli olmasından dolayı, nüfus daha çok burada toplanmıştır. Özellikle Güneydoğu Toroslarının etekleri ve akarsu boyları, yağışın ve sulama olanaklarının fazla olması nedeniyle nüfus bakımından oldukça yoğundur.

Bölgenin en büyük yerleşim birimi Diyarbakır ili olup, Türkiye'nin 9.büyük ilidir.

3.4.6. Sosyo-Kültürel Yapı

Coğrafi yönden bölgenin arazi yapısı itibariyle oldukça dik ve sarp, iklimin de çok sert olması gibi nedenlerle geçimin hayvancılık üzerinde yoğunlaşması, bölge halkının asırlardan beri aşiretler halinde geniş otlaklara ve yaylalara dağılmış olarak konar-göçer bir hayat tarzını benimsemelerine yol açmıştır.

Bölgenin karakteristik özelliği, iktisadi ve sosyal bakımdan kendi içine kapalı, cemaatçi ve gelenekçi bir yapı arz etmesidir. Aşiretler halinde konar-göçer hayat tarzını benimseyen bölge halkı içerisinde, bu özelliğinden dolayı özellikle Osmanlı döneminden beri devlet otoritesi tam olarak teşekkül edemediği için bu boşluğu ağalık, beylik gibi müesseseler doldurmuştur.²⁰⁸ Manevi bir tesire sahip

²⁰⁶ www.die.gov.tr.nüfussayımı.2000.

²⁰⁷ www.die.gov.tr.nüfussayımı.2000.

²⁰⁸ TÜRKDOĞAN, Orhan., *Güneydoğu Kimliği*, İstanbul: Alfa Yayınları, 1998, s.298.

olduğu için ağalıktan daha etkili olan şeyhlik ise bölgede cemaatçi yapının önemli bir müessesesidir.²⁰⁹

Bölgede geçerli sosyal sebeplerin başında uzun zamandır yaşanan PKK terörü nedeniyle şiddetin kanıksanması ve neticede korku vereni kapalı olarak kabul etme, güçlü izlenimi verenin yanında yer alma yaklaşımı sayılabilir.

Bölge ailelerinde ortalama hane halkı sayısı Türkiye'nin diğer bölgelerinden yüksektir. Türkiye genelinde ortalama hane halkı büyüklüğü 4,75 iken, bu bölgede ortalama 6,24'tür.²¹⁰ Yakalanan terör örgütü mensuplarının ifadelerine bakıldığında; bunların çoğunluğunun 8 çocuktan fazla ailelere mensup oldukları görülmektedir.²¹¹

Aşiret yapısının da etkisiyle aile bireyleri birbirlerine son derece kuvvetli olan duygusal bağlarla bağlıdırlar. Bu nedenle aşiret otoritesine dışardan nüfuz etmek oldukça zordur. Nitekim Hizbullah ve PKK terör örgütleri bu yapıyı bölge vatandaşları üzerinde kendi lehinde son derece başarılı bir şekilde kullanmışlardır.

Bölgede kadınlara geleneksel roller yüklenmekte ve aile yapısı içerisinde kadın ve kız çocukların statüsü, otoritesinin adeta kutsandığı baba ve diğer erkeklerden sonra gelmektedir.²¹²

Bölgedeki eğitim düzeyi Türkiye'nin diğer bölgelerine oranla oldukça düşüktür. Bunda bölgedeki okullaşma oranı eğitim ve öğretimin uygulanabilirliği ile beraber aşiret ve aile yapısının da etkisi büyüktür. Geniş aile yapısının hâkim olduğu bölgede özellikle kız çocuklarının eğitim ve öğretime katılımları oldukça düşüktür. Eğitim düzeyinin düşük olması bölgedeki terör örgütlerinin eleman temininde oldukça önem arz etmektedir. Nitekim yakalanan Hizbullah terör örgütü mensuplarının %96'sının eğitim düzeylerinin ilköğretim ve lise ağırlıklı olduğu tespit edilmiştir.²¹³ Yakalanan PKK terör örgütü mensupları üzerinde yapılan araştırmada ise %9'unun okuma yazma bilmediği, %64'ünün ise ilköğretim eğitimi gördüğü

²⁰⁹ ARVASI, Ahmet., *Doğu Anadolu Gerçeği*, Ankara: TKAE Yayınları, 1988, s.31.

²¹⁰ www.dpt.org.tr

²¹¹ Hizbullah Terör Örgütü, Ankara, TEMÜH Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2001.

²¹² ÖZÖNDER, Cihat., *Terörün Sosyo-Kültürel Yönleri*, Doğu Anadolu'da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu, Elazığ: Fırat Üniversitesi Yayınları, 1998, s.288.

²¹³ Hizbullah Terör Örgütü, Ankara: TEMÜH Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2001, s.11.

saptanmıştır.²¹⁴ Özellikle 2005 yılında başlatılan ve sivil toplum kuruluşlarınca da desteklenen “haydi kızlar okula”, “ben okumak istiyorum”, “baba beni okula gönder” türü çeşitli eğitim kampanyaları (Ulusal Eğitime Destek Kampanyaları) ile bölgenin bu eksikliğini giderilmesi öngörülmüştür. Ayrıca Doğu ve Güneydoğu’daki okullardaki öğretmen açığının giderileceği yetkililerce beyan edilmektedir.²¹⁵

Belirtilen bu geleneksel yapı içerisinde bölgede din eğitimi de oldukça önem arz etmektedir. Bu nedenle birçok tarikat, cemaat, dini akım ve gruplar bölge halkından destek görebilmekte ve rahatlıkla faaliyetlerini yürütebilmektedirler. Din eğitiminde bu grupların çok büyük bir etkisi bulunmakta olup, özellikle Hizbullah terör örgütünün oluşumunda bu gruplar tarafından empoze edilen radikal dini akımların etkisi büyüktür.

3.5. Hizbullah-PKK Çatışması

Hizbullah Güneydoğu’da Batman, Diyarbakır ve Mardin üçgenine sıkıştırdığı yapılanmayı, Doğu ve Güney Doğunun tamamına yaymak için 1995 yılından itibaren yoğun bir çalışma başlattı. PKK terör örgütü 1980’li yılların sonundan itibaren, Marksist-Leninist ideolojinin muhafazakâr Güneydoğu’da benimsenmemesi sebebiyle yeni bir açılıma giderek, Kürdistan İmamlar Birliği-Kürdistan Dindarlar Birliği gibi oluşumlarla, bölge halkını kendi tabanına çekme gayretlerine girişmiş, dini ve dini düşüncüyü kendi amaçları doğrultusunda kullanmak istemiştir.²¹⁶

Batman’dan İstanbul’a kadar 10 yıllık süre içinde ciddi bir örgütlenmeye giden Hizbullah, tebliğ ve taban çalışmalarını tamamladıktan sonra özellikle Güneydoğu’da önce PKK yandaşları ve sempatizanları sonra da kendi yandaşları olan anlaşılmadıkları Menzil kanadına savaş açtılar. İşte Hizbullah bu savaşta akan ve 10 yıl boyunca durmayan kan nedeniyle hem korku saçtı hem kaos. 10 yılda yaklaşık 20 bin kişilik bir militan ve sempatizan ordusu hazırlamayı başaran Hizbullah artık “hizbulşeytan” olarak tanımladığı hedeflere yönelebilirdi.²¹⁷

²¹⁴ ALKAN, Necati, *a.g.e.*, s.36.

²¹⁵ T.C. Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü Bülteni, Bülten No: 26, 05 Ekim 2001

²¹⁶ Faik BULUT, Mehmet FARAÇ, *a.g.e.*, s: 83

²¹⁷ Faik BULUT, Mehmet FARAÇ, *a.g.e.*, s: 84

Hizbullah bölgede faaliyet gösteren hasım örgüt mensuplarıyla siyasetine muhalif kişi ve topluluklara saldırıyor. Eylem önceliğindeki sıralamada ise PKK ilk sırada.²¹⁸ Türk Hizbullah'ının üyeleri Kürdistan İşçi Partisi (PKK) kamplarında askeri eğitim aldı. Fakat bu işbirliği çok geçmeden düşmanlığa dönüştü, Hizbullah, PKK'yı, Müslümanları öldürmekle, Ermenilerle işbirliği yapmakla, komünizme hizmet etmekle ve Müslüman bir toplumu bölmeye çalışmakla suçladı. Hizbullah militanları çok geçmeden Batman, Diyarbakır ve Van'da PKK'lı düşmanlarını öldürmeye başladı, operasyonlarında şüphe çekmemek için de sıklıkla kadın kılığına girdiler. Yıllarca süren bu mücadele PKK ve diğer Kürt gruplar içinde 500'ü aşkın kişinin ölümüne yol açtı.²¹⁹

Hizbullah'a göre ilk PKK terör örgütü bölgedeki en geniş çapta örgütlenmeye sahip, Hizbullah/İlim Grubunu baskı altına alabilmek ve boyun eğdirmek amacıyla, Mayıs 1991 yılında Mardin-İdil İlçesinde Sabri KARAASLAN ve eşi Hayriye KARAASLAN' ı öldürmüştür. Bunun üzerine Hizbullah terör örgütü PKK terör örgütüne karşı silahlı eylemlere başlamış ve iki taraftan da pek çok militan ve sempatizan kaçırılmış ya da öldürmüştür. 1991–1995 yılları arasındaki dönemde her iki taraftan (700)'e yakın sempatizan ve militan öldürülmüştür. Bu eylemlerin (500) kadarının yasadışı Hizbullah/İlim örgütü, (200) kadarının ise PKK terör örgütü tarafından gerçekleştirildiği değerlendirilmektedir. 1995 yılı içerisinde iki örgütün karşılıklı olarak birbirlerine karşı düzenlemiş oldukları eylemlerden kaçındıkları görülür. Ayrıca bu dönemde PKK'nın barışma bahanesi ile birkaç kez ilim grubu mensuplarına yönelik eylem hazırladıklarını ancak Hizbullah-İlim grubunun bu girişimleri önceden öğrenerek başarısızlığa uğrattığı ve karşı eyleme başladığı bunun sonucu olarak da PKK'nın barış istemek zorunda kaldığı bilinmektedir. Bu süreçte PKK ile Hizbullah arasındaki arabuluculuğu Kuzey Irak'taki Kürt lider Mesut BARZANİ'nin yaptığı bildirilmektedir.²²⁰

Hizbullah-PKK arasındaki çatışmalar sona erdiğinde özellikle Diyarbakır, Batman, Mardin İlleri şehir merkezlerinde PKK terör örgütü etkinliğini kaybetmiş, Hizbullah-İlim terör örgütünün etkinliği ön plana çıkmıştır. Çatışmalar Hizbullah-

²¹⁸Faik BULUT, Mehmet FARAÇ, *a.g.e.*, s: 165

²¹⁹ T.C. Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü yay., *Dış Basında Türkiye*, 12.12.2003, Ankara.

²²⁰ Hizbullah Terör Örgütü, Ankara, TEMÜH Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2001, s.18

İlim terör örgütünün militan ve sempatzan sayısını artırmasına, silah ve cephanesini genişletmesine sebep olmuştur.²²¹

Hizbullah ile PKK arasındaki çatışma zaman zaman Türk Devletini de ilgilendiren adeta bir iç savaş halini almıştı. Bunun sebebi Güneydoğuda faaliyet gösteren terör örgütlerinin hâkim olma düşüncesi idi. Bilhassa ilim grubunun gayesi önce PKK'yı ortadan kaldırmak, sonra da laik Türkiye Cumhuriyetine karşı ayaklanıp sonra da İslamcı bir kürt devleti kurmaktı. Buna karşı Türk makamların stratejisi; önce PKK'yı sonra da Hizbullah'ı temizlemektir. PKK'nın en kesif olduğu 1990'lı yıllarda Türkiye Cumhuriyeti ile Hizbullah'ın düşmanı aynı idi. Bu yıllar aynı zamanda özellikle Güneydoğu'da faili meçhul cinayetlerin en üst seviyeye çıktığı yıllardı. PKK terör örgütü militanları, sempatzanları, sosyalist Kürtler ve diğer sosyalistler ve hatta liberaller İslamcı teröristlerin (Hizbullah) hükümetin işine yaradığı, bu nedenle de hükümet ve güvenlik kuvvetleri tarafından ihmal edildiği, hoş görüldüğü görüşündeydiler. Peki, Devlet Hizbullah'ı destekliyor muydu? Bu sorunun cevabını sağ terör örgütlerine en ağır darbenin vurulmuş olduğu ilin (Diyarbakır) valisi şöyle veriyor: *“Desteklemek yanlış bir tabir olur. Belki Hizbullah'a biraz sempati ile bakılmış olabilir.”* Her ne olursa olsun, kim ne derse desin, güvenlik kuvvetleri teröristlerle topyekûn mücadele ediyorlardı. Ancak ağırlıklı olarak daha tehlikeli, daha iyi teşkilatlanmış (hem legal alanda hem de illegal alanda), daha çok silah ve mühimmata sahip, daha uzun süredir faaliyet gösteren bir terör örgütü olan PKK'ya ağırlık verilmiş ama Hizbullah ve diğer dini terör örgütleri de asla ihmal edilmemiştir.²²²

1990'lı yılların başında bazı devlet yetkililerinin İslamcı teröristleri kullanmak veya hiç olmasa onlara göz kırpmakla itham edilmiş olmalarına rağmen, Silahlı Kuvvetlerin Hizbullah'a karşı operasyonlar yaptığı bilinmektedir. 1993 Martından sonra Türk Hizbullah'ı ile PKK arasında bir anlaşma yapıldığı, Türk Devletine karşı kuvvet birliği içinde olma ve birbirlerine karşı yapmış oldukları saldırıları durdurma kararı aldıkları haberlerinin duyulması ile Hizbullah terör örgütünün tehlikesi de biranda büyüdü. Basında çıkan bir habere göre 13 Kasım 1998 tarihinde Velioğlu ile PKK militanlarının ileri gelenlerinden biri olan Nizamettin Taş

²²¹ HARİK, Palmer J., *Hizbullah: The Changing Face of Terrorism*, London, Taurus and Co., 2004, p:147

²²² Devlet, Şiddet ve İntihar Eylemleri, <http://www.kozmopolit.com/Druck/Dez03/erkinertr.html>

arasında, Abdullah Öcalan'ın Suriye'den çıkarılmasından birkaç hafta sonra, İran istihbarat örgütü SAVAMA'nın nezareti altında bir barış protokolü imzalanmıştı.²²³

3.6. Hizbullah-İlim ve Hizbullah-Menzil Arasındaki Görüş Ayrılıkları ve Çatışmalar

Her iki grup dini esaslara dayalı şeriat rejimi kurma amacıyla olmakla birlikte, aralarında izlenecek yol, yöntem ve öncelikler bakımından derin ayrılıklar bulunmaktadır.²²⁴

Türk Hizbullah'ındaki iç çekişmeler örgütün homojen bir yapıya kavuşmasını engelledi. Örgüt, Türkiye'de bir İslam devleti kurma hedeflerinde ilerleme yöntemleri üzerinde fikir ayrılığına düşen iki hizipten oluşuyordu. Bu iki gruptan daha büyük olan İlimciler, şiddete başvurmayı ve silahlı mücadeleyi savunurken, Menzilciler, entelektüel bir yaklaşımı destekledi ve silahlı mücadele için erken olduğunu savundu. Bu görüşler kemikleşirken, bu hizipler birbirini yok etme girişimlerine başladı. İlimciler bu mücadeleden daha güçlü bir şekilde çıktı, özellikle de Menzilcilerin liderinin ölmesinden sonra. Bu iç mücadelenin sonucunda 400'ü aşkın kişi öldü.²²⁵

1987 yılına kadar birlikte hareket eden bu iki terörist grup bu yıldan sonra amaçları aynı olsa da farklı yöntemleri izlemeye başlamışlar ve bu tarihten sonra hızla birbirlerinden ayrılmışlardır. Aralarındaki ilk tartışma 1991 yılında örgütün İdil sorumlusunun ailesine karşı düzenlenen eylem sonrasında savunma şartlarının oluşup oluşmadığı, dolayısıyla PKK'ya karşılık verilip verilmeyeceği hususunda çıktı. Sonradan örgüt stratejisindeki ayrılıklar daha da belirginleşti. İlimcilerin PKK ile kavgasının sürdüğü dönemde bu kanat karşı grup olan menzilcilerle de amansız bir mücadeleye giriyordu. Güneydoğu'da İran yanlısı şeriatçı Kürt devleti kurmak için yola çıkan ancak yolun yarısında bu iki grubu birbirine düşüren sebepler neydi acaba?²²⁶

²²³ MANGO, Adrew, *Türkiye'nin Terörle Savaşı (Turkey and the war on terror)*, Doğan Kitap, İstanbul 2005, Çev: Orhan Azizoğlu, s: 85-92

²²⁴ Faik Bulut, Mehmet Faraç, *a.g.e.*, s: 120

²²⁵ T.C. Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü yay., *Dış Basında Türkiye*, 12.12.2003, Ankara

²²⁶ FARAÇ M., *Hizbullah'ın Kanlı Yolculuğu*, Güniz Yayıncılık, İstanbul, 2002, s:54

Hizbullah'ta iki grubun hedefi aynı olsa da izleyecekleri yol ve yöntemler farklıydı. İki grubun arasında eskiden beri var olagelen anlaşmazlıkların çatışmaya dönüştüğü sebeplerden önemli bir tanesi 1992 yılındaki basit bir olaya rast geliyordu. Örgütün üssü konumundaki Silvan'ın Yolaç Köyünde iki çarşafli kadına müdahale edilmesi karşısında takınılacak tutum çatışmayı başlatan hususlardan biri olarak gösteriliyordu. Aslında çarşafli kadın olayı bir bahaneydi. Amaç iki lideri yan yana getirerek önce PKK sonra da diğer güçlere ve Devlete karşı takınılacak tutumu belirlemektir. Menzil lideri Fidan Güngör ve İlim lideri Hüseyin Velioglu, Yol aç köyünde bir araya geldi. Güngör daha ılımlı ve soğukkanlı hareket edilmesi, yeterli silahlı güce kavuştuktan sonra silahlı mücadeleye başlanması görüşünde idi. Velioglu ise hemen silaha sarılıp bu eyleme karşılık verilmesi gerektiği, aksi halde bunu bir korkaklık olacağı ve PKK'yı cesaretlendirerek üzerlerine salacağı görüşünde idi.²²⁷

3.6.1. Menzil Grubunun Görüşleri

Türkiye Cumhuriyeti Devletinde şariat hükümleri (Dar-ul İslam) uygulanmamaktadır. Dar-ul İslam olmayan yer ise Dar-ul Harp'tir. Yani yönetim ve bu yönetime itaat edilmemeli, Devletin hiçbir kurum ve kuruluşu (emniyet ve askeri kurumlar, adalet kuruluşları, eğitim kuruluşları, hatta camileri...) tanınmamalı, devlete vergi verilmemeli, askere gidilmemeli. Böyle bir Devlet tarafından inşa edilen camilere gidilmemeli, buralarda ibadet edilmemeli, imamlara riayet edilmemeli. Bu nedenle de cami ve mescitlerdeki faaliyetlere²²⁸ son verilerek faaliyetler dışarıya başka yerlere kaydırılmalı. Nihai amaca ulaşabilmek için merhalecilik yani aşama aşama ilerleme esas tutulmalıdır. Tebliğ faaliyetlerine²²⁹ halk arasında devam edilmeli örgütlenmeye ağırlık verilmelidir. Cihat²³⁰ için vakit henüz erkendir. Halen HZ. Muhammedin Mekke dönemi yaşanmaktadır. Dolayısıyla henüz hicret adı verilen Medine'ye (kurtarılmış bölge anlamında) göçüp cihat başlatma, yeni bir devlet kurma, savaşıma aşamasına gelinmemiştir. Askeri kanat faaliyetlerine ağırlık verildiğinde zamanından önce harekete geçilmiş, dikkatler örgüt

²²⁷ FARAÇ M., *a.g.e.*, s:60-63

²²⁸ Hizbullah Terör örgütü tabanda yayılmak, sempatizan ve militan bulmak, propaganda yapmak için özellikle camileri kullanan bir örgüttür. –ki bu konuya ilerleyen bölümlerde değinilecek.

²²⁹ Tebliğ faaliyeti: Halka örgütün amaçlarının anlatılması, örgüte eleman temin edilmesi.

²³⁰ Cihat: Silahlı mücadele.

üzerine çekilmiş olacaktır. Bu da daha başlangıç aşamasında devletin dikkatinin örgüt üzerine çekilmesi anlamına gelir ki bu da örgütün sonu olur.²³¹

Bölgede PKK terör örgütünün varlığı, acımasız eylemleri, yoğun çatışmalar halka zarar vermiştir. Bu da Hizbullah'a katılımı hızlandıran yapılanmayı ve kadrolaşmayı kolaylaştıran bir etkidir. Sabırlı hareket edilip tebliğ ve davet faaliyetlerine devam edilmeli, PKK'nın sağlamış olduğu avantajlardan faydalanılmalıdır.

Devlet ile PKK arasında herhangi bir tercih yapılamaz. En doğru yol hem Devlete hem de PKK ya karşı çıkmak her ikisini de düşman, kâfir, cahil ilan etmektir. PKK'ya larşı eylem koymak hem örgütün gücünü azaltır hem de tebliğ faaliyetlerini sekteye uğratacağı için katılımı azaltır. Üstelik bu çatışma sadece Türkiye Cumhuriyetinin işine yarar. Müslüman halka işkence ve zulmeden kâfir devletle ilişkiden uzak durmak gerektir. İran İslam Devleti desteklenmeli, dini lider Ayetullah Humeyni tek İslam önderi olarak tanınmalıdır. Şiiilerle sunilerin İslam ümmeti içinde birleşmesi (dar-ul takrib) görüşü benimsenmelidir.²³²

3.6.2. İlim Grubunun Görüşleri

Örgütlenme çalışmalarına camilerde devam edilmeli mevcut düzenin tüm nimetlerinden yararlanılmalıdır. Tebliğ ve davete devam etmekle birlikte ağırlık silahlı mücadeleye verilmeli, Müslümanlar kurtarılmış bölge ilan edip, İslam devleti kurmanın ilk aşamasını oluşturmak için ilk adım atılmalı, yani cihat ilan edilmelidir.

Bunu yaparken az sayıda eğitilmiş insan ile silahsız ve eğitimsiz çoğunluğun hazırlıksız yakalanacak tağut devlete baskın çıkacağı unutulmamalıdır. Eğitim, denetim ve yönetimin verimli olması bakımından ve örgüt içerisine sızmaları önlemek için sayıyı belli bir miktarda tutmakta yarar vardır. Müslümanların yeterli gücü ve kadrosu vardır. Silahlı mücadele verecek yeter sayıya ulaşılmıştır. Dini terminolojik söylemle; Mekke'deki zayıf dönem bitmiş, Medine'deki güçlü hicret

²³¹ Hizbullah Terör Örgütü, Ankara:TEMÜH Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2001, s.25

²³² ÖZÖREN, Süleyman, *Hizbullah in Turkey*, University of North Texas, Dec. 2005

dönemi başlamıştır. Halk ayaklanması başlayıncaya kadar devletin resmi kurum ve kuruluşlarına karşı herhangi bir eylem konulmamalı devletin yanında olduğumuz hissi verilmelidir. Bu arada devlet birimlerine sızmalı, çalışma işleyiş ve biçimleri öğrenilmeli, buralarda ileride düzenlenecek eylemler için istihbarat yapılmalıdır.²³³

Bölge ilk aşamada diğer örgütlerden temizlenmeli, halkı devlete karşı ayaklandırmayı sağlayacak motivasyon gerçekleştirilmelidir. Bunun yollarından birisi de sürekli gerçekleştirilecek ve Hizbullah'ın varlığını her zaman hissettirecek silahlı eylemlerdir.

PKK terör örgütüne karşı savunma hakkı kullanılmalı, lider durumunda olan şahıslara karşı suikastlar düzenlenmelidir. Zira baş kesilince gövde fonksiyonlarını yitirir ve dağılır. Bulduğumuz dönemde PKK kâfirine karşı TC ile ittifak yapıp ona güven verilmelidir. Kâfir devlet İslam davasına hizmet edecek tarzda kullanılmalıdır. Mevcut düzenle işbirliği yapıp ona güven verilmeli, zamanı geldiğinde devletle de hesaplaşılmalıdır. Menzil ve ilim liderleri arasındaki anlaşmazlığın diğer nedenleri arasında İran'la ilişkilerin ne boyutta olacağı konusu da vardı. Menzil grubu önemli oranda İran'ın etkisindeydi. Grubun Lider kadrosunda bulunan Mansur Güzelsoy bu nedenle İran devrimini başından beri desteklemiş, bu ülkeye suni çevrelerden yöneltilen mezhepçi eleştirilere karşı çıkmıştı. Güzelsoy hastalanınca İran'a gitti ve orada öldü. Menzil grubu İran içindeki görüş ayrılıkları ve devlet kanatlarından etkileniyordu. Bu grup, İran'daki anti Amerikancı temsil eden radikal kanadın önderi ve ülkenin dini lideri Ayetullah Ali Hameney'in çizgisini benimsiyordu.²³⁴

İlim grubu ise daha reformcu olarak bilinen önceleri Haşim Rafsancani tarafından temsil edilen daha sonra da Muhammet Hatemi'nin politikalarında ifade bulan batıyla uzlaşmacı çizgiyi uygun buluyordu. Humeyni'nin ölümünden sonra İran İslam Cumhuriyetinde Acem milliyetçiliği ve şia mezhepçiliği yükselişe geçmiştir. Bu nedenle bu harekette suni mezhepçiliği ön plana çıkarılmalıdır.²³⁵

²³³ FARAÇ M., *a.g.e.*, s:60-63

²³⁴ MARDİN, Şerif, *Din ve İdeoloji*, İletişim Yay., İstanbul, 2001, s: 67

²³⁵ MARDİN, Şerif, *a.g.e.*, s:60-63, s:69

Her iki grup arasında ortaya çıkan görüş ayrılıkları zamanla iyice alevlendi. Menzil grubu Tağutun camileri olarak nitelendirdikleri ve faaliyetten kaçındıkları camileri ilim grubunun faaliyetlerini engellemek için doldurmaya başladılar.

PKK terör örgütüne yönelik gerçekleştirdiği eylemlerle sesini iyice duyuran ilim grubu bu kez “Münafık” olarak ilan ettiği Menzil grubu taraftarlarına yönelik eylemler gerçekleştirmeye başladı. Amaç bölgede tek etkin güç olabilmektir. İlim grubu tarafından 1992 yılında menzil grubu önde gelenlerinden Ubeydullah DALAR isimli şahsın öldürülmesi ile birlikte karşılıklı silahlı çatışmalar başlamış oldu.²³⁶

Bazı İslami grup ve şahsiyetlerin araya girmesi ile barış görüşmelerinin başlayacağı 24.11.1993 günü ilim grubu hem menzil kitapevini hem de menzil grubu lideri Fidan GÜNGÖR’e ait Fidan Ticareti silahla taradı. Aynı tür saldırılar birkaç kez daha ateşlendi. Fakat Fidan GÜNGÖR şans eseri kurtuldu. Menzil Grubu aynı yıl içerisinde yayınladığı bildirimlerle ilim grubunu “Hizbul Zulüm” “Zulüm Partisi” olarak ilan etti ve misilleme kararı aldı. 1994 yılında da yine ilk zamanlardan beri birlikte oldukları İhsan YEŞİLIRMAK isimli şahıs ilim grubu tarafından öldürüldü.²³⁷

Bütün olumsuzluklara rağmen ilim grubu Fidan GÜNGÖR’ ün peşini bırakmadı ve İstanbul’da bulunduğu bir sırada kendilerini Menzilci olarak tanıtan kişilerin aralarına sızması sonucu yeri tespit edildi ve kandırılarak götürüldüğü bir evde koruması Selahattin TALAYHAN da öldürülmek sureti ile etkisiz hale getirilerek kaçırıldı. Bu eylemi gerçekleştirilen ve yapılan operasyonlarla yakalanan şahıslar ifadelerinde Fidan GÜNGÖR’ ün bir çek-yat içinde Batman’a gönderildiğini belirtmektedirler. Bugüne kadar yapılan çalışmalarda cesedi bulunamamasına rağmen öldürüldüğü tahmin edilmektedir. Karşılıklı çıkan çatışmalarda 200 civarında şahıs hayatını kaybetmiştir. Ancak gerçekleştirilen birçok eyleme hırsızlık, fuhuş gibi bir takım süsler verildiğinden dolayı sayının çok daha fazla olduğu tahmin edilmektedir.²³⁸

²³⁶ OLSON, Robert; *Kürt Sorunu ve Türk Dış Politikası*, Avrasya Dosyası, Ankara; 1996, Cilt.3, Sayı.2,

²³⁷ Hizbullah Terör Örgütü, Ankara:TEMÜH Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2001, s.45

²³⁸ Hizbullah Terör Örgütü, Ankara:TEMÜH Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2001, s.46

Menzil grubu ileri gelenlerinden Molla Mansur GÜZELSOY' un da geçirdiği bir rahatsızlık sonucu 15.01.1996 günü İran'da vefat etmesi ile birlikte dağılma sürecine girdi. Tüm lider kadrosu dağılan Menzil grubunun birçok üyesi kaçtıkları yerlerden geri dönerek, tövbe getirmek sureti ile İlim grubuna bağlandılar. Biat etmeyenler ise hala görüldükleri yerlerde öldürülmektedir. Çünkü bu şahıslarla ilgili örgüt tarafından verilmiş genel fetva olduğu bilinmektedir.

Bölgede meydana gelen faili meçhul cinayetlerin büyük sayılardan küçük sayılara düşmesinin bir yorumu güvenlik kuvvetlerinin örgütü yavaş yavaş tanımları ve gerçekleştirdikleri operasyonlarla birçok örgüt mensubunu yakalamaları iken diğer bir yorumun da İlim grubunun karşısında kendine engel olabilecek bir yapının kalmamasıdır. Zira eylem yapacak eleman ve silah bulmakta hiçbir sıkıntı çekmeyen ve tek güç olmaya oynayan örgütün rakip olarak gördüklerini bertaraf etmemesi mümkün değildir. Bu gelişmelerden sonra bölgede Hizbullah denilince akla gelen örgüt artık sadece İlim grubu olmuştur.²³⁹

Hizbullah'tan baskı gören çevrelere, örgüt itirafçılarının mahkemelerde verdiği ifadelerle göre iki grup arasındaki ihtilafın ana sebeplerinden biri de rant kavgasıydı. THK'nun örgütün tehditleri nedeni ile faaliyet gösteremediği Güneydoğu'da Hizbullah 1990-2000 yılları arasında sayısı milyonlara varan kurban derisi topluyordu. Güvenlik birimlerinin raporlarına göre bunun son 10 yıldaki parasal değeri 3,5 trilyondu. Yine örgütün Ramazan aylarında fitre ve zekât adı altında topladığı haraç toplamı 6 trilyonu aşıyordu. 1994 tarihli Diyarbakır DGM Savcılığınca hazırlanan bir iddianamede yer alan bir analize göre; "İlim ve menzil grubunun kapışmasına asıl etken yurtdışından gelen ama kaynağı tespit edilemeyen paranın bölüşülmesiydi..." İki grup arasındaki çatışmanın bir sebebi de yarım toplanan camilerin paylaşımıdır.²⁴⁰

Hizbullah'ın arşiv sorumlusu olan, Diyarbakır DGM'de idam istemiyle yargılanan ve pişmanlık yasasından yararlanarak tahliye edilen Abdülaziz Tunç; polise verdiği ifadelerde bu konuda şunları anlatıyordu; "1993 yılında Edip Gümüş'ün talimatı ile Batman'da Cevdet Soysal isimli şahsın evindeki sığınakta

²³⁹ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı.

²⁴⁰ FARAÇ M., *Hizbullah'ın Kanlı Yolculuğu*, Güniz Yayıncılık, İstanbul, 2002, s:65

tutulan PKK'lı Servet kod adlı Mecit isimli şahsı sorgulayarak edindiğim bilgileri yine Edip Gümüş'e aktardım. Yine aynı tarihlerde bir çok sorgu olayına katıldım. Batman'da örgüt tarafından kaçırılarak Nedim Karadeniz isimli şahsın evindeki sığınakta tutulan Fahrettin Tan isimli şahsı sorguladım ve bu şahsı ağabeyi Hasan Tan'ın örgüte verdiği bir milyar beş yüz milyon karşılığında serbest bıraktım. ...1993 yılında Batman'da değişik tarihlerde 14 PKK'lının sorgusunda bulundum. 1994 yılında Batman'ın Hürriyet Mahallesinde ikamet eden Salih Ulutaş'ın evinin bodrum katında PKK örgüt mensubu Nuh kod adlı ve Menzil grubundan Mele Behçet ve Kızıltepe İlçesinden getirilen ve MİT görevlisi olduğundan şüphelendiğimiz Hüseyin isimli bir şahsı sorguladık. Nuh sığınakta Abdusselam kod adlı Sait Ketme tarafından vurularak infaz edildi. Yine 1994 yılında Batman'da örgüt tarafından kaçırılarak bir sığınakta rehin tutulan bir işadınının oğlu olan Rojan'ı sorguladık ve bu şahsı iki milyar lira para karşılığında serbest bıraktık.²⁴¹

3.7. Hizbullah Terör Örgütünün Amacı

Söz konusu yasa dışı örgütün amacı, Türkiye'de mevcut anayasal düzeni yıkararak, yerine şer'i hükümlere dayalı teokratik bir devlet kurmaktır.²⁴²

Hizbullah Örgütün ideolojisi dindir. Ancak, sözü edilen din İslam dininin çarpıtılmış halidir. Kuran'ı Kerimin tefsiri ve İslam tarihindeki olayların anlatımları farklı bir şekilde yapılır. Böylece *cihat*, *tağut devlet*, *cemaat*, *küfür* kavramları kişilerin beyinlerine örgüt amacına ve stratejisine uygun olarak girilir.²⁴³

Bu amacı gerçekleştirmede uygulanan strateji şiddete ve gizliliğe dayanır. Son derece iyi planlanmış üç aşamalı bir özelliğe sahiptir. Bu aşamalar arasında keskin bir geçiş yoktur. Örgüt mensupları arasında *cemaat* olarak isimlendirilir. Örgütün faaliyetlerine bakıldığında Güneydoğu bölgesinde özellikle Diyarbakır, Batman gibi illerimizde ve bunlara bağlı birçok yerleşim biriminde etkin olduğu gözlemlenmektedir.²⁴⁴

²⁴¹ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı

²⁴² AĞLAR, Ali; *Terör ve Örgütlenme*, Amme İdaresi Dergisi, Ankara, 1997, C:30

²⁴³ ORAN, Baskın; *Kalkık Horoz Çekiç Güç ve Kürt Devleti*, Ankara, Bilgi Yayınevi, 1998, s:19

²⁴⁴ ÖRGÜN, Faruk; *Küresel Terör*, İstanbul, Okumuş Adam Yayınları, 2001, s:187

Her örgüt üyesi örgüte ilk girdiği andan başlamak üzere düzenli aralıklarla örgüte hem kendilerine ait hem de aileleri ve yakın çevrelerine ait özgeçmiş raporların²⁴⁵ vermektedirler. Bu raporların (kesin olmamakla birlikte 7.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir) sayısı ve kendisini örgütün inisiyatifine terk etmiş bunca sayıyı bir de aileleri ile birlikte hesap edecek olursak karşımıza eleman sayısı çok fazla olan bir örgüt çıkar. Bütün bu insanların örgütü öncelikle yakın çevresi hakkında olmak üzere hemen hemen tanınan herkes hakkında istihbarat olarak beslediğini, örgütün bölgede hâkim güç haline geldiğini ve diğer örgütleri en azından şehir merkezinde sindirdiğini düşündüğümüz takdirde örgütün bölgede halkı üzerine şiddete dayanan bir korku ve baskı sağladığını kabul etmek durumundayız. Bir örgüt mensubu yine aynı örgütün bir mensubu olan anne, baba ve kardeşleri için annesi, babası ve kardeşleri de birbirleri ve kendisi için düzenli olarak ve birbirlerinden gizli olarak rapor düzenlemektedirler.²⁴⁶ Bu raporlarda örgüt mensupları hem kendilerinin hem de aile fertleri ve yakın çevrelerinin örgütün almış olduğu küçük-büyük tüm kararlara itaat edip etmediklerini belirtirler. Bu raporlardaki yanlışlıklar ve tutarsızlıklar -ki tüm aile fertlerinin birbirleri hakkında rapor düzenlediği unutulmamalı- rapor yazan örgüt elemanının örgüte sadakatsizliği ile suçlanmasına yeter delildir. Bu durum da örgüt elemanının ölüme varan cezalarla cezalandırılması demektir. İşte örgüt böyle akıl almaz insanlık dışı bir yöntemle örgüt elemanlarını denetlemekte, her elemanın her yerde her zaman yaptığını kontrol etmekte ve baskı uygulamaktadır. Bu uygulamanın sonucu alınan raporlara göre hain olarak karar verilenlerin infazı da zaman zaman en yakınları tarafından yapılmaktadır. Baba oğlu, arkadaş arkadaş bilinen en kötü işkencelere tabi tuttuktan sonra öldürmektedir. Ve yapılan bu insanlık dışı uygulamalar da Din adına İslam adına Allah rızası için yapılmaktadır.²⁴⁷

17 Ocak' da İstanbul Beykoz'da gerçekleştirilen operasyon ve bu operasyonda elde edilen örgüt arşivinden sonra yukarıda açıklanan örgüt etkinliği, örgütün gerçek yüzünün ortaya çıkarılması ile birlikte zayıflama yoluna girmiştir.²⁴⁸

²⁴⁵ *Özgeçmiş Raporları*: Her örgüt üyesinden örgüte girdikten sonra kendisinin özgeçmiş raporları alınır. Bu raporlarda örgüt elemanları kendi hayatlarını tüm detaylarına kadar anlatırlar. Bu raporlarda hayatlarındaki tüm insanlar hakkında da bilgi aktarırlar. Bu uygulama örgüte ajan olarak sızmaları önlemek için ve örgüt elemanlarını gelecekte daha iyi kullanabilmek için yapılır.

²⁴⁶ 153. YAVUZ, Turan; *ABD'nin Kürt Kartı*, Milliyet Yayınları, İstanbul, 2005, S: 135

²⁴⁷ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı

İkinci aşama olarak ulaşılmak istenen yer, batı illerine açılımın sağlanması ve buradaki faaliyetlerin de organize edilmesi ile birlikte halkın devlete karşı ayaklanmasının sağlanması ve hazırlıksız yakalanan güvenlik kuvvetlerinin bertaraf edilerek nihai amaç olan “mevcut anayasal düzeni yıkararak yerine, dini esaslara dayalı İran benzeri teokratik bir devlet kurmak” fikrinin gerçekleştirilmesidir. Örgütün batı illerinde bazı oluşumların liderlerine yönelik gerçekleştirdiği (İzzettin YILDIRIM-Kürtçü Nurcu söylemi olan ancak silahlı eylemleri bulunmayan Med-Zehra isimli vakıf adı altında faaliyet gösteren bir grubun lideri) eylemlerini bu çerçevede değerlendirmek gerekir.²⁴⁹

Ayrıca vurgulanması gereken bir nokta da, örgütün Kürt orijinli bir örgüt olduğu ve PKK'nın faaliyetlerine karşılık ortaya çıktığı fikrinin yanlışlığıdır. Hüseyin VELİOĞLU ve diğer üst düzey şahısların 1980 yılı öncesi yürüttükleri faaliyetleri ve 1980 yıllarındaki faaliyetleri örgütün bir PKK karşı örgütü olmadığını, sadece PKK ile belli bir dönem yürüttüğü çatışmasının olduğunu açıklar. Örgüt yayınları, üst düzey elemanlarının beyanatları ve örgüt mensuplarının ifadeleri örgütün tamamen Türkiye Cumhuriyeti Devletini İran benzeri bir oluşumun içine çekmek istediklerinin göstergesidir. Örgüt hiçbir zaman Kürt kimliğini öne çıkarmamış, aksine bu fikirle ortaya çıkanları sürekli olarak eleştirmiştir. Hizbullahi düşünceye göre İslam insanı yüceltmek, onu toprak ve kan bağından kurtarmak için gelmiştir. Allah'ın şeriatının hâkim olmadığı, onunla mensupları arasındaki ilişkilerin Allah esasına dayanmadığı yer Müslüman'a vatan olamaz. Onun İslam ümmetinin İslam ülkesinin bir üyesi yapan akidesinin dışında bir milleti yoktur. Milliyetçilik hareketleri ümmeti bölerek İslam'a zarar vermektedir. İslam'da bir ırkın diğerine herhangi bir üstünlüğü yoktur. Dolayısıyla sadece o bölgede yaşayan insanların Kürt olmasından dolayı örgüt mensupları da Kürt'tür. Son zamanlardaki Batıya açılma sürecinde batı illerindeki Kürt olmayanlarla da irtibata geçilerek örgüt militanı yapılmaya çalışılmıştır. Ankara'nın Sincan İlçesinde deşifre edilen camii faaliyetlerine muhatap olan şahıslar arasında doğu kökenli veya Kürt olmayan pek çok şahıs vardır.²⁵⁰

²⁴⁸ ÖZÖNDER, Cihat; *Terörün Sosyo-Kültürel Yönleri*, Doğu Anadolu'da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu, Elazığ: Fırat Üniversitesi Yayınları, 1998,

²⁴⁹ ÖZÖREN, Süleyman; “*Turkish Hizballah: A Case Study of Radical Terrorism*”, The Journal of Turkish Weekly, 13 Dec. 2004

²⁵⁰ FARAÇ M., *a.g.e.*, s:146

3.8. Hizbullah'ın Stratejisi

Hizbullahi mücadele metodu genel anlamı ile Caferi mezhebine mensup Ayetullah'ların kendi mezheplerinin prensiplerine uygun geliştirmiş ve uygulmuş oldukları mücadele sistemidir.²⁵¹ Bunun 20. asırdaki pratiğini Ayetullah Ruhullah Humeyni, örneği ise İran İslam devrimidir. Hizbullahi akıma göre; din yaşamı düzenleyen, ona hükmeden bir yöntem ve düzendir. İslam, bütün insanların kurtuluşunu sağlamak için ilerleyen örgütlü, dinamik bir toplumda yaşanan bir yaşam biçimidir.²⁵²

Hizbullah terör örgütü mevcut devlet düzenini yıkarak yerine şer'i esaslara dayanan teokratik bir din devleti kurma amacını üç aşamada gerçekleştirmeye başlamıştır. Bu aşamalar tebliğ, cemaat ve cihattır.²⁵³ Bu aşamalar arasındaki geçişlerde çok kesin hatlar ve sınırlar yoktur. Örgüt tarafından her ne kadar genel bir strateji belirlense de ortam, durum ve şartlara göre değişik zamanlarda farklı hareket tarzları sergilenebilir. Ayrıca örgütün işleyişini sağlayan her alanda taktik şeklinde isimlendirilebilecek alt stratejiler vardır. Bu taktikler ilerleyen bölümlerde açıklanacaktır.²⁵⁴

3.8.1. Tebliğ (propaganda)

Tebliğ kolu esas olarak basın-yayın, propaganda işleri ve ilmi araştırma diye bilinen dini faaliyet işlerini kapsamaktadır. Biri halka ve kitlelere, diğeri de dini bilgisi ve inancı olan insanlara ve dava adamlarına (örgüt elemanlarına) olmak üzere iki türlü etkinlik söz konusudur. Tebliğ; halk kitlelerine örgüt stratejisinin gereklerine göre çeşitli yolları deneyerek belli bir kıvama getirmek halk arasında propaganda ve ajitasyon faaliyetleri yürüttükten sonra sıradan veya bilinçli insanları İslam Davası amacıyla kurulan bu örgüte kazandırmaktır.²⁵⁵

²⁵¹ 151. WHITE, Jonathan R; *Terrorism*, Wodsworth Publisher Company, London, 1997, S: 142

²⁵² Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığınca 2000/143 hazırlık sayılı, 24.05.2000 tarihli Hizbullah İddianamesi, s:19.

²⁵³ 150. USLU, Ahmet, *Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları*, Akademik Bakış Dergisi, Bahar Dönemi, Polis Akademisi Yay., Ankara, 2002, S: 154

²⁵⁴ Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcılığı Hizbullah Ana Dava İddianamesi, 24.05.2000/2000-143.

²⁵⁵ Faik Bulut, Mehmet Faraç, *a.g.e.*, s: 94

Tebliğ genel olarak; örgütün amacını ve bu amaç için oluşturulan stratejileri hem örgüt içindekilere hem de henüz örgüte katılmamış olan herkese anlatarak kabul ettirmektir. Tebliğ dönemi yeterli sayıya ulaşabilmek için açık ve gizli propaganda dönemlerini içermektedir. Örgüt içinde *davet* kelimesi ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Bu davet; dünya genelinde tüm insanlığa hitaben İslami esasların kabul edilmesi, bu anlayışta bir devlet kurulması, hayatın tüm alanlarındaki yaşam tarzlarının İslami kurallara uygun olmasının temini ve bu yönde mücadele edilmesi olarak tanımlanabilir. Tebliğ gizli ve açık olmak üzere iki aşamalıdır. Gizli tebliğ; hareketin başlangıcından itibaren halka tebliğ görevi yapacak olan kadronun yetiştirilmesi dönemini kapsamaktadır. Açık tebliğ döneminde ise; yetiştirilen bu kadroların halka açılarak hareketin tabanının genişletilmesi hedeflenir. Bu aşamada örnek alındığı söylenen dönem İslamiyet'in ilk dönemi olan Mekke Dönemi (gizli tebliğ) ve ardından da Medine Dönemi (açık tebliğ) dir. Ancak tebliğin her aşamasında teşkilat gizlidir.

Örgütün tebliğ sorumluları olarak Metin Torun, Ramazan Karakaya, Abdullah Bilen, Halit Tekin gibi isimler verilebilir. Tebliğ kolu başkanı aynı zamanda Merkezi Şura üyesi olup oylama ile seçilip Emir (lider) tarafından onaylanır.²⁵⁶

3.8.2. Kitleseel Yapılanma - Cemaat (Teşkilatlanma)

İslam toplumuna geçişte en önemli merhalelerden biridir. Bu aşamanın ilk basamağını örgütün propagandasını yapacak, örgüt modeli ile yetiştirilmiş, bu yönde eğitim verilmiş toplulukların oluşturulmasıdır. Ardından eğitilen bu gruplar örgüte eleman ve sempatizan temin etmede kullanılacaktır. Yavaş bu bu aşama toplulukların çoğalması ile büyük halk kitlelerini oluşturacak, böylelikle İslam devrimi temin edilmiş olacak.²⁵⁷

İlk olarak aile içi ve yakın çevresi olarak başlayan örgütlenme daha sonraları akrabalar arasında ve aşiret içinde yayılma göstermiştir. Zamanla bu yayılma örgüt üyelerinin iş, okul, mahalle, vb çevredekilerle geliştirilmiştir. Cemaat; kelime

²⁵⁶ Faik Bulut, Mehmet Faraç, *a.g.e.*, s: 93

anlamıyla tebliğ neticesinde bu örgüte alınanların genel olarak ifadesidir. Zaten sözlük anlamı da topluluk demektir. Yani bu örgütü oluşturan tüm bireylerin meydana getirdiği topluluktur, cemaat. Bu topluluk sayısal bir ifadeyle birlikte aynı zamanda tek düşünce ve amaç etrafında birleşmiş insanları ifade eder. Örgüt bu aşamada, yasadışı bu harekete katılmış olan insan topluluklarının yetiştirilmesini, örgüte bağlılıklarının artırılmasını, sayısal olarak çoğalmayı ve ortak bir yapının oluşturulmaya çalışılmasını amaçlamaktadır. Örgüt bu aşamada cemaat kavramını; hem daha az dikkat çekmek hem de cemaat kelimesinin sözlük anlamı olan birleşme, bir arada bulunma gibi anlamlarından faydalanarak üye sayısını artırma ve çoğalmayı amaçlamıştır. Cemaat kavramı; İslam dininde tüm Müslümanları kapsaması, toparlayıcı olması ve dinine bağlı insanlara sempatik gelmesi nedeni ile tercih edilmiştir. Oysa Hizbullahın cemaat ismiyle adlandırdığı bu yapılanma örgütün ta kendisidir. Halk tarafından itici karşılanmaması için bu yapıya doğrudan Hizbullah değil de cemaat adı verilmiştir.²⁵⁸

Stratejik anlamda cemaat aşaması da kendi arasında şu üç bölümden oluşmaktadır:

- a) Fikri olgunlaşma ve eğitim.
- b) Halka açılma öncesi hazırlık.
- c) Fiili açılma.

3.8.3. Cami yapılanması:

Cami yapılanması örgütlenmenin merkezidir. Bu yapılanma İran örneğinden alınmıştır. Camiler tebliğ aşamasında çok sık kullanılmıştır. Hatta örgüt zamanla camileri sadece tebliğ için değil aynı zamanda silahlı mücadele için de kullanmaya başlamıştır. Güney Doğu ve Doğu Anadolu bölgesinde çeşitli zamanlarda yapılan polis baskınlarında camilerde çok sayıda patlayıcı madde, kısa ve uzun namlulu silahlar elde edilmiştir. Ancak camiler temelde örgüte eleman kazanma ve bu

²⁵⁷ Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığınca 2000/143 hazırlık sayılı, 24.05.2000 tarihli Hizbullah İddianamesi, s:37.

²⁵⁸ ÇİÇEK, Hikmet; *Hangi Hizbullah*, İstanbul: Kaynak Yayınları, 2000, s:56

kazanılan elemanların eğitimi için kullanılmışlardır. Örgüt aynı yapılanmayı batı kentlerinde de uygulamayı planlamış, ancak buna pek fırsat bulamamıştır.²⁵⁹

Hizbullahçılar, imamları devlet tarafından atanmış camileri, "darülharp" ("savaş yeri") olarak niteleyerek, buralarda cuma namazına katılmıyorlar, imam ataması yapılmamış camilerde gönüllü imam olarak kendilerini görevlendiriyorlar, bu camiler, saklanma yeri, toplanma yeri, silah saklama yeri, sorgu odaları ve "tutuklu" hücreleri olarak da kullanılıyordu.²⁶⁰

Kod Adı: Hizbullah'ta "Hizbullah Camileri" başlığı altında verilen bilgiler arasında, Urfa Emniyet Müdürlüğü Basın Bürosunun açıkladığı 14 Ocak 1999 günlü "Hizbullah İlim Grubu Ceylanpınar Yapılanması" adlı şemada, "Gazi Camii Sorumlusu", "Erenler Camii Sorumlusu", "İslahiye Camii Sorumlusu", "Yeni Camii Sorumlusu", "İbrahim Nebi Camii Sorumlusu" ve "Zahiriye Camii Sorumlusu"nun adları açıklanıyor; bölgede (Diyarbakır, Batman, Kızıltepe, Viranşehir, Urfa, Hilvan ve Silvan'da) İlim grubu ile Menzil grubuna ait camiler adlarıyla belirtiliyor ve şu bilgiler veriliyordu:²⁶¹

Nusaybin'deki Hizbullah itirafçısı Abdulkaki Öz, yasadışı şeriat örgütünün, dini söylem ve mekânları kullanarak nasıl yaygınlaştığına ilişkin ayrıntılı bilgiler veriyor. Sözelimi, cami ve mescitler, bölgedeki Hizbullahçıların denetimine girmiş; Hizbullahçılık öğretisi ve eğitimi bu ibadethanelerde yapılmış; siyasi toplantılar buralarda gerçekleşmiş; eylemlerde kullanılan silahlarla örgütsel dokümanlar aynı yerlerde saklanmış; faili meçhul cinayetlere imza atan Hizbullahçı katiller, yine camileri en güvenilir yer belleyerek buralarda bir süre için barınmışlardır.²⁶²

Aynı ifadeler doğrultusunda, özellikle bölge merkezi Diyarbakır'da sadece Menzil Grubu'na ait 58 cami ve mescitte yaklaşık 1000 kişiye siyasi eğitim verildiği belirtiliyordu.

Bağlantılı olarak, Hizbullah fikirlerini benimseyen ve örgüt mensuplarının barınma amacıyla kullandığı Diyarbakır merkez, Silvan, Bismil, Çınar, Çüngüş ilçelerine

²⁵⁹ ÇAĞLAR, Ali, *Türkiye'de Terör Örgütlerinin Yapısal Özellikleri*, Strateji Dergisi, sayı:9

²⁶⁰ Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığınca 2000/143 hazırlık sayılı, 24.05.2000 tarihli Hizbullah İddianamesi

²⁶¹ Faik BULUT, Mehmet FARAÇ, *a.g.e.*, s: 214

²⁶² Faik BULUT, Mehmet FARAÇ, *a.g.e.*, s: 216

bağlı 60 köy tespit edildi. Hizbullah adına çalışan buralardaki cami sorumluları, dini eğitim verme kisvesiyle topladıkları talebelere; Kur'an okuma, peygamberler tarihi, Hz. Muhammed'in hayatı, sabır, itaat ve disiplin gibi örgütsel amaçlı özellikler kazandırmaya yönelik dersler veriyorlardı.²⁶³

3.9. Genişleme

Diğer örgüt, radikal dini grup, cemaat ve akımların dağıtılarak bunların tabanlarının ve maddi imkânları başta olmak üzere diğer tüm imkânlarının Hizbullah'a kaydırılması. Özellikle 1990 yılından sonraki süreçte terör örgütünün bu alandaki faaliyetleri dikkat çekicidir. Öncelikle aynı coğrafyada faaliyet gösteren, aynı insanları tabanlarına çekmeye çalışan PKK ve sonrasında Hizbullah-Menzil gruplarına karşı girişilen silahlı çatışmada iki örgütü de çatışmanın yaşandığı şehir merkezlerinde saf dışı bırakmıştır. Hizbullah bu çatışmalardan her yönüyle kazançlı çıkmışlar ve büyük aşama kaydederek etkinliklerini artırmışlardır.²⁶⁴

Bu iki örgütün ardından Hizbullah-ilim örgütü, Kürtler arasında yine dini kullanan ve kendine rakip olarak gördüğü diğer radikal dini gruplara yönelmiştir. Bu arada büyüyen örgütün mali ihtiyaçları da büyümüştür. Bu bağlamda örgüt yeni hedef olarak kendine Zehra Vakfını seçmiştir. Bu vakıf büyük şehirlerdeki doğu kökenli vatandaşlarımız arasında belli bir güce sahiptir. Grubun lideri İzzettin YILDIRIM ise grup tarafından aydın ve bilge bir kişilik olarak tanımlanmaktadır. Yasadışı örgüt bu oluşumu fark ederek lider konumundaki bu şahsı kaçırarak sorgulamış, grup içinde küçük düşürmüştür. Daha sonra da boşa kalan bu örgütün elemanlarını ve maddi imkânlarını ele geçirmeyi planlamıştır. Ancak örgüt liderinin 1999 da İstanbul Beykoz'da Polisin yaptığı operasyonla öldürülmesi bu planın sonuçlanmasına imkân vermemiştir. Aksi halde örgüt bu aşamadan sonra daha büyümüş ve etkin hala gelmiş olacaktı. Bu çatışmadan sonra örgütün arşivi ele geçirilmiş ve yaklaşık 3500 elemanı yakalanmış, örgüt adeta batı bölgelerinden sökülüp atılmış ve büyük prestij ve güç kaybına sebep olunmuştur.²⁶⁵

²⁶³ Faik Bulut, Mehmet Faraç, *a.g.e.*, s. 212-213.

²⁶⁴ Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığınca 2000/143 hazırlık sayılı, 24.05.2000 tarihli Hizbullah İddianamesi, s:46

²⁶⁵ ÇAKIR, Ruşen; *Derin Hizbullah*, İstanbul, Metis Yayınları, 2001, s:96

Hizbullahi düşüncede, cihattan önce hareketi farklı yollara çekebilecek her türlü oluşum etki altına alınmalı ya da yok edilmelidir. İran'da devrim Halkın Mücahitleri ile birlikte yapılmış fakat sonra ilk iş olarak bu örgüt ortadan kaldırılmıştır. Tek bir cemaat olunması ya da saf dışı bırakılabilecek oluşumlarla önceden işbirliği yapılabileceği düşünülmektedir. Örgüt burada Afganistan'ı örnek olarak alır. Ruslar kovulmuştur fakat daha sonra geride kalan gruplar birbirlerine düşman olmuş ve çatışmışlar sonuçta da netice alınamamıştır.²⁶⁶

3.10. Silah Mühimmat

Kendine bir imza seçen her örgüt gibi Hizbullah da yapmış olduğu eylemlerin dost ve düşmanlarınca anlaşılması için kendine bir nişan, belirteç seçmiştir. Hizbullah'ın bu belirteci kullanmış olduğu silahlar ve kullanım şekilleridir. Genelde Takarov marka tabanca kullanır öldürme eylemlerinde. Enseye takorav marka silahla sıkılan tek mermi Hizbullah'ın nişanıdır. Bazen satırla öldürse de bu eylem de kafaya ya da enseye tek darbe ile gerçekleştirilir. Rus yapımı takarov Hizbullah'ça kolay bulunabilen, taşınması ve gizlemesi, bakımı, söküp takması kolay ve kullanmış olduğu 9mm.'lik mermilerin temini mümkün ve maliyet olarak da uygun olduğu için tercih edilmiştir. Hizbullah, PKK'nın aksine uzun namlulu silah değil, kısa namlulu tabanca tercih etmiştir. Yapmış olduğu eylemlerin tek kişiye veya az sayıda kişiye yönelik olması ve şehir içinde kısa mesafelerden (genellikle bitişik ya da yakın atış) kullanılmış olması da bu silahın tercih ediliş sebeplerindendir.²⁶⁷

1998–2000 yılları arasında Hizbullah ağır silahlar edinmeye başladı. 17 Ocak 2000 yılındaki İstanbul Beykoz operasyonunda elde edilen bilgilerle artırılan operasyon sayısından sonra Hizbullah'ın Kızıltepe, Antep, Diyarbakır ve Şırnak'ta bulunan cephaneliklerinde; “havan topu, kalaşnikov, roketatar ve kanas türü suikast silahları, TNT kalıpları, el bombaları, G–1 ve G–3 piyade tüfekleri, makineli tüfekler” ele geçirildi.²⁶⁸

²⁶⁶ DİLMAÇ, Sabri; *Terörizm Sorunu ve Türkiye*, Ankara: EGM Yayınları, 1997, s: 72

²⁶⁷ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı

²⁶⁸ Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığınca 2000/143 hazırlık sayılı, 24.05.2000 tarihli Hizbullah İddianamesi, s:46

Güneydoğu'dan İstanbul'a doğru hicret emri vererek cihada başlama kararı alan örgütün bu denli ağır silahlarla silahlanması 17 Ocak operasyonunun gecikmesi veya olmaması halinde örgüt tarafından neler yapılabileceğinin, neler planlandığının ipuçlarını vermektedir.

Örgüt lideri Hüseyin Velioğlu tarafından kullanıldığı bilinen ve 2000 yılında polis tarafından Gaziantep İlinde bulunarak zapt edilen tankerin aynı zamanda silah kaçakçılığı için de kullanıldığı bilinmektedir. Velioğlu tarafından da sık sık kullanılan bu aracın bir bölümü de barınma, saklanma ve yolculuk için düzenlenmiştir.²⁶⁹

3.11. Örgütün Yapılanması

Hizbullah işte bu strateji yapısı içinde kısa sürede başta batman ve Diyarbakır olmak üzere Mardin, Bingöl, Siirt, Şanlıurfa ile ilçelerinin büyük bölümünde örgütleniyordu. Örgütlenmeyi Menzilciler de İlimciler de aynı hızla sürdürüyorlardı. Bu sürede birçok kentte iki gruba bağlı olarak yüzlerce tim oluşuyordu. Gruplar daha sonra batıya kayıyordu.²⁷⁰

Oluşumlarına “Menzil Cemaati”, “Fecir Cemaati” ve “Tevhitçi Grup” adını veren Menzilciler 1993 yılında Diyarbakır kent merkezinde yayımladıkları bir bildiriye, *İslami Halk Hareketi* adını kullanıyordu.²⁷¹

Tüm bu yapı içerisinde iki grup da yapılanmasını bölge kentlerinde hızla sürdürüyordu. Ardı ardına sıralanan kentlere dikkatle bakıldığında Hizbullah'ın neredeyse tüm Türkiye'de nasıl örgütlenebildiği göz önüne seriliyordu. Hizbullah'ın kanlı yolculuğunun ipuçlarının da yer aldığı bu örgütlenme haritasının satırbaşlarıyla şöyle saptanabildi;

BATMAN: örgütün temellerinin atıldığı kentlerden biri Hizbullah'taki menzil ve ilim bölünmesinin ardından Hüseyin VELİOĞLU, Batmanda *ilim kitap evini*

²⁶⁹ DEMİREL, Emin; *Hizbullah*, İstanbul, IQ Yayıncılık, 2001, s: 98

²⁷⁰ ÇİTLİOĞLU, Ercan; *Türkiye'de Dini Terörizm ve Hizbullah*, Dünyada ve Türkiye'de Terör, Ankara: T.C.Merkez Bankası Yayınları, 2002, s:47

kurdu. Menzilciler de Batmanda *fecir* grubu adı altında örgütlendi. Polis örgütün dini lideri İhsan YEŞİLİRMAK, siyasi liderini ise Gıyasettun UĞUR olarak belirledi. Bu iki kişi de daha sonra ilimciler tarafından öldürüldü.

SİLVAN: Hizbullah'ın en yoğun örgütlenmesi Diyarbakır'ın Silvan İlçesinde gerçekleştirildi. Silvan örgütün saldırıları nedeni ile yaşanmaz bir ilçe oldu. Örgüt ilçe merkezi ile Yolaç köyünü uzun süre karargâh olarak kullandı, kuruluşunda iki kanattan militanların da bulunduğu Silvan Hizbullah'ı 1992 de ilimcilerin denetimine girdi. Mele Mehmet adlı bir kişinin önderliğinde yayıldı.²⁷²

DİYARBAKIR: Hizbullah örgütü 1980'li yıllarda bu kentte *vahdet kitapevinde* kuruldu. Örgütün Batman'dan sonra en etkin olduğu ikinci kent oldu. Sokaklarında yüzlerce cinayet işlenen Diyarbakır'da özellikle bağlar semti Hizbullah'ın kurtarılmış bölgesi olarak adlandırıldı.²⁷³

MARDİN: PKK'ya karşı silahlı satırlı saldırıların yapıldığı önemli merkezlerden biridir. Örgüte ait militan ve sempatizan bilgileri bu ilde yapılan operasyon sonucu ele geçirildi. Bu kentte de kaçırılan kişilerin hapsedildiği bir metrekarelik hücreler bulundu.

VAN: Örgütün İran'a giriş çıkış sağladığı yollardan biri. Bu kentte militan ve sempatizan düzeyinde elemanlar var. İlim grubu içinde çıkan ayrılık nedeni ile bu kentten kaçırılan üç kişi Burdur-Antalya yolunda ölü olarak bulundu. Örgütün İran'a ikinci çıkış yolu ise Kuzey Irak üzerinden.

GAZİANTEP: Hizbullah Gaziantep'te *vasat* adı altında Şahmerdan Sarı'nın liderliğinde yapılandı. Örgütün bu kanadı İncil satan bir kitap evine yönelik saldırı ile gündeme geldi. Olayda bir çocuk öldü. Vasatçılar daha sonra URFA Mersin ve Adana'da örgütlendi.²⁷⁴

²⁷¹ KRAMER, Martin; *The Moral Logic of Hizbullah*, ed; Walter REICH, Origins Of Terrorism, Washington: Woodrow Wilson Centre Press,1998

²⁷² FARAÇ, Mehmet, *a.g.e.*, s: 46

²⁷³ FARAÇ, Mehmet, *a.g.e.*, s: 46

²⁷⁴ FARAÇ, Mehmet, *a.g.e.*, s: 47

MALATYA: *Malatyalılar* ya da *talebe-şafak-değişim* grubunun siyasi önderi Zekeriya Şengöz ile dini lider Ramazan Kayan 27.09.2000 tarihinde başlatılan “hedef operasyonu” kapsamında 309 kişi ile birlikte gözaltına alındı.

ADIYAMAN: Tarikatçı taban nedeni ile örgütün sempatican ve militan bulmada zorlanmadığı illerden biridir Adıyaman.

ŞANLIURFA: Örgütün üyelerinin yoğun olduğu bir kent. 08.02.2000 de yapılan açıklamada Hizbullah örgütünün Urfa’da yakalanan Güneydoğu Anadolu bölge sorumlusu Ferhat Ekin’in Adıyaman’da oturduğu ve öğretmenlik yaptığı ortaya çıktı. Diyarbakırlı olan Ekin’in Dicle Üniversitesi eğitim fakültesi fizik mezunu olduğu anlaşıldı. Şanlıurfa’da 2000 yılı içerisindeki operasyonlarda yakalanan çoğu memur ve öğrenci 51 Hizbullahçıdan 37’si tutuklandı. OHAL bölgesinde operasyonlar nedeni ile batıya kaçan Hizbullah elemanlarının Şanlıurfa’yı da üs olarak seçtikleri belirlendi.²⁷⁵

Camileri üs edinen örgütün “tebliğ kanadı” kent merkezinde aktif olarak çalışırken, “askeri kanadı” Viranşehir ve Ceylanpınar İlçelerinde çeşitli cinayet, adam kaçıma ve yaralama olaylarını gerçekleştirdi. Ceylanpınar’da 2000 yılının şubat ayında bir hücre evine yapılan baskın sırasında çıkan çatışmada Lütfü ve Eyüp BAYOL adlı Hizbullahçı kardeşler yakalanırken, babaları Şeyho Bayol öldürüldü. Şanlıurfa’da 1992 yılında faili meçhul cinayete kurban giden ziraat fakültesinde görevli Ramazan Şat’ın da örgütün Marmara sorumlusu Cemal Tutar tarafından öldürüldüğü saptandı. Tutar, “Ramazan ŞAT’ı PKK’lı olduğu için öldürdüklerini” söyledi.

Hizbullah’ın “Melle” olarak tanımlanan iki üst düzey yöneticisi Suruç’ta ağızlarından kurşunlanarak öldürüldü. Bazı militanları da gazeteci Hüseyin DENİZ’in öldürülmesi olayı nedeni ile daha önce tutuklandı. Suruç’taki operasyonda PKK’nın, öldürülen yedi militanına karşı bir misillemesi olduğu sonradan anlaşıldı.

BİNGÖL: Örgütün güçlenmesinde önemli etkeni oldu. Hizbullah üst düzey yöneticilerinden çoğu da Bingöllü. Örneğin Şaban ELALTUNTERİN. Daha sonra itirafçı olan ELALTUNTERİN, örgütün çökertilmesinde de rol oynadı.

²⁷⁵ FARAC, Mehmet, *a.g.e.*, s: 47

HATAY: Dörtyol ilçesinde özellikle Güneydoğudan göç eden yurttaşlar arasında taraftar buldu. Birkaç fazla ses getirmeyen eylem gerçekleştirdi.

MERSİN: Örgütün Güneydoğu ile birlikte ilk eylemlerini yaptığı bölge. Eski belediye başkanlarından Ağrılı Halil Kuriş'in gelini Konca Kuriş bu kentte kaçırıldı. Hizbullah'ın yuvalandığı önemli bir merkez.

ANTALYA: Hizbullah örgütü batıdaki illerde daha çok Doğu ve Güneydoğu'dan göçen yurttaşlar arasında sempatizan ve militan kazandı. Batman, Mardin, Van ve Diyarbakır bölgelerinde gerçekleştirilen operasyonlardan kaçabilen örgüt üyelerinin Antalya ve Batı illerine gittikleri saptandı. Örgüt burada öylesine sinsi yapılandı ki Hizbullah'a katılan iki kardeş örgüt içinde olduklarını ancak emniyet müdürlüğü nezaretinde karşılaşıncaya anlayabildi.

DÜZCE: Hizbullah, Recep Güler'in önderliğinde yapılandı. "İran Müslümanları" adını kullanan grup "İm Kitapevi" ve "İm Radyosunu" kurdu. Aralarında Mısır el Ezher üniversitesi mezunlarından bazı kişiler de yer aldı.²⁷⁶

BURSA: Hizbullah-İlim grubunun beyin takımında yer alan ve batıya kaçan militanlarca kuruldu. Küçük esnaf içinde taban buldu. Kısa sürede etkisiz kılındı.²⁷⁷

Hizbullah'ın Nesim Malki cinayetinde Susurluk sürecinin çok önemli merkezlerinden biri konumuna gelen Bursa İlinin, saklanma ve barınma alanı olarak seçildiği polis raporlarında yer aldı. Batı'ya gönderilen militanların Bursa'da halkla iç içe olacak meslekleri yaparak saklandıkları öne sürüldü. Bursa Hizbullah'ı olarak bilinen ve çok sayıda adam öldürme olayına karışan militanlara yönelik Temmuz 1997'deki operasyondan sonra Bursa Emniyet Müdürlüğü tarafından yapılan yazılı açıklamada, 15-17 Temmuz 1997'deki operasyonlarda ele geçirilen Recai kod adlı Ali ALTUN'un elektrikçilik, "Cemal-Rıdvan" kod adlı Abdurrahim DOKSAL ve "Cahit-Abdulkaki" kod adlı İlhami ÇELİK'in boya badana işleri, "Reşat" kod adlı Bedreddin ŞENER'in servis şoförlüğü yaptığı, "Dede-Hacı" kod adlı Burhan ASLAN'ın da temizlik malzemeleri dükkanı işlettiği aktarıldı.

²⁷⁶ FARAC, Mehmet, *a.g.e.*, s: 49

²⁷⁷ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı

Bu kişilerin Hizbullah'ın iç hesaplaşmasında Menzil Grubu Lideri "Seyda" kod adlı Fidan GÜNGÖR ile örgütün esnaf sorumlusu Selahattin TALAYHAN'ın öldürülmesinin yanı sıra çok sayıda öldürme ve kaçırma olaylarına karıştıkları belirtildi. Raporda, Hizbullah militanlarının Bursa'yı seçmelerindeki Strateji Şöyle anlatıldı;²⁷⁸

"Operasyon sonucu yakalanan militanların sorgulamalarında ilimizde buldukları zaman içerisinde aranan şahıslardan oldukları, Batman İlinde örgütsel ilişki içerisinde buldukları şahısların dışında herhangi bir kişi ile örgütsel ilişkiye girmedikleri, tebliğ kolunu oluşturdukları ve örgüt tarafından verilen talimat gereği yerel örgütlenme faaliyetlerinde bulunmayarak herhangi bir eyleme yönelik çalışma yapmadıkları, ayrıca yapılan operasyonlarda herhangi bir malzemenin ele geçirilememesinin de ilimizi barınma ve saklanma alanı olarak kullandıkları ortaya çıkmaktadır"

Hizbullah'ın örgüt için mücadeleye girmeyen militanları aracılığıyla Bursa'yı özellikle 28 Şubat 2000 öncesinde para aklama merkezi olarak kullanmış olabilecekleri de öne sürülüyordu.²⁷⁹

3.12. Hizbullah'ın Hicreti ve İstanbul Yapılanması

Önce PKK ile daha sonra kendi aralarında çatışan örgüt emniyet yetkililerin de dikkatini çekmiş, artık operasyon yapılması gereken silahlı bir terör örgütü olarak kabul edilmeye başlanmıştı. Bir yandan PKK ile ve kendi içindeki çatışmalar, diğer yandan güvenlik kuvvetlerinin yapmış oldukları operasyonlarla köşeye sıkışan örgüt 1999 yıllarından sonra bir rahatlama ve kaçış yolu bulmuştur. Bu yeni stratejinin adı örgüt dilinde *hicret* olmuştur. Yüce İslam dininin kuruluş yıllarına atıfda bulunmak, yandaşlarını bu şekilde ikna etmek için bu kelime kullanılmıştır. Asr-ı Saadette²⁸⁰ Allah'ın emri gereği, bizzat Peygamberimizin önderliğinde ilk Müslümanlarca Mekke'de görülen zulüm ve baskıdan kurtulmak amacıyla yapılan hicret, Hizbullah

²⁷⁸ FARAÇ, Mehmet, *a.g.e.*, s: 50

²⁷⁹ FARAÇ, Mehmet, *a.g.e.*, s:45-55.

²⁸⁰ Asr-ı Saadet: İslam tarihinde Peygamberimizin ve dört büyük halifenin yaşadığı devirdir. Saadet, mutluluk asrı anlamındadır.

terör örgütüne güvenlik kuvvetlerinin operasyonlarından kurtulmak amacıyla kullanılmıştır.²⁸¹

Örgüt 1999 yılı ortalarında bölgedeki operasyonların iyice yoğunlaşması üzerine sıkışınca, Akdeniz, Marmara hattındaki yapılanmasını da kullanarak yeni üs olarak İstanbul'u seçti. Hüseyin Velioglu ile iki şura üyesi Cemal Tutar ve Edip Gümüş *öncü kadro* olarak bölgeye yerleşmişti. Hizbullah'ın Türkiye'nin en kalabalık kentini seçmesinin kökeninde; hem şeriatçı İBDA-C örgütü ile diğer İslamcı örgütlerin yapılanmasını bozmak, hem ekonomik açıdan güçlenmek, hem de tek hâkim güç olma düşüncesi vardır.

Hizbullah'ın "hem askeri kanat eğitiminde, hem de bu kanadın *batıdaki faaliyetlerinde*, gizlenme, sorgulama ve infaz eylemleri" amacıyla sığınaklar yapılmaktaydı. *Cumhuriyet*'in haber/yazısında yer alan "İlimciler askeri kanadı Hicret Yolunu gösteren harita irdelendiğinde, hicret yolunun "cihat" amacına göre belirlenmiş olduğunu düşünmek de gerekirdi. Başlangıçta PKK'ya ve siyasal, ekonomik ve toplumsal yönden PKK'nın yerleşmesine ortam oluşturan, gelişmesine destek veren kişi ve kuruluşlara yönelik cinayetlerle noktalanan etkinlikler, bir yandan kendi içindeki çatışmalarla ve kendisiyle karşıtlaşan dinsel kişi ve cemaatlere yönelik saldırılarla yumaklanmış bulunan Hizbullah'ın "Güneydoğu cihat bölgesi"nden (Diyarbakır'dan), "Türkiye cihat bölgesine" doğru hicreti, cihadın bir bütün olarak Türkiye Cumhuriyetine yönelik bir genişleme stratejisi olduğunu da duyumsatıyordu. Batman ve Diyarbakır, Hizbullah'ın doğduğu ve güçlendiği bu iki il, aynı zamanda Hizbullah'ın merkezi olarak gösteriliyordu. Hizbullah'ın eylemlerinin yoğunlaştığı ve Hizbullah yanlılarına mal edilen 267 faili meçhul cinayet ile Hizbullah yanlısı olarak bilinen 93 kişinin kimlikleri belirsiz kişilerce öldürüldüğü 1992 yılında (*1992 Türkiye İnsan Hakları Raporu*, s. 65-72) olayların Güneydoğu'da ve Batman ile Diyarbakır merkezli olması da, bu iki ili Hizbullah'ın merkez olarak seçtiğini kanıtlıyordu. Bunun yanı sıra, Hizbullah'ın ana karargahı gene TİHV (1992) raporu irdelendiğinde, Hizbullah'a yönelik eylemlerin ve Hizbullah'ın eylemlerinin il merkezi olarak adı hemen hemen hiç geçmeyen Mardin'de bulunmuş olması, Güneydoğu'daki merkezin Batman, Diyarbakır ve

²⁸¹ MÜTERCİMLER, Erol; *21. Yüzyıl ve Türkiye*, İstanbul: Güncel Yayıncılık, 2000

Mardin üçgeni üzerine oturtulmuş olduğunu düşündürüyordu. Mardin'in ana karargâh olması gibi, Diyarbakır da "Güneydoğu cihat bölgesi" olarak belirlenmişti. Bu bir bakıma, 26 Haziran 1994'te, Diyarbakır DGM'de görülecek olan 35 sanıklı Hizbullah davası dolayısıyla hazırlanan iddianamede belirtildiği üzere, Hizbullah'ın "İslami esaslara dayalı İran İslam devletini model alan bir Kürt devleti kurmak amacıyla" örtüştüğü gibi, İçişleri Bakanı Tantan'ın "vahşeti anlattığı" açıklamasında, "Hizbullah'ın hedefi"nin, Türkiye'yi Afganistan'a çevirmek olduğunu da düşündürüyordu. 1998 yılından bu yana hızlanan "Batıya açılma çalışmaları" ise, dini esaslara dayalı bir Kürt devletinden, bir bütün olarak Türkiye'yi kucaklayacak, kendi deyimiyle, "Türkiye İslam cumhuriyeti hedefi doğrultusunda bir hicret gerçekleştirildiğini düşündürecek özellikteydi. Hicret yolunu haritadan izleyelim. Hicret yolu, merkez Batman'dan ve Güneydoğu cihat bölgesi merkezi Diyarbakır'dan, geçiş yeri Şanlı Urfa'ya, ileri karakol Gaziantep'e ve kadrolaşma uğrağı Adana ve gene kadrolaşma uğrağı Mersin'e ve oradan, sığınak ve hücrelerin bulunduğu, bir başka deyişle, gizlenme, sorgulama ve infaz eylemlerinin gerçekleştirildiği Konya'ya, Konya'dan Merkezi Yapılanmanın gerçekleştirileceği Ankara'ya geliyor. Hicret, Ankara'dan, çıkış yolu Bolu'ya, Bolu'dan barınma bölgesi Bursa'ya ve Bursa'dan Türkiye cihat bölgesi İstanbul'a ulanıyor.²⁸²

Beykoz operasyonları ile tarihinin en büyük darbesini alan Hizbullah, liderini bu operasyonda kaybetmeseydi İstanbul'u şeriatçı örgütün üssü haline getirmeyi planlıyordu. Hizbullah'ı bu hedefe yönelten süreç Mardin'de örgütün ortaya çıkartılan sığınağında 1995'te başladı. Güvenlik birimlerine göre örgüt lideri bu sığınağı 6 yıl kullanmış, operasyonların artacağı endişesi ile sonradan Kuzey Irak'a kaçmıştı.²⁸³

Askeri kanat Hicret yoluna göre, "Güneydoğu cihat bölgesi" doğuda Diyarbakır, Türkiye cihat bölgesi batıda İstanbul ve ikisinin ortasında Ankara, örgütün merkezi yapılanma yeri olarak belirlenmişti. Hizbullah'ın bir genel başkanı, kendi söylemleriyle *emiri* var. Dini liderleri, kendi söylemleriyle ulema ile yönetim kurulu kendi söylemleriyle şura, emire bağlı. Ulema (dini önderlik), tebliğ ve içtimai kanattan; şura, istihbarat ve askeri kanattan oluşuyor. "Tetikçiler" ve "satırcılar"

²⁸²Muzaffer İlhan Erdost, *laiklik, dinin siyasallaşması ve şiddet*, Türkiye İnsan Hakları Kurumu internet sayfası.

istihbarata, "sorgu timi" ve "infaz timi" askeri kanada bağlı. Hücre esasına göre çalışıyor Hizbullah. İl grupları 13 kişilik hücrelerden, eylem timleri ise 2-6 kişiden oluşuyor. Örgütlenme şeması ile hicret tablosuna bakıldığında, lider kadronun (emir ve şuranın) merkezi yapılanma yeri olarak belirlenen Ankara'ya hicreti de bir varsayım olarak düşünölmek gerekiyor. Abdulsamet Yıldız, ayrıca örgüt üyesi olarak yetiştirmesi için kendisine altı öğrenci bağlandığını, bunlara dini ve siyasi eğitim verdiğini söyleyecekti.²⁸⁴

Mardin'de bir sığınağın ortaya çıkarılmasını sağlayan örgüt arşivcisi itirafçı Abdölaziz Tunç bu konuyu şöyle anlatır:

“Hüseyin Velioğlu Güneydoğu'daki kuryelerden gelen bilgileri bizzat kendisi aracılığı ile bilgisayara yükletiyordu. Ayrıca örgütün batıya açılma çalışmalarını da buradan planlıyordu. Karargâha Edip Gümüş de sık sık geliyor ve denetiminde 20 bin kişinin arşivi burada hazırlanıyordu. Mardin'de kullandığımız hücre evinde Velioğlu uzun bir süre kalmıştı. Sığınakta örgütün ana arşivinin bulunduğu bilgisayarı kullanmaya başladım. Diğer illerdeki örgüt mensuplarından gelen notları örgüt evinde bilgisayar aracılığı ile disketlere yükliyoruz. Daha sonra da bu disketleri Velioğlu'na gönderiyorduk. Kaldığımız örgüt evine Mardin bölge sorumlusu Kasım kod adlı Mehmet Salih ile Batman sorumlusu Fahrettin kod adlı Mehmet Sudan ve Diyarbakır'dan örgütsel not getiren Cemal Tutar, Çınar sorumlusu M. Sait Varol sık sık gelip gidiyorlardı.”

Güvenlik birimlerinin saptamalarına göre Velioğlu, Mardin karargâhını terk etmesinin ardından İran'a gitti. Abdölaziz Tunç, bu konuda şunları söylüyordu:

“Tahran'da Türk Büyökelçiliğinin yakınında bir villaya yerleştirildik. Bu villada kısa bir süre kaldıktan sonra Hüseyin Velioğlu'nun yanımıza gelmesi ile birlikte İranlı yetkililer tarafından bizlere askeri ve siyasi eğitim vermeye başlandı.”²⁸⁵

İran'dan sonra bir süre Kuzey Irak'taki Kürt Hizbullah'ı kamplarında kaldığı öne sürölen Hüseyin Velioğlu, PKK kamplarına yönelik operasyonlarda darbe yiyeceği ya da Öcalan benzeri bir operasyonla yakalanacağı endişesi ile bölgeyi terk

²⁸³ ÖZKAN, Tuncay; *Operasyon*, İstanbul, Doğan Kitap, 2000, s:59

²⁸⁴ ERGİL, Ünsal; *Devleti takip ediyorduk*, Sabah Gazetesi, 23 Ocak 2000

etmiştir. 1998 yılında tekrar yurda döndüğü ve örgütün batıya kaydırılması çalışmalarını sürdürdüğü öne sürülen Velioğlu, Hizbullah'a yönelik 1999 yılı içinde yapılan operasyon nedeniyle süreci hızlandırdı.

Örgüte yakın kaynaklara göre Velioğlu 1999 yılı sonunda hem Güneydoğu'daki operasyonlardan kaçmak hem de daha güvenli bölgede barınmak için İstanbul'u üs tuttu. Velioğlu'nun hedefi "Şeriat devleti kavgasını 2000 yılından itibaren İstanbul'dan sürdürmekti."²⁸⁶

Hedef şu aşamaları içeriyordu:

Hizbulşeytanla savaş iki bin yılında büyüyecek, Güneydoğu'ya damgasını vuran Hizbullah şeriat devleti düşünüyken ülkenin en büyük kentinden yayacak. Burada İBDA-C gibi diğer şeriatçı örgütleri saf dışı edecek, kendilerine karşı olan, Ramazan aylarında fitre ve zekâtta büyük pay alan, silahlı mücadele karşıtı grupları etkisiz bırakacak ve bu kanatta tek hâkim olacaktı. Nitekim İslamcı iş adamları ve vakıf yöneticilerinin kaçırmaları bunlara ilk örnekti.²⁸⁷

Ancak Fatih, Güngören, Sultanbeyli, Beykoz ve Üsküdar gibi İslamcı örgütlerin taban bulduğu bölgeleri faaliyet alanı olarak belirleyen Velioğlu, çok aceleci davrandı, çok hata yaptı, sempatican kadro ve bölge temsilcileri ile çok hızlı ilişkiye girdi.

3.13. Göç Başlıyor

Hizbullah önce Vasat grubunu oluşturarak Gaziantep'e, daha sonra da hicret grubu ile Adana ve Mersin'e ve yine hicret grubu ile Bursa merkezli olarak Marmara'ya açıldı. Bu güzergâhlarda örgüt yapılanmasını tamamlayıp askeri kanat yapılanmasını oluşturarak, hücrelerini, sığınaklarını ve cephaneliklerini hazırladı. Topyekûn cihat (savaş) için düğmeye bastı.²⁸⁸

²⁸⁵ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı

²⁸⁶ Kur'an-ı da alet ediyorlar, İnternet haber sitesi, 21.03.2006 tarihli sayfası.

²⁸⁷ ÖZÖREN, Süleyman, *Hizbullah in Turkey*, University of North Texas, Dec. 2005

²⁸⁸ ÖZÖREN, Süleyman, *a.g.e.*, s:12

Örgütün hicret olarak tanımlanan Batıya açılma çalışmalarında “Askeri faaliyet” alanları olarak büyük şehirlerde Ankara, İstanbul, İzmir, Konya, Adana ve çevresinde organizeli olarak yerleşme talimatı verdiği ve militanlarını “hiçbir şekilde kimse birbirinden haberdar olmayacak, kimse kimsenin nereye yerleştiğini bilmeyecek” diye talimatlandırıldılar. Arıca bu ekiplere sığınak oluşturma yöntemleri konusunda eğitim verildiği de bilinmektedir. Hizbullah’ın eylem kanadı olan askeri kanat katı bir disiplin içerisinde hücre sistemi uygulamasına geçti. Yani kimse kimseden haberdar olmayacak, nerede ne yaptığını bilmeyecekti. Böylece hem yakalanma riski azaltıldı hem de yakalananların konuşması engellendi. Askeri kanattakilerin uyması gereken kurallar örgüt tarafından şöyle belirlenmişti.²⁸⁹

1. Yapılan silahlı mücadele Müslümanların izzetini korumak içindir. Bu sebeple askeri faaliyetler örgütün en önemli faaliyetidir.
2. Askeri faaliyetlerde bulunan şahısların içinde buldukları işin önemini iyi kavrayacak
3. Askeri işler hata kabul etmez, yapılan hatalar örgüte büyük zarar verebilir. Bu nedenle askeri işlerdeki çok hassas hareket edecekler.
4. Faaliyetlerde başıboşluk, basitlik olmayacak. Mutlaka bir plan ve program dâhilinde, kurallara uyularak hareket edilecek.
5. Herkes düzenli olarak örgütün tavsiye ettiği kitapları okuyacak, okuduğu kitapları anlayarak okuyacak. Ayrıca bu kitapların isimleri ay sonundaki raporlarda belirtilecek.
6. Haftada iki gün oruç tutulacak.
7. Namazlar cemaatle kılınacak.
8. Her gün bir miktar kuran okunacak veya dinlenecek. Bilmeyenler de en kısa zamanda kuran okumasını öğrenecekler.
9. Boş ve gereksiz konuşmalardan sakınılacak.
10. Askeri işlerle uğraşanlar halkla fazla içli dışlı olmayacak, tebliğ yapmayacaklar.
11. Askeri faaliyette bulunanların hanımları birbirlerini tanımayacaklar ve evlerini bilmeyecekler.
12. Askeri faaliyette bulunan yardıma muhtaç olanlara mutlaka yardım edilecek. Cezaevine girenlerin ailelerine mutlaka bakılacak.

²⁸⁹ FARAÇ, M., *a.g.e.*, s: 92

13. Askeri faaliyette bulunanlar harcamalarını belgeleyecekler ve israftan kaçınacaklar.

3.14. Hicrette Dikkat Edilecek Unsurlar

Hizbullah belgelerine göre bölge dışında, büyük illerde faaliyet gösterecek askeri kanat elemanlarının illerdeki yerleşme ve faaliyet kuralları şu şekilde olacak:

1. Batı şehirlerine organizeli olarak yerleştirilecekler.
2. Bu tür faaliyetler çok gizli yapılacak.
3. Daha öncen birbirlerini tanımayanların tanıştırılması sakıncalı olduğundan, ekipler bir birlerini tanıyan elemanlardan oluşturulacak.
4. Hiçbir ekip hangi ekibin nerede olduğunu bilmeyecek.
5. Ekipler kendileri dışındaki diğer uygulamalardan haberdar edilmeyecek.
6. Diğer illerde yerleşen ekiplerden sorumlu bir kişi olacak.
7. Sorumlu şahıslar ekipler için ortamı hazırlayacaklar.
8. Sorumlular ekipleri 15 günde bir kontrol ederek durum raporlarını alacaklar.

290

3.15. Sığınak

Örgüt sığınakları; hem gizlenmek hem de gizlemek amacıyla yapıyordu. Askeri kanat elemanları yapmış oldukları eylemlerden sonra belli bir müddet hiç halkla görüşmüyor, dışarı ile irtibatı olmuyordu. Adeta bir hücre hapsi hayatı yaşıyordu. Bazen bu hapis hayatı altı ay kadar sürüyordu. Ayrıca bu sığınaklarda Hizbullah militanları eylemlerinde kullandıkları veya kullanacakları silah ve mühimmatı da saklıyorlardı. Sorgu ve infaz için kaçırılanlar da buralarda saklanıyordu. Sığınakların halkın dikkatini çekmeyecek yerde ses ve görüntü izolasyonu yapılmış alanlar olmasına son derece dikkat ediliyordu. Askeri kanat elemanlarına sığınak kazma konusunda da eğitim verilirdi.²⁹¹

²⁹⁰ FARAÇ, Mehmet, *a.g.e.*, s:90-95

²⁹¹ FARAÇ, Mehmet, *a.g.e.*, s:93

Örgüt belgelerindeki “sığınak ve sığınak yapımında uyulması gereken kurallar başlıklı” bölüm oldukça ilgi çekicidir.

1. Mevcut sığınakların raporları yazılacak.
2. Sığınakları kim yapmış, kim biliyor belirlenecek.
3. Sığınakların kapıları ve havalandırmaları kontrol edilecek.
4. Yeni yerlerin çalışmaları yapılacak. Bunlar; şehir içinde, köyde ve arazide olacak.
5. Sığınakları yapacak bir ekip oluşturulacak. Bu ekip sığınak içindeki gerekli tüm işlemleri yapabilecek nitelikte olacak.
6. Yapılan sığınanın başlangıç ve bitiş raporu yazılacak.
7. Sığınak yapılırken mutlaka kamufle edilecek.
8. Dikkat çekilmeden hareket edilecek, günlük yaşantıya devam edilecek.
9. Diğer örgüt mensupları ile görüşülmeyecek.
10. Sığınak ekibi kesinlikle sığınmaktan bahsetmeyecek.
11. Her sığınanın mutlaka sorumlusu olacak.
12. Her sığınakta kaç kişi olacak ve bunlar ne şekilde duracaklar. Bunların planlamaları yapılacak.
13. Sığınağa giren herkesin ince üst araması yapılarak, kesici delici aletlerden ve ses aktarıcı kaydedici cihazlardan arındırılacak.
14. Sığındaki tutukluların birbirlerini tanımalarına kesinlikle müsaade edilmeyecek.
15. Sığınak yapımında çalıştırılacaklar başka bir bölgen getirilecek, sığınağa yakın bir yerde gözleri bağlanarak sığınağa alınacak, işleri tamamlanınca da yine gözleri bağlı bir şekilde oradan uzaklaştırılacaklar.²⁹²

Sığınaklara ilk kez Güneydoğu’da rastlanıyordu. Aralarında kendi yandaşlarının da bulunduğu en az 10 kişiyi kaçırarak örgüt, “esir” olarak adlandırdığı bu kişileri toprak altında yapılan sığınaklardaki briketlerle ayrılmış birer metrekaarelik sığınaklarda tutuyordu. Kaçırılan kişinin el ve ayakları zincirlerle bağlanıyor, uzun süre yalnızca az miktarda su ve ekmek verilerek yaşamaları sağlanıyor ve sürekli sorgulanıyorlardı.²⁹³

²⁹² Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığınca 2000/143 hazırlık sayılı, 24.05.2000 tarihli Hizbullah İddianamesi

²⁹³ ÇİTLİOĞLU, Ercan, *Tahrir – Ankara Hattında Hizbullah*, Ümit Yay., Ankara, 2001, s: 214

Batman'da 1998 yılında düzenlenen operasyonda, Çamlıca Mahallesinde Fahrettin Özdemir'e ait boş evin alt bölümünde bir sığınak ortaya çıkarıldı. Sığınakta, toprağa gömülü bir insan iskeleti bulundu. Aynı dönemde bir ihbar üzerine Kızıltepe ilçesi ipek mahallesinde, ortaya çıkarılan Hizbullah sığınağında da bir erkeğe ait olduğu belirlenen bir iskelet bulundu. Benzer sığınaklar Tarsus'a 12 kilometre uzaklıktaki Zincirlikuyu bölgesinde de ortaya çıkarıldı.²⁹⁴ Bu sığınak ses yalıtımı için iki kat tuğla örülü idi. Bodrum katta da tek kişilik hücreler mevcuttu.

Polis 17 Ocak 2000deki Beykoz operasyonundan sonra Ülkemizin çeşitli illerinde yapmış olduğu dizi operasyonlarda çok sayıda sığınak olarak kullanılan hücre evi tespit etmiştir ve halen bu tür yerlerin tespiti yapılmaktadır. 09 Şubat 2006 tarihinde CNN TÜRK' ün resmi internet sitesinde şu haber yayımlandı: *“Şırnak'ın Cizre ilçesinde Hizbullah'a ait olduğu öne sürülen bir evin bahçesinde yapılan kazıda iki kişiye ait kafatası ve kemikler bulundu. Cizre Emniyet Müdürlüğü'ne yapılan bir ihbar üzerine, Yafes mahallesindeki A.G.'ye ait eve sabah saatlerinde bir operasyon düzenlendi. Operasyonda ev sahibi ile birlikte evde bulunan toplam üç kişi gözaltına alınırken, Cizre Cumhuriyet Başsavcılığı gözetiminde Cizre Belediyesi'ne ait iş makineleriyle evin bahçesinde kazı yapıldı. Kazılarda şu ana kadar iki kişiye ait olduğu belirtilen kafatası ve kemik parçaları bulundu. Evin çevresini saran polis ekipleri bölgeye kimseyi yaklaştırmıyor. Cizre Belediyesi'nde görevli işçilerin yaptığı kazılara, yarın da devam edilip edilmeyeceğine Cizre Cumhuriyet Başsavcılığı'nca yapılacak olan değerlendirme sonucu karar verilecek.”*²⁹⁵

3.16. Örgütlenme Modeli

Örgütlenmede aile ve aşiret bağları önemli yer tutmaktadır. Özellikle ilk dönemlerde aile içi bağlantılar ve sonra da aşiret türü bağlantılar göze çarpar. Daha sonra okul, iş, komşu, vb. çevre bağlantılarıyla örgüt genişlemeye çalışmıştır. Hizbullah eylemlerini nasıl yapıyor, insanları nasıl kaçırıyor, nasıl sorguluyor ve

²⁹⁴ DEMİREL, Emin; *Hizbullah*, İstanbul, IQ Yayıncılık, 2001, s:125

²⁹⁵ CNN Türk Haber Merkezi, *Hizbullah*, 9 ŞUBAT 2006 TARİHLİ Cnn Türk internet sayfası.

nasıl infaz ediyor? Hizbullah kandırılmaya yatkın bir kesim üzerinde dini motifleri ön plana çıkarıyor.²⁹⁶

1. Hiyerarşi: Katı bir disiplin ve emir komuta zinciri mevcuttur. Örgüt genel emiri (lider) hemen her şeyi belirleyen kişidir. Ondan sonra da Şura gelmektedir. Şura üyeleri genelde diğer birimlerin (Tebliğ, İçtimai, Askeri ve İstihbarat) sorumlularından oluşmaktadır.

2. Gizlilik: Gizlilik her terör örgütünün olduğu gibi Hizbullah'ın da olmasa olmazlarından. Hizbullah'ın kurucusu Güngör Fidan, öncü kadroyu oluşturma sürecinde gizliliğe vurgu yapmıştır: *“Özellikle eğitim, ahlak ve amel konusunda sağlıklı yetiştirmeleri ve baskı görmemeleri için bu dönemdeki çalışmalarını hemen fark edilmez. İslam düşmanlarının da böyle bir çalışmadan ve hazırlıktan uzun süre haberdar olmamaları bir fayda ve gerekliliktir. Kadronun korunması için belli bir sayı ve nitelik çokluğuna ulaşılması zorunludur.”*²⁹⁷ İl ve ilçelerde hücreler şeklinde örgütlenen Hizbullah; aile, şirket, okul, cemaat, tarikat ve arkadaş ilişkisi gibi feodal ilişkilerden faydalanmaktadır. Elemanların birbirleri ile tanışma şekilleri farklılık gösterse de eleman kazanma metodu cami merkezli olduğu için yakın çevre ilişkileri önem arz etmektedir. Örgüt siyasi planda ders halkaları, askeri alanda ise eylem birimleri şeklinde yapılandığı için, örgüt üyesi kimin ast kimin üst durumda olduğunu bilmemekte, sadece içinde bulunduğu hücreyi oluşturan şahısları ancak kod isimleri ile tanımaktadır. Yakalanan bir örgüt üyesinden diğer üyelere ulaşma imkânı yok denecek kadar azdır.²⁹⁸

3. İrtibat ve Eğitim: Örgüt elemanları örgüte yeni eleman temini için genelde aynı yerde buldukları, yakın oldukları kimseleri seçmektedirler. Mesela öğrenci örgüt üyeleri örgüte eleman temini için genelde okul ve sınıflarındakileri, çalışan memurlar aynı dairede çalıştıkları mesai arkadaşlarını, esnaflar da dükkân komşularını hedef kitle olarak seçmektedirler.²⁹⁹

4. Örgüt evi: Eylem planlama ve örgüt üyelerini barındırma amacıyla kiralanan evlerdir. Bazı zamanlarda buralarda örgüt adına kaçırılarak sorgulanan,

²⁹⁶ ÇİTLİOĞLU, Ercan, *Tahran – Ankara Hattında Hizbullah*, Ümit Yay., Ankara, 2001, s: 137

²⁹⁷ Faik Bulut, Mehmet Faraç, *a.g.e.*, s: 66

²⁹⁸ Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığınca 2000/143 hazırlık sayılı, 24.05.2000 tarihli Hizbullah İddianamesi, s:45

²⁹⁹ FARAÇ, Mehmet, *a.g.e.*, s:46

cezalandırılan, infaz edilen insanlar da olmuştur. Bu evler örgüt üyeleri tarafından değil, sempatanlar tarafından kendi adlarına kiralanarak sonradan örgüt kullanımına tahsis edilmektedir. Buralara alınan elektrik, su ve telefon gibi hizmetler de yine bu şahıslar adına olmaktadır. Bu da emniyet ve istihbarat güçlerinden gizlenmek için akıllıca düşünülmüş bir taktiktir. Bu evlerde kalanlar genelde aile görüntüsü vermekte ve çevrenin dikkatini çekmemeye çalışmaktadırlar. Hatta bazen komşulara kurban eti, aşure gibi çeşitli ikramlarda da bulunulur. Elbette ki bu uygulamalar korkudan dolayı değil, çevre halkın dikkatini çekmemek için yapılan planlı işlemlerdir ve örgüt emridir.³⁰⁰

5.Sığınak: Örgüt tarafından kaçırılması emredilen kimselerin kaçırılarak sorgulandığı ve/veya cezalandırıldıkları, işkenceye maruz bırakılarak öldürüldükleri son derece gizli ve ses yalıtımı yapılmış mekânlardır. Genelde hücre evleri veya camilerin bodrum katlarında yeraltına kazılarak inşa edilen bu yerlerde kaçırılan kurbanlar uzun süreler saklanır ve aynı zamanda işkenceyle sorgulanırlar. Bazen bu sorgulama bir yılı aşkın bir süre devam edebilir. İlk kez bu tür bir sığınak Diyarbakır'ın Silvan İlçesinin Yol aç Köyündeki bir caminin altında bulunarak kamuoyuna yansıtılmıştı. Daha sonra Batman, Diyarbakır, İstanbul, Konya, Mersin ve Adana gibi illerde de bu tür sığınaklara rastlanılmıştır.³⁰¹

6. İşaret ve Alamet: Hizbullah'ın belirli bir işaret ve bayrağı bulunmamakla birlikte yakalanan bazı Hizbullah militanlarının evlerinde yeşil zemin üzerinde sarı renkle Arapça olarak yazılmış; "lailahe illallah ve allahü" ibaresinin bulunduğu görülmüştür.

7. İstihbarat: Hizbullah Terör örgütünün en çok üzerinde durduğu, önem verdiği bir konudur istihbarat çalışmaları. Örgüt her elemanından mutlaka düzenli olarak hem kendileri hem de yakın çevreleri hakkında, aile fertleri, okul arkadaşları, iş arkadaşları, cami arkadaşları, örgüt evi arkadaşları için... vb ayrı ayrı raporlar almaktadır. Bu raporların birbirleri ile çelişmesi halinde gerçeğe aykırı rapor yazan örgüt elemanı çeşitli sertlikte, ölüme kadar varan cezalarla cezalandırılır. Ayrıca örgütün cemaatten olmayanlar hakkında da üyelerinden raporlar istediği

³⁰⁰ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı

³⁰¹ ÖZÖREN, Süleyman, *Hizballah in Turkey*, University of North Texas, Dec. 2005

malumumuzdur. Örgüt kendine adam kazanmak için diğer insanlar hakkında da mali ve diğer yönlerden istihbarat toplayarak bunları tek merkezden değerlendirir. İzlenen veya hedef haline getirilen şahıs hakkında bilgi toplamadaki başarıya, raporlama sisteminin sıkı olmasının yanı sıra bölgenin küçüklüğü ve örgüt üyelerinin akrabalık ilişkilerine önem veren bir bölgede oluşunun da etkisi vardır. Ayrıca bu raporlar genel olarak örgüt arşivine alınarak toplanmakta ve toplu olarak tek elden değerlendirilmektedir. Hizbullah istihbari bilgi toplamak için her yolu kullanır. Küçük yaşta çocuklar da bu yollar arasında sayılabilir.³⁰²

8. Sorgu: Örgüt tarafından düşman, kafir, münafık, zararlı,..vb. nitelemelerle sorgulanması emredilenler kaçırılarak sığınak tabir edilen yerlere getirilirler. Öncelikle tövbe etmeleri ve sorulan tüm soruları yanıtlamaları istenir. Yapılan sorgulamalar ses kayıt cihazları ile kaydedilerek üst düzey sorumlulara gönderilir. Üst düzey sorumlunun vereceği karara uygun olarak sorgulanan kimseler ya işkence ile cezalandırılır, ya öldürülür ya da af dileği uygun görülerek salıverilir. Ancak bazen sorgudan salıverildiği halde sonradan örgüt tarafından infaz edilenler de olmuştur. Sorguya alınan şahıs zincire vurularak dış dünya ile irtibatı tamamen kesilir. Ölmeyeceği kadar ekmek ve su verilir. Sorgu aşamasında tüm yollar caizdir. Sorgulanan şahıs hakkında mümkün olduğunca çok bilgi ediniliyor. Ailesi, işi, iş arkadaşları, yakın çevresi, tüm ilişkili olduğu insanlar hakkında da bilgi alınıyor. Sorgu yapan kişiler kendilerinin tanınmaması için gerekli önlemi almakla yükümlüler. Sorgunun yapıldığı sığınaklar silahlı kişilerce koruma altında tutulurlar. Sorguya sorgulanan şahsa suçu söylenerek başlanır. Kabul etmesi ve tövbe etmesi durumunda cezasının azalacağı veya şuraca affedilebileceği izah edilir. Ancak direnenin veya suçu kabul etmeyerek yalan beyanlarda bulunanların da cezalandırılacağı, öldürüleceği söylenir.³⁰³

9. Sır Saklama: Hizbullah'ın camilerde dini eğitim verdiği üyelerine gözaltına alınmaları halinde konuşmamaları, eğer çözüleceklerse intihar etmeleri talimatı verdiğini de güvenlik güçleri belirlemiştir. İstihbarat birimleri örgütün bu yöntemle kendi lehine propagandayı hedeflediği ortaya çıktı. Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesinde Hizbullah üyesi olmak iddiası ile yargılanan Enes kod adlı Abdullah

³⁰² FARAC, Mehmet, *a.g.e.*, s: 85

³⁰³ FARAC, Mehmet, *a.g.e.*, s::30-35.

GÜLCAN bu iddiayı kanıtlıyordu. İfadesinde; “Camilerde gördüğümüz derslerde bize; “yakalandığınız zaman hiçbir şey anlatmayacak, direnebileceğiniz kadar direneceksiniz. Direncinizin kırıldığı noktada da konuşmamak için bulduğunuz ilk fırsatta intihar edeceksiniz” talimatı verilmektedir demiştir. Hizbullah intihar eden üyelerini “İslam için kendini feda eden şehit” olarak niteliyordu. Oysa intihar edenlerin çoğu örgütün baskısından yılan, eşi ve çocukları da dâhil her şeyi ile örgüt tarafından çevrelenmiş, köşeye sıkışmış, kurtuluş için başka çare kalmadığına inanmış, psikolojik problemleri olan insanlardı. Zaten polise veya yargıya konuşmanın cezası örgüt tarafından münafıklıkla itham olunmak ve ölüm ile cezalandırılmaktır. Bu da intihar olaylarının bir başka sebebidir. Bu tür uygulamalara sol örgütlerde de rastlanılmaktadır. Özellikle ölüm orucu başlatılması ve devam ettirilmesi çoğu zaman örgüt emri ile yapılmaktadır. Sonuç da ölüm veya sürekli hastalık olmaktadır. Sonra da bu kişiler kahraman ilan edilerek örgüt propagandası yapılmaktadır. Örgüt tarafından şehit ilan edilen militanın ailesine yardım yapılıyordu. Militanlarına öldükten sonra şahadet vesilesi ile cenneti vadeden örgüt geride kalanlara da maddi olarak destek veriyordu ki bu şehitler azalmasın, artsın, örgüt propagandası yapılsın. Hizbullah’a yönelik olarak 2000 yılında düzenlenen operasyonlardaki hücre evlerinde şişeler içinde zehir bulunması da dikkat çekicidir.

304

10.Çapraz Kod: Temel esas olarak kabul edilen gizlilik kuralı gereği belli bir düzeye ulaşan örgüt elemanlarına, örgütteki görevlerine göre birkaç tane kod ismi verilerek kullanıldığını belirten güvenlik yetkilileri çapraz kod uygulaması yöntemi ile aynı birimdeki örgüt üyelerinin bile birbirlerini tanımadıkları ortaya çıkmıştır. Üstler astları, astlar da üstleri tanımazlar. Bunlar birbirlerine hep farklı kod adları ile tanıtılırlar. Yani; (a) gerçek isimli bir militan kendi birimi içinde (b) kod adını kullanır ancak bu (b) kod adlı militanı astları (c) olarak, üstleri de (d) olarak tanırlar. Üstün bir üstü (e) olarak tanıırken aynı şahsı astın bir altı (f) olarak tanırlar. Böylece bir kişinin çözülmesi halinde tüm yapı bilinmiyorsa başkaca kimseye ulaşamaz.³⁰⁵

³⁰⁴ PIRTAŞ, Fırat; *Yeni Boyutları ile Terörizm ve Dış Politika*, Der. Osman Metin ÖZTÜRK, Uluslararası Terörizm ve Dış Politika, Ankara, Biltek Yayınları, 2002

³⁰⁵ Hamidullah ÖZTÜRK-Yasin ARAS, *Hizbuşşeytan*, Aksiyon Dergisi, 12.02.2000

11. Örgüt Evi: Deşifre olmuş ya da eylem yapmış mensuplarını barındırma, başka yerlerden eylem için gelen militanları, örgütsel doküman ve silahları saklamak amacıyla kiralanır. *Emin evler* olarak nitelendirilen bu tür yerler çevrede iyi izlenim uyandırabilecek, düzgün görünümlü, iyi giyimli şahıslar tarafından kiralanarak örgüt militanlarına terk edilir. Dikkat çekmemek için radikal görüntülerden kaçınılır.³⁰⁶

3.17. Lider

Örgütsel çalışmaları ve hedefleri belirleyici, örgütün tamamını bağlayacak kararlar alan ve İslami bilgi donanımı ile donanmış *ÂLİM* sıfatına uygun en üst düzey yöneticidir. Siyasi Lider olarak da bilinen bu lider, kararlar alırken diğer üst düzey örgüt üyelerinden oluşan bir grupla fikir alış verişi yapar. –ki bu sisteme *ŞURA* denir- Ancak lider her zaman bu şuranın kararlarına uymak zorunda değildir. Bu kararlar alınırken şura üyeleri de sadece sorulunca fikirlerini beyan edebilirler. Yoksa liderin sormadığı bir hususta fikir beyan edilemez. Hele liderin görüşüne muhalif bir fikir kesinlikle dile getirilemez. Bu itaatsizlik, başkaldırı olarak tanımlanabilir ve cezası ölüme varabilir. Dini Lider; örgütün siyasi yapılanmasında doğrudan bir etkinliğe sahip olmasa da örgütün şekillenmesinde manevi yönden belirleyicidir.³⁰⁷

Lider; örgütün tamamını bağlayacak kararlar alır ve uygulatır. Şura üyeleri de dâhil olmak üzere Lider tüm diğer kadroları atama veya azletme hakkına sahiptir.³⁰⁸ Yasadışı örgütün liderliğini Hüseyin VELİOĞLÜ yapmaktaydı. 1952 Batman Gercüş doğumlu adı geçen şahıs “DURMAZ” olan soyadını “VELİOĞLU” olarak değiştirmiştir. 1980 öncesinde Milli Türk Talebe Birliğinde faaliyet gösteren şahıs 1979 – 1980 öğretim döneminde Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezun olmuştur. Bu dönemlerde çeşitli radikal söyleme sahip dergilerde yazılar yazdığı ve aylık, siyasi “THE UMMAH” isimli İngilizce bir dergiyi yazı işleri müdürü ve sahibi olarak çıkardığı bilinmektedir.³⁰⁹

Yasadışı örgüte yönelik 17 Ocak 2000 tarihinde İstanbul İli Beykoz ilçesinde bulunan hücre evine güvenlik kuvvetlerince yapılan operasyonda; Hüseyin

³⁰⁶ Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığınca 2000/143 hazırlık sayılı, 24.05.2000 tarihli Hizbullah İddianamesi, s:51

³⁰⁷ FARAÇ, M., *Hizbullah'ın Kanlı Yolculuğu*, Güniz Yayıncılık, İstanbul, 2002, s:20

³⁰⁸ Faik BULUT, Mehmet FARAÇ, *a.g.e.*, s: 93

VELİOĞLU ölü, örgüt üst düzey sorumlulardan Edip GÜMÜŞ ve Cemal TUTAR sağ olarak ele geçirilmiştir. Örgüt içerisinde alternatif isme tahammül göstermemiş, ilk dönemlerde birlikte faaliyet gösterdiği ve kurmak istediği devlet yolunda bazı çalışmalar yürüttüğü kendi arkadaşlarını sonraki dönemlerde bir bir ortadan kaldırmıştır.³¹⁰

Fidan GÜNGÖR, İhsan YEŞİLIRMAK, Ubeydullah DALAR buna en güzel örneklerdir. Bu ve benzeri isimlerin hepsinden kendisine biat etmeleri istenmiş, biat edenler hayatta kalmış eleştiri getiren bütün şahıslar ise öldürülmüşlerdir. Bunun yanında üst sorumlu olarak bilinen Edip GÜMÜŞ, Mehmet SUDAN, İsa ALTSOY gibi isimlere yönelik eleştirilere oldukça sert olduğu anlaşılmaktadır. Dini lider, siyasi lider şeklinde bir ayrıma gitmemiş, bütün yetkileri ve uluslararası bağlantıları kendinde toplamıştır. En küçük sorunlardan genel problemlere kadar her şeye müdahale etmiştir. 17 Ocak 2000 operasyonlarından sonra anlaşılmıştır ki en fazla faaliyetin, eylemin kaçırma ve infazın olduğu iller Hüseyin VELİOĞLU' nun yerleşip bir müddet kaldığı yerlerdir.³¹¹

Kontrolü elinde bulundurmak amacı ile sürekli olarak direkt kendisine bağlı bir sorgu ve infaz ekibi oluşturmuştur. Kamuoyunda sıkça gündeme gelen isimlere yönelik eylemler bu birim tarafından gerçekleştirilmiştir.

3.18. Üst Düzey Sorumlular

Şura adıyla lanse edilen bir üst birim bulunmamaktadır. Örgüt Hüseyin VELİOĞLU tarafından dikta tarzı ile yönetilmiştir. Şura varmış gibi bir izlenimin yaratılması, örgüt mensupları üzerinde yapılan faaliyet ve gerçekleştirilen eylemlerin ulemalar tarafından sanki din adına tartışılarak, birlikte kararlaştırılmış görüntüsünün verilmesi ve böylelikle örgüt elemanlarının verilen emirlere itaatlerinde etkinlik sağlaması amacını taşır. Örgütteki alt kademe militanlar, eylemlerin şura kararlarıyla yapıldığına inandırılmıştır.³¹²

³⁰⁹ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı

³¹⁰ AKYOL, Fuat, *Hangi Hizbullah*, 22.01.2000 tarihli Aksiyon Dergisi

³¹¹ ALTUĞ, Yılmaz; *Terörizm Dünü, Bugünü ve Yarını*, Ankara: İçişleri Bakanlığı Yayınları, 1992,

Üst düzey sorumlular, koordinatör denebilecek bir pozisyonda tutulmuşlar ve kendilerine verilen bölge ve konu hakkında sorumluluklarını yerine getirmişlerdir. Bu bağlamda bazı genel fetvalarla ilgili uygulama emri vermişler ve çıkan sorunlarda örgütsel çözümler üretmişlerdir.

Hüseyin VELİOĞLU' nun ölümünden sonra yasadışı örgüt içerisinde tayin edilmiş alternatif bir isim bulunmamaktadır. Ancak gerek örgütsel birikimi gerekse ilişkileri açısından öne çıkan isim İsa ALTSOY' dur.³¹³

Diğer üst düzey şahıslardan Edip GÜMÜŞ' ün yakalanmış olması ve halen cezaevinde olması bu tezi kuvvetlendirmektedir. Ancak elde edilen bilgiler İsa ALTSOY isimli şahsın Hüseyin VELİOĞLU' ndan çok daha fazla zalim ve acımasız olduğu yönündedir.

Edip GÜMÜŞ, Enver KILIÇASLAN, Mehmet SUDAN, Ahmet SEYİTOĞLU' nun yakalanmalarından sonra üst düzey sorumlu şeklinde niteleyebileceğimiz isimler, İsa ALTSOY, Hacı BAYANCIK, Mehmet Beşir VAROL, Sulhattin ÜRÜK ve Mehmet Salih KÖLGE' dir.³¹⁴

3.19. Bölge Sorumluları

Örgütsel faaliyetlerdeki yoğunlaşmaya bağlı olarak bazen Güneydoğu Bölgesi, Akdeniz Bölgesi gibi bölgesel sorumluluklar verilmiş, bazen de birkaç ili içine alan sorumluluk alanları oluşturulmuştur. Bu bölgelerde yukarıda izah edilen üst düzey sorumlular veya koordinatörler olarak niteleyebileceğimiz şahıslar görevlendirilmiştir.³¹⁵

Bölge sorumlularına bağlı olarak il sorumluları oluşturulmuş, bunlar da il içi bölge sorumluları, semt sorumluları, üniversite sorumluları, okul sorumluları cami sorumluları şeklinde düzenlenmiştir. Aynı zamanda bölge sorumlusundan başlayarak her sorumlunun bir de yardımcı sorumlusu vardır. Dolayısıyla sorumlu faaliyet

³¹² Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığınca 2000/143 hazırlık sayılı, 24.05.2000 tarihli Hizbullah İddianamesi, s:51

³¹³ Gilles Kepel, *Cihat*, Doğan Kitap, 2000, s. 220

³¹⁴ ATAY, Mehmet, *Avrasya Dosyası*, İran İslam Devriminde Tarihsel Süreç, ASAM yay., Sonbahar 1999,

yapamaz duruma düştüğünde, yerine yardımcı otomatik almakta ve yeni sorumlu gelene kadar faaliyetlerde bir aksama meydana gelmemektedir.³¹⁶

Ayrıca çevre ilçeler ve köyler de belirli silsilelerle sorumluluk alanlarına bağlanmıştır. Bu örgütlenme şeması siyasi alanı ifade eder.

3.20. Silahlı Kanadı (Askeri Kanat)

Hiyerarşik yapı içinde silahlı eyleme yönelik faaliyetlerle ilgili görevleri üstlenen yapılanmadır. Seçilen şahıslarda örgüte bağlılığının tam olması, sır saklamasını bilmesi, itaat kavramını özümsemesi *-ki bu kavram sorgusuz sualsiz emre itaati gerektirir-*, sportif yapı, az konuşması ve acımasız olması gibi özellikler aranır.³¹⁷

Örgütün süzgecinden geçmemiş hiçbir şahıs direkt olarak bu kanattaki faaliyetlere alınmaz. Birtakım denemelerle şahıslara eylem talimatı verilir ve başarı durumuna göre eylemlere devam ettirilir.³¹⁸

Bu amaçla askeri kanat içerisinde zamanla çeşitli guruplar oluşturulmuştur. Bunlar;

- tehdit gurubu (sözle ikaz)
- bıçak gurubu (eylemle ikaz)
- satır gurubu (eylemle şiddetli ikaz)
- adam kaçırma gurubu
- sorgulama gurubu
- tetik gurubu (cezalandırma)
- istihbarat grubu, gibi guruplarından meydana gelir.

Bu guruplar içinde en önemli eylemleri yapan sorgulama ve teknik grubudur.

³¹⁵AZCAN, Gökhan; *Geçmişten Günümüze Terör, Erzincan*; Yayımlanmamış Kaymakamlık Tezi, 1996,

³¹⁶BALTA,Paul, *Dünyada İslam*, Milliyet Yayınları, 1994, s. 72-73

³¹⁷Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı

³¹⁸FARAÇ, M., *a.g.e.*, s: 102

Diyarbakır'da düzenlenen Hizbullah zirvesinde hazırlanan raporda, 4 bini silahlı militan ve tetikçi olmak üzere yaklaşık 20 bin Hizbullahçının ülke geneline yayıldığına dikkat çekiliyordu. Altı bin kişi de örgüte üye olmak için özgeçmişini göndermiş, ayrıca referans da vermişti. İki bin kişi ise örgüt için ölüme hazır olduklarını ve intihar saldırılarında görev alabileceklerini belirtmişlerdi.³¹⁹

3.21. Eylem Türleri

3.21.1. Tehdit

Örgütü eleştiren, örgüt çıkarları aleyhine faaliyette bulunan şahıslara yönelik tehdit ve sözle ikaz içeren mesajlardır. Daha önceden belirlenmiş, kalıp cümlelerle şahıslar tehdit edilir. Şahıslara hareketlerinde hatalı davrandıkları, kendilerine çeki düzen vermeleri gerektiği, örgütün talimatlarına aykırı hareket ettikleri takdirde kendileri için belirlenen cezanın uygulanacağı söylenir.³²⁰

1992 yılından itibaren başta PKK yandaşları ve çevresinde sevilen bağımsız Kürt şahsiyetler olmak üzere birçok insan tehdit edilmiştir.³²¹ Bu tehditler bazen telefonla yapılabildiği gibi bazen de meydanlarda, cami çıkışlarında, Pazar ve çarşılarında yazılı bildiri dağıtılarak yapılmakta idi. Bunun amacı ise halkın genelinde bir korku ve çekinme hissi yaratmaktır.

3.21.2. Darp

Genelde okullarda okuyan Hizbullahçı gençlerin, PKK elemanı veya sempatizanı olduğundan şüphelenilenlerin sindirilmesi amacıyla darp yani şahsı dövme işlemi uygulanırdı. Ayrıca ufak olarak nitelendirilen suçları işleyen şahıslara yönelik gerçekleştirilen eylemlerdir. Cezalandırılacak olan kişi hatasının derecesine göre şiddete maruz bırakılır. İkaz ve bir mesaj verme amacını taşır. Genellikle askeri kanatta görevlendirilecek şahıslar bu tür eylemlerde eğitilirler.³²²

³¹⁹ Muzaffer İlhan Erdost, *laiklik, dinin siyasallaşması ve şiddet*, Cumhuriyet Gazetesi, 11 Şubat 2000

³²⁰ FARAÇ, M., *Hizbullah'ın Kanlı Yolculuğu*, Güniz Yayıncılık, İstanbul, 2002, s:23-25

³²¹ Faik Bulut, Mehmet Faraç, *a.g.e.*, s: 170

³²² Faik Bulut, Mehmet Faraç, *a.g.e.*, s: 169

3.21.3. Yaralama

Örgüt tarafından kullanılan en yaygın metotlardan biridir. Genelde satır kullanan gruplar tarafından gerçekleştirilir. Bu tür eylemlerde satırdan başka kılıç, pala ve döner bıçakları da zaman zaman da olsa kullanılmıştır. Ancak en yaygın olarak kullanılanı kasap satırıdır. Şahsın işlediği varsayılan suçun niteliğine göre uygulanır. Eylemle ikaz ve eylemle şiddetli ikaz amacını taşır. Öldürme amacı yoktur. Cezalandırılacak şahsın eylemi fark ederek kaçması halinde bile eylem örgüt tarafından başarılı olarak değerlendirilebilir. Çünkü bu olayla örgütün kararlılığı ve ciddiyeti karşı tarafa anlatılmış olur.³²³

3.21.4. Kundaklama

Hizbullah kısa bir süre için PKK mensubu veya sempatizanlarına veya bilinen ifadeyle belirtilirse düşman, hasım, kafir kategorisine girenlerin ev veya iş yerlerine karşı kundaklama türünden eylemlere başvurdu. Batman ve Silvan bu eylemlerin en yaygın olarak kullanıldığı yerler oldu. 1995 yılından sonra kundaklama olaylarının daha çok Gaziantep ve Mersin gibi illere kaydırıldığı, OHAL bölgesinde ise arasıra bu tür eylemlere başvurulduğu dikkat çekiyordu.³²⁴

Örgüt tespit ettiği hedefin işyeri veya ev olması durumunda maddi hasar verici eylem olarak ya da ikaz amacıyla Molotof kokteyl atma veya benzin gibi yakıcı ve yanıcı sıvılarla kundaklama türü eylemlere yer vermektedir. Zekât³²⁵ vermeyen, o bölgede faaliyet göstermesi istenmeyen, fuhuş yapıldığına inanılan yerler ve ya o bölgeden taşınması istenen vatandaşlara yönelik gerçekleştirilen eylemlerdir. Bazen de sigorta şirketlerinden gelir elde etmek için kendi iş yerlerini kundaklayarak gelir elde etmektedirler.

Kendini İslam dininin bir savaşçısı, bu dini dünya üzerinde yeniden hâkim kılmak için görevli bilen bir İslam mücahidinin! Kendine para temin etmek için ne yollara başvurduğu konunun gerçek yüzünü aslında göstermektedir. Ayrıca örgütün

³²³Faik Bulut, Mehmet Faraç, *a.g.e.*, s:168

³²⁴Faik Bulut, Mehmet Faraç, *a.g.e.*, s: 168

³²⁵Aslında örgüt için istenen para (haraç) olup tepki çekmemek için bu isim altında toplanmaktadır.

alt kademedeki elemanlarından ve sempatizanlarından zekât adı altında bazen gönüllülük esasına dayanarak bazen de zorla hatta şiddet kullanarak toplanan paraların örgütün üst düzey elemanlarınca nasıl tüketildiği, nasıl harcandığı da örgüt hakkında bize gerçekleri göstermektedir. İstanbul İli Beykoz İlçesinde üç katlı bir villada Polisin düzenlediği operasyonda ölü olarak ele geçen örgüt liderinin yanında çuvalların içinde milyonlarca doların bulunduğu, hatta bu paraların çoğunun polisin eline geçmeden önce imha edildiği bilinmektedir.

3.21.5. Zincir ve Kezzap Kullanma

Zincirle okullarda, sokaklarda adam dövüp korkutma veya iş yerlerini tahrip etme yöntemi başta Batman olmak üzere Diyarbakır ve civarı illerde yaygındı. Sonradan azalma sürecine girildi. Kezzap atma yöntemi daha çok “İslami kurallara aykırı giyinen” kadınlara karşı uygulandı.³²⁶ İslami esaslar dışında giyinen kadınlar şeytanın elçisi hatta şeytan ta kendisi olarak yorumlandı. Çevresine her hali ve durumu ile zarar verdiği düşünülen bu insanlara karşı bir yaptırım olarak uygulandı. Bazı kadınların saçlarına, kafalarına ve yüzlerine de atılan kezzap hem uygulamaya maruz kalana hem de çevresine korku vermek amacıyla yapılmaktaydı.³²⁷

3.21.6.Öldürme

3.21.6.1 Ateşsiz Silahlarla Öldürme

Bu tür eylemler, eylemin veya şahsın özelliği dikkate alınarak farklı yöntemlerle gerçekleştirilmektedir. Bazı dönemlerde bıçak çokça kullanılmıştır. Tabanca kullanacak şahısların hazır olmamaları, eylemin önem sıralamasın az olması, hedef şahsın silahsız olması veya eylem alanının silah kullanmaya elverişli olmaması gibi sebeplerden dolayı bu tür eylemler kullanılmıştır. Ayrıca delil niteliği taşıdığından silah balistiği nedeniyle de çoğu eylemlerde *bıçak* kullanılmıştır. Kişisel hedeflere yönelik olarak uygulanır. Kesin öldürmeye yöneliktir. Saldırı amacına yönelik kullanılan *satırlar* ise daha çok yaralamaya, yaralayarak mesaj vermeye ve hedefin gözünü korkutmaya yöneliktir.³²⁸

³²⁶Faik Bulut, Mehmet Faraç, *a.g.e.*, s: 169

³²⁷ÇAY, A.Haluk; *Her Yönüyle Kürt Dosyası*, Turan Kültür Vakfı Yayınları, Ankara, 1996, s: 187

Boğarak ya da *asarak* öldürme eylemlerini de bu bölümde değerlendirmek mümkündür. Genellikle sorgulanan şahısların öldürülmesi bu yolla yapılır. Sorgu sonunda şahsın ölümüne karar verilmiş olması durumunda meskûn mahallerdeki sığınaklarda ya da örgüt evlerinde bu yöntem sessiz olması nedeniyle tercih edilir. Öldürme bile zaten insanlık dışı bir uygulama olmakla birlikte, kaçırılan insanlara günlerce bazen aylarca işkence edildikten sonra öldürülmeleri bile vahşi bir yolla yapılmaktadır. *Domuz bağı* denen elleri ve ayakları boyun arkasından bağlanarak gerçekleştirilen bu öldürme şekli şahsın bir müddet sonra kendini kontrol edemeyerek kendi kendini öldürmesi şeklindedir. Bu tür bir öldürme şeklinin sadece sessiz olduğu için tercih edilmediği açıktır. Bu tür öldürme şekli hedeflere ve örgüt karşıtlarına tarifi imkânsız bir korku vermektedir. *Hedef* bazen örgütün düşmanı olabildiği gibi bazen de örgüt elemanlarından örgüte itaatsizlikle ve ajanlıkla suçlananlar da olabilmektedir.³²⁹

Serdar Canipek, *Sabah*'ta yayınlanan haber-yazısında, "Vahşet Yöntemleri"ni şöyle açıklıyordu: Takarov ve makarov marka silahlar örgütün üst düzey 8 yöneticisinin yakalanmasına yol açınca, balistik inceleme sıkıntısı bulunmayan "satır" kullanılmaya başlanmıştı. Henüz 13-14 yaşlarında Kuran Kurslarına alınarak eğitime başlanan ve iki yıl içinde sokağa salınan çocuklar, enselerinden ceketlerinin içine soktukları satırları, uyarılacak kişiye "ters" indirip yaralıyor, öldürülecek kişiyi ise enseden biçerek infaz ediyordu. Kaçırılan kadınların göğüsleri ve cinsel organları satırla parçalanıyordu. Batman'da ramazan ayında sigara içtiği için Ali Yıldız'ın sağ eli satırla kesilmişti. Üsküdar ve Ankara'da yeraltı mezarlıklarından çıkarılan cesetler de satırla parçalanmıştı. (*Sabah*, 22 Ocak 2000). "Vahşet Yöntemleri" arasında "kafatasına çivi çakma", "tırnak sökme", "tırnakların altına iğne batırma", "elektro-şok aletiyle (difibilatör) işkence" de vardı.³³⁰

3.21.6.2. Ateşli Silahla Öldürme

Hakkında örgüt tarafından kesin ölüm fetvası verilen ve ateşli silahla öldürülmesi kararı alınan kişilere yönelik uygulanan bir yöntemdir. Bu tür eyleme

³²⁸ Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığınca 2000/143 hazırlık sayılı, 24.05.2000 tarihli Hizbullah İddianamesi, s:56

³²⁹ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı, sayfa 52.

³³⁰ ERDOST, Muzaffer İlhan, *laiklik, dinin siyasallaşması ve şiddet*, İnsan Hakları Derneği yay., Ankara, 2005

başvurulmasında hedef şahsın özelliği de dikkate alınır. Üzerinde silah bulunduran birkaç kişiyle birlikte gezen veya koruması olanların öldürülmesinde bu yol tercih edilir. Askeri alanda tecrübeli militanlara bu sorumluluk verilir. Bu bir infazdır ve hedefin kesinlikle ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bu tür eylemlere yönelik *tetik* adı verilen bir grup kullanılmaktadır. Tetik grubu; örgütün en kalifiye elemanları arasından süreç içerisindeki hal ve hareketleri takip edilerek az konuşan, sır saklayan, sportif yapılı ve örgüte bağlılığından emin olunan ve daha önceki eylemlerde test edilmiş kişilerden oluşturulur. Bu kişilere hem silahla atış eğitimi hem de teknik dersler verilir. Bir tetik grubunda gözcü, koruma ve tetikçi olmak üzere en az üç kişi bulunur. Ekip normalde silah taşımaz. Eylemden çok az zaman önce sorumlu bir şahıs ekip sorumlusu ile irtibata geçerek kullanılacak silahları teslim eder.³³¹ Ekip sorumlusu da ekipteki diğer şahıslara silahları ulaştırır. Eylem anında tüm grup mutlaka silahlıdır. Bu tür eylemleri tümü çok yakın mesafeden Takarov ve Makarov tipi tabancalarla gerçekleştirilir.³³²

Genelde bir başka eylemde kullanılmamış bir silah kurye aracılığı ile askeri kanat eylem birimine ulaştırılır. İl sorumlusu ya da tim komutanı silahı teslim alır. Basit yapılı, küçük ve etkin olan silah genellikle dikkat çekmemesi için bir başka kurye aracılığı ile cami ve mescit avlularında tetikçiye teslim edilir. Silahla birlikte hedefe ait tüm bilgiler de verilir. Hedefin eşkâli, adı, soyadı, iş ve ev adresleri, gelip gittiği yerler, ilişkide olduğu insanlar, devamlı kullandığı güzergâhlar ve saatleri, ...vb. eylem öncesi farklı bir yerde kalan terörist eylem sonrasında genelde önceden örgüt tarafından belirlenmiş bir aile evinde kalıyor. Ancak ne burada kalan terörist kaldığı evdeki insanları tanıyor, ne de evdekiler evlerinde kalan teröristi tanıyorlar. Ev sahibi kimin, ne için, ne kadar süre ile evinde kaldığını bilmiyor. Terörist evin tecrit edilmiş bir bölümünde, ev halkının kendisini, kendisinin de ev halkını göremeyeceği bir yerde kalır. Yemek ev sahibi tarafından belli bir yere bırakılır, terörist de yemeğini kimseye görünmeden alır. Tuvalet,..vb ihtiyaçlar için bile kesinlikle saklanan yerden çıkılmaz. Hatta evde birinin yaşadığı evin erkeği dışında hiçbir üyesi tarafından bilinmez. Gizlilik son derece önemlidir. Genelde kalınan yerler sorgu için kullanılan veya aynı özelliklere sahip sığınaklardır. Eylem sonrası terörist belli bir süre burada kalır. Bu süre eylemin türüne göre 6 ay olabileceği gibi,

³³¹ KURUBAŞ, Erol; *Türkiye'deki Kürt Sorununun Uluslararası Boyutu*, A.Ü. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2000, S:59

birkaç yıl da olabilir. Bu süre askeri kanat sorumlusu tarafından belirlenir. Terörist bazen birkaç ev değiştirebilir. Ev sahibi çevreden dikkat çekmemeye azami önem gösterir.³³³

Silahlı saldırı genelde çok yakın mesafeden hedefin baş veya ense bölgesine yönelik tek kurşunla yapılır. Eylem gerçekleşikten sonra olay yeri hızla terk edilir. Timdeki yakın koruma veya gözcü dikkatleri Dağıtmak ve hedef şaşırtmak için eylemden sonra rastgele sağa sola veya havaya ateş eder. Silah eylemden sonra kriminal incelemeye imkân tanınmaması için iğne ucu, namlu, kovan çıkış deliği gibi mermiye ve kovana kendine has iz bırakan parçaları sert zımpara ile zımparalanarak deforme edilir.³³⁴

Yapılan istihbarat çalışmaları ile birlikte hedef şahsın günlük rutin hareketleri takip edilerek eylem için en uygun yer ve zaman belirlenir. Tetikçi şahıs veya şahıslar hedefe yaklaşır, koruma belirli bir yerden onları takip eder ve eylemi gerçekleştirme güvenliklerini sağlar, gözcü ise olayların seyrini takip eder. Tetikçi hedef şahsa ateş eder, eylem sadece hedef şahsa yöneliktir. Koruma hedef şahsın karşılık vermesi, tetikçinin eylemi gerçekleştirememesi, diğer şahısların eyleme engel olmaya çalışması veya yakalanma gibi bir durumun baş göstermesi halinde devreye girer. Kimin öldüreceği ve öldürüleceği önceden bellidir, eğer mümkün ise engel olmaya çalışanların sadece bu hareketleri havaya veya ayaklarına ateş edilerek engellenmeye çalışılır. Çok zorda kalınması durumunda bu engelin de öldürülmesine yönelik ateş edilebilir. Gözcü hedef şahsı gösteren ve olayların seyrini belirli bir mesafeden takip eden bir şahıstır.³³⁵

Çoğunlukla *ekip sorumlusu* şahıs *gözcü* durumundadır. Diğer şahıslara yönelik gerçekleştirebilecek herhangi bir saldırı durumunda devreye girebilir. Herhangi bir olumsuzluk halinde en kısa zamanda kendilerinden sorumlu şahsa durumu bildirerek, ilişkilerin yer değiştirmelerinin sağlanmasından sorumludur. Başarı ile gerçekleştirilen eylem sonrasında eyleme bizzat katılan şahıslar en kısa süre

³³² Faik BULUT, Mehmet FARAC, *a.g.e.*, s: 114,115

³³³ BİLİR, Ünal, *Aynı Kimliğin Farklı Misyonları: Türk İslam Sentezi ve Türkiye Müslümanlığı*, Toplum ve Bilim, Yaz 2003, İstanbul

³³⁴ LESSER, Ian O; Graham E. FULLER; *Balkanlardan Batı Çin'e Türkiye'nin Yeni Jeopolitik Konumu*, Çev. Meral Gönenç, İstanbul; Alfa Yayınları, 2000, s:78

³³⁵ ÇİÇEK, Hikmet; *Hangi Hizbullah*, İstanbul: Kaynak Yayınları, 2000, s:77

içerisinde olay yerini terk ederler. Bir sokak içerisinde gerçekleştirilmiş bir eylem söz konusu ise iki üç sokak kaçarak uzaklaşır ve daha sonra normal hareketlerle fakat herhangi bir takip olup olmadığını da anlamak açısından atılan çeşitli testlerle önceden kararlaştırılan buluşma yerine gidilir. Sorumlu şahıs da buraya gelerek “*gazanız mübarek olsun*” diyerek kullanılan silahları alır ve o da bir üst sorumlu şahsa aktarır. Eyleme katılanların dahi sonraki zamanlarda eylemle ilgili kendi aralarında veya başka ortamlarda konuşmaları kesinlikle yasaktır. Eyleme katılan her şahıs hazırladığı raporu bir üst sorumlusuna aktarır.³³⁶

Akdeniz askeri kanat sorumlusu Mehmet Emin Ekici, Rus yapımı takarov ya da makarov tabancalarla Batman ve Diyarbakır'da çok sayıda cinayet işlediklerini, daha önceden hedef olarak belirlenen kurbanı arkadan yaklaşıp ensesine bir el kurşun sıktıklarını söylüyordu. Takarovla tek kurşun imzalarıydı. Tetiği çekmeden önce "Allahuekber" diye bağırlıyor, bunun dışında cinayeti üstlenecek bir bildiri ya da imza bırakmıyorlardı.³³⁷

Hizbullah'ın Üsküdar'daki evinde bulunan 10 ceset işkence yöntemleri ve öldürme biçimlerini açıklayacak özellikteydi:

"Kurbanlardan birine önce işkence edildi. Daha sonra kafasına beton çivisi çakıldı. Bazı kurbanların el ve ayakları kesildi. Bazılarının ise el ve ayakları feci şekilde kırıldı. Bazıları boyunları, elleri ve ayakları bağlanıp çuvala konuldu ve diri diri gömüldü. Bazıları boynuna geçirilen iple boğuldu. Bu kurbanlar daha sonra şu işlemlerden geçti: İp aşağı çekilip başı bacaklarının arasına sıkıştırıldı, elleri ve ayakları bağlandı. Dizler kırılıp yukarı itildi, bu şekilde üçe katlanan vücut top haline getirildi, bir çukura atıldı, üstü betonla kaplandı.³³⁸

Hizbullah terör örgütünün sorgucusu Mehmet Arıca, iki kişinin işkence sırasında öldüğünü itiraf ederek "*üzerlerine yanan naylon damlatıyorduk*" diyordu. (Sabah, 23 Ocak 2000)

Konya'nın Ereğli ilçesinde bir çöplükte, başlarına arkadan silahla ateş edilerek öldürülmüş 2'si kadın 3 kişinin cesedi bulundu. Ereğli Belediyesi görevlileri

³³⁶Faik Bulut, Mehmet Faraç, *a.g.e.*, s: 161-164

³³⁷Hürriyet Haber Ajansı, *Takarov Tek İmzamızdı*, 24 Şubat 2000 tarihli Hürriyet Gazetesi

³³⁸Sabah Haber Ajansı, *Domuz Bağı Vahşeti*, 20 Ocak 2000 tarihli Sabah Gazetesi

çöp depolama alanına giderken, ilçeye bağlı Sazgeçit beldesi yakınlarındaki çöplükte 3 cesetle karşılaştı. Olay yerine çağrılan jandarma ekipleri, cesetlerin bulunduğu alanı şeritle çevirerek inceleme yaptı. Kadın cesetlerinin, fuhuş yaptığı öne sürülen Pınar Ö. ve Hatice Ç.'ye ait olduğu öğrenildi.³³⁹

Hizbullah'ın öldürdüğü kişilerin sayısını, bugün için saptamak olanaklı değildi. *Özgür Gelecek*, Hizbullah'ın resmi rakamlara göre 200'ün üstünde kaçırma ve 2500'ün üzerinde öldürme olayını gerçekleştirdiğini yazıyor, yerel ve PKK orijinli kaynaklara göre ise, bu sayının 5.000 civarında olduğunu ileri sürüldüğünü ekliyordu. (*Özgür Gelecek*, 4–17 Şubat 2000.) Refahiyol döneminde Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanvekili olan Bülent Orakoğlu da, bir televizyon görüşmesinde, Hizbullah'ın 1.500 insanı faili meçhul cinayetlerde öldürdüğünü, bu sayının 2.000 de olabileceğini söylüyor. *Radikal* muhabiri Neşe Düzel'in sorularını yanıtlarken de, "Rakamın büyük olduğunu biliyordum, ama bu kadar büyük olduğunu bilmiyordum. Bu sayı artabilir." diyordu.³⁴⁰

Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) tarafından yayınlanan *Türkiye İnsan Hakları Raporları*'nda, kişi adı, olay yeri, olay tarihi ve merkezi tek tek verilerek şöyle deniyordu: Faili meçhul cinayetlerin büyük bölümü Olağanüstü Hal Bölgesinde (OHAL) meydana geldi ve en fazla da Diyarbakır, Batman, Silvan ve Kızıltepe'de yaşandı. 1989-1991 yılları arasında 42 kişi, 1992'de 362, 1993'te 467, 1994'te 423, 1995'te 166 ve 1996'da 113 kişi öldürülmüştü. "Bu bilgilerin temel kaynağını gazete haberleri oluşturuyordu. 1992 yılı raporunda, "Hizbullah yanlılarının gerçekleştirdiği eylemler" ile "Hizbullah yanlılarına yönelik saldırılar"ın dökümleri ayrı ayrı verilmişti. Kişi adı, olay yeri, olay tarihi ve mesleklerinin belirtildiği bu döküme göre, 1992'de, Hizbullah yanlıları 267 faili meçhul cinayet gerçekleştirmiş, Hizbullah yanlısı 93 kişi faili meçhul cinayet sonucu öldürülmüştü.³⁴¹

Dönemin fotoğrafsal bir tablosunu *Türkiye İnsan Hakları Raporu 1992*'den çizmekte de yarar var:³⁴² Hizbullah yanlılarının 267 kişiyi öldürdüğü, ve Hizbullah

³³⁹ Ayşegül DOĞAN ve Suphi KAYA, *Hizbullah*, 08.03.2006 tarihli Zaman Gazetesi

³⁴⁰ Naci SAPAN ve ŞEHMUS Çakan, *Hizbullah*, 31 Ocak 2000 tarihli Radikal Gazetesi

³⁴¹ Türkiye İnsan Hakları Vakfı, *1991 Türkiye İnsan Hakları Raporu*, Ankara 1993, s. 21

³⁴² PALMER, Bruce; *Codification of Terrorism as An International Crime*, ed; M.Charif Bassiouni, International Terrorism and Political Crimes, 2001, s: 215

yanlısı 93 kişinin öldürüldüğü 1992 yılında; (1) gözaltında ve cezaevlerinde şüpheli ölümler 17 kişi; (2) ortadan kaybolanlar 8 kişi, (3) ev baskınlarında öldürülenler 63 kişi (4) gösterilere ya da topluluklara ateş açılması sonucu ve Nevruz olayları sırasında 188 kişi, (5) "dur" ihtarına uymama ve benzer gerekçelerle 103 kişi, (6) faili meçhul cinayetler 360 kişi, (7) mayın ya da sahipsiz bombaların patlaması sonucu 38 kişi, (8) yasadışı örgüt ya da grupların güvenlik görevlilerine vb. düzenledikleri suikast ve saldırılarla ölenler 285 kişi olmak üzere, toplam 992 kişi öldürülmüştü.³⁴³

Serdar Canipek'e göre, Hizbullah, Güneydoğu'da 1991–1995 yılları arasında 3.500 faili meçhul cinayete "imza atmıştı". (*Sabah*, 22 Ocak 2000.) Ersin Kalkan da daha önce, 2 Kasım 1997'de, *Gazete Pazar*'da yayınlanan "Hizbullah Bir Varmış Bir Yokmuş" yazısında verdiği bilgilere göre, Hizbullah'ın yoğun olarak faaliyet gösterdiği 1991–1995 döneminde, yüzlerce kişi kaybolmuş-kaçırılmıştı ve 3.500'e yakın faili meçhul cinayet işlenmişti.³⁴⁴

3.21.7. Adam Kaçırma ve Sorgulama

Örgüt tarafından sorgulanmak üzere kaçırılan bütün şahıslar örgütün herhangi bir sebeple kendisinden şüphelendiği veya elinde örgüte istihbari açıdan yarayacak bilgi bulunduran şahıslar ile İzzet YILDIRIM' da olduğu gibi belirli bir amaca bağlı olarak kaçırılan şahıslardır. Bu tür kaçırılmalarda hem örgüt mensuplarına hem de örgüt dışındaki şahıslara yönelik olmaktadır. Örgüt içindikilerin sorgulanma sebebi genelde "muhabir olduğundan şüphelenme" dir. Örgüt dışındakiler de aleyhte çalıştıkları, örgüt emirlerine uymadıkları, örgüt aleyhine çalıştıkları için sorgulanmışlardır. Fakat örgüt maddi kaynak sıkıntısı çektiği dönemlerde de sadece fidye istemek amacı ile de adam kaçırmıştır.³⁴⁵

Sorgulanacak kişilerin tamamı en yakın arkadaşlarının araya girmesi ile "düğün, cenaze veya sohbet ortamına katılma" gibi bahanelerle bir yere davet edilmişler ve önceden buralarda bekletilen kişiler tarafından etkisiz hale getirilmişlerdir. Kısa süreli sorgular için şehir merkezlerindeki evler kullanılmakta,

³⁴³ Türkiye İnsan Hakları Vakfı, *1992 Türkiye İnsan Hakları Raporu*, Ankara 1993, s. 16

³⁴⁴ Muzaffer İlhan Erdost, *laiklik, dinin siyasallaşması ve şiddet*, İnsan Hakları Derneği Yay., Ankara, 2005

³⁴⁵ Faik BULUT, Mehmet FARAÇ, *a.g.e.*, s:171

uzun süreli sorguları yapılacak şahıslar içinse kırsal alanda bulunan köy ve mezra tipi yerlere götürülmektedirler.³⁴⁶

Kaçırılan şahıslar özel olarak inşa edilmiş sığınaklarda tutulurlar. Fakat örgüt içerisinde bazı şeyler kesin kural niteliğinde değildir. İstanbul, Ankara, Konya gibi büyük şehir merkezlerinde önceden bu işe uygun kiraladıkları veya satın aldıkları evlerde çok sayıda sorgulama yapıldığı ve boğularak öldürülen bu insanların evlerin banyolarına, bahçelerine, kömürlüklerine veya bodrum katlarına gömülerek saklandığı tespit edilmiştir.

Bu şahıslar ev taşıyıyor bahanesi ile buzdolabı, çamaşır makinesi, televizyon kutuları gibi eşyaların içine bağlanarak saklanmakta ve taşınmaktadır. Bu şekilde Adana ilinden Ankara iline getirilen iki şahıs havasızlıktan yolda ölmüşlerdir.³⁴⁷

Sorgulanacak şahsın özelliğine göre soru metinleri önceden hazırlanır. Bütün cevaplar hem el yazması ile alınır, hem de küçük teyp kasetlerine ve videokasetlerine kayıt edilir. Sorgu esnasında insan aklının alamayacağı derecede şiddetin uygulandığı hatta sorgulama esnasında yapılan işkenceye dayanamadan ölen şahısların olduğu bilinmektedir. Bazı şahısların ise bu işkencelere dayanamadan yapmadıkları şeyleri yapmış gibi anlatarak kendilerini suçladıkları görülmüştür.

Sorgulama sonucu merkez birimlere aktarılır ve buradan gelen talimata göre şahıs kimseye bir şey söylememesi konusunda uyarılarak salıverilir veya infaz edilir. Bu tür sorgu yerlerindeki infazlar genellikle boğma şeklindedir. Ancak bazı durumlarda da şahıs salıverilmiş, daha sonra da silahla vurulmak sureti ile infaz edilmiştir.³⁴⁸

Bu tür eylemlerde örgüt mensuplarının kendilerine polis süsü verdikleri bilinmektedir. Son dönemde yapılan operasyonlarda, örgüt tarafından sorgulandıktan sonra öldürülüp defnedilen 67 kişinin cesedine ulaşılmıştır. Hizbullah, öldürmeye karar verdiği kurbanları ya satırla boğazlarını keserek, ya da boğarak

³⁴⁶ ÖZÖREN, Süleyman; “*Turkish Hizballah: A Case Study of Radical Terrorism*”, The Journal of Turkish Weekly, 13 Dec. 2004

³⁴⁷ Sabah Haber Ajansı, *Domuz Bağı Vahşeti*, 23 Ocak 2000 tarihli Sabah Gazetesi

³⁴⁸ Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığınca 2000/143 hazırlık sayılı, 24.05.2000 tarihli Hizbullah İddianamesi, s:28

katlediyordu. Yeraltı mezarlıklarında *domuzbağıyla* boğulan işadamlarının cesetleri de bunun göstergesiydi. İstanbul'daki kurbanlarını iple bağlayan Hizbullah, Ankara'dakileri zincirle bağlamış, asma kilitlerle sabitlemişti.³⁴⁹

Bu işkence ve öldürme yöntemlerinin en korku verenin dehlizlerde ölüme terk edilmektir. Kurbanlar, bu dehlizlerde bileklerinden zincirleniyor. Biraz ekmek ve suyla beslenerek günbegün ölüme yaklaşmaları seyrediliyordu. Bu dehlizlerde, açlıktan, soğuktan, vücutlarını kemiren fareler yüzünden ölen Hizbullah kurbanlarının acısı aylarca sürüyordu.³⁵⁰

Domuz bağının çizimsel resmi ile "çırılçıplak soyduktan sonra "domuz bağı" ile öldürülen ve bir yeraltı mezarından çıkarılan bir işadamına ait cesedin fotoğrafı, 20 Ocak 2000 günlü *Sabah*'ın birinci sayfasında yayınlandı. Gene *Sabah*'ta 23 Ocak 2000 tarihinde yayınlanan bir başka habere göre, Hizbullah'ın rehinelere kullandığı domuz bağı yöntemini İran'daki kamplardan öğrendikleri yazılıyordu. Bu yöntemi tarihte uygulayan tek ırk İranlılardı (Persler). İlk önce kurbanının boynuna ip bağlanıyor, ardından ipin ucu bedeninin ön kısmından sarkıtılıp bacaklarının arasından geçiriliyor, ip çekilince bu insanın başı, bacaklarının arasına sıkıştırılmış oluyor. İp daha sonra arka tarafa alınan ellere bağlanıyor. Eller bağlanınca sıra ayaklara geliyor. Oldukça uzun tutulan bu iple ayaklar da bağlanıyor. Ardından dizler kırılıp yukarı doğru itiliyor. İp, bu şekilde üçe katlanan vücudun çevresinde doluyor. Beden top gibi bir hale getiriliyor. Kurbanın kasları yavaş yavaş gevşedikçe ipler sıkıştırılıyor ve yavaş yavaş ölüm daha çok acı veriyor.³⁵¹

Hizbullah'ın sorgucularından "Sami" kod adlı tıp fakültesi öğrencisi Mehmet Arıca, Diyarbakır TEM şubesinde, "sorgu ve infaz birimiyle" ilgili şunları anlatıyordu: "Örgüt elemanları tarafından yakalanarak Çınar ilçesi Pembeören köyüne götürülen iki şahsı ben sorguladım. Sorguda daha önceden hazırlanan sorular soruluyor, cevaplar alınıyordu. ... Daha sonra bu şahıslar infaz birimindekilere teslim ediliyordu. Bunların akıbetlerini bilmiyorum. Aziz Başak, Musa ve Nurettin Güneş adlı örgüt mensuplarını yine aynı köyde sorguladık. Akıbetleri konusunda bilgi

³⁴⁹ Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığınca 2000/143 hazırlık sayılı, 24.05.2000 tarihli Hizbullah İddianamesi, s:28

³⁵⁰ Sabah Haber Ajansı, *Domuz Bağı Vahşeti*, 22 Ocak 2000 tarihli Sabah Gazetesi

sahibi değilim. Şaban Komaş adlı bir örgüt elemanını tanıyorum. Örgüt onu bir eve götürdü. Bu şahıs kaçırıldığını daha sonra anladı. Kaçmaya çalışırken ipe boğularak öldürüldü.³⁵²

İstanbul'da inşaatlarda çalışan Kemal Bahtiyar, gittiği Yolçatı (Silvan) köyünde Hizbullahçılar tarafından kaçırılışını Diyarbakır DGM Başsavcılığına verdiği ifadeyle şöyle anlatacaktır: "Hayvan almak için köye girer girmez, daha ne olduğunu anlamadan üstüme atlayıp beni dövmeğe başladılar. Gözlerim kapatıldı. Yeraltına her tarafı toprak olan bir sığınağa indirildim. 30 kadar insan vardı bu sığınakta. Hepimiz zincire vurulmuştuk. Altı aydan beri bu sığınakta zincire vurulmuş olarak bekleyen insanlarla konuştum. Tuvalet ihtiyacımızı da zincire vurduğumuz yerlerde karşılıyorduk. Her taraf pislik içindeydi. Fareler, nemli elbiselerimizle bedenimizin çeşitli yerlerini kemiriyorlardı. Üç ay boyunca, günde bir kez verilen yarım somun ekmekle yaşayabiliyorduk. Sorgular ahiret sorusu gibiydi. Sorduklarını bir türlü anlayamıyordum. Eziyet ve işkenceye dayanamayıp ölenleri, olduğu yerde öylece bırakıyorlardı. Sonunda jandarma gelip bizi kurtardı." (Cumhuriyet, 21 Ocak 2000.)

Sorgular ise teyp ve videokasetine tek tek kaydediliyor. Videokaset lidere ulaştırılıyor. Lider "Katli vacip fetvası" verirse infaz yapılıyor. Lider "bırakın" derse, gözleri bağlı olarak sığınağa getirilen kişi, yine gözleri bağlı olarak bir başka yere bırakılıyor.³⁵³

Hizbullah örgütü son yıllarda özellikle kopma ve sızmaları önlemek için kendi mensuplarını sorgulayıp, infaz etmeye başlamıştır. Hizbullah; *dört kişiyi birlikte tutmanın en iyi yolu beşinciye öldürmekle olur* düşüncesindedir ve bunu acımasızca uygulamıştır. Bazı sorgulamalar yıllarca sürdürülmektedir. Örneğin; 1996 yılında sorgulanmak üzere örgüt tarafından kaçırılan eski bir Hizbullah mensubu olan Haydar KAYA, hapsedildiği Çınar İlçesi, Karabudak Köyü, Pembeviran Mezrasındaki sığınakta 2 yıl sorgulanmıştır.³⁵⁴

³⁵¹ Faik BULUT, Mehmet FARAÇ, *a.g.e.*, s:145

³⁵² Faik BULUT, Mehmet FARAÇ, *a.g.e.*, s:142

³⁵³ ERDOST, Muzaffer İlhan, *laiklik, dinin siyasallaşması ve şiddet*, İnsan Hakları Derneği Yay., Ankara, 2005

³⁵⁴ Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığınca 2000/143 hazırlık sayılı, 24.05.2000 tarihli Hizbullah İddianamesi, s:61,62.

3.21.7.1.Faili Meçhul Cinayetler

Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerinde yoğunlukla olmak üzere Türkiye'nin pek çok bölgesinde, özellikle de Ankara ve İstanbul gibi büyük şehirlerde 1980 ile 2000 yılları arasında pek çok faili meçhul siyasi cinayetler işlendi. Bu cinayetler işlendikleri zamanda ve ilerleyen zamanlarda halkın bazı kesimleri tarafından çok büyük tepkiyle karşılandı. Hatta bu cinayetlerin Türkiye'yi bir keşmekeşe götüreceği söylendi, yazıldı yüksek tirajlı gazetelerde yılarca. Peki, tanınmış ve alanlarında söz sahibi olan başarılı bu insanları kim niye öldürmüştü arı ardına. Gazeteci - yazar Çetin Emeç, Atatürkçü Düşünce Derneği Başkanı Muammer Aksoy, ilahiyatçı Bahriye Üçok, araştırmacı gazeteci yazar Uğur Mumcu, sinema eleştirmeni Onat Kutlar, akademisyen ve araştırmacı – yazar Ahmet Taner Kışlalı bu faili meçhul cinayetlerin en etkileyicilerindedir. Dinin adını kötüye çıkarabilecek bir vahşet ise 2 Temmuz 1993 yılında Sivas ilinde meydana geldi. Pir Sultan Abdal'ı anmak üzere Sivas Madımak otelde düzenlenen törene pek çok davetli gibi yazar Aziz Nesin de katılmıştı. Laik, ateist, sosyalist bir yazar olarak tanınan Aziz Nesin Salman Rüştü'nün *şeytan ayetleri* adlı kitabından pasajlar yayınladığı için pek çok insanın tepkisine sebep olmuştu. Ancak şeriatçı, anti laik, radikal bir grup bu tepkilerini aşırı ileriye götürdüler. Bir grup fanatik bu töreni protesto için harekete geçti. Konukların kalmış oldukları oteli ateşe verdiler. Aziz Nesin bu olaydan kurtulmayı başardı ama aralarında ilim adamların da bulunduğu 36 kişi bu otelde can verdi. Suçlular yakalanarak uzun süren bir yargılama aşamasından sonra ömür boyu hapis cezası ile cezalandırıldılar. Türkiye'yi derinden etkileyen bu tür faili meçhul cinayetlerden bazıları Hizbullah itirafçıları tarafından üstlenilmiştir. Özellikle PKK militanlarına veya PKK terör örgütüne yakınlıkları olduğu iddia edilen pek çok kişi Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da faili meçhul bir şekilde Hizbullah militanlarınca kafalarına veya enselerine Takarov marka silahlarla tek el ateş edilerek öldürülmüşlerdir.³⁵⁵

Tipik Hizbullah hedefleri arasında PKK yanlısı siyasi partiler, gazeteciler ve önde gelen Kürtler vardı. 1990'ların ortalarında örgüt faaliyet alanını genişletti; içki satılan dükkânlara ve "İslam'a aykırı" gördükleri yerlere karşı iki aşamalı bombalı

³⁵⁵ MANGO, Adrew, *Türkiye'nin Terörle Savaşı (Turkey and the war on terror)*, Doğan Kitap, İstanbul, 2005, Çev. Orhan Azizoğlu, s:89,90

saldırıları gerçekleştirmeye başladı. İlimli Müslümanlar ile Hizbullah'a mali destek vermeyi reddedenler de hedef alındı. Bu süre zarfında örgüt İstanbul ve Türkiye'nin diğer büyük kentlerine de taşınarak artan gücünü vurguladı. Türk Hizbullah'ı, işkence ve cinayetleri tam da İslam'ın gerektirdiği bir dini bütünlük olarak gördü. Örgüt ayrıca, düşmanları arasında sadece "kâfirlerin" değil, aynı zamanda "yanlış yolda" olduklarına inandıkları diğer Müslüman grupların da bulunduğu yönünde katı bir görüşü benimsedi. Laiklik karşıtı öğretilerine rağmen, Hizbullah hiçbir zaman devlet aygıtına karşı saldırı gerçekleştirmedi ve yetkililerle doğrudan karşı karşıya gelmekten kaçındı.³⁵⁶

Hizbullah 17 Ocak 2000'e kadar, üç üyesi İstanbul'da köşeye sıkıştırılana kadar Türk politikasının ön saflarına çıkmamıştı. Dört saat süren bir polis operasyonunun ardından iki Hizbullah üyesi yakalandı üçüncüsü de öldürüldü. Daha sonra, öldürülen şahsın İlimciler grubunun lideri Hüseyin Velioğlu olduğu açığa çıktı. Yakalananlar ise muhbirlik yaptı. Bu olayı takiben bir yıl boyunca tüm Türkiye'de polis baskınları gerçekleştirildi (İstanbul'dan İran sınırı yakınlarındaki Van'a kadar). Bu baskınlar sırasında Hizbullah'ın düzinelerce kurbanının parçalanmış cesetleri bulundu. Bu kişiler kaçırılmış, işkence görmüş ve canlı canlı gömülmüşlerdi; bu görüntüler örgütün video kayıtlarında mevcuttu. Devlet güvenlik güçleri kasetlere el koydu ve hükümet içerdikleri şiddet görüntüleri nedeniyle kasetlerin halka gösterilmesine karşı çıktı. Baskınlar sırasında 60'dan fazla kurban bulundu ve yüzlerce şüpheli gözaltına alındı. Türkiye ilk defa Cezayir, İsrail ya da Mısır'daki şiddet olaylarına benzer bir militan İslam'la karşılaşmıştı.³⁵⁷

3.22. Eylem Hedefleri

Eylemler, diğer illegal faaliyetlerde olduğu gibi örgütsel hiyerarşi içerisinde emir komuta zinciri kuralınca icra edilmekte ve isimlendirilmektedir.³⁵⁸

Örgütün eylem hedefleri;
—PKK militan ve sempatanları,

³⁵⁶T.C. Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü yay., *Dış Basında Türkiye*, 12.12.2003, Ankara

³⁵⁷T.C. Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü yay., *Dış Basında Türkiye*, 12.12.2003, Ankara

³⁵⁸ Faik BULUT, Mehmet FARAÇ, *a.g.e.*, s: 158

—Bazı yayın organları mensupları (ilk dönemlerde Özgür Gündem ve 2000'e doğru dergisi muhabir ve dağıtıcılarına yönelik gerçekleştirilen eylemler.)

—Bazı parti mensubu ve yöneticileri,

—PKK terör örgütü lehinde propaganda yapan partilerin üye ve yöneticilerine yönelik eylemler.

—Kendilerine tabi olmayan veya çalışmalarını engelleyen cami imamaları,

—Muhafif düşünen ve çalışmalarına engel olan öğretmenler,

—Fuhuş yapılan yerler ile fuhuş yaptığına inandıkları şahıslar,

—Soytarı olarak tabir ettikleri sarhoşlar ve hırsızlar,

—Alkol satılan ve kullanılan yerler,

—Açık giyinen bayanlar,

—Örgüte eleştiri getirenler ve dince kutsal sayılan şeylere hakaret edenler,

—Kendilerini ihbar edenler,

—Ajanlık yaptığına inanılan şahıslar,

—Diğer İslami grupların lider kadroları,

—Zehra Vakfı yöneticilerine yönelik eylemler,

—Muhafif düşüncede olup söz sahibi olan kişiler,

—Gonca KURİŞ'e yönelik eylem.

Bu eylemler çeşitli dönemlerde değişiklik göstermiştir. İlk zamanlarda PKK mensubu şahıslara yönelik eylemler gerçekleştirilirken daha sonra Menzil gurubu ve muhafif diğer şahıslara yönelik eylemler söz konusudur. 1995 yılından itibaren PKK'ya yönelik eylemler bundan sonraki aşamada ajan olarak şüphelenilen şahıslar hedef alınmıştır. Son olarak da bazı vakıf yöneticileri ile cemaat liderlerinin hedef alındıkları bilinmektedir.

Ayrıca Mason kulüp ve locaları ile bu güne kadar eylem yapılmamış diğer parti bina ve yöneticileri ile İstanbul ve diğer büyük şehirlerde fuhuş yapan yabancı uyruklu hayat kadınlarının, döviz bürolarının hedef olarak seçildikleri bilinmektedir.³⁵⁹

³⁵⁹ Faik BULUT, Mehmet FARAC, *a.g.e.*, s: 160-168

Kadir Ercan'ın araştırmasına göre, Hizbullah, düşmanı, iç düşman ve dış düşman olarak iki farklı kategoride niteliyordu. İç düşmanlar, (a) emirlere karşı gelenler, (b) ajan olmakla suçlananlar, (c) örgüte maddi desteği kısınanlar, (d) para vermeyi reddeden Güneydoğulu işadamları, (e) farklı İslami kesimler, (f) rakip cemaatler (Zehra Vakfı). Dış düşmanlar. (a) Atatürkçüler, (b) laik demokratik hukuk devletini savunanlar, (c) Hizbullah'a tehdit oluşturan devlet görevlileri, kamu ve medya çalışanları, yerel yöneticiler, (d) PKK'lılar. Örgüt iç düşmanlarına karşı halka açık infazı değil, ortadan kaybetme yöntemini kullanıyor. İşkenceli sorgulama yapıldıktan sonra kurban boğularak öldürülüyor.³⁶⁰

Dış düşman ise vuruluyor. Takarov tabancayla enseye tek kurşunla infaz, kalabalıkta satır darbeleriyle infaz, bombalı infaz, infaz sırasında "Allahuekber" deniyor. Bunun dışında örgütü imleyen herhangi bir açıklama yapılmıyor.³⁶¹

Diyarbakır DGM'nin hazırladığı iddianamede, militanların kaçırıldıkları kurbanlarını örgüt yöneticilerinin hazırladığı "sorgu broşürü"ne göre sorguladıkları belirtiliyordu. "Sorgulama Yöntemleri" adlı broşürde, sorgulanacak kişinin tanrı tanımaz ise "kafir"; dost görünüp düşman olduğu anlaşılırsa "münafık"; PKK'lı ise "PKK" sorgusuna alınacağı ve bu sorgunun nasıl yapılacağı anlatılıyordu. Broşürde şu satırlara yer verilmişti: "Sorgulama işinin örgütün egemen olduğu kırsal bölgelerde toprak sığınaklarda yapılması şarttır. Yakalanan şahıs bu sığınaklarda önce zincire vurulmalı, hiç dışarıya çıkarılmadan, durumun aciliyetine göre sorgulanmasına başlanmalı. Kafir, münafık ya da PKK'lı olduğuna bakılmaksızın, sorguda her yol caizdir. Sorguda alınan ifade örgütün üst kademelerine bildirilmeli, gelecek emirlere göre sorgulanan kişinin cezası verilmelidir."³⁶²

Yukarıdaki listede de belirtildiği üzere örgütün eylem listesinde hemen hemen her gurup ve türden insanlar ve insan toplulukları bulunmaktadır. Yani örgüt kimi kendine engel görmüşse onu veya onları ortadan kaldırmıştır. Bu bazen PKK terör örgütü olabildiği gibi bazen de bir yazar veya gazeteci olabilmekte, bazen bir öğretmen olabildiği gibi bazen de bir cami imamı olabilmektedir. Karışıklık, kargaşa, düzensizlik, anarşi demek olan terör, Hizbullah terör örgütü örneğinde de görüldüğü gibi bu örgütü yönlendirenlerin keyiflerince alınmış kararların kandırılmış insanlarca

³⁶⁰ ERCAN Kadir, *Hizbullah'ın Terör Bürokrasisi*, Hürriyet, 25 Ocak 2000.

³⁶¹ FARAÇ, M., *Hizbullah'ın Kanlı Yolculuğu*, Güniz Yay., İstanbul, 2002, s: 176

barbarca uygulanmasıdır. Zararı örgütün bulunduğu yerdeki tüm insanlardır. Yasadışı tüm örgütler buldukları ortamlarda sadece ve sadece kaos, kargaşa, kan, ölüm, mutsuzluk ve umutsuzluk meydana getirirler. Zararları tüm insanlara, insanlığadır. Hatta mensubu olduğu örgütün elemanlarıdır.

3.23. Siyasi Kanat

Örgütün eleman temini ve tebliğe yönelik her türlü faaliyetlerin yürütüldüğü yapılanmadır. Aynı zamanda askeri kanat dışındaki örgütlenmeyi ifade eder.³⁶³

Bu kanat faaliyetlerini ise;

—Cami çalışmaları,

—Esnaf çalışmaları,

—Okul çalışmaları, olarak belirlemek mümkündür.

3.23.1. Cami Çalışmaları

Her birey için örgütsel faaliyetlere dâhil olma süreci Hizbullah'ın kendine hedef olarak seçtiği camilere atılan ilk adımla başlar. Camilerin seçilmesinin özel bir önemi vardır. İlk olarak camiler kutsal ibadet mekânlarıdır. Buralara gelen insanlar mütedeyyin dinini kurallarına göre yaşamaya gayret eden insanlardır. Ayrıca bu insanlar dinini öğrenmeye çalışan insanlardır. İşte bu örgüt için önemli bir noktadır. Bu tür saf ve masum insanlara yaklaşarak onlara dini bazı bilgiler aktırır. Bu insanların güvenlerini kazanırlar. Daha sonra muhatabının durumuna göre (eğitim, ekonomik, psikolojik durumlarına göre) kendi sapık görüşlerini aşlamaya başlar. Camiler yasadışı bu örgütün karargâhları konumundadır.³⁶⁴

Cami gurubunda; çocuklar, gençler ve yaşlılardan sorumlu guruplar bulunmaktadır. Yine derslerin içeriğine göre ilgi gurubu, kültür gurubu ve muhasebe gurubu olmak üzere üç gurup oluşturulmuştur. Yine bu yapılanma içinde cami

³⁶² SAPAN, Naci *Hizbullah*, 19 Şubat 2000 tarihli Radikal Gazetesi

³⁶³ ÖZÖREN, Süleyman; “*Turkish Hizbullah: A Case Study of Radical Terrorism*”, The Journal of Turkish Weekly, 13 Dec. 2004

³⁶⁴ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı, s: 79

içindeki bütün faaliyetler *SEYDA* tabir edilen ve bizzat caminin bütün sorumluluğu örgüt tarafından kendisine verilen kişi tarafından kontrol edilmektedir.³⁶⁵

Camiye ilk gelenlere önceleri kur'an-ı kerim öğretilmekte, kişideki gelişmelere bağlı olarak kültür dersleri adı altında İslam tarihi, İslam'ın ilk dönemlerindeki Müslümanlara uygulanan işkenceler, bu ilk Müslümanların maruz kaldıkları kötü muameleler ve katlandıkları fedakârlıklar anlatılarak işlenmektedir. Aynı zamanda da örgütün propagandası yapılmakta, örgütün Peygamberimizin ilk dönemlerinde yapmış olduğu işlevi yerine getirecek bir cemaat olduğu zihinlere kazınmaya çalışılmaktadır. Oluşan havaya göre zamanla kişilere örgütsel bilinç aşılarmakta, sır saklama, sabır, örgüt ve örgütlenme ile ilgili olarak birtakım teknik konular işlenmektedir.³⁶⁶

Muhasebe grubu adı verilen ayrı bir yapılanmada ise camideki derslere katılanların takibi, kabiliyetleri ve örgüte bağlılıkları konularında değerlendirmelerde bulunmaktadır. Her örgüt üyesinin devam etmek zorunda olduğu bir camisi vardır. Devam durumları haftalık olarak düzenlenen çizelgelerle tespit edilir. Camilerin seçilmesinin temel sebeplerinden biri de halkın geleneksel din duygularının örgütün faaliyetleri açısından perde olarak kullanılabilmesidir. Hatta bazen örgüt tarafından "camiler bizim örtümüzdür" şeklinde söylemlerde bulunulduğu bilinmektedir. Cami kavramının dinsel içeriği de zaten örgüt için başlı başına bir avantajdır. Çünkü bu örgüt kendini ve bu dönemi Peygamberimizin ilk dönemlerine benzetmeğe çalışarak halkı kandırmaktadır. Tüm dünyaya yeniden İslami bir görüşün hâkim olacağını bunu da kendilerinin gerçekleştireceğini vaat etmektedir. Böylelikle bu oluşumda yer alan herkes ahrette, Allah katında yücelecek, bu dünyaya gönderilme amacını yerine getirecektir. Hatta Müslümanlığın ilk dönemindeki peygamber efendimizin arkadaşları kadar sevap kazanarak Allah katında yücelecekleri anlatılmaktadır. Evet örgüte para toplamak için hırsızlık, yağma, dolandırıcılık da dahil her yolu deneyen, örgüt üst düzey yöneticilerinin keyfi olarak aldıkları kararlar doğrultusunda ajan veya düşman ilan edilenlerin acımasızca katledildiği bir topluluk olmasına rağmen, örgüt kendini saf ve masum halka bu şekilde empoze ederek örgüte eleman temin etmektedir. Örgüte bir şekilde dâhil olununca da artık örgütün her kararına uymak,

³⁶⁵ Hamidullah ÖZTÜRK-Yasin ARAS, *Hizbuşşeytan*, Aksiyon Dergisi, 12.02.2000

³⁶⁶ FARAÇ, M, *a.g.e.*, s: 162

itaat etmek zorunludur. Aksi ajanlık veya mürtetlik³⁶⁷ olur ki sonuç işkence ve sorgu sonrası insanlık dışı bir biçimde öldürülmektir.³⁶⁸

Güvenlik kuvvetlerinin bu örgüte yönelik her türlü hareket ve operasyonları, örgüt tarafından dine ve Müslümanlara karşı yapılan baskı olarak ifade edilmekte ve Devlet ile vatandaş karşı karşıya getirilmektedir.³⁶⁹

Üzerinde önemle durulan yaş grubu 14 yaş ve üzeridir. Daha küçük yaştaki çocukların camilere gelmesi sağlanmakla birlikte asıl hedef kitle 14 yaş ve üstüdür. Henüz kişilikleri oluşmamış, geleneksel bir yapıdan gelmiş, din adına sunulan her şeyi eleştirisiz olarak kabullenecek ve uzun zamandan beridir bölgede yaşanan olumsuzluklardan fazlasıyla etkilenmiş, enerjik, isyankâr kandırılabilir bir gruptur. Müslüman bir toplum olarak hemen hemen ülkemizin her yerinde olan camilerin stratejik olarak konumları da tüm kötü, beldeyi, şehri hatta ülkeyi kontrol altında tutabilecek, her bilgiye ulaşılabilecek bir durumdadır. Ülkenin her yerinde zaten bulunmaktadır. Yeni bir emek ve yeni bir masrafa gerek olmaksızın eğitim öğretim birimleri hazırdır. Önceki bölümlerde de belirttiğimiz gibi tüm örgüt elemanları kendileri ve yakın çevreleri için düzenli olarak raporlar hazırlamaktadırlar. Bu raporlar silsile yoluyla en üst örgüt sorumlusuna kadar ulaştırılmaktadır.³⁷⁰

Erkek gruplarının cami çalışmaları akşam ile yatsı namazları arasındaki sürede gerçekleşmekte iken kadın grupların cami çalışmaları öğleye kadarki zaman içinde gerçekleştirilmektedir. Bütün bu faaliyetler boyunca cami dışında erkek nöbetçiler bulundurulur.

3.23.2. Okul Faaliyetleri

Okul faaliyetleri yüksek okul ve orta öğretim okulları olmak üzere iki şekilde değerlendirilebilir. Üniversiteler için her fakültenin, her bölümün, her sınıfın bir sorumlusu vardır. Bu öğrencilerin deşifre olmamalarına özel önem verilir. Orta

³⁶⁷ Mürted: İslam dinini kendi isteği ile seçtikten sonra dinden çıkan insan anlamındadır ve bu şahsın öldürülmesi emredilir.

³⁶⁸ ÖZÖREN, Süleyman, *Hizballah in Turkey*, University of North Texas, Dec. 2005

³⁶⁹ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı, s: 85

³⁷⁰ ÇAKIR, Ruşen, *a.g.e.*, s: 180

öğretim kurumlarında ise; sınıf sorumluları, sınıflar sorumluları ve okul sorumluları olmak üzere örgütlenilmiştir. Her örgüt mensubu mutlaka birkaç kişiyi örgüte kazandırmakla mükellef tutulmuştur. Bunların mutlaka cami çalışmalarına katılımları sağlanmaya çalışılır. Yapılan tüm çalışmalar da silsile yoluyla üst birimlere ulaştırılır.³⁷¹

3.23.3. Esnaf Faaliyetleri

Esnaf çalışmaları da örgüt tarafından organizeli bir şekilde yürütülmektedir. Esnafın en büyük gelir kaynağı durumundadırlar. Aynı zamanda da diğer esnafın hakkındaki istihbarat kaynağıdır. Her bölge ile ilgili olmak üzere haftada bir gün toplantı yapılmaktadır. Bu toplantılar genellikle bir esnafın evinde yapılmaktadır. Haftalık dersler ve örgütün emirleri bu toplantıda bildirilir ve takip edilir. Bu derslere katılım mutlaktır. Örgütçe geçerli mazereti olmadan bu derslere katılmayan esnaf önce uyarılır, ardından da çeşitli şekillerde cezalandırılır. Hangi grup mensubu olursa olsun örgüte ısıdırılmaya çalışılan kişiler öncelikle cami ile irtibatlandırılır. Yeterli seviyeye geldiği onaylananlar artık örgüt kadrosuna alınarak hangi gruba aitse o gruba yönlendirilir ve faaliyetlere başlatılır. Cami ile irtibat tüm örgüt mensupları için mutlak gerekliliktir.³⁷²

3.23.4. Dini Eğitim Faaliyetleri

Hizbullah'ın kurucularından olan Fidan Güngör'e göre: *Faaliyete ilk olarak öncü kadro olarak başlanılmalıdır. İslami hareketin ilk merhalesi az sayıda Müslümanın özel bir gayret ve çaba ile eğitilmeleridir. Bunlar ileri dönemlerde öncü görevi üstlenecek kadrolardır. Hareketin daha ilk günlerinde işe okuyarak başlanmalı. Bu şu anlama gelir; Çalışmalar, bilgilenmeyi, kültür edinmeyi ve buna dayalı olarak düşüncenin gelişmesini sağlamayı amaçlamaktadır.*³⁷³ Belirleme son derece doğrudur ve bu şekilde uygulanmıştır. Mısır'daki *Müslüman Kardeşler*

³⁷¹ SCHLEIFER, Ron, *Psychological Operations: A New Variation On An Age Old Art: Hizbullah*, Taylor and Francis Group, 2006, s:63

³⁷² Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığınca 2000/143 hazırlık sayılı, 24.05.2000 tarihli Hizbullah İddianamesi,

³⁷³ GÜNGÖR, Fidan, *Teoriden Pratiğe İslami Hareket*, Fitrat Yay., İst. 1997, s: 28-29.

örgütünün ilk çekirdek kadrosu da öncelikle Kur'an okuma ve sohbet halkaları ile işe koyulmuştur.³⁷⁴

Birebir görüşmeler yolu ile öncelikle örgüte sempati duyan, ılımlı yaklaşan şahıslar ile örgüte ve eylemlerine karşı olmadığı bilinen şahıslar kazanılmaya çalışılır. Camilerden, eğitim kurumlarından, kamu kurumlarından, esnaflar arasından cami grubunun genel sorumluları konumunda olan Seyda tabir edilen şahısların kontrolünde eleman kazanılmaya çalışılır. Kuran-ı kerim öğretme, biliyorlarsa geliştirme bahanesi ile bu kişiler camilere çekilerek buralarda eğitilirler. Düzenlenen çeşitli etkinliklerle (toplu piknikler, futbol maçları, yemekler... vb) grup içerisinde belli bir sıcaklık oluşturulmaya, örgüte yeni çekilmek istenen şahısların diğer örgüt elemanlarına alışmaları sağlanarak birliktelik ruhu aşılarmaya çalışılır. Bu organizelere mutlaka yeni kazanılmaya çalışılanlarla birlikte eski örgüt elemanlarının da katılımları sağlanır. Cami grubundan kişilerce bu yeni elemanların beceri ve kabiliyetleri belirlenir. Hatta bazen yazılı sınav yapıldığı bile olur. Bu aşamada yeni elemanların hissiyatını okşayan marşlar dinletilir, çeşitli kahramanlık hikâyeleri anlatılır. Bayramlarda öldürülen örgüt elemanlarının gömülü bulunduğu sözde şehitlikleri ziyaret edilir. Bu ziyaretler toplu şekilde yapılır.³⁷⁵

Yeni kazanılmaya çalışılanlara çeşitli kitaplar verilerek okunması istenir ve bu okunan kitapların özetleri çıkarttırılarak okunup okunmadığı ve kitabın anlaşılıp anlaşılmadığı kontrol edilir. Yenilere öncelikle radikal anlayışta İslam öğretisi aşılır. Ya Müslüman'sın ya da kâfir. Bizim inandığımız doğrular kesindir ve tartışılmaz. Bu doğrulara inanmayanlar da kâfirdirler ve ölümü hak ederler. Şeklinde bir dini inanışa kanalize edilirler. Örgüt üyelerinin sadece ve sadece kendi istediği şekilde eğitilmesi için bu ders programlarını oldukça yoğun tutmakta, tüm elemanlarını bu program dâhilinde eğitmektedir. Hatta tüm birlikteliklerde sadece o günkü derslerin ve örgüte ait planların konuşulması, başkaca konulardan bahsedilerek zaman kaybına sebebiyet verilmemesi gerektiği bildirilir. Her örgüt elemanı yalnız dolaşamaz, yalnız kalmaz, yalnız bir yerlere gidemez, kesinlikle eğlenemez. Mutlaka bir ya da birkaç arkadaşı ile birlikte olmak zorundadır. Bu birlikteliklerde de sadece örgüt için çalışılmalı veya örgüt öğretileri konuşulmalı.

³⁷⁴ Faik BULUT, Mehmet FARAÇ, *a.g.e.*, s. 64-66.

Örgüt öğretileri anlanmalı, anlanamasa bile anlanılmaya çalışılmalı, kesinlikle tartışılmamalıdır. Yani tüm örgüt üyelerinin basmakalıp radikal dini söylemlerle donatılıp, hür iradeleri ile düşünceleri, kendilerine ait fikir sahibi olmaları engellenerek mutlak itaat sağlanmaya çalışılmaktadır. Her elemanın hem kendisi hem de yakın çevresi için yazmış olduğu raporlarda bu hususlar kontrol edilmektedir.

376

Silahlı eylem kanadına ise silah bilgisi ve atış eğitimleri de verilmektedir. Hatta emniyet tarafından yapılan bir operasyonda ele geçen belgelerde; “*örgüt mensuplarının şimdilik gerekli olan tabanca ve tüfek gibi silahların eğitimini aldıkları ancak daha sonra kullanılmak üzere uzun menzilli ağır silahların ve füze türü askeri silahların kullanılması için gerekli eğitim faaliyetleri hazırlığında olunulduğu, gerekli atış talimlerinin yapılabilmesi için yeraltında 5m derinlikte 50m uzunlukta bir poligon yapılması planlandığı anlaşılmıştır*”³⁷⁷

Genellikle örgütün eğitim faaliyetlerinde kullandığı yazarlar ve kitapları ise şunlardır:³⁷⁸

1- İranlı Yazar Ali ŞERİATİ'nin; Muhammed'i Tanıyalım, Dine Karşı Din, Ebuzer Giffari, Dinler Tarihi, Ne Yapmalı, Kendini Bilmek, Kendini Yetiştirmek, Anne Baba Biz Suçluyuz, Öze Dönüş, Hac, Şahadet, Dua, İnsan, İslam'ın Tarih Felsefesi, Medeniyet Ve Modernize, Aydınlara Umut Çağrısı, İslam Nedir, Âdemin Varisi Hüseyin, Aşk Ve Tevhit, İki Sure İki Yorum, Hür Düşünce Mektebi (Toplatma Kararı Var)

2-İhsan Süreyya SIRMA'nın; Mekke Dönemi ve İşkence, Medine Dönemi Cihat, 4 Halife Devri, Pakiya Mektupları, İngiliz Misyonerleri, Türkiye'de Yanlış Din Anlayışı, Örnek Halifeler Dönemi, Hilafetten Saltanata, Alaturka Demokrasi - Alaturka Laiklik, Nasıl Sömürüldük.

³⁷⁵ ÇAKIR, Ruşen, *a.g.e.*, s: 42

³⁷⁶ TAHERİ, Amir; *Hizbullah Kutsal Terörün İç Yüzü*, Sel Yay; 1990, İstanbul, s:71

³⁷⁷ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı, sayfa 41.

³⁷⁸ Faik BULUT, Mehmet FARAÇ, *a.g.e.*, s. 64-66

3-Mısırlı Yazar Seyit KUTUP'un; İstikbal İslam'ındır. Fizilal-i Kur'an, Kuran'da Kıyamet Sahneleri, Peygamberimizin Hayatı, İslami Hareket Metodu, Yoldaki İşaretler, Kuran'da Ebedi Tasvir, Şehit, İslami Adetler, İşte İslam, Filistin Davamız, Din Budur, İslami Topluluğa Doğru, İslam'da Sosyal Adalet, Cihan Sulhu ve İslam, Yahudi İle Savaşımız, Son Sözler, İslam'da Dünya Görüşü, Bela ve İmtihan

4-İran'lı Yazar Murtaza MUTAHARRİ' nin; Cihat, Hicap, Fıtrat, Son Yüzyılda İslami Harekâtlar, İslam'ın Dünya Görüşü Zimamet ve Rehberiyet, İnsan-1, Fıtrat Üzerine, Şehit, İslami Düşüncenin İhyası, İnsan Kemalinin Tecellileri, Materyalizme Eğitim Nedenleri, Kuranda İnsan, İman Ahiret, İnsan ve Kaderi, İnsan Gerçeği, İslam Devrimi, İslam Cumhuriyet Çevresinde, İnsan-ı Kamil.

5-İmam HUMEYİNİ' nin; Kırk Hadis Şerhi, Cihad-ı Ekber İslam'da Davet, Piri Aşk, Nefis Tezkiyesi, İlahi Aşk Yolu, İslam Fıkında Devlet, Vasiyetname, Sırrı Salât, Hatt-ı İmam.

6-Mehmet Alağaç' ın; Şeytanizme Rağmen İslami Uyanış, 20yy Tevhit ve Şirk, Kişiye Özel, Şafak Mektupları, Vahdete 7 Adım

7-Mehmet Naci' nin; Eylem Günlüğü,

8-Mevdudi'nin; İslam'da İhya Hareketleri, Kuran'a Göre 4 Terim, Cihat, Hicap, Mesele ve Çözümler-3-5, İslam'da Hükümet, Hakka Davet, Hilafet Ve Saltanat, İslam İnkılabının Yolu, Tevhimul Kur'an, İslama İlk Adım, Gelin Bu Dünyayı Değiştirelim, Derviş Yolunda, İslam Dünyası Batı Uygarlığı, Diriliş Yolunda

9-M. Hüseyin Fadlullan' in; İslami Direniş, Kur'an ve Eylem, İslami Hareket İlkeleri ve Sorunlar

10-Abdullah Azzan' ın; Cihat Dünya Gündeminde, Cihat Adap ve Ahkâmı, Afgan Cihadında Rahmanın Ayetleri, Cihat Ahkâmı, Cihat Kervanı, İslam Ve İnsanın Geleceği, İslam Akidesinin Özellikleri, Cihat Dersleri,

11-Nesih Muhaciri' nin; Halkların Kurtuluşu Ve İslam Devriminin Dinamitleri,

12-Ali Bin El-Hac' ın; Cezayirde Direniş Çığı,

13-Cevat Mansuri' nin; Emperyalizmin Özellikleri

14-Ali Korani' nin; Hizbullahi Yol,

15-Emine Şenlikoğlu' nun; Gençliğin İmanını Sorularla Çaldılar, Çin İşkencesi, Kadınları Kadınlar Eziyor, Anne Büyüklere Bir Şey Söyle

16-Mehmet Göktaş' ın; Cihat Zikir Ayrılmazlığı, Ey İlahlığa Yeltenenler, İslam'ın Genç Davetçilerine

17-Said Havva' nın; Müslüman Kardeşler Teşkilatı, Allah Erinin Ahlak Ve Kültürü, Allah'a inanmak, İslam-1-2-3,

18-Hasan El Benna' nın; Kaderlerden Mesajlar, Risaleler (1-2-3), Dava Ve Davetçinin Hatıraları, Davanın Esasları, İslam Işığında Problemlerimiz, Gençlik İman Ve Cihad, Konuşuyor

19-Hüsnü Aktaş' ın; Medeni Vahşet Davası

20-İmam Hüseyin; Hicretten Şahadete

21-Şeyh Sait Şaban; Siyasi Hutbeler

22-A. Muhammed Kani; Sotoko Dosyası

23-Ayetullah Hüseyin-i Mezahiri; İslam'da Aile Ahlakının Dinamikleri

Ayrıca, Güller Ağlar Ülkemde, Laik Vahşet, Kuran Karşısındaki T.C Anayasası, Devrimci İslam, Teoride ve Pratikte İslam Hareketi, İslam'ın Anlaşılmasına Doğru, İslam'ın Anlaşılmasının Önündeki Engeller, İran İslam Devriminin Zafer Yıldönümü Devam Ediyor Bütün Dünya Müslümanlarına Kutlu Olsun, İslami Hareket, Doğuş, İslam ve Kuvvetin Mantığı, Bitmeyen Oyun, İslam Devrimi, İşkence Günlüğü, Mutarham Doğruların Öyküsü isimli kitaplar ile Ebedi Pankart (Dergi), Rahmet (Dergi), Velayet (Dergi), Altınoluk (Dergi), Yuvamız (Dergi), Panel (Dergi), Meydan (Dergi), Giriş (Dergi), Yeryüzü (Dergi).

Bu yayınlardan dikkat çekenleri ve asıl örgütsel eğitim aşamasında kullanılanları, özellikle İhsan Süreyya Sırma'nın; Mekke Dönemi İşkence, Medine Dönemi Cihat, 4 Halife Devri kitaplar ile Ali KORANİ' nin Hizbullahi Yol isimli kitabıdır. Örgütün tespit edilen herhangi bir yayın organı yoktur.³⁷⁹

Legal alan faaliyetlerinde bulunmama yasadışı terör örgütü Hizbullah'ın stratejileri arasındadır. Dergi, gazete, ya da herhangi bir yayın çıkarılmadığı gibi bildiri dahi dağıtılmaz. Hatta şimdiye kadar herhangi bir sivil toplum kuruluşu, vakıf, dernek, ..vb ile ilişki bile kurmamıştır. Bu strateji ile örgüt hiçbir şekilde dikkat çekmemek için gizlice hareket etmektedir.³⁸⁰

Belli bir seviyeye gelen tüm örgüt elemanları kendi ailelerinin de bu örgüte katılmalarından sorumlulardır. Aile içerisindeki tüm faaliyetler raporlarla örgüte aktarılır. Silahlı kanatta görev alan şahısların eğitimi de görev alınacak birime göre farklılık göstermektedir. Bizzat öldürmeye yönelik görev alan elemanlar dışındakiler için askeri eğitim verilmemektedir.³⁸¹

³⁷⁹ TAHERİ, Amir; *Hizbullah Kutsal Terörün İç Yüzü*, Sel Yay; 1990, İstanbul

³⁸⁰ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı, sayfa:115

³⁸¹ ÇİTLİOĞLU, Ercan, *a.g.e.*, s:165

3.24. Eleman Temini

3.24.1. Kitapevleri

Örgütün kuruluş aşamasında büyük rol oynamışlardır. Yasadışı örgüt elemanları açtıkları kitapevleri bünyesinde örgütlenerek çalışmalarını buralarda yürütmüşlerdir. Satılacak kitaplar üst düzey örgüt elemanlarınca seçilmiş olan ve tamamen kendi ideolojilerine uygun yazılmış kitaplardır. Örgüt ideolojisine aykırı kitapların bu yayınevlerinde bulunmaları kesinlikle yasaklanmıştır. Çevresinde İslami bir görünüm arz eden ve halkı bu yönüyle kendine çeken kitapevlerine gele müşteri mutlaka örgüt ideolojisi ile uyumlu kitap almakta, başka her hangi bir kitabı bulamamaktadır. Bu yolla örgüt hem kendi ideolojisinin propagandasını yapmış olmakta hem de saf duygularla kendi çabasıyla ilk kaynaktan (yani kitaplardan) dini bilgi almak isteyen masum insanlara örgüt ideolojisini aşılacaktır. Ayrıca bu kitapevleri örgüt elemanlarının bir nevi hücre evi gibi kullanılmakta, örgütsel toplantıların yapıldığı, kararların alındığı mekânlar olmaktadır.³⁸²

3.24.2. Camiler

Tüm örgütsel faaliyetlerin merkezidir, camiler. Mahallelerden, okullardan, çeşitli alanlardan tespit edilerek belli bir program dâhilinde camilere kanalize edilen şahıslar ve camiye müdavim olan insanlara kuran öğretme bahanesi ile yakınlık kurulmakta, daha sonra da yapılan aylık ve haftalık değerlendirmelerle şahısların özellikleri tespit edilerek durumları uygun görülenler örgüte kazandırılmaktadır.³⁸³

3.24.3. Okullar

Örgütün diğer eleman temin yerlerinden biri de okullardır. Bu amaca yönelik olarak örgüt içinde *yüksek öğretim* ve *orta öğretim* birimleri oluşturulmuştur. Her sınıfın bir sorumlusu vardır. Ayrıca sınıfların da birer sorumlusu vardır. Okulların tamamından ayrı ayrı ve birlikte sorumluları vardır. Her okulun hem okul içinden

³⁸² ÇAKIR, Ruşen, *a.g.e.*, s:82

³⁸³ Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığınca 2000/143 hazırlık sayılı, 24.05.2000 tarihli Hizbullah İddianamesi,

(yani o okulun öğrencilerinden) hem de okul dışından birer sorumluları vardır. Her örgüt elemanının olduğu gibi her öğrenci de bir cami ile ilişkilendirilmekte ve devam etmek zorunda tutulmaktadır. Bu yapılanma ile birlikte yasadışı örgüt kendi faaliyetlerine karşı çıkan okuldaki öğretmenleri ve yönetimleri saf dışı etmektedirler. Örgüt faaliyetlerine karşı çıktığı için öldürülen öğretmenler bile vardır. Örgüt yavaş yavaş her yeri olduğu gibi tüm okulları da ele geçirmek istemektedir.³⁸⁴

3.24.4. Arkadaş ve Aile Çevresi

Örgüt elemanları yakın çevrelerindeki şahıslardan ve aile bireylerinden kendilerine yakın olanlarını örgüte kazandırmakla görevlendirilmişlerdir. Kan bağıının vermiş olduğu yakınlık veya uzun süredir birlikteliğin vermiş olduğu güven duygusu kullanılarak bu şahıslar camiye alıştırılırlar. Her zamanki taktik kullanılarak camiye alıştırılan şahıs örgüte kazandırılmaktadır. Özellikle aile içinden ve yakın akrabalarından örgüte eleman temini örgüt için ço önemlidir. Bu sayede örgüt oto kontrolü sağlamaktadır. Çünkü her örgüt elemanı düzenli olarak örgüte hem kendi hakkında hem de yakın çevresi hakkında raporlar vermektedir. Böylece bir örgüt elemanı hakkında hem çok sayıda ve değişik kaynaklardan rapor gelmektedir. Bu durumu bilen örgüt elemanı örgütün emirleri dışına çıkamaz. Çünkü yakınları tarafından bile sürekli takip edildiğini ve örgüte rapor verileceğini, verilmek zorunda olduğunu bilir. Bu raporların birbirlerini tutmaması halinde yanlış rapor verene örgüt tarafından cezai müeyyide uygulanır. Yani bir aile reisi düşünün ki bu ailenin tüm fertleri örgüt elemanı olsun. Kadın için hem kendisi hem de çocukları, kocası ve yakın arkadaşları örgüte rapor verecekler. Bu raporların birbirlerini doğrulamaması halinde örgüt yalan olanı tespit edip cezalandıracak. Aynı zamanda baba için de aynı durum söz konusu. Hem eşi, hem kendisi ve hem de çocukları ve yakın çevresi rapor verecek. İşte örgüt elemanlarını bu derece sıkı kontrol altına almış, bu derece baskı uygulamaktadır. Bir örgüt elemanı her zaman, her halinden örgüte karşı sorumludur. İşteki hal ve hareketlerinden, evdeki durumuna, yatak odasındaki durumundan arkadaş ziyaretlerindeki durumuna kadar her halinden ve durumundan örgüte hesap vermektedir.³⁸⁵

³⁸⁴ YILDIRIM, Necati, “*Güneydoğu Sorununun Türk Dış Politikasına Etkileri*”, Ankara; A.Ü. Yayınlanmamış Master Tezi, 2004

3.25. Örgüt Mensuplarının Genel Özellikleri

Örgüt elemanları genellikle orta ve az gelirli, kenar mahallelerde yaşayan, eğitimsiz, geleneksel olarak dini akidelere bağlı ailelerin çocuklarıdır. Birçoğu orta dereceli okul öğrencisi veya mezunudur. Ancak üniversite öğrencisi veya üniversiteyi bitirerek çeşitli kamu kurumlarında göreve başlamış örgüt mensupları da yok değildir.³⁸⁶

Örgüt içerisindeki en yoğun yaş grubu 25–28 arasındır (%21). Akrabalık ilişkisi göze çarpan bir unsurdur. Örgüt elemanları hemen hemen tüm işlerinde akrabalık bağı olanları tercih etmektedirler. Alışverişlerinde, ticari ilişkilerinde, evlilik işlerinde ve buna benzer tüm sosyal faaliyetlerde ilk tercih edilenler aile ve akraba çevresindekilerdir. Gerçi bu özellik Anadolu insanında da olsa da doğu ve güneydoğu insanında daha belirgindir. Örgüt elemanları da aynı özelliği taşımaktadırlar.³⁸⁷

Örgüt tarafından örgüt elemanlarına verilen eğitim ve baskı sonucu bütün örgüt mensupları tutuldukları ajitasyonlardan³⁸⁸ sonra ailelerini ikinci plana atmakta ve kendilerini tamamen örgütün kontrolüne bırakmaktadırlar. Tüm yaşamları örgüt tarafından düzenlenmektedir. Eleman üzerinde ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyet alanlarında tam bir kontrol ve hâkimiyet vardır.

Evlenecekleri kızlar örgüt tarafından belirlenmekte ve evlilikler genellikle resmi nikâh kullanılmadan dini nikâhla yapılmaktadır. Başka bir ildeki birkaç günlük akraba ziyareti için bile izin alınması zorunluluğu vardır. Her ay yapılan özel masraflar rapor halinde sorumluya verilmektedir. Örgütsel şartlanmışlık uzun bir ajitasyon sonucunda oluştuğu için yapılan tüm faaliyet ve eylemlerin temelini oluşturmaktadır. Bu etkiden ve şartlanmışlıktan kurtulabilenlerin sayısı çok azdır. İtirafçı sayısının azlığı da bu düşünceyi kuvvetlendirir.³⁸⁹

³⁸⁵ Faik BULUT, Mehmet FARAC, *a.g.e.*, s.186

³⁸⁶ İLHAN, Suat, *a.g.e.*, s: 57

³⁸⁷ VOLKAN, D. Vamik, *a.g.e.*, s:267

³⁸⁸ **Ajitasyon**; kışkırtma, tahrik etme, gerçeği çarpıtma şeklinde tanımlanabilir. Buradaki anlamı “beyin yıkama” olarak da kullandığımız, insanları belli amaçlar doğrultusunda yanlı ve taraflı olarak bilgilendirmek, düşünce ve anlayış yapısını değiştirmek olarak açıklanabilir.

³⁸⁹ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı, sayfa:115

3.26. Örgütün Gelir Kaynakları

Her organizasyon gibi terör örgütlerinin de faaliyetlerini sürdürebilmeleri için maddi kaynağa ihtiyaçları vardır. Örgütler bu ihtiyacını gasp, soygun, hırsızlık; haraç; aidat ve bağışlar; fidye; kurban derileri; yayınlar; ticari faaliyetler; sahtecilik; insan kaçakçılığı; uyuşturucu kaçakçılığı ve yurtdışı ülke yardımları aracılığıyla gidermektedirler.

Yapılan etkin mücadelelerden dolayı, illegal yöntemlerle kaynak temininde zorlanan örgütler, oluşturdukları yandaş kuruluşlar (şirket, dernek, vakıf, kültür merkezi vb.) vasıtasıyla yeni gelir temin etme yöntemleri geliştirmektedirler. Ülkemizde faaliyet yürüten terör örgütleri, yukarıda sayılan yöntemlerle finans temin etmenin yani sıra, en büyük gelir kaynağını Avrupa'da yaşayan Türk vatandaşlarından topladığı paralar oluşturmaktadır.³⁹⁰

Yıl 1983... Kasımpaşalı Hizbullahçıların da aralarında bulunduğu bir grup, İstanbul'da Tekel büfelerinin de aralarında olduğu küçük soygun olaylarıyla eylemlere başladı. Örgütün ilk büyük eylemi bir yıl sonra Mecidiyeköy'de bir kuyumcu soygunu... Bir Hizbullahçı olay sırasında polisin elinden kaçamadı. Sonraları "İslami Hareket" olarak lanse edilecek bu yapılanmanın içinde örgütün lideri İrfan Çağırıcı ile kardeşi Rıdvan Çağırıcı da bulunuyor. Çağırıcı bir cami avlusunda sakladıkları silahları da polise gösteren kişi. O dönemde güvenlik birimleri 01.11.1984 tarihli basın açıklamalarında olayı şöyle duyurdular:

İstanbul ilinde bir kuyumcu soygununa müdahale eden güvenlik kuvvetleri ile sanıklar arasında çıkan çatışma neticesi, faillerinden biri olay yerinde yakalanmıştır. Şahsın yapılan sorgusunda, illegal Hizbullah örgütü mensubu olduğu, kuyumcuyu örgüt adına arkadaşlarıyla birlikte soymaya teşebbüs ettiği öğrenilmiştir. Genişletilen tahkikat sonucunda örgüt mensubu olduğu anlaşılan 13 kişi, 1 adet Sten makineli tabanca, 4 adet çeşitli çapta tabanca, bu tabancalara ait şarjörler, bine yakın mermi ve bol miktarda örgütsel dokümanlarla birlikte yakalanmışlardır. Sanıkların yapılan sorgusu ve ele geçen dokümanların değerlendirilmesiyle, 'mevcut anayasal

³⁹⁰ USLU, Ahmet, *Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları*, Akademik Bakış Dergisi, Bahar Dönemi, Polis Akademisi Yay., Ankara, 2002, s:20

düzenimizi yıkarak, yerine dini esasları temel alan bir şeriat devleti kurmayı amaç edindikleri, amaçlarını gerçekleştirmek için silahlı mücadeleyi örgütledikleri, 1983 yılında kurdukları Hizbullah Örgütü adına çeşitli eylemlere karıştıkları' tespit edilmiştir. Soruşturma sonucunda, 1983–84 tarihleri arasında İstanbul'da bakkal, market ve oto gasplarından oluşan toplam 19 faili meçhul olayın, bu örgüt mensuplarınca gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Dar-ül Harp (Harp Hali) şartlarının Türkiye'de var olduğuna inanan örgüt mensupları, bu eylemlerini, Hz. Peygamberimizin döneminde Mekke'de müşriklere yönelik yapılan kervan gasplarını örnek alarak gerçekleştirdiklerini beyan etmişlerdir.³⁹¹

Örgüt kitapçevleri açtı, dini eserlerin ve İslam konusunda diğer yayımların dağıtımını yaptı. Örgüt pek çok tüccardan mali ve lojistik destek sağladığını iddia etse de, Hizbullah'ın esas mali kaynağı kestiği haraçlardı. Diğer İslami gruplarla bağlantılı 200'ü aşkın Kürt işadamı, Ocak 200'den önceki altı aylık dönem içinde kaçırıldı.³⁹²

3.26.1. Zekâtlar: (Haraç)

Örgütün en önemli gelir kaynaklarından. Denilebilir ki örgüt kurduğu istihbarat ağı sayesinde kimin ne kadar kazandığını, ne kadar borcu olduğunu, bütün ticari ilişkilerini ve mal varlıklarını bilmektedir. Hatta her şahsın yapmış olduğu alışverişleri bile örgüt kontrolündedir. Eve alınan peynirin kalitesinden, kışlık ayakkabıya kadar her şey örgütün kontrolündedir. Her şahıs ticari ilişki içerisinde olduğu diğer şahıslar hakkında bilgi vermekle birlikte özgeçmiş raporlarında kendi mal varlığını da bildirmektedir. Elde edilen bu istihbaratlarla, şahıslarla ilgili fihristler düzenlenmekte ve kimden ne zaman ne kadar alınacağı tek tek yazılmaktadır.³⁹³

- a) Kendi örgüt mensuplarından zekât verme durumunda olanlardan,
- b) Örgüt mensubu olmayanlardan ise zorla zekât adı altında paralar toplanmaktadır.

³⁹¹ USLU, Ahmet, *a.g.m.*, s: 26

³⁹²T.C. Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü yay., *Dış Basında Türkiye*, 12.12.2003, Ankara

İlk başlarda ramazan aylarında toplanan bu paralar, örgütün ihtiyaçlarının artması sonrasında her zaman toplanır hale gelmiştir.

Zekât adı ile para yerine maddi değeri bulunan mallar da alınabilmektedir. Bu çalışmalar için “Zekat Grupları” adı altında özel birimler oluşturulmaktadır. Zekat için gidilen şahıslar, zekatlarını kendilerinin verdikleri gibi bir savunma getirmeleri durumunda kendilerine, bu ülkede zekat toplayabilecek tek cemaatin kendileri olduğu ve ihtiyaç sahiplerini de en iyi kendilerinin bilebileceği dolayısı ile bu tür ferdi hareketlere müsamaha gösteremeyecekleri bildirilir.³⁹⁴

Elde edilen dokümanlarda 1997 yılı içerisinde 1250 dolayında şahıs hakkında örgüte zekat konulu bilgi geldiği, ancak bunların sadece 500’üne mesaj ulaştırılabildiği, bunun da mesajı iletecek şahısların şikayet edilmekten korkmalarından veya bilgi eksikliğinden kaynaklandığı belirtilmektedir. Elde edilen rakamlar tahminidir. Çünkü zekât defterinin bir kısmı imha edilmiş olup tamamı elde edilememiştir. Ayrıca, herhangi bir yerde yasa dışı para kazanıldığının öğrenilmesi halinde, çeşitli şekillerde bu kirli paradan hisse alma yoluna gidilmektedir.³⁹⁵

3.26.2. Bağış (İnfak)

Düzenli geliri olan her örgüt mensubu, miktarı ne kadar olursa olsun aylık gelirinin %10’unu örgüte vermek zorundadır. Bununla ilgili fihristler tutulmakta ve takibi yapılmaktadır. Vermeyenlerle ilgili olarak da çeşitli cezai işlemler uygulanmaktadır.³⁹⁶

3.26.3. Kurban Derileri

Özellikle terör örgütünün yoğun faaliyet gösterdiği Diyarbakır, Batman, Mardin, Bingöl illeri ve kırsal kesiminde kurban derisinden örgüte gelir elde edilmektedir. Ancak doğu illerinde yaşayan vatandaşların çoğu mezhep olarak “şafi”

³⁹³ USLU, Ahmet, *a.g.m.*, s:27

³⁹⁴ YILDIRIM, Necati, “*Güneydoğu Sorununun Türk Dış Politikasına Etkileri*”, Ankara; A.Ü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2004, s: 79

³⁹⁵ ASLAN, Engin, *Türkiye’nin Jeopolitik Öneminde Kaynaklanan Yıkıcı ve Bölücü Terör Örgütlerine Karşı Geliştirilebilecek Stratejiler*, G.Y.T.E., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gebze, 2004, s:30

³⁹⁶ ÇİTLİOĞLU, Ercan, *a.g.e.*, s: 226

olmasından dolayı, kurban kesimi batıda olduğundan çok daha azdır. İslam mezhepleri içerisinde şafi inancına göre kurban kesimi “sünnet”tir. Yani kurban kesimi kişinin kendi inisiyatifine bırakılmıştır. Hanefi inancına göre ise bu işlem “vacip” olup, maddi olarak yeterlilik durumunda mecburidir. Dolayısı ile örgütün, büyük çapta kurban derisi elde edebileceği düşünülmemektedir.³⁹⁷

3.26.4. Kaset Satışları

Terör örgütü içinde PKK ile çatışmalarında ölen ve hatta kendi öldürdüğü militanları adına ağıtların ve örgütün propagandasının yapıldığı “şehitler kervanı” ismindeki kaset serisi el altından satılarak gelir elde edilir.³⁹⁸

3.26.5. Ganimet Mal

Öldürme, baskı ve tehditle köylerinden kaçırılan PKK terör örgütü yardım ve yataklıları ile sempatanlarının ve menzil grubu mensubu şahısların bölgede kalan arazileri, ev ve işyeri olarak kabul edilir. Bunların işletilmesinden elde edilen gelirlerin bir kısmı örgüte aktarılır.

3.26.6. Kaçırılan Şahıslardan Elde Edilen Gelirler

Kaçırılan şahısların üzerinde bulunan para, çek, senet, altın vs. gibi maddi değeri olan eşyalar paraya çevrilerek gelir kaydedilir. Ayrıca ilk yıllarda sadece fidye amaçlı olarak kaçırılan şahıslar tespit edilmiştir.³⁹⁹

Malki cinayetine adı karışan Mehmet SÜMBÜL isimli şahsın kaçırılarak sorgulanmasını da bir yönüyle maddi gelir teminine yönelik bir eylem olarak almak mümkündür.⁴⁰⁰

³⁹⁷ DEMİREL, Emin; *Hizbullah*, İstanbul, IQ Yayıncılık, 2001, s:26

³⁹⁸ ÇİTLİOĞLU, Ercan; *Türkiye’de Dini Terörizm ve Hizbullah, Dünyada ve Türkiye’de Terör*, Ankara, T.C.Merkez Bankası Yayınları, 2002, S:148

³⁹⁹ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı, sayfa: 78

⁴⁰⁰ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı, sayfa: 79

3.26.7. Çeşitli Adlar Altında Camilerden Toplanan Paralar

Terör örgütünün yukarıda sayılan ve yoğun faaliyet gösterdiği illerde, özellikle köy camilerinde fahri imam adı altında sözde imamlık yapan örgüt mensupları arayıcılığıyla topladığı paralardır. Ayrıca kontrol altında bulundurdukları cami tuvaletlerinden elde edilen gelirler de bir değer olarak kabul edilir.⁴⁰¹

3.26.8. Fitre, Sadaka ve Hibeler

Yasadışı örgüt İslami terminoloji içerisinde yer alan fitre, sadaka türü her türlü geliri de gelir olarak almaktadır. Ayrıca kandırılarak örgüte yakınlık duyanlardan mallarını (ev, otomobil) bağışlayanlar da vardır.⁴⁰²

3.26.9. Market, Dolmuş, Taksi ve Diğer Ticari İşletme Gelirleri

Örgüt ticari taksi, ticari dolmuş şeklinde ulaşım araçları edinmiş, market açmış olup, bunların gelirlerini kullanmaktadır.

Elde edilen gelirlerin bir kısmı gayrimenkule yatırılmaktadır. Bu gayrimenkuller, eşlerin veya aslında örgüt mensubu olup, hiçbir sorumluluk verilmeyen ve siyasi ya da askeri faaliyetlere katılmayan, örgüt içinde üst düzey şahısların tanıdığı, görünüşte örgütle bağlantısını saptamamış, örgüte göre güvenilir şahıslar üzerine kayıtlı ettirilmektedir. İş kurmak için de para ayrılmaktadır.⁴⁰³

Toplanan her türlü gelir hazırlanan çizelgelerle üst sorumluya teslim edilerek, lidere kadar ulaştırılır. Her sorumlu kendi masraflarını da ayrıntılı olarak yazar ve topladığı miktarın kalan bölümünü diğer örgütsel notlarla birlikte üst sorumluya teslim eder. Bu notlar lidere kadar ulaştırılır. Hüseyin VELİOĞLU' nun en küçük harcamalara dahi eleştiri getirdiği görülmüştür.⁴⁰⁴

⁴⁰¹ DEMİREL, Emin, *a.g.e.*, s:65

⁴⁰² Faik BULUT, Mehmet FARAÇ, *a.g.e.*, s.43

⁴⁰³ Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığınca 2000/143 hazırlık sayılı, 24.05.2000 tarihli Hizbullah İddianamesi,

⁴⁰⁴ DEMİREL, Emin, *a.g.e.*, s:66

Maddi kaynaklar ile gelir ve giderlerin trafiğinde şimdiye kadar banka gibi kuruluşların kullanıldığına rastlanmamıştır. Tüm nakiller ve teslimatlar elden sorumlu örgüt militanlarına yapılır. Bu harekette örgüt içi disiplin üst düzeyde olup, suiistimal yapanlar örgütçe cezalandırılır. Örgütsel dokümanlarda yolda bulunan bir jetonun dahi kayıtlara gelir olarak gösterildiği görülmektedir.⁴⁰⁵

Giderler açısından durum incelendiğinde; askeri kanatta sorumluluk verilen mensuplarla, siyasi kanatta sorumlu düzeyinde bulunanların her türlü masrafları örgüt tarafından karşılanmaktadır. Bu masraflara ev kirası, sağlık giderleri, mutfak masrafları ve diğer giderler dâhildir. Bu anlamda örgüt kullandığı elemanlarının maddi ihtiyaçlarını da karşılamaktadır. Dolayısıyla çok miktarda gider söz konusudur. Örgüt büyüdükçe ve diğer illere yayıldıkça masraflar da artmış ve yeni para kaynaklarına ulaşma ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Yapılan örgüt istihbaratlarında illegal para kazandıkları saptanan kimselerden haraç alınması yoluna da gidilmektedir. Kimlerden zekât adı altında para alınabileceğine ilişkin illere göre çalışmalar yapıldığı ve talimatlandırılmalara gidildiği görülmektedir. Son zamanlarda dikkati çeken bu alandaki yoğun hareketlilik, büyüyen örgütün giderleri karşılamakta zorlanmaya başladığını ortaya koymaktadır.⁴⁰⁶

3.27. Arşiv Çalışmaları

Yasadışı terör örgütü bu güne kadar ülkemizde faaliyet göstermiş terör örgütleri içerisinde en kapsamlı ve gizli çalışmayı yapan örgüttür. İlk kuruluş aşamasından itibaren her türlü bilgi ve belgenin arşivlenmesi yapılmıştır. Bölge arşivleri olduğu gibi direkt olarak liderin kontrolünde bulunan merkez arşiv de vardır.⁴⁰⁷

En küçük birimden başlamak şartı ile hangi alan faaliyeti olursa olsun yapılan her türlü çalışma, her türlü tespit, düzenli olarak kayıtlara geçirilmekte ve haftanın belirli günlerinde üst sorumluluk alanlarına aktarılmaktadır.

⁴⁰⁵ ÇİTLİOĞLU, Ercan, *a.g.e.*, s:149

⁴⁰⁶ Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcılığı Hizbullah Ana Dava İddianamesi, 24.05.2000/2000-143.

Örgütsel notun niteliğine göre burada değerlendirilebilecek bilgiler değerlendirilmekte fakat yine de bilgisayar ortamı için ön hazırlık amacı ile bir takım çizelgelere dökülerek bir üste aktarılmaktadır. Genelde sistem; bir ildeki bütün notların il sorumlusunun kontrolünde olan bir eve ulaştırılarak burada sadece bu işle ilgili şahıslar tarafından çizelgelere dökülmesidir. Oldukça önem verilen bu yerlerde mutlaka silah bulundurulur ve herhangi bir baskın halinde notlar imha edilene kadar bu silahlar kullanılır. Örgütün genel fetvası eğer üstünde önemli örgütsel not olan var ise bunu kaptırmamak için elinden geleni yapacak, gerekirse çatışmaya girecektir, şeklindedir. Ayrıca herhangi bir baskın anında notların imha edilmesi amacı ile çeşitli düzenekler hazır bulundurulur ve bütün işler mümkün olduğunca bir nöbetçi bulundurulur. Notların saklanması daha önceden hazırlanmış zulalar kullanılır.⁴⁰⁸

Bu şekilde ön hazırlığı yapılan notlar ayın belirli günlerinde kuryeler aracılığı ile bölge sorumlularına gönderilir. Yapılan operasyonlarda, bu kuryelerin bazen örgütsel faaliyetlerde eski şahıslardan olduğu, bazen de sadece bir eşyanın bir yerden alınıp bir yere nakledilmesi yönünde talimatlandırılan ve örgütü çokta tanımayan şahıslardan olabildikleri görülmüştür. Örgütsel notlar, hazırlanan özel zulalara (çay, şeker, deterjan paketleri, bazı gıda maddelerinin ve elektronik eşyaların içi, arabaların özel olarak hazırlanmış gizli yerleri...vb.) saklanmakta ve bu notların intikal ettirilmesinde güvenlik kuvvetlerinin, nöbet değişim zamanları, çeşitli bayram törenleri gibi en zayıf oldukları zamanlar seçilmektedir.⁴⁰⁹

Bu şekilde belirli merkezlere intikal ettirilen istisnasız olarak bütün notlar üst sorumlular tarafından değerlendirilir, sorunlarla ilgili çözümler üretilir ve en ufak bilgi kaybını önlemek için bilgisayar ortamında arşivlenir. Tasnif edilmiş her türlü bilgiye bu şekilde kolayca ulaşmak mümkün olabilmektedir. (Münafıklar, askerler, polisler, soytarılar, zekât bilgisi verenler, sorunlular, il yapılanmaları vs. şeklinde.) Tasnifler, 62. cilt: Olay-Haber, 117. Cilt: Okullar, istek-şikâyet, sorun, öneri, 468. cilt: özgeçmiş şeklinde konulara göre ayrılır. Arşivlenen bu bilgilerin bazıları hemen değerlendirilir, bazıları ise daha sonra değerlendirilmek üzere potansiyel bilgi olarak

⁴⁰⁷ HARİK, Palmer J., *Hizballah: The Changing Face of Terrorism*, London, Taurus and Co., 2004

⁴⁰⁸ KÜÇÜKAKKAYA, Zuhuri; *Türkiye'de Terör ve Terörün Gelişimi*, Polis Dergisi, Ankara; 2003, sayı.34,

⁴⁰⁹ DEMİREL, Emin; *a.g.e.*, s:86

bekletilir. İncelenen arşivden elde edilen bilgiler yasadışı örgütün amacını bütün çıplaklığı ile göz önüne sermektedir.⁴¹⁰

Birçok ilin askeri haritaları, şehir ve cezaevi krokileri, mit binaları krokileri, askeri ve polis telsiz kodları ile frekansları, güvenlik kuvvetleri güzergâhları ile dinlenme yerleri bilgileri, çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarına ait bilgiler, bu yerlerde çalışan personelin açık kimlikleri ve sicil bilgileri, birçok kamu kurum ve kuruluşlarına ait boş evraklar, kimlikler, arşivlerde yer alan bazı bilgilerdir.⁴¹¹

NATO tesislerine ait bilgisayar kod ve şifreleri ile PKK terör örgütüne ait bir çok bilginin de örgüt arşivinde bulunuyor olması ayrıca değerlendirilmesi gereken bir konudur. Ayrıca örgütün son dönemlerinde kaçırıp sorguladığı şahıslardan elde ettiği bilgileri de ileride yapmayı tasarladığı faaliyetler için arşivlerine kayıt ettirmiştir. Neredeyse her türlü yapılanma mensubu bir iki şahıs kaçırılmış ve örgütçe gerekli bilgiler alınmıştır. Merkez arşiv sürekli olarak liderin kontrolünde bulunmuş ve onunla birlikte yer değiştirmiştir. Ayrıca bu tür arşivlenme ile ilgili olarak özel güvenli yerler seçilmiş ve görevliler atanmıştır.⁴¹²

Bu güne kadar güvenlik güçlerince yapılan operasyonlarda ;

—Diyarbakır ilinde Ekrem BAŞARIR isimli şahısın evinden,

—Batman ilinde Mehmet Tahir ÇİÇEK isimli şahısın evinden,

—İstanbul Beykoz'daki hücre evden arşiv niteliğinde örgütsel notlar ele geçirilmiştir.

Örgüt faaliyetleri çok geniş ve eleman sayısı çok fazla olduğundan tüm bilgiler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Dolayısıyla operasyon ve soruşturmalar sırasında örgüte ait bilgi, belge, bilgisayar kayıtları önemli maddi delillerdir.

Hizbullah'ın ele geçirilen 100 bin sayfalık dokümanından çıkarılmış olmalıydı. İstanbul'da lider kadroya yapılan operasyonlardan bir gün önce, 15 Ocak

⁴¹⁰ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı, sayfa: 129

⁴¹¹ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı, sayfa: 136

2000 günlü *Cumhuriyet*'in haberinde, Diyarbakır Emniyet Müdürü "Hizbullah'ın 20 bin sayfalık dokümanının ele geçirildiğini" açıklamıştı; İçişleri Bakanı Tantan ise ele geçirilen dokümanın 100 bin sayfa olduğunu söyleyecekti. Emniyet Genel Müdürü Turan Genç Hizbullah'tan ele geçen yazılı ve bilgisayar kayıtlarının tümünün dökümünün yapıldığını belirtecek ve "Hizbullah'ın tüm şablonu elimizde oluşmuş durumda" diyecekti.⁴¹³

Hizbullah örgütünün iki bin üyesinin dosya bilgilerinden güvenlik yetkililerince yapılan incelemesinde, örgütte, 15–24 yaş arasındakilerin çoğunlukta olduğu sonucuna varılmıştı. Örgütün yüzde 2'si oranında 35–65 yaş arasındaki üyelerden, yüzde 2,5'u da 10–14 yaş arasındaki çocuklardan oluşuyordu. Okurluk açısından %40,5 lise mezunu, %1,5'i okumasız, %19'u ilkokul ve %14'ü ortaokul mezunuydu. Örgüt üyelerinin %27'si öğrenci, %28,5'i serbest meslek sahibi, %14'ü işçi, % 1,1'i çiftçi ve % 1'i memurdu. Örgüt içinde militan kadın %2,5'tu. Eylemlerin %97,5'i kent merkezlerinde, %2'si köylerde ve %0,5'i de mezralarda gerçekleştirilmişti.⁴¹⁴

Suikastlarda kullanılan silahların tek tek sicili (hangi tarihte, nerede, kim tarafından kullanıldığı) tutuluyor. Bir kentte kullanılan silah daha sonra başka kente gönderiliyor. Bu silahların dolaşımı (nereden nereye ve hangi militana geçtiği) bilgisayarda tek tek kaydediliyor.⁴¹⁵

Hüseyin Velioğlu'nun Mardin'de Teker Mahallesinde 1990 yılında, satın aldığı üç katlı bir ev, örgütün bilgi işlem merkezi olarak kullanılmış, ertesi yıl binanın altına sığınak yapılmış, örgütten gelen bilgiler bu sığınaklardaki bilgisayarlara geçirilmişti. Hizbullah'ın 1990 yılında ele geçirilen yirmi bin sayfalık arşivi burada bulunacaktı. Aynı mahallede bir başka ev ise, kuryelerden gelen bilgilerin, istihbarat raporlarının toplandığı karargâh olarak kullanılmıştı. Gene Mardin'de aynı mahallede bulunan "Çeppiler evi" olarak anılan 20 odalı bir konak, örgütün karargâhı ya da üssü olarak kullanılmıştı. Damına yerleştirilen kameralarla,

⁴¹² Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcılığı Hizbullah Ana Dava İddianamesi, 24.05.2000/2000-143.

⁴¹³ ÖZKAN, Ali Rafet, *Kur'anı da Alet Ediyorlar*, internethaber.com sitesi, 21.03.2006

⁴¹⁴ DEMİREL, Emin; *a.g.e.*, s:69

⁴¹⁵ ERCAN, Kadir, *Hizbullah'ın Terör Bürokrasisi*, Hürriyet Gazetesi, 26 Ocak 2000

konağın bulunduğu sokağa girip çıkanlar izleniyordu. Bu konak Hizbullah lideri Velioğlu ve şura üyeleri tarafından altı yıl örgütün üssü olarak kullanılmıştı.⁴¹⁶

3.28. İstihbarat Çalışmaları

Her örgüt mensubu bir istihbarat elemanıdır. Her öğrenci veya öğretmen okulla ilgili bilgileri, her işyeri çalışanı işyeri ile ilgili bilgileri, her cami elemanı camiye devam eden şahıslarla ilgili bilgileri, her şahıs gerek kendisi gerekse komşuları ve akrabaları ile ilgili bilgileri, her esnaf ticari ilişki içerisinde olduğu kişi ve kuruluşların bilgilerini örgüte aktarmaktadır.⁴¹⁷

Bu yapılanmanın içindeki örgüt militanlarının görevleri şu şekilde özetlenebilir: Haber almak, istihbarat toplamak, bilgi edinmek, haberleşmek, elde edilen bilgileri bir merkezde toplayarak gerekli değerlendirmeleri yapmak. Her örgüt militanın hakkında sürekli ve devamlı bilgi toplamak. Örgüte yeni giren elemanlar hakkında bilgi toplayarak örgüte uygun olup olmadıklarını araştırmak. Örgüt içi ve örgüt dışı çeşitli kademelerde görev alanlar hakkında gerekli bilgi toplamak. Türkiye'deki İslamcı diğer grup ve cemaatlere adam sokup onlar hakkında bilgi ve veri toplamak. Devlete ait yapılanmalar hakkında, güvenlik kuvvetleri ve resmi daireler ve buralardaki görevliler hakkında bilgi toplamak. Diğer ülkelerle (onların gizli teşkilatlarıyla) irtibata geçerek gerekli yardımlaşmayı yapmak.⁴¹⁸

Örgütün yapılanması tekrar inceleyecek olursak bir evde bulunan çocukların başka başka sorumlulara bağlı olarak hem okulda hem de camide faaliyet gösterdiğini, evin hanımının kadınlar yapılanması içerisinde bulunduğunu ve ayrı bir sorumlusunun olduğunu, hane halkı reisinin de diğer bir sorumluya bağlı olarak esnafın veya iş yeri sorumlusuna aynı zamanda da cami sorumlusuna bağlı olarak faaliyet gösterdiğini ve her bireyin de gördüğü duyduğu her türlü bilgiyi örgüte aktarmak zorunda olduğunu kabul edersek karşımıza en gözde istihbarat teşkilatlarını dahi gölgede bırakacak bir yapı çıkmaktadır.⁴¹⁹

⁴¹⁶ DEMİREL, Emin; *a.g.e.*, s:69

⁴¹⁷ Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcılığı Hizbullah Ana Dava İddianamesi, 24.05.2000/2000-143

⁴¹⁸ Faik BULUT, Mehmet FARAÇ, *a.g.e.*, s: 102-104

Bu sayede örgüt içi oto kontrol (korku düzeni) sağlanmış olmaktadır. Çünkü aile bireyleri dahi birbirleri ile ilgili bilgileri kendi kanallarından örgüte bildirmektedir. Bu şekilde en gizli kalması gereken mahrem şeyler dahi örgüt arşivinde yerini almaktadır

Örnek olarak bir plaka sayılı aracın görüldüğü anda cami sorumlusuna bildirilmesi şeklinde örgütten gelen bir emir cami seydaı tarafından camiye devam edenlere bildirilmektedir. Diyarbakır ilinde 50 cami olduğunu ve her camide 50 kişi olduğu düşünülecek olursa 2500 kişinin bilfiil bir istihbarat birimi olarak karşımıza çıktığı görülecektir.

Örgütsel faaliyet içerisinde herkesin gördüğü duyduğu şeyler haricinde şüphelendiği durumlarla ilgili olarak da üst birimleri uyarma zorunluluğu vardır. Son dönemlerde herkes birbirini ajanlıkla suçlar olmuş ve bunun sonucunda örgüt içi infazlar yaşanmıştır. Bu bağlamda kardeşin abisini örgüte ihbar ettiği ve ihbar edilen diğer kardeşin yapılan sorgulaması sonucu infaz edildiği olmuştur. Yine çocukların annelerini fuhuş yaptığı iddiası ile kadının kocasını kendisine baskı yaptığı iddiası ile ihbar ettiği vukua gelen olaylardandır.⁴²⁰

Böylece bu istihbarı bilgiler ülkemiz açısından zararlı bir faaliyet düşünen her oluşum için bulunmaz bir değer olmaktadır. Yasadışı örgütün bazı komşu ülke gizli servisleri ile ilişki içerisinde olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır.⁴²¹

Örgüt mensuplarınca temin edilip örgüte ulaştırılan Türkiye genelindeki kurum ve kuruluşlarla ilgili istihbari bilgilerden bazıları:

Çok sayıda kamu kurum ve kuruluşuna ait personel listesi,
Bazı polis ve jandarma karakollarının krokisi,
Bazı askeri birlik ve lojmanların krokisi,
Polis arama ve kontrol noktaları,
Askeri birliklerin nöbet çizelgeleri,

⁴¹⁹ DEMİREL, Emin; *a.g.e.*, s:63

⁴²⁰ Hamidullah ÖZTÜRK-Yasin ARAS, *Hizbuşşeytan*, Aksiyon Dergisi, 12.02.2000

⁴²¹ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı, sayfa: 45

Gizli istihbarat kuruluşlarından bazılarının krokisi,
 Bir ilimize ait genel cephanelik krokisi,
 Polis ve jandarmaca aranan şahısların listesi,
 Polis ekip oto güzergâhları,
 Polis ekiplerine ait telsiz kodları ve frekansları,
 Türkiye genelinde siyasi suçlardan arananların listesi,
 Kamu kurumlarına ait sosyal tesis adres ve krokileri,
 Bazı meslek kuruluşları ile dernek ve vakıflara ait üyelerin listeleri,⁴²²

3.29. Cezaevi Faaliyetleri

Yasadışı örgüt, yakalanan elamanlarının büyük çoğunluğunun bulunduğu Bingöl cezaevinde dışarıda oluşturduğu yapıyı aynen içeriye taşımaya çalışmaktadır. Cezaevi içerisinde belirli bir silsileye bağlı olarak sorumluluk paylaşımı yapılmıştır. Hücre veya koğuş sorumluları cezaevi sorumlusuna bağlı olarak faaliyet gösterirler. Cezaevlerinin ayrıca dışarıdan sorumluları bulunmaktadır. Örgüt ile bağlantılar hem bu sorumlu hem de dışarıdan gelen ziyaretçiler tarafından sağlanmaktadır.⁴²³

Çoğunluğu zaten bölge halkından olan cezaevi görevlilerine yönelik örgütsel çalışmaların yapıldığı ve bunlardan bazılarının da örgütsel faaliyet yürüttükleri tespit edilmiştir. Cezaevine gelen şahıslar öncelikle yakın takibe alınmakta, üstlerindeki elbiseler şüphe durumunda imha edilmekte, yapılan görüşmeler ve dışarıdan gelen bilgilere bağlı olarak bunlarla ilişkiye geçilmektedir.⁴²⁴

Ayrıca cezaevine gelen şahıslar çeşitli yöntemlerle sorgulanmakta veya psikolojik baskı altına alınarak polise verdikleri ifadeler ve geçmişleri hakkında bilgiler alınmakta, gerekli görülenler de ayrıca cezalandırılmaktadır.

Düzenli bir ders programı uygulanmaktadır. Örgütsel kimliğin kaybedilmesine hiçbir zaman müsaade edilmemektedir. Yapılan dersler, cuma hutbeleri ve genel toplantılarda, yılmamaları, sabretmeleri, bir gün amaçlarına

⁴²² Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığınca 2000/143 hazırlık sayılı, 24.05.2000 tarihli Hizbullah İddianamesi, s:54

⁴²³ ÇİTLİOĞLU, Ercan, *a.g.e.*, s:225

⁴²⁴ Faik BULUT, Mehmet FARAÇ, *a.g.e.*, s: 142

kesinlikle ulaşacakları, kendileri için cezaevinin ceza çekilen bir yer değil eğitim ocağı olduğu, şeklinde propaganda yapılmaktadır.

Dünya gündemi ile ilgili değerlendirmeler yapılmakta, aynı türden mücadelelerin sürdürüldüğü yerler olarak nitelendirdikleri Kafkasya, Filipinler, Afganistan gibi yerlerdeki çatışmalardan dersler çıkarılmaya çalışılmaktadır.⁴²⁵

Denilebilir ki asıl örgütsel eğitimin verildiği alanlar cezaevleridir. Cezaevlerinde bulunan örgüt mensuplarının aileleri, düzenli olarak diğer örgüt mensuplarınca ziyaret edilmekte ve maddi yardım yapılmaktadır. Böylece hem örgüt mensuplarının moral düzeyi yüksek tutulmakta, hem de örgüt üyesi olmayan diğer aile fertleri örgüte kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Cezaevinde bulunan tutuklu ve hükümlüler tarafından zaman zaman oturma eylemi, sayım vermeme gibi daha çok sol örgütlerde görülen eylemler de gerçekleştirildiği görülmektedir. Yasadışı örgüt, stratejisi gereği uzun vadeli planlar hazırlamakta ve çocuk sayılabilecek kişiler ile gençleri kazanmaya ağırlık vermektedir.⁴²⁶

Bundan sonraki süreçte hem örgüte yeni katılanların, hem de özgeçmiş raporu vermiş olup da yakalanacak olanların hepsinin bugünkü şartlar dâhilinde cezaevine girmeleri, eskisinden çok daha örgütsel kimliği gelişmiş şahıslara karşı karşıya kalmamız sonucunu doğuracaktır. Çünkü cezaevleri bugünkü şartlar içinde fonksiyonlarını icra edebilecek yapıda değildir. Yakalanıp cezaevlerine giren ve serbest kaldıktan sonra yine örgütsel faaliyetlerine öncesinden daha keskin bir şekilde devam edenlerin sayıları oldukça fazladır. Önemli olan örgütün taban kazanmasının önüne geçebilmektir. Bu da geniş çaplı psikolojik harekâtı gerektirir.⁴²⁷

⁴²⁵ AKYOL, Fuat, *Hangi Hizbullah*, 22.01.2000 tarihli Aksiyon Dergisi

⁴²⁶ AKYOL, Fuat, *Hangi Hizbullah*, 22.01.2000 tarihli Aksiyon Dergisi

3.30. Yurtdışı Bağlantısı

Dünyadaki hâlihazır askeri ve politik dengeler, devletlerin birbirine doğrudan güç kullanımlarını güçleştirmekte, hatta imkânsız hale getirmektedir. Bu nedenle hasım devletler tarafından hedef devletleri yıpratmak, gelişmesini ve güçlenmesini önlemek, uygun ortam yaratıldığında da taviz koparmak maksadıyla, terörün kullanılması tercih edilen bir vasıta haline gelmiştir.⁴²⁸

Bu doğrultuda bir devlet, kendi çıkarına zarar verebileceğini düşündüğü başka bir ülkeye terör uygulayabilmekte, bunu da o ülkedeki karşıt güçlere mühimmat, eğitici personel, para sağlayarak yapabileceği gibi, kendi özel timleri aracılığı ile doğrudan eylem olarak ta gerçekleştirebilmektedir.⁴²⁹

Terörü bir araç olarak kullanan devletler, muhalif ülkelerdeki terör örgütlerini etkileyebilecekleri gibi, yönlendirebilir, azmettirebilir ve bazen de onları doğrudan sevk edebilirler. Bu noktada terör örgütleri, düşman devletlerin azmettirmek ile kontrol etmek arasında değişen bir etkiye sahip olduğu maşa durumundaki işbirlikçiler olarak görülebilmektedir.⁴³⁰ Hatta bu noktada Avrupa'daki pek çok terör örgütünün kendi ülkelerindeki taraftarları yanında yabancı ülkelere destek yüzünden ayakta kalabildikleri söylenebilir. Brian Jenkins bu konu ile ilgili olarak: "Nispeten pek az terör hareketi bütünüyle yerlidir ve kendi kendisine yetmektedir, öte taraftan, aynı şekilde bir örgütün kendi topraklarında kökleri olmadıkça, onun yabancı destek olmaksızın gelişmesinin mümkün olmadığını söylemek doğrudur. Asıl mesele, yine de, yabancı desteğin bu tür örgütlerin pek çok durumda, etkinliklerini artırma ve çabalarını kesin galibiyete kadar sürdürmelerine imkân tanınmasıdır"⁴³¹ demektedir.

⁴²⁷ ÖZÖREN, Süleyman, *Hizballah in Turkey*, University of North Texas, Dec. 2005, s:49

⁴²⁸ KAVUN, A. Baki., *Uluslararası ve Uluslararası Terörizm*, Der: O. Metin ÖZTÜRK, Uluslararası Terörizm ve Dış Politika, Ankara: Biltek Yayınları, 2002, s.49.

⁴²⁹ Cemal GÜZEL, *a.g.m.*, s.17.

⁴³⁰ CRENSHAW, Martha., "*Is International Terrorism Primarily State-Sponsored?*", International Terrorism, London: Macmillan Education Ltd, 1990, s164.

⁴³¹ JENKINS, Brian. "*High Technology Terrorism and Surrogate War: The Impact Of New Technology on Low-Level Violence*", Santa Monika: The Rand Corp., 1975 ,s.213

Nitekim “terör odaklarını kontrol eden, dünyayı kontrol eder” sözü artık jeopolitik bir prensip haline gelmiştir.⁴³² Yapılan bir araştırma; 1972–1982 yılları arasında meydana gelen 140 terör eyleminin arkasında muhtelif devletlerin varlığını ortaya koymuştur.⁴³³

Devletlerin amaçlarını gerçekleştirmek için, direkt olarak teröre başvurmaları ya da mevcut terör örgütlerine dolaylı olarak destek vermelerindeki en önemli neden; terör üzerinden mesafe alınabileceğini değerlendirmeleridir. Bu noktada devletler, çok büyük masraflar yaparak büyük bir askeri güce sahip olmak yerine, istenilen sonuca ulaştırabilecek düşük maliyetli terörü, bir dış politika aracı olarak görebilmektedirler.

Bir bakıma kuvvet kullanımı hukuk, ahlak, din ve kültürel değerlerden türeyen normlara göre değil ödenen bedelden en iyi karşılığı almak esasına dayalı pragmatik araç/amaç ölçütlerine göre değerlendirilmektedir.⁴³⁴

Ancak burada sadece az gelişmiş ülkeleri terörle ilişkilendirmek doğru bir yaklaşım değildir. Gelişmiş ülkeler de uluslararası alanda kendi politikalarını kabul ettirmek ve rakiplerini etkisiz kılabilmek için terörü bir araç olarak kullanabilmektedirler.

İki kutuplu dönemde Sovyetler Birliği, Batı Avrupa ülkelerindeki Marksist sol örgütlere destek sağlarken, ABD ise demokrasi ve özgürlük adına Üçüncü Dünya ülkelerindeki diktatör yöntemler ve silahlı gruplarla dolaylı ya da doğrudan bağ kurmuştur.⁴³⁵

İran Ortadoğu coğrafyasında önemli bir ülkedir ve yaşanan olaylar hem bölgede, hem de uzun dönemde İslam ülkelerinde ciddi tesirler icra edecektir. İran aynı zamanda Türkiye açısından da çok önemli bir ülkedir. Bu nedenle Türk dış

⁴³² PIRTAŞ, Fırat., “*Yeni Boyutları ile Terörizm ve Dış Politika*” Der: O. Metin ÖZTÜRK, Uluslararası Terörizm ve Dış Politika, Ankara: Biltek Yayınları, 2002, s.92.

⁴³³ BUZOĞLU, M. Hüseyin, *a.g.e.*, s.65.

⁴³⁴ FALK, Richard., “*Son Dönem ABD Dış Politikasının Terörist Temelleri*”, Der: Cemal Güzel, Silinen Yüzler Karşısında Terör, Ankara: Ayraç Yayınevi, 2002. s.318.

politikacıları tarafından yakından izlenmektedir. Bugünkü Türk-İran ilişkilerini anlamak için tarihi gelişim sürecini iyi değerlendirmek gereklidir. Osmanlı Devleti ve İran mezhep ayrılığında kaynaklanan sebeplerle uzun süreli rekabet sürdürmüşlerdir. Genel olarak İran İslam devrimi öncesi kontrollü tansiyon olarak tanımlanabilecek iki ülke arasındaki ilişkiler yerini devrim sonrası iniş-çıkışlara bırakmıştır. Çeşitli sebeplerle ortaya çıkan krizler; temsilciliklerin ülkeden çıkarılması, krizin şiddeti ile doğrudan orantılı olmuştur. Temsilciliklerin yeniden tesis edilmesi ise ilişkilerin normalleşmesi döngüsel modelini içermektedir. İran-Türkiye ilişkilerindeki önemli bir sorun da İran'ın PKK ve Hizbullah'ı desteklemesidir. Bu destek ileride iki ülke arasında ciddi bir krize yol açabilir.⁴³⁶

İran, 1981 yılına girerken bir yandan ülkedeki Kürt ayaklanması ile uğraşırken, bir yandan da Irakla giriştiği savaşı sürdürüyordu. Rejimin henüz oturmamış olması iktidarı endişelendirirken İslam adına giriştiği ideolojik yayılma politikaları ile de bölgede kendine yönelik olarak çeşitli endişeler yaratıyordu. Bölgede politik saflar netleşirken Libya, Suriye ve İran askeri ve politik bir blok oluşturdular. Bu birlikteliklerindeki ortak payda ise Irak ve ABD, dolayısıyla da sıkı bir ABD müttefiki olan Türkiye karşıtlığı idi.⁴³⁷

Lübnan'daki adaşı gibi Türk Hizbullah örgütünün de İran ile bağlantılı olduğu biliniyor. Mart 2000'de Hürriyet gazetesi, Velioğlu'nu, Tahran'da hükümet yetkilileriyle toplantı halinde gösteren bazı fotoğrafları yayımladı. Gazete ayrıca, Velioğlu'na ait İran tarafından verilmiş bir görevli kimlik kartının fotokopisini ve 1992-1998 yıllarına ait Türk Hizbullah örgütü elemanlarının İran'da eğitim aldığını gösteren belgeler yayımladı. Mayıs 2000'de Türk medyası gözaltına alınana Hizbullah üyelerinin merkezi İran'da bulunan ve ABD'nin terör örgütleri listesinde yer alan Türk Sünni teröristlerden kurulu "Kudüs Savaşçıları" adlı bir örgütten destek ve eğitim aldıklarını itiraf ettiklerini aktardı. Diğer taraftan, Velioğlu en azından ideoloji olarak İran'dan ayrılıyordu. Velioğlu, İranlı din adamları tarafından yayımlanan kitapların Hizbullah'a ait kitabevelerine ve örgüt çevrelerine sokulmasını yasaklamıştı. Bütünüyle bakıldığında, örgütün İran rejiminin bir kalesi olmadığı,

⁴³⁵ PIRTAŞ, Fırat, *a.g.m.*, s.90.

⁴³⁶ Ümit ÖZDAĞ, Bülent ARAS, *Avrasya Dosyası*, a.g.m., s:4,5

⁴³⁷ ÖZCAN, Nihat Ali, *Avrasya Dosyası*, İran'ın Türkiye Politikasında Bir Manivela:PKK, ASAM yay., Sonbahar 1999, s:325-342.

ancak alt seviyede İran ile bağlantıları olduğu görülüyor.⁴³⁸ Bu görüş Hizbullah –İran bağlantısına en soğuk yaklaşan bir görüş. Hizbullah'ın kuruluş aşamasından itibaren İran gizli servislerince örgütlendiği, eğitildiği hatta teçhiz edildiği yönündeki görüşler ise ağırlıklı.

4 Şubat 1993'te *Cumhuriyet*'te özeti yayınlanan, Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanlığının hazırladığı 50 sayfalık rapora göre, Hizbullah örgütü, komşu bir ülke destekliydi ve Türkiye'deki laik düzenin yıkılmasını amaçlıyordu.

Uygulamakta olduğu yapılanması ile hem istihbari bilgilere hızlı ve kapsamlı bir şekilde ulaşabilmesi hem de bunları değerlendirmede ve arşivlemedeki başarısı ile örgütün bu işi iyi bilen, dünya çapında ve sistemli bir şekilde faaliyet gösteren bir örgüt ya da organizasyon tarafından desteklendiği açıkça fark edilmektedir. Ayrıca örgüt içinde var olan raporlama sistemleri (özgeçmiş raporları ve süreli faaliyet raporları) ile örgüt üyeleri arasında bir otokontrol sistemi geliştirilmiştir ki bu sistem de bu işin ehli bir birim tarafından ancak geliştirilerek uygulanabilir bir sistemdir.⁴³⁹ İstihbarat birimleri tarafından hazırlanarak Devletin üst düzey yetkililerine ve güvenlik birimlerine de sunulan Hizbullah raporunda; örgütün şemasının İran İstihbarat Servisine bağlı PASDAR'la (Devrim Muhafızları) büyük benzerlik gösterdiği belirtilmiştir. İran'da siyasi ve askeri eğitim gören Hizbullah militanları ile Devrim Muhafızları Komutanı Resul adlı bir kişinin ilgilendiği kaydedilen raporda; "İran'ın teokratik rejimi Türkiye'ye ithal etme amacından vazgeçmediği sürece Hizbullah'ı desteklemeye devam edeceği bir gerçektir" saptamasına yer verildi. Örgüt militanlarının profesyonelce davranış ve eylemleri, Hizbullah kadrosunun militanları yönlendirmedeki kabiliyet ve başarısı, örgütün ardında bir istihbarat biriminin varlığını kaçınılmaz kılmaktadır.⁴⁴⁰

Urfa Emniyet Müdürlüğü'nün "*sorguda Hizbullah elemanları sık sık ifade değiştirip yalan söylemeyi bir kural haline getirmişler. Onları çözmek pek zor. İfadelerine dayanarak fazla bilgi elde edilemiyor. Sık sık Arapça dualar okuyarak sorguda dayanmaya çalışıp hemen hiçbir şey söylemiyor.*" Yolundaki tespiti şunu

⁴³⁸ T.C. Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü Bülteni, Bülten No: 76, 12.12.2003

⁴³⁹ Bu raporlar; her örgüt elemanın örgüte girdiği ilk zamanlardan itibaren örgütün belirlediği aralıklarla hem kendi hem de aile, arkadaş ve iş çevrelerindeki yakın ilişkide buldukları kişiler hakkında düzenmiş olan raporlardır.

⁴⁴⁰ M.Faraç, *Hizbullah'ın Kanlı Yolculuğu*, Güniz Yayıncılık, İstanbul, 2002, s:22,23

gösteriyor. 1996 yılından itibaren devletin yoğun baskılarına maruz kalan Hizbullahçılar, sorgu meselesini çok ciddiye alıp İran'daki PASDAR (devrim muhafızları) adlı kuruluşun tavsiyelerini harfiyen uygulamaktır.⁴⁴¹

Acaba İran gibi büyük ve Ortadoğu'da söz sahibi bir devlet; Batıyla ve özellikle de Amerika Birleşik Devletleri ile pek çok önemli ve kritik sorunlar yaşayan, çok defa savaşın eşiğine gelen bir doğulu devlet olarak neden yanı başında bulunan ve kendisi ile Batı arasında bir kalkan görevi yapabilecek bir devlet ile, Türkiye Cumhuriyeti ile, savaşa sebep olabilecek, ikili devlet ilişkilerini olumsuz yönde etkileyecek bir konumda bulunmaktadır. Sebebi sadece kendisinde var olan dini bir rejimi Türkiye'de ithal ederek onların da bir şariat devleti olması çabası mı? Yoksa bu sebebin yanında daha başka sebepler de var mı? Ortadoğu'da tarihi ve kültürüyle doğal bir güç olan Türkiye'yi rakip olarak mı görüyor veya Ortadoğu'daki planlarına Türkiye ters mi düşüyor da Türkiye'yi yıpratmak, vücuttaki kanser gibi Türkiye'nin başının Terör belası ile dertte olmasını mı istiyor? Yoksa daha başka sebepler mi var?⁴⁴²

Adrew Mango "*Türkiye'nin Terörle Savaşı*" isimli eserinde konu ile ilgili olarak şunları söylemektedir: "*İran'da eğitilen Türk teröristler, Türkiye'de Tahran rejimine karşı olanları nötralize etmek için para alıyordu. İran'daki rejimin en tanınmış karşıtlarından biri olan Ali Ekber Kurbanî'nin 4 Haziran 1992'de öldürülmesi, sipariş cinayetlerin önemlilerinden birisidir. İran rejiminin karşıtlarından olan bir diğer isim Abbas Kulizade'de kaçırılarak para karşılığında İranlı ajanlara teslim edilmiştir. Kurbanî'yi öldüren çetenin mensuplarından biri tanınmış Musevî Türk işadamlarından Jak Kamhi'ye yapılan başarısız suikaste de karışmıştı.*"⁴⁴³

Diyarbakır Emniyet Müdürlüğüne yasadışı Hizbullah terör örgütü ilim grubuna yönelik 15.03.1999 tarihinde yapılan operasyonda yakalanan Halil ve Nergis oğlu 1960 doğumlu Batman İli Beşiri İlçesi Yalınkavak Köyü nüfusuna kayıtlı açık kimlikli Abdülaziz TUNÇ isimli örgüt mensubu 23.03.1999 tarihinde alınan ifadesinde;

⁴⁴¹ Faik Bulut, Mehmet Faraç, *a.g.e.*, s:186

⁴⁴² ÇİTLİOĞLU, Ercan, *a.g.e.*, s: 264

1984 yılı başlarında Abdurrahman ENSARİ isimli şahısla ilişkiye geçtiğini, o dönemlerde birlikte hareket ettikleri Ali BİLİCİ, Ekrem BAYTAP, İhsan DENİZ, Şefik POLAT isimli şahısların kendilerinden ayrılarak bir araya geldiklerini ve İslami hareket örgütü adı altında faaliyet gösterdiklerini, Batman’da bulunan Cem kitapevi çevresinde toplandıklarını, 1985 yılında Abdurrahman ENTARİ’ nin kendisini birlikte faaliyet yürüttüğünü söylediği Hüseyin VELİOĞLU ile tanıştırdığını, İslam adına yasadışı bir örgütlenme içerisinde olduklarını söylediğini, 1988 yılı içerisinde yasadışı örgüt lideri Hüseyin VELİOĞLU’ nun kendisine bir komşu ülkede bir grup cemaat mensubuna askeri ve siyasi eğitim verileceğini, bu eğitimi alacak grubun içerisinde kendisinin de bulunacağını söylediğini, bunun üzerine 1988 yılı Mart ayı içerisinde Batman İlinden Ahmet SEYİTOĞLU, İhsan YEŞİLIRMAK, Osman USLU, Silvan İlçesinde Hamit YAZGAN, Nusrettin GÜZEL ve Zeki ..... ve Bismil İlçesinden İsa AY isimli örgüt mensupları ile Bingöl ilinden Seyfullah kod isimli Necdet ..... örgüt mensupları ile Diyarbakır İline gelerek Edip GÜMÜŞ isimli örgüt mensubunun evinde toplandıklarını, bu toplantıdan ismini bilmedikleri bir ülkeye gitme kararı çıktığını, 1988 yılı Mayıs ayı içerisinde yanlarında Edip GÜMÜŞ isimli örgüt mensubu da bulunduğu halde Diyarbakır’ dan ayrılarak Van iline iki grup halinde gittiklerini Van’ da kendilerini Ömer isimli bir şahısın karşıladığını, yine iki grup halinde Başkale otobüslerine binerek Başkale’ye gelmeden 10 Km. mesafede otobüsten indiklerini, yaya olarak İran sınırında bir köye gittiklerini, bu köyden aldıkları bir rehberle beraber silahsız olarak İran’a bağlı KELEŞERE köyüne geçtiklerini, burada kendilerini İran Devrim Muhafız Komutanı RESUL ..... isimli bir şahısın karşıladığını, daha sonra URUMİYE-SALMAS-TEBRİZ üzerinden TAHRAN’a geçtiklerini ve Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçiliğine yakın lüks bir villaya yerleştirildiklerini, yasa dışı örgüt başı Hüseyin VELİOĞLU’ nun da kendileri ile görüşerek eğitim boyunca yanlarında kaldığını, İran yetkilileri tarafından “cemaat, cemaatleşme, sır saklama, itaat, düşman tarafından takip, anti takip” gibi konuların detaylı olarak Farsça anlatıldığını ve Hüseyin VELİOĞLU’ nun da bu anlatılanları Türkçeye çevirerek kendilerine aktardığını, bir ay süre ile teorik olarak askeri ve siyasi eğitim aldıklarını, ayrıca pratik askeri eğitim için Tahran yakınlarında bir dağ kesiminde yasak bir bölgeye gittiklerini, 20 gün boyunca burada kaldıklarını, eğitimin bitmesi ile birlikte aynı yolu izleyerek Türkiye’ye dönüş

⁴⁴³ MANGO, Adrew, *a.g.e.*, s: 102

yaptıklarını, bir ay kadar Türkiye’ de kaldıktan sonra yasa dışı örgüt başı Hüseyin VELİOĞLU ve Edip GÜMÜŞ isimli örgüt mensubunun isteği üzerine tekrar Siirt’ten pasaport alarak yanlarında İsa ALTSOY isimli örgüt mensubu da olmak üzere Bezirgan sınır kapısında resmi yollardan İran’a geçtiklerini, Makka üzerinden Tahran’ a gittiklerini, ismini hatırlayamadığı bir otelde bir hafta kaldıklarını, Hüseyin VELİOĞLU ve Beşir VAROL isimli örgüt mensuplarının yanlarından ayrıldıklarını ve orada buldukları süre içerisinde bir daha karşılaşmadıklarını, kendisinin de İsa ALTSOY isimli örgüt mensubu ile birlikte Mehrabat Havaalanına geçerek uçak ile Urumiye şehrine gittiklerini ve otobüsle Türkiye’ ye döndüklerini, fakat bu seyahatin niçin gerçekleştirildiğini bilmediğini,⁴⁴⁴

Ayrıca; Diyarbakır Emniyet Müdürlüğüne, yasa dışı Hizbullah Terör örgütü ilim grubuna yönelik olarak 06–09.04.1999 tarihleri arasında yapılan operasyonlarda, yakalanarak gözü altına alınan Diyarbakır İli Silvan İlçesi Tokluca köyü nüfusuna kayıtlı Ramazan-Fikriye oğlu Mehmet Hamit YAZGAN isimli örgüt mensubu 13.04.1999 tarihinde alınan ifadesinde,⁴⁴⁵

1998 yılı başlarında camide tanıştığı Mehmet Beşir VAROL isimli örgüt mensubunun cemaat adına askeri ve siyasi eğitim almak için bir ülkeye gideceklerini söylediğini, 1988 yılı Mayıs ayında Diyarbakır, Batman, Bingöl, Silvan, Bismil gibi bölgelerden gelen bazı şahıslar ile birlikte Diyarbakır İlinde bir evde toplantı yaparak ismini bilmedikleri bir ülkeye gitme kararı aldıklarını,⁴⁴⁶

1988 Mayıs ayında iki grup halinde VAN İli Başkale İlçesine gelmeden 10 Km. mesafede araçlardan inip yaya olarak İran sınırına yakın bir köye gittiklerini, İran Devrim Muhafız Komutanı Resul isimli şahıs ile görüşüp, Urumiye, Salmaz ve Tebriz üzerinden Tahrana geçtiklerini ve T.C. Büyükelçiliğine yakın lüks bir villaya yerleştirildiklerini, yasa dışı örgüt başı Hüseyin VELİOĞLU’ nun da kendileri ile görüşerek eğitim boyunca yanlarında kaldığını, İran yetkilileri tarafından kendilerine siyasi yönden cemaat, cemaatleşme, cemaatleşmede dikkat edilecek hususlar, cemaat içerisinde sır gizleme, itaat, düşman tarafından takip ve anti takip gibi konularının

⁴⁴⁴ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı, sayfa: 87

⁴⁴⁵ Emniyet Genel Müdürlüğü TEMÜH Daire Başkanlığı Terörle Mücadele ve İstihbarat kurs notları, hizmete özel sayısı, sayfa: 89

⁴⁴⁶ AKYOL, Fuat, *Hangi Hizbullah*, 22.01.2000 tarihli Aksiyon Dergisi

Farsça detaylı olarak anlatıldığını, yasadışı örgüt başı Hüseyin VELİOĞLU' nun da anlatılanları Türkçeye çevirerek kendilerine aktardığını, İran yetkililerinden yaklaşık 1 ay boyunca askeri ve siyasi eğitim aldıktan sonra Türkiye' ye döndüklerini beyan etmiştir.⁴⁴⁷

Bu ve benzeri nitelikteki ifadeler bazı komşu ülkelerin bölge konjonktüründe söz sahibi olmak ve kendi rejimlerini ihraç edebilmek amacı ile illegal çalışmalara yöneldiğini göstermektedir.⁴⁴⁸

Güvenlik birimlerinin raporuna göre Molla Mansur'un öldüğü İran'da örgüt militanlarının eğitim gördüğü 15 ayrı kamp bulunuyordu. Kamplardan bazıları şöyle: Tahran: Parandak, Beheştiye, Tarık el Kudüs. Kum: Salihabad, Eram Park Oteli. Gorgan: Bochurd. Ahvaz: Hayur Asli. Busşehir: Şehit Şamran.⁴⁴⁹

2000'de Velioğlu'nun ölümünü takiben yüzlerce Türk Hizbullah üyesi İran'a ve Kuzey Irak'a kaçtı. Bazılarının Ensar el İslam gibi yerel İslamcı terör örgütleriyle bağlantılı olduğu ve El Kaide ile ilişkiler geliştirdiği düşünülüyor. Kasım 2003'te Türk polisi, sinagog saldırılarını gerçekleştiren bombacıların Türkiye'nin güneydoğusundaki Bingöl ilinden çıkan etnik Kürtler olduğunu tespit etti. Yetkililer, İngiltere'yle bağlantılı iki hedefe düzenlenen saldırıların faillerinin kimliğini henüz açıklamadı, ancak basında çıkan haberler, failerin sinagog saldırılarının planlanmasına yardım eden Türk vatandaşları olduğunu kaydetti. Şüphelilerin tümünün Türk Hizbullah örgütü ile bağlantılı olduğu düşünülüyor.⁴⁵⁰

Kuzey Irak'taki İslamcı teröristler ile Usame bin Ladin'in El Kaidesi ve İran arasında bağlantı olduğuna dair birçok işaret var. El Kaide ve İBDA-C, kasım ayında İstanbul'da iki sinagoga, İngiliz Konsoloslugu'na ve bir bankaya yapılan saldırıların sorumluluğunu üstlendi. Türk polisi onlarca şüpheliyi tutukladı. Saldırıları düzenleyen elebaşlarından biri İran sınırında yakalandı. Suriye ise, ülke sınırları içinde saklanmaya çalışan 20'yi aşkın şüpheliyi Türkiye'ye teslim etti. Tutuklananların çoğu Kürt. Suikastçıların lideri Azad Ekinci hala aranıyor. Ekinci,

⁴⁴⁷ DEMİREL, Emin, *a.g.e.*, s:106

⁴⁴⁸ ÇİTLİOĞLU, Ercan; *Tahran Ankara Hattında Hizbullah*, Ümit Yayıncılık, Ankara, 2001, s:111

⁴⁴⁹ FARAC, Mehmet, *a.g.e.*, s:43

⁴⁵⁰ ÇİTLİOĞLU, Ercan, *a.g.e.*, s: 266

İran, Pakistan ve Afganistan'da eğitilmiş, Çeçenistan'da ve Bosna'da savaşmış. Bir süre için Hizbullah'ın üyesiydi. İstanbul saldırılarının El Kaide ile bağlantısı olduğunun bir işareti, daha önce Türk İslamcılarının böyle bir kanlı saldırı gerçekleştirmemiş olmasıdır. Köktendinci Türkler kendi amaçlarına politik yollarla ulaşmaya, böylece laik Müslüman Türkiye'ye uyum sağlamaya çalışıyorlardı.⁴⁵¹

3.31. Hizbullah'ı Devrim Muhafızları mı Eğitiyordu:

Bir dönem örgüt liderinin şoförlüğünü de yapan Abdülaziz Tunç isimli bir örgüt militanı polise şu ifadeleri veriyordu:

Tahran'da Türk Büyükelçiliğinin yakınındaki bir binaya yerleştirildiklerini belirten Tunç burası ile ilgili şu bilgileri veriyordu; “ *Bu villada kısa bir süre kaldıktan sonra Hüseyin Velioğlu'nun yanımıza gelmesi ile birlikte İranlı yetkililer tarafından bize askeri ve siyasi eğitim vermeye başlandı. Derslerde; cemaat, cemaatleşmede dikkat edilecek hususlar, cemaat içinde sır gizleme, itaat, düşman tarafından takip ve anti takip gibi konuları ihtiva eden eğitimler aldık. Yine bulunduğumuz yerde bize İranlılar tarafından getirilen silahların sökölüp takılması ve kullanılması, el bombası ve patlayıcı maddelerin yapımı ve kullanılması konularında teknik ve askeri bilgi verildi. Buradaki teorik eğitimin ardından Tahran yakınlarındaki yasak bölge ilan edilen dağlık alanda pratik eğitim gördük. Bir ay süren bu eğitimlerden sonra Türkiye'ye döndük.*”⁴⁵²

Abdülaziz Tunç ifadesinde ayrıca; onlarca Hizbullah karşıtı ve PKK'lı kaçırarak sorguladıklarını ve birçoğunu öldürdüklerini anlatır. MİT ajanı olarak gördüklerini asker kıyafetleri giyerek sorguladıklarını söylüyordu.⁴⁵³

3.32. Hizbullah'ın Dünü, Bugünü, Yarını

17 Ocak 2000 tarihinde İstanbul Beykoz'da güvenlik kuvvetlerinin gerçekleştirmiş oldukları operasyonla örgütün lideri ve iki yöneticisinin ele geçirilmesinin ardından bir dizi operasyonla örgüt köşeye sıkıştırılarak lider kadro ve askeri kanattaki militanların pek çoğu adalete teslim edildi. Bu sayı elbette ki tatmin

⁴⁵¹ T.C. Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü Bülteni, Bülten No: 76, 12.12.2003

⁴⁵² ÇİTLİOĞLU, Ercan, *a.g.e.*, s: 297

edici bir sayıdır. Ancak yine aynı operasyonlar sonucu ele geçirilen örgüt arşivinde binlerce kişinin isimleri ve bu isimlere ait çok detaylı bilgiler mevcuttu.⁴⁵⁴ Bu sayıya bakılınca güvenlik güçlerince yakalanarak savcılıklarca tutuklanıp cezaevlerine gönderilen militan sayısının hiç de fazla olmadığı anlaşılmaktadır.

Evet, lider kadrosuz kalmış bir örgüt doğal olarak belirli bir müddet sessiz kalarak gelişmeleri takip edecek, üzerindeki bulutların dağılmasını bekleyecek, kendisine olan ilginin azalmasını gözlemleyecektir. Peki ya sonra ne yapacaklar. Yıllarca bu işi en önemli işleri olarak gören, hayatlarını hatta sadece kendi hayatlarını değil en sevdikleri insanların eş ve çocuklarının hayatlarını bu işe adanmış, yıllarca beyinleri bu fikirler ile yoğrulmuş, bu işin hem bu dünya hem de diğer dünya için saadet getireceğine inanmış pek çok insan bu zamana kadarki inançlarının yanlış bir yol olduğunun farkına varıp geri mi dönecekler? Yoksa hiçbir güç bizi bu yoldan döndüremez. Tek doğru yol vardır o da Allah'ın yoludur, Hizbullah'tır deyip eylemlerine kaldıkları yerden devam mı edecekler? Aslında bu sorun sadece Hizbullah terör örgütünün değil tüm terör örgütlerinin sorunudur. Evet, adanmış bir hayat, adanmış bir gençlik, adanmış sevdikler... Bunların hepsi meğer boşa imiş, meğer biz yanlış yolda imişiz demek için mi? Böyle bir yaklaşımı veya sindirilmişliği hiçbir örgüt üyesinden beklemek doğru olmaz. Bu örgütün ara vermeden yıllarca daha takibi yapılmalıdır. Amerika Birleşik Devletleri tarafından yayımlanan 2004 yılı terör raporunda; 2003 ve 2004 yıllarında Hizbullah'ın her hangi bir eyleminin olmadığı ancak bu örgütün yeniden organize olduğu ve yeniden eleman teminine giriştiği belirtilmektedir.⁴⁵⁵

Beykoz Operasyonu'ndan Okkan suikastine kadar geçen zaman içinde, Hizbullah'ın belinin kırıldığı, bitme noktasına geldiği, artık toparlanamayacağı ve benzeri içerikte birçok haber ve yorum yazıldı. Yazılanların ekserisinin kaynağı devletin güvenlik birimleriydi. Bu kanaat bazı resmi raporlara da yansımıştı. Ne olduysa oldu, Okkan suikastiyle birlikte örgütün dev hacimli ve korkunç güçlü, yaygın tabanlı, profesyonel teröristlere sahip olduğu ortaya çıkıverdi.

⁴⁵³ M.Faraç, *Hizbullah'ın Kanlı Yolculuğu*, Güniz Yayıncılık, İstanbul, 2002, s:90

⁴⁵⁴ Cihan Haber Ajansı, *Beykoz Operasyonu*, 02 Şubat 2001 tarihli Zaman Gazetesi

⁴⁵⁵ U.S. Department of state Office of the coordinator for counterterrorism, *Reports on terrorism 2004*, April 2005, Washington, U.S.

NTV nin resmi internet sitesi olan “ntvmsnbc.com” sitesinde 9 Mart 2006 günü şu haber verildi: Terörle Mücadele Yüksek Kurulu’na sunulan istihbarat raporlarına göre, bir dönem liderini yitiren ve elemanlarının büyük bölümü ele geçirilen Hizbullah, yeniden güç toplamaya başladı. Kurula sunulan güvenlik raporlarında, PKK konusunda da uyarılarda bulunuldu. İstihbarat raporları, Hizbullah’ın halen yeni dernekler ve vakıflar kurarak taban oluşturmaya çalıştığını ve yeniden yapılanma yolunda önemli gelişmeler sağladığını ortaya koyuyor. Karikatür krizinde, Güneydoğu’da yapılan gösterilerin arkasında da Hizbullah’ın olduğu düşünülüyor. Hizbullah’ın etkinliğini kırmak için özellikle Doğu ve Güneydoğu’daki imam açığının kapatılarak yeni atamalar yapılması kararı alındı.⁴⁵⁶

3.32.1. Askeri Kanat Çökmedi

Velioğlu’ndan sonra Hizbullah’ın siyasi kanadı, dinleme ve takip kanatları büyük oranda tasfiye edildi. Askeri kanatsa çok fazla darbe almadı. Tetikçiler genellikle “mahkûm evleri” adı verilen yeraltı sığınaklarında uzun süre kaldıklarından ortada pek görünmediler; bu yüzden alınan tetikçi sayısı sınırlı. Askeri kanat mensuplarının, ciddi askeri eğitime tabi tutulduklarına dair bilgiler var. Askeri kanadın bütün mensuplarına, örgütün lider kadrosundan gelen emirle 1 adet Kaleşnikof, 1 tabanca, 2 el bombası ve mühimmat dağıtıldı.⁴⁵⁷

3.32.2. Kırsalda Üslendi

Polisin, kendi alanı olan kent merkezlerinde Hizbullah’a yönelik amansız takibi, örgütü yeni bir yapılanmaya itti; özellikle askeri kanat mensupları kırsala kaydırıldı. Karacadağ bölgesi, Silvan, Şırnak ve Çınar kırsalları, örgütün Velioğlu sonrası süreçte yoğunlaştığı alanlar. Bu alanlar, operasyon anlamında adeta bakir, el değmemiş yerler.⁴⁵⁸

Hizbullah, artık örgüt içi eğitimde ve tebliğ faaliyetinde camileri kullanmayı büyük oranda terketti. Camiler güvenlik ve istihbarat birimlerinin sıkı takibine alınınca örgüt buralarda hem rahat çalışamadı, hem deşifre oldu. Bu yüzden

⁴⁵⁶ Ntvmsnbc, *Güneydoğu’da Hizbullah uyarısı*, 09 Mart 2006 tarihli yayın.

⁴⁵⁷ GÜNER, Ahmet, *Şimdi huzurlarınızda Hizbullah*, 17.02.2001 tarihli Aksiyon Dergisi, sayı:324

⁴⁵⁸ ÖZÖREN, Süleyman, *Tactics and Methots of the Turkish Hizbullah*, University of North Texas, Apr. 2004, s:16

şimdilerde artık ev faaliyetine ağırlık veriyor.⁴⁵⁹ Örgüt üst yönetimi Velioğlu sonrasında bazı taktik değişikliklerine gittiğinden, söz konusu evlerin klasik Hizbullah tiplerinden uzak, modern bir görüntü arz edebileceği üzerinde duruluyor. Mesela örgüt kadınları kara çarşaf giyinmeyi bırakıp şık manto ve başörtüye geçti. Örgüt Türkiye'nin “Dar—ül Harp” olarak kabul edilmesini gerektiğini söyleyerek adam katletme dâhil (örgüt, adam öldürmede kullandığı tetikçileri seçerken din duygusu zayıf, psikopat ve sarhoş kişileri tercih ediyor) yaptıkları her şeyin, Allah için yapıldığına mensuplarını şartlandırmaya çalışıyor.⁴⁶⁰

3.32.3. İstihbaratı Güçlü

Hizbullah'ın istihbarî faaliyetlere büyük ölçüde önem verdiği belirtilmişti. Örgütün güvenlik birimlerini dinlemede güçlük çekmediği söyleniyor; zira Okkan suikastı öncesinde, Emniyet dâhil devletin bazı resmi kuruluşlarını uzun süre dinlemiş. Hizbullah'ın elindeki dinleme ve iletişim cihazlarının, Emniyet'tekinden daha gelişmiş olduğu söyleniyor. Örgüt mensuplarının da bu gelişmişliğe uygun donanıma sahip olduğu, söyleniyor. Hizbullah, operasyonlardan önce özellikle Diyarbakır ve bölgedeki diğer bazı kentlerde, PKK'nın her hareketini önceden haber alıyordu. PKK, merkez addettiği Diyarbakır'da bile kıpırdayamaz duruma gelmişti. Dinlemede ilerlemiş olmasına rağmen Hizbullah, karşı istihbarata maruz kalmamak için haberleşmede teknolojiyi kullanmıyor. Haberleşme, birebir görüşmeye dayanıyor.⁴⁶¹

3.32.4. Militan Sayısı

Gaffar Okkan suikastının ardından, baş zanlı Hizbullah'ın bu derece büyük bir eylemi yapıp yapamayacağı konusu bütün güvenlik birimlerini meşgul etti. Ardından örgütün kırsaldaki geniş sahalarda hiç deşifre olmadığı, 95—96'lara kadar güvenlik güçlerinin giremediği Silvan gibi yerlere girip PKK'lıları infaz ettiği, geçmişte 3000 kişilik militan grubuyla köy basıp katliamlar yaptığı, Velioğlu'nun ölümünün ardından örgütün askeri kanadının sıkı bir eğitime alındığı, kamuoyundaki

⁴⁵⁹ ÇİTLİOĞLU, Ercan; *Türkiye'de Dini Terörizm ve Hizbullah, Dünyada ve Türkiye'de Terör*, Ankara, T.C.Merkez Bankası Yayınları, 2002, s:45

⁴⁶⁰ ÖZÖREN, Süleyman, *Hizbullah in Turkey*, University of North Texas, Dec. 2005, s:31

yaygın kanaatin aksine Beykoz'dan sonra örgütten büyük çaplı kopmaların olmadığı gibi bilgiler hatırlandı.⁴⁶² Binlerce mensubu bulunduğunu ifade ediyor. Okkan suikastinde rol alan Hizbullahçılar da kırsaldan gelmiş; iki ayrı kırsal alandan seçilen “tecrübeli” tetikçiler. Bazı güçlerce 30 gün ila 2 ay arasında eğitime tabi tutulmuş olduğu ifade ediliyor. Kaldı ki örgütün, her türlü silahın bulunduğu asıl cephaneliklerinin de yine kırsalda bulunduğu biliniyor. Ele geçirilen silahlar, örgütün elindekilerin yanında deveye kulak tabir edilecek kadar az.⁴⁶³

Eldeki verilerle Hizbullah'ın bundan sonraki alacağı tavrı belirlemeyi kolaylaştırıyor. Şeriat devletine geçiş için tebliğ, cemaat ve cihat şeklinde üç aşama belirleyen, Velioğlu'nun ölümüne kadarki sürede tebliğ aşamasında olan Hizbullah, liderlerinin ardından, ikinci aşamayı (cemaat) hızlandırarak cihat aşamasına atladı. Örgütün, cihat aşamasına geçişle birlikte, dar—ül harp bildiği bu topraklardaki hâkim güce karşı şiddet kullanmayı kaçınılmaz olarak göreceği aşikâr. Örgüt üst yönetimi bu konuda tutuk ve kararsız kalsa bile, içinde bulunulan cihat hâl'inin gereğini yerine getirmeme ithamıyla tabandan gelecek baskı ve taleplere direnmekte zorlanacağı zannediliyor. Örgütün başındaki insanın polis tarafından öldürülmesi tabanın baskılarını kuvvetlendirecektir. Kaldı ki böyle bir ihtimal şu saatten sonra zor; zira örgütün başında olduğu söylenen İsa Altsoy, Okkan eylemiyle birlikte gerek fikinsel, gerekse kişisel yönden pasifize edildi. Eylem kararını (Hizbullah'ın payına düşen yönüyle) şiddet yanlısı ve Ermeni asıllı Sülhaddin Ürük'ün etkin olduğu, Mehmet Salih Kölge, Bahattin Temel, Molla Zeki Atak'ın da içinde olduğu örgüt şurasının aldığına dair bilgiler bulunuyor. İsa Altsoy, Velioğlu'nun yanında 1992'de İlim Kitapevi'nde çay dağıtan, oldukça mülayim bir kişilik sahibi.⁴⁶⁴

3.32.5. Hizbullah-PKK İşbirliği

Van'da 02/07/2004 günü sabah saatlerinde vali Hikmet Tan'a yönelik bombalı suikast gerçekleştirildi. Konağından makamına gitmek üzere yola çıkan Tan'ın güzergâhı üzerine park edilmiş olan araçtaki bomba, 5 saniye geç patlayınca valinin hayatı kurtuldu. Vali Konağı'ndan yaklaşık 700 metre mesafedeki valiliğe gitmek üzere yola çıkan Hikmet Tan'ın makam aracı, Cumhuriyet Caddesi'nde

⁴⁶¹GÜNER, Ahmet, *a.g.m.*, sayı:324

⁴⁶²DİLMAÇ, Sabri; *Terörizm Sorunu ve Türkiye*, EGM Yayınları, Ankara,1997, s: 12

⁴⁶³GÜNER, Ahmet, *a.g.m.*, sayı:324

seyrederken, Lada marka otomobilin içindeki uzaktan kumandalı bomba patlatıldı. Vali Tan, koruması ve şoförü patlamadan yara almadan kurtuldu. Ancak bombalı saldırılarda 3 kişi öldü, 23 kişi de yaralandı. 10 yaşındaki Serkan Hamarat da, babasıyla Cumhuriyet Caddesi'nde yürüdüğü sırada patlama sonucu yaralandı.⁴⁶⁵

Van Valisi Hikmet Tan'a yönelik suikast girişiminin terör örgütü PKK tarafından organize edildiği, saldırıda bomba uzmanı eski Hizbullahçılarının kullanıldığı ortaya çıktı. Terör örgütü PKK, Van Valisi Hikmet Tan'ı öldürmek amacıyla 2 Temmuz'da gerçekleştirilen suikast girişimini organize ettiğini; saldırıda bomba uzmanı eski Hizbullahçılarının kullanıldığını itiraf etti.⁴⁶⁶ Bu saldırıyı, şimdi PKK yanlısı olmuş eski Hizbullahçılarının gerçekleştirmiş olduğu biliniyor.

PKK yanlısı yayın yapan internet siteleri, Vali Tan'a yönelik suikast girişimini, 'sömürge valisi'ne saldırı yapıldı şeklinde verirken, Karayılan ve arkadaşlarının olaydan mutluluk duyduklarını yazdılar. Silahlı mücadeleyi savunan PKK Devrimci-Çizgi grubunun internet sitesinde de benzer ifadeler yer aldı ve "Sömürge valisine saldırı gerillaların işine yaramıştır. Bu bize maddi güç katmıştır" yorumu yapıldı.⁴⁶⁷

Van Valisi Hikmet Tan, 2 Temmuz sabahı aracının geçtiği Ordu Caddesi'nde bombalı saldırıya uğramıştı. Eylemde, bomba yüklü bir kamyonet havaya uçmuş, 3 kişi hayatını kaybederken 15 kişi de yaralanmıştı. Vali Tan, saniye farkıyla saldırıdan zarar görmeden kurtulmuştu. Bölgedeki huzuru bozan saldırı konusunda çeşitli senaryolar gündeme gelmişti.

Saldırıdan yarım saat sonra bir açıklama yapan terör örgütü PKK, patlama ile bir ilgilerinin olmadığını duyurdu. Vali Tan ise hedefin kendisi olduğunu söyledi. Van isminin bir süredir uyuşturucu ile birlikte anılması, bir kez daha gözlerin PKK

⁴⁶⁴GÜNER, Ahmet, *a.g.m.*, sayı:324

⁴⁶⁵Sabah Haber Ajansı, *Van Valisi Hikmet Tan'a saldırı*, 03.07.2004 tarihli Sabah Gazetesi

⁴⁶⁶DünyaHaber Ajansı, *Kuzey Irak'taki teröristleri eğiten PKK'lı için mahkemeden yakalama emri*, 21.02.2006 tarihli Vatan Gazetesi.

⁴⁶⁷SÖYLEMEZ, Haşim, *Hizbullah Taşeron*, 19.07.2004 tarihli Aksiyon Dergisi.

ve Hizbullah üzerine çevrilmesine yol açıyor. Zira PKK ve Hizbullah her zaman uyuşturucu kaçakçılığında aktif rol oynadı. Her ne kadar Hizbullah, örgüt olarak aktif olmasa da, son zamanlarda PKK ile birlikte hareket ediyor. Hatta eski Hizbullahçılar şimdilerde PKK sempatzanı militanlar olarak terör örgütü ile birlikte uyuşturucu kaçakçılığı işinde yer alıyor.⁴⁶⁸

Kaldı ki Van'daki eylem PKK ile Hizbullah arasındaki işbirliğini göstermesi bakımından da hayli ilginç. Profesyonelce hazırlandığı ve ustaca organize edildiği belli olan eylemi uyuşturucu patronlarının gerçekleştirmesi ihtimal dâhilinde görünmüyor. PKK'nın da uzaktan kumanda ile bomba yüklü araç patlatarak eylem yapma yeteneği yok. Bu tür eylemleri ancak taşeronlar vasıtasıyla gerçekleştirebiliyor. Karayılan'ın mektubunda da iddia ettiği gibi, Van'daki patlamayı “ancak Hizbullah kökenli militanlar gerçekleştirmiş olabilir” ihtimali ağırlık kazanıyor. Bölgede etkin olan uyuşturucu mafyasının zaman zaman iki örgütü de kullandığı göz önünde bulundurulduğunda üçgenin bütün parçaları tamamlanıyor.⁴⁶⁹

Eski düşmanlar PKK ve Hizbullah arasındaki yakınlaşma yeni bir boyut kazandı. PKK elindeki C-4 patlayıcılarının önemli bir kısmını Hizbullah'a vererek örgütün hem PKK hem de kendi adına ses getirecek intihar eylemleri yapması için yardımcı oluyor.

Terör örgütü PKK'nın Türkiye'ye C-4 türü patlayıcı soktuğu konusundaki bilgi Batman'da 29 Aralık 2004'te yakalanan ve üzerinde 4 kg C-4 çıkan Numan kod adlı Şahin Yıldırım'ın ifadesinde gizliydi. İfadede örgütün Türkiye'ye gönderdiği her militanıyla en az 2 kg C-4 gönderdiği belirtiliyordu. Bunun üzerine “kırmızı alarm” veren güvenlik, İzmir ve Hatay'da önemli miktardaki patlayıcıyı asıl adreslerine ulaşmadan ele geçirmişti. Ancak, aradan 6 ay geçtikten sonra örgütün önemli ismi Cemil Bayık, militanlarının Türkiye'ye 750 kilogram C-4 patlayıcıyı sınırdan soktuğunu açıkladı. Emniyet bunun üzerine takibatını daha da derinleştirdi. Ancak bir türlü söylenen miktardaki patlayıcıya ulaşamadı. Nitekim Kara Kuvvetleri

⁴⁶⁸ Recai MORKOÇ ve Fettah ERDURUR, *Vanlılar teröre lanet yağdırdı*, 04.07.2004 tarihli Zaman Gazetesi

⁴⁶⁹ SÖYLEMEZ, Haşim, *a.g.m.*

Komutanı Orgeneral Yaşar Büyükanıt, PKK'nın Türkiye'ye önemli miktarda patlayıcı soktuğunu yaklaşık bir yıl sonra kamuoyuyla paylaştı.⁴⁷⁰ Emniyetin kaynaklarına göre, Irak üzerinden Türkiye'ye sokulan patlayıcı miktarı şu anda bir tona ulamış durumda.⁴⁷¹

Peki, PKK bu kadar patlayıcıyı ne yaptı? Emniyet, bu zamana kadar yaklaşık 100 kilogramını ele geçirebildikleri patlayıcının geri kalanı konusunda henüz net bir bilgiye sahip değil. Ancak, patlayıcılara ne oldu sorusunun cevabı yine örgütün kendisinden geliyor. PKK'nın dağdaki bir numaralı ismi Murat Karayılan, mayısta yayınladığı bildiride Hizbullah'la işbirliği yaptıklarını belirterek C-4'lerin bir kısmını Hizbullah'ın (ismini açıklamadığı) Güneydoğu Anadolu sorumlusuna verdiklerini söylüyor. Ayrıca, Hizbullah'la yeni bir anlaşma yaptıklarını ve şehir eylemlerinde deneyimlerinden faydalanacaklarını belirtiyor. Nisanda Karayılan'ın görevlendirdiği 3 militanın Hizbullah üeleriyle Batman'a bağlı bir köyde görüştikleri ve bir anlaşmaya vardıkları belirtiliyor.⁴⁷²

PKK ile Hizbullah'ın yolları bir yıl önce yine kesişmişti. Temmuz 2004'te dönemin Van Valisi Hikmet Tan'a yönelik saldırıyı PKK, eski Hizbullahçılardan yardım alarak gerçekleştirdiğini itiraf etmişti. Van'daki eylem PKK ile Hizbullah arasındaki işbirliğini göstermesi bakımından hayli ilginçti. PKK'nın uzaktan kumandayla bomba yüklü araç patlatarak eylem yapma yeteneği yok. Bu tür eylemleri ancak taşeronlar vasıtasıyla gerçekleştirebiliyor.⁴⁷³

Hizbullah neden PKK ile yeniden yakınlaşma gereksinimi duydu? 17 Ocak 2000'de İstanbul Beykoz'da örgüt lideri Hüseyin Velioğlu'nun öldürülmesiyle sarsılan Hizbullah, Emniyet'in kararlı tutumu sonucu ciddi darbe aldı, çok sayıda örgüt mensubu yakalandı. Örgüt arşivi ele geçirildi, ağır silahların saklandığı depolar ortaya çıkarıldı. 60 ilde gerçekleştirilen ve 5 bin kişinin gözaltına alındığı "Hizbullah operasyonları" ile örgütün askeri kanadı (yüzü aktif eylemci toplam bin kişi) ciddi anlamda pasifize edildi.

⁴⁷⁰ ŞARDAN, Tolga, *Saddam'ın C-4'leri şimdi PKK'da*, 14/05/2005 tarihli Milliyet Gazetesi

⁴⁷¹ SIVASLI, Necdet B., *PKK'lılar toplu katliam için hazırlanıyor*, 12/06/2006 tarihli Ortadoğu Gazetesi internet sayfası

⁴⁷² SIVASLI, Necdet B., *a.g.m.*

⁴⁷³ SÖYLEMEZ, Haşim, *Hizbullah Taşeron*, 19.07.2004 tarihli Aksiyon Dergisi.

2002’de silahlı eylemlerden vazgeçen örgüt yasal zeminde faaliyetlerini sürdürme kararı aldı. Amaç, silahlı eylemlerden uzak kalarak güvenlik birimlerinin takibinden kurtulmaktı. Ama bu karar örgütte ciddi tartışmalara sebep oldu. Emniyet İstihbarat Dairesi’nin tespitlerine göre, tartışmalar örgüt içinde bazı ayrışmalara yol açtı. Kontrol altına alınamayan bazı birimler yeni stratejiyi kabul etmeyerek, ses getirecek yeni eylemler yapılması için daha önce çarpıştıkları PKK ve TKMLP gibi örgütlerle temasa geçti. Halen cezaevinde bulunan örgütün iki numaralı ismi Edip Gümüş önderliğindeki “eylemci” grubun ittifak arayışı içine girdiği örgütlerin bir zamanlar Hizbullah mensuplarına karşı kanlı eylemlere imza atanlar olması son derece ilginç.⁴⁷⁴

Emniyet birimleri, bölücü ve aşırı sol gruplarla Hizbullah’ın radikal kanadı arasındaki yakınlaşmayı şöyle yorumluyor: “*Yeraltına inen örgütün insan öldürmeye alışmış eğitilmiş militan kadrolarının yanı sıra intihar saldırılarına uygun tipte mensuplarının da olması diğer örgütler için bir cazibe noktası oluşturuyor. Dini ideolojiyi kullanan örgüt bu anlamda sol ve bölücü örgütlere göre mensuplarını daha yüksek oranda güdüleyebilmektedir.*” Hizbullah’ın hâlihazırda canlı bomba ve uzaktan kumanda ile eylem yeteneği konusunda uzman 70 kişilik bir militan kadrosu bulunuyor. Örgüt ayrıca PKK ile Avrupa’da işbirliğine giderek Kürt kökenli vatandaşlarımızı etki altına almak istiyor.⁴⁷⁵

⁴⁷⁴ ÖZÖREN, Süleyman, *Hizbullah in Turkey*, University of North Texas, Dec. 2005, s:48

⁴⁷⁵ SIVASLI, Necdet B , *PKK cezalandırılmazsa sorunlar bitmez*, 12/06/2006 tarihli Ortadoğu Gazetesi internet sayfası

4. SONUÇ

Hizbullah terör örgütünün kuruluş çalışmaları ve propaganda çalışmaları her ne kadar 1980'li yıllara kadar uzansa bile örgüt şiddet eylemlerine 1990 yılların başından itibaren başlamış ve adını da bu dönemde duyurmuştur. Bu yıllar güvenlik güçlerinin bölücü PKK terör örgütüne yönelik çok geniş kapsamlı operasyon ve çalışmaların yapıldığı yıllara denk gelmektedir. Bu yıllar Hizbullah tarafından özellikle kullanılmıştır. Böyle bir ortamda Hizbullah da daha rahat eylem yapıp bu karmaşada daha rahat büyüme eğilimi göstermiştir. Hatta bu yıllarda güvenlik kuvvetlerinin tüm enerjisini PKK terör örgütüne yönelmiş olmasını kendi çıkarları için kullanan Hizbullah, güvenlik kuvvetleri tarafından kullanılıyor iddialarını bile gündeme getirmiştir.

Ağırlıklı olarak 2000 yılından başlayarak devam eden son Hizbullah operasyonları ile birlikte gündeme, güvenlik güçlerinin Hizbullah operasyonları konusunda acaba geç kalıp kalmadığı tartışmaları gelmektedir. 1990 yılından beri Hizbullah örgütünün başı Hüseyin VELİOĞLU başta olmak üzere diğer lider kadro ve yapılanmanın bilinmesine karşın, güvenlik kuvvetleri kadar diğer toplumsal refleks grupları ve medya da hazırlıksız yakalanmış, dikkatler daha çok bölücü terör örgütüne çevrilmiştir. İşte bu yılları gayet iyi ve verimli kullanan Hizbullah ideolojik ve askeri kanadının oluşmasında yurtdışı özellikle İran destekli bir biçimde kendi yapılanmasını kurarak önemli bir tehdit merkezi durumuna geçmiştir. PKK'nın eylemlerinin kontrol altına alındığı 1999 yılı ve sonrasında polis tarafından Diyarbakır, Urfa, Batman, Ankara ve İstanbul başta olmak üzere Hizbullah terör örgütüne yönelik operasyonlar sıklaştırılmıştır. Emniyet istihbarat birimlerince ele geçirilen bilgiler ve örgütün üst düzey görevlilerinden bazılarının itirafçı (Abdulaziz Tunç) olarak verdikleri bilgilerden örgütün önemli ipuçları elde edilmiştir. Polis bu aşamada önemli bir karar verme aşamasına gelmişti. Ya eldeki bilgi ve belgelerle yetinip hemen bu kanlı örgüte darbe vuracak ya da sabırla çalışmalarına devam ederek az bilgidен daha çok bilgiye ulaşacaktı.

İngiliz operasyon geliştirme taktiği olarak da bilinen *buz dağının görünen kısmıyla tamamına yönelik tahmini ve hayalî operasyon düzenlemek* olarak nitelenen

durum ortaya çıkabilirdi. Dolayısıyla Terör örgütünün tam olarak yapılanması ve bağlantıları keşfedilmemiş olurdu ki bu da bataklık kurutmadan sivrisinek avlamak demektir. Ancak polis elindeki tüm verileri ülkenin genelindeki güvenlik kuvvetleri ile paylaşarak bu bilgilerden çok noktalı istihbarat teknikleri ile yeni yeni bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Toplanan her yeni bilgi ise bir havuzda biriktirilerek Hizbullah pazılı çözülmeye çalışılmıştır.

Terör örgütlerinin eylemlerinde; güvenlik kuvvetleri, vatandaşlar, iş çevreleri, medya, ... hemen hemen her kesim hedef konumundadır. Ancak Güvenlik güçlerinin yapmış oldukları operasyonlardaki hedef tekdir. Bu hedef dışına çıkılırsa suç işlenmiş olur. Hatta terör örgütü üyeleri arasında bile seçici davranmalıdır. Sempatizan ile daha önce herhangi bir silahlı eyleme katılmış/katılmamış olanlar birbirlerinden ayrılmalıdır. Dahası güvenlik kuvvetlerince yapılan operasyonlarda amaç korku ve şiddet oluşturmak değil, aksine hedef kitle militan grubundan ve silahlı bile olsa güven oluşturmak ve adilane yargılanmalarını temin etmektir. Yıkıp harap etmek nasıl ki yapmaktan çok daha kolay ve tahripkâr ise terör örgütlerinin eylemlerine karşı mücadele de o denli zor ve meşakkatlidir. Bu nedenle terör örgütlerinin eylemlerinde zaman, mekân, yer ve hedef kitle belirlemedeki rahatlık ve avantajları güvenlik kuvvetlerine büyük bir dez avantaj olarak yansımaktadır.

Yukarıda da ifade edilen ve terör örgütünün inisiyatif üstünlüğünü sağlayan eylem yeri, zamanı ve hedefini seçmedeki özerkliği, yapılan istihbari çalışmalar ve bu çalışmaların tek havuzda toplanarak tek elden değerlendirilmesi yoluyla terör örgütünden alınmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu çalışma ile; güvenlik birimlerinin eksik bilgi ve donanımla çoğu defa terör örgütüne ve teröristlere bizzat ulaşma yerine örgütün dış çemberinde bulunan sempatzizan veya örgüt yakınında bulunanlara ulaşarak bunlar vasıtasıyla örgüt üyelerine ulaşım gibi yanlış ve hatalı bir yola tevessül edilmemiş, bizzat direkt olarak teröristin ve terör örgütünün kendisine ulaşım sağlanmıştır. Bu da terörle mücadele de olmasa olmaz bir koşul olan halkın desteğini alma hususunda güvenlik kuvvetlerine verilen halk desteğinin artmasına sebep olmuştur.

Teröristler rasgele, sıradan ve maceracı anlamda eylem yapmamakta ve alabildiğine bilinçli hareket ederek irili ufaklı eylemler gerçekleştirmektedirler.

Teröristlerin hedeflerine ulaşmada kullandığı yaygın stratejilerden en önemlisi yaptığı saldırılar aracılığıyla, hedefinde olan bütün kitlelerce bir iletişim aracı biçiminde algılanmasını sağlamak ve verdiği şiddet unsuru taşıyan mesajları doğrultusunda eylem hedeflerini geliştirerek / çeşitlendirerek / re-organize ederek belirlemektir. Bu strateji çerçevesinde teröristler eylemlerini gerçekleştirirken, karşılarındaki grupların vereceği tepkileri değerlendirmeye alırlar ve bu tepkiler doğrultusunda başarılarını ölçer ve gelecek eylemlerini bu veriler doğrultusunda planlamaya çalışırlar. Terör örgütlerinin genel olarak belirlemiş olduğu hedef kitle masum geniş halk kitleleridir. Güvenlik kuvvetleri de terörle mücadele ederken halkın desteğine ihtiyaç duyarlar. Bu bağlamda terör örgütleri ile güvenlik kuvvetleri arasındaki mücadele bir nevi alan kazanma mücadelesidir. Güvenlik güçlerinin bu mücadeleyi kazanabilmeleri için teröristle terörist olmayanın ayrımını çok iyi yaparak terörist olmayan ve fakat terör örgüt sempatisini olanlara karşı tavır belirlemelidir. Ayrıca yapmış olduğu operasyonlardan çok bu terörist olmaya en yakın grup olan sempatisin kitleye yönelik olumlu mesajlar verilmelidir. Terörist olmadığı halde teröristmiş gibi yakalanarak muhakeme edilen bir sempatisinin terörist olma ihtimali çok daha yüksektir. Bu nedenle bu hususa güvenlik kuvvetleri her aşamada azami hassasiyet göstermelidirler. Zaten az da olsa güvenlik kuvvetlerine olan kışkırtmalara maruz kalmış ve ön yargılı bu sempatisin kitleye karşı güvenlik kuvvetlerinin sert yaklaşımları elbette ki bu kitlenin ön yargılarında haklı, kendilerine anlatılanların da doğru olduğu kanısına varmalarını temin eder. Geniş manada bir alan kazanma savaşı veren güvenlik kuvvetlerinin de bu savaşı terör örgütü lehine kaybetmesi anlamındadır.

Terör örgütü üyelerinin kültürel, ekonomik, eğitim durumları incelendiğinde bunların genelde eğitimsiz, maddi durumu iyi olmayan, kültürsüz oldukları görülmektedir. Türkiye'nin en geri kalmış bölgesi denilebilecek bir bölgede bu tür oluşumların meydana gelmesi de bunun en güzel kanıtıdır. Sosyal hayatta belli bir düzeye erişebilmiş, ekonomik durumu iyi, güzel bir eğitim almış insanların genelde bu tür oluşumların içinde yer almadıkları görülmektedir. Tabii ki bu durumun istisnası vardır. Ama özellikle başlangıç safhasında yukarıda belirtmiş olduğumuz fakir ve cahil insanlar topluluklarının daha kolay ikna edilebilmesi, bilgi yetersizliğinden ve buldukları kötü durumun sebebinin kendilerinde değil de toplumda ve/veya devlette görmeleri nedeniyle bu tür topluluklar terör örgütlerinin

ilk hedefleri arasındadırlar. Bu nedenle bu tür vatandaşlara devletin daha çok yanlarında olduğu hissettirilmeli, kesinlikle devlete küstürülmemelidir. Bu durum ABD Dışişleri Bakanlığı'nın açıkladığı 2004 ülkelerarası terör raporunda da açıklıkla belirtilmiştir. Terörün dünyadaki her ülke için kaçınılmaz bir sorun olduğunun belirtildiği raporda, uzun dönemde terörle mücadele için mutlaka demokrasinin tüm dünyada yaygınlaştırılarak ekonomik ve sosyal reformların gerçekleştirilmesinin gerekliliği vurgulanmaktadır.⁴⁷⁶

Güvenlik güçleri terörle mücadeleyi teröristle kendisi arasındaki bir düello olarak algılamamalı, profesyonelce hareket ederek tüm delilleri ve istihbari bilgileri sabırla ve sistemli bir şekilde bir havuzda toplayarak genel olarak değerlendirmeli ve genel hareket stratejileri belirlemelidir. Bilgi alınırken bile halk zorlanmamalıdır. Çünkü bu zorlama da her zorlamada olduğu gibi terör örgütünün lehine olacak, halkın devletten, güvenlik kuvvetlerinden soğumalarına sebebiyet verecektir.

Terör örgütleri güvenlik güçlerine karşı geliştirdikleri strateji çerçevesinde, güvenlik güçlerinin eylemler sonrasında hazırlıksız yakalanmalarını, provoke edilecek hareketlerde bulunmalarını ve güvenlik birimlerinin yurttaşlara karşı gereğinden fazla güç kullanmasını arzularlar. Terör örgütleri halkı kendi yandaşları / sempatanları biçimine dönüştürmede özellikle güvenlik güçlerinin eksiklerinden ve hatalarından yararlanmak istemektedirler. Peki, terör örgütlerinin hiçbir etik kural tanımayan, hukuksal normlarla bağlı olmayan ve meşruluk ilkelerini hiçe sayan ve fakat çok bilinçli gerçekleştirilen bu eylemler ve psikolojik harekât karşısında güvenlik güçleri terörle mücadele çalışmalarında nasıl başarılı olabilecek / neler yapabileceklerdir?

Terörle mücadele işi sadece güvenlik kuvvetlerinin işi olarak görülmemeli. Bu görev ülke çapında resmi, sivil tüm organizasyonlar ile yerine getirilmeli. Özellikle halka olayları ve perde arkasını aktaran haber kaynakları ve medya bu savaşında önemli noktaların başındadır. Roger Garaudy; *“Terörizme karşı mücadele etmek, terörün seviyesini düşürmeyi gerektirir, onu daha da azdırmayı değil. Terörün ateşini düşürmenin bir yolu, ona bizzat katkıda bulunmaktan vazgeçmektir. Saldırıtı yaptıranların sonradan yararlanacağı bir destek yaratan*

⁴⁷⁶ Orijinal metin için bkn: <http://www.state.gov/documents/organization/45313.pdf>

siyasal yönelimler karşısında kafa yormaktır.” der.⁴⁷⁷ Terör nasıl azdırılır. Şiddet şiddeti doğurur. Şiddete şiddet ile yaklaşılmalıdır. Devletin otoritesi mutlaka yansıtılmalı ancak bu gelişigüzel, ayarsızca kullanılan bir otorite değil, demokratik çerçevedeki bir otorite olmalıdır. Basının da amaçları halkı yıldırarak, korkutmak, panik ve kargaşa yaratmak olan terör eylemlerini defalarca gösterime sunup propagandasını yapmak değil, olanın tesirini de mümkün olduğu kadar azaltarak duyurmak görevidir.

Terörle mücadelede yıllarca çalışmış, sempatican ve terör örgüt üyesi yüzlerce kişiyi sorgulamış bir güvenlik görevlisinin tarafıma aktarmış olduğu bir olay:

“Mevsim kış. Alınan bir istihbari bilgi neticesinde günlerce yapılan çalışmalar, hiç dinlenmeden yapılan takip ve beklemeler. Görev sırasında 18 saate varan aç kalmalar, susuz kalmalar. Hatta zaruri ihtiyaçlar bile ekip aracındaki pet şişelerle giderilmeye çalışılıyor. Uykuya, sıcak bir kase çorbaya, eş ve çocuğa hasret günler, belki de haftalar. Elde edilen bilgiler ve belgeler tek bir havuzda toplanır, gerekli koordinasyon sağlanır ve değerlendirmeler yapılır. Sıra operasyondadır. Operasyon da tüm incelikleri ile planlanıp herkesin görevi tek tek belirlenir ve operasyon sabahın ilk ışıklarından önce eş zamanlı olarak altı noktada birden gerçekleştirilir. Noktalardan biri İstanbul’un gecekondu semtlerinden birindeki bir apartmanın bodrum katındaki evdir. Güvenlik kuvvetleri gerekli yasal sınırlamalar dâhilinde bu hücre evine girerler. Evin reisini uzun namlulu bir silah ve bol miktarda patlayıcı madde ile birlikte çatışma yapılmaksızın ele geçirirler. Ancak mevsimin kış olmasına rağmen evin pencerelerinin cam değil de battaniyelerle kapatılmaya çalışıldığı, sobanın yakacaksızlıktan dolayı yanmadığı, mutfakta yiyecek sadece bir parça kuru ekmekten başka hiçbir şeyin olmadığı ve şahsın üzerinde ve evinde hiç para olmadığı görülür. Evde örgüt militanının iki yaşlarında kız çocuğu ve eşi vardır. Kız çocuğunun ağlamaklı halinden aç olduğu anlaşılır. Güvenlik kuvvetleri kendi aralarında para toplayarak kadına verirler. Sabaha çocuğun karnının doyurulması ve eve yakacak alınması için. Tabi bu olaydan önce militan şubeye götürülür. Tüm sorgulama taktiklerine rağmen militandan tek bir bilgi alınamaz. Üçüncü gün sonunda militanın eşi gelir şubeye görüşmek üzere. Avukat nezaretinde uygun ortam sağlanır militana eşi ile görüşmek için. Yaklaşık on- on beş dakikalık görüşme

⁴⁷⁷ Garaudy, Roger, *Amerikan Efsanesi*, Orj. Adı: *Le Mythe Americain*, Türk Edebiyat Vakfı Yay., 2002, İstanbul, s: 131,132

*sonunda eşi ayrılır şubeden. Militan da baştan beri operasyonda görevli memura konuşmak istediğini, sorulan her şeyi tek tek yanıtlayacağını bildirir. Ardından yapılan sorgulamada bildiklerini tek tek anlatır militan. Üç gündür tüm çabalara rağmen konuşmadığı halde bugün niçin konuştuğu sorulan militanın cevabı manidardır. **Buraya eşimin gelmesini hiç istemedim. Onun namusundan endişe ettim. Çünkü bana anlatılan polis böyle idi. Ancak eşimin bana sizin operasyon gecesi aranızda para toplayarak verdiğinizi ve kendisine ve kızıma çok iyi davrandığınızı söylemesi benim zaten kafamda var olan örgüt ile ilgili sorularımın yanıtı oldu. Kandırıldığımı tam olarak anladım.**” Evet, bu örnek tek değil. Binlercesi mevcut. Terörle mücadele ferdi veya birkaç kurumun yapabileceği bir iş değildir. Terörle mücadele evrenseldir. Tek tek devletlerin bile başa çıkamayacağı bir olgudur. Buna ABD ve 11 Eylül süreci en güzel örnektir. Bakınız ABD’nin 2004 yılı Terör Raporunda terörle mücadele stratejisi şu şekilde belirlenmiştir:*

1. Teröre kesinlikle taviz verilmeyecek, teröristle hiçbir şart altında (teröristlerin elinde bulunan resmi veya sivil rehine vatandaşların değişik tekliflerle değişimine kesinlikle taviz yok) anlaşma yapılmayacak.
2. Neye mal olursa olsun tüm teröristler mutlaka yargı önüne çıkarılarak gerekli yargılamaları yapıp cezalandırılacaklar.
3. Teröristlere her ne şekilde olursa olsun yardım eden veya onların davranışlarını onaylayan diğer ülkelere karşı gerekli izolasyon ve baskı yapılacaktır.
4. ABD’ye terörle mücadele konusunda yardımcı olan gerekli desteği veren tüm ülkelere gerekli araç-gereç, eğitim ..vb hususlarda tüm destek verilecektir.⁴⁷⁸

Türkiye, 30 yıldan bu yana, terörün her türlü ile mücadele etmiş ve etmekte olan bir ülkedir. Bugün gelinen noktada; terör örgütlerine karşı yürütülen başarılı çalışmalar sonucu terör olayları önemli ölçüde kontrol altına alınmış, terör örgütlerinin eylem potansiyelleri asgari düzeye indirilmiş, başta PKK/KADEK VE Hizbullah terör örgütleri olmak üzere birçok terör örgütü lideri ya yakalanmış ya da ölü olarak ele geçirilmiştir.

⁴⁷⁸ Orijinal metin için bkz: <http://www.state.gov/documents/organization/45313.pdf>

Ancak bu süre zarfında Türkiye’de faaliyet yürüten terör örgütleri ve bu örgütlere karşı verilen mücadele, Türk dış politikasını da önemli ölçüde etkilemiştir. Terör sorunu Türkiye’nin gücünü ve kaynaklarını başka hedeflere yönlendirmesini engellemiş, siyasal istikrarı üzerinde bir tehdit oluşturmuştur. Soğuk savaş döneminin sona ermesi ile birlikte tüm dünya ülkeleri dışı açılımla birlikte ekonomik refaha ulaşırken Türkiye, içe dönük politikalarla ekonomik kaynaklarının çoğunu terörle mücadeleye harcamak zorunda kalmıştır. Zamanının büyük bir kısmını terörle mücadeleye ayıran Türkiye, SSCB’nin çökmesi ile birlikte yeni bağımsızlıklarını kazanan Türkî Cumhuriyetlerinin beklentilerini karşılayamamış, belki de bu anlamda tarihi bir fırsatı kaçırmıştır.

Türk dış politikasının en önemli zaaf noktasını oluşturan terör problemi; uluslararası ilişkilerinde güçlü, aktif bir Türkiye yerine, çoğunlukla terör sorunlarını pazarlık haline getiren bir Türkiye yaratmış, insan hakları ihlalcisi bir devlet olarak görülerek uluslararası imajının bozulmasına ve uluslararası baskılara maruz kalmasına neden olmuştur.

Terörle mücadelede elde edilen başarılarla rağmen, terör örgütlerine uluslararası terörizm kapsamında farklı nedenlerle verilen dış destek, Türk dış politikasını güvensizlik ve kuşatılmışlık psikolojisine sokmuş, gerek yakın komşular gerek AB gerekse diğer ülkelerle olan ilişkiler bu güvensizlik ortamında şekillenmiştir. Hem kamuoyu, hem siyasi iktidarlar, hem bürokratlar hem de askeri kesim hepsi birden bu konuda aynı kısıtlanmışlığı yaşamaktadırlar.

İran’ın Türkiye’deki terör örgütlerine verdiği destek, temel olarak Türkiye ve İran arasındaki sistem ve ideoloji ayrımından kaynaklanmaktadır.⁴⁷⁹ Türkiye’nin laik ve demokratik cumhuriyet yönetimine karşın, İran’ın 1979 devriminden sonra teokratik bir yönetimi şeklini benimsemesi ve kendi sistemini bölgeye yayma çabaları iki ülke ilişkilerinin sorunlu hale getirmiştir. İran devrim ihracı haritasına Türkiye’yi birincil devletler kategorisinde dâhil etmiş, bu çerçevede özellikle Hizbullah ve PKK terör örgütlerine destek vermiştir. Ayrıca, her iki ülkenin de ilgi alanında bulunan ve özellikle Soğuk Savaş sonrası bağımsızlıkların kazanan Orta

⁴⁷⁹ TEKİN, Ali; *İran’ın Dış Politikasında Terörizmin Yeri*, Polis Dergisi, Ankara, 1997, Yıl.3, Sayı.12

Asya Türk devletlerine yönelik model olma çabaları da iki ülkeyi gizli bir çekişmeye doğru itmiştir.

Yakın komşularımızdan Suriye, temel olarak sınır ihtilafı ve sınır aşan sular konusu nedeniyle Türkiye'deki teröre açık destek vermiş, teröristlere barınak ve eğitim alanları sağlayarak para ve silah yardımıyla bulunmuştur. Irak ise Körfez krizi ve sonrasında, Türkiye'nin İncirlik üssünü kullandırması, Çekiç Güç'e izin vermesi, Irak'a yönelik alınan ambargo kararına katılması sebebiyle, ayrıca PKK'nın Kuzey Irak'ta faaliyet yürütmesi halinde kendi denetiminde bir tampon bölge oluşturulabilmesi ve bu bölgedeki muhalif Kürt gruplarının gücünü dizginleyebilmek amacıyla PKK'ya destek vermiştir. Körfez Krizi sonrasında da Irak'ın PKK ile olan ilişkileri devam etmiş, Irak subaylarınca oluşturulan daimi bir komite ile PKK'ya desteklerini sürdürmüşlerdir.

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de meydana gelen terör saldırıları ile birlikte birçok ülke, terörün gerçek yüzünü görmüş ve terörün milliyet, cinsiyet, renk, dil, din, ırk, çocuk, yaşlı ayırt etmediğini, insanlığı hedef aldığını ve her ne gerekçeyle olursa olsun asla mazur görülemeyeceğini ve affedilemeyeceğini değişik zeminlerde ifade etmeye başlamışlardır.

Türkiye ise bütün dünyada oluşan terörizm karşıtlığı rüzgârını da arkasına alarak, terörizme karşı yürütmüş olduğu mücadelenin haklılığını uluslararası platformlarda anlatmaya çalışmıştır.

Terörün getirdiği tehlike ve tehditlerin önüne geçilebilmesi, tüm dünya ülkelerinin ortak hareket ederek bu tür olayları planlayabilecek ve uygulayabilecek kişi veya gruplara hiçbir surette izin vermemesine bağlıdır.

Uluslararası ilişkilerde kritik nokta, bir ülkenin suç saydığı bir eylemi karşı tarafın nasıl algıladığı ve iç hukukunda nasıl tanımladığıdır. Bu konuda karşılaşılan en büyük sorun; bir ülke tarafından terörist veya terör örgütü olarak tanımlanan kişi veya grupların diğer bir ülke tarafından özgürlük savaşçıları olarak algılanabilmesidir. Bu nedenle uluslararası düzeyde; terörizm ile mücadeleye yönelik sözleşme ve protokollere taraf olunması, imzalanan anlaşma ve protokollerin yerine

getirilmesinde titizlikle hareket edilmesi, gerekli iç hukuk düzenlemelerinin yapılması, terör örgütlerinin yapıları, amaçları ve eylemleri konusunda geniş kapsamlı, güncel ve güvenilir bilgi teatisinde bulunulması bir ihtiyaçtır.

Terör ve terörlle mücadele artık günümüzde küresel bir sorun olduğunu kendi kendine kanıtlamış durumdadır. Globalleşen dünyada artık dünyanın her hangi bir yerindeki en ufak bir sağlık problemi, doğal afet, ekonomik istikrarsızlık... gibi tabii sorunlar bile tüm dünya ülkelerini olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle terör sorunun çözümü için en önemli noktalardan biri, konunun siyasi emel ve çıkarlara alet edilmeden, uluslararası boyutta, müşterek olarak ele alınması ve ülkelerin kendilerine yönelik tehditlere karşı gösterdiği hassasiyeti, başka ülkeler için de göstermesinin gerekliliğinin şartsız ve önyargısız kabulüdür.

KAYNAKLAR

1. AKAL, Cemal B., *Devlet Kuramı*, Dost Kitabevi, Ankara, 2005
2. AKSU, Osman Sulhi; *Ansiklopedik Zabıta Sözlüğü*, İstanbul, Haşmet Yayınları, 1979,
3. AKYILDIZ, A.Selim; *Uluslararası Terörizm ve Terörizme Karşı Alınması Gereken Önlemler*, Türkiye'nin Güvenliği Sempozyumu, Elazığ: Fırat Üniversitesi Yayınları, 2002,
4. AKYOL, Taha; *Hariciler ve Hizbullah*, Doğan Kitap, İstanbul,2000,
5. AKYOL, Fuat, *Hangi Hizbullah*, 22.01.2000 tarihli Aksiyon Dergisi
6. ALEXANDER, Yonah ve KENNETH A.Myres; *Avrupa'da Terörizm*, Der. Cemal Güzel, Silinen Yüzler Karşısında Terör, Ankara: Ayraç Yayınevi, 2002
7. ALGAR, Hamit, *Bektaşî ve İnan: Temaslar ve Bağlantılar*, Tarihi ve Kültürel Boyutlarıyla Türkiye'de Aleviler, Bektaşiler ve Nusayriler, Ensar Neşriyat, İstanbul,1999
8. ALKAN, Necati; *Gençlik ve Terörizm*, Ankara; TEMÜH Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2002,
9. ALKAN, Necati; *Psikolojik Harekât Terörizm ve Polis*, Ankara: TEMÜH Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2000,
10. ALTUĞ, Yılmaz; *Terörizm Dünü, Bugünü ve Yarını*, Ankara: İçişleri Bakanlığı Yayınları, 1992,
11. *Ansiklopedik Siyasi Terimler ve Örgütler Sözlüğü*, Ankara, Güvenlik ve Yargı Muhabirleri Derneği Yayınları, 1992,

12. ARVASI, Ahmet; *Doğu Anadolu Gerçeği*, Ankara: TKAE Yayınları, 1988,
13. ASLAN, Engin, *Türkiye'nin Jeopolitik Öneminden Kaynaklanan Yıkıcı ve Bölücü Terör Örgütlerine Karşı Geliştirilebilecek Stratejiler*, G.Y.T.E., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gebze, 2004
14. AŞKIN, Sait; *Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki Toplumsal Huzursuzluğun Tarihsel Boyutu*, I. Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Huzur Sempozyumu – Bildiriler, Elazığ: Fırat Üniversitesi Yayınları, 2000,
15. ATATÜRK, Mustafa Kemal; *Eskişehir Konuşmaları(1923)*, Kaynak Yayınları, İstanbul 1993
16. ATATÜRK, Mustafa Kemal, *Nutuk*, Uğur Yay., İstanbul, 1994
17. ATAY, Mehmet, *Avrasya Dosyası*, İran İslam Devriminde Tarihsel Süreç, ASAM yay., Sonbahar 1999,
18. ATEŞ, Toktamış; *Dünyada ve Türkiye'de Laiklik*, Ümit Yay; Ankara
19. AVEBURY, Lord; *Kürtlerin Hayatta Kalmasını Sağlamak*, Uluslararası Paris Kürt Konferansı 14–15 Ekim 1989, Hazırlayan: Paris Kürt Enstitüsü, İstanbul; Doz Yayınları, 1992,
20. AZCAN, Gökhan; *Geçmişten Günümüze Terör, Erzincan*; Yayınlanmamış Kaymakamlık Tezi, 1996,
21. BAL, İdris; *Terörizm, Liberal Devlet ve Uluslararası İşbirliği*, Tülin Günşen İçli, Fatih Karaosmanoğlu, Uluslararası Polislik ve İç Güvenlik, Ankara; Nobel Yayınları, 2003,
22. BALCIOĞLU, Mustafa; *Birinci Dünya Savaşı Öncesinde Bir Rus Komplosu, Şeyh Selim Ayaklanması*, Türk Kültürü, Haziran 1992, sayı 350,

23. BALLI, Rafet; *Kürt Dosyası*, İstanbul:Cem Yayınevi, 1992,
24. BAŞAR, Cem; *Terör Dosyası ve Yunanistan*, İstanbul: INAF Yayınları, 1993.
25. BAŞEREN, Sertaç; *Terörizm: Kavramsam Bir Değerlendirme*, Der. Ümit ÖZDAĞ, O.Metin ÖZTÜRK, Terörizm İncelemeleri, Ankara: ASAM Yayınları, 2000,
26. BİLGE, N.; *Hukuk Başlangıcı*, Turhan Kitabevi, Ankara 1994
27. BİLİR, Ünal, *Aynı Kimliğin Farklı Misyonları: Türk İslam Sentezi ve Türkiye Müslümanlığı*, Toplum ve Bilim, Yaz 2003, İstanbul
28. BİRAND, Mehmet Ali; *APO ve PKK*, İstanbul; Milliyet Yayınları, 1992,
29. Birlik Araştırma Grubu, *Akrebin Kiskacında Güneydoğu*, Ankara: 1995.
30. BRUINESSEN, Martin Van; *Kürdistan Üzerine Yazılar*, Çev. Nevzat Kıracı ve diğ; İstanbul: İletişim Yayınları, 1992.
31. BUDAK, Nazım; *Varlığımızı Hedef Alan Tehdit*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1994,
32. BULUT Faik, FARAÇ Mehmet; *Kod Adı: Hizbullah / Türkiye Hizbullah'ının Anatomisi*, 2. Baskı,
33. BORJAS, George J., *Ethnic Capital and Intergenerational Mobility*, The Quarterly Journal of Economics, Vol. 107, N. 1, (Feb. 1992)
34. BOSTANOĞLU, Burcu; *Türkiye ABD İlişkilerinin Politikası*, Ankara İmge Kitabevi Yayınları, 1999,
35. BUZOĞLU, M. Hüseyin; *Körfez Savaşı ve PKK*, Ankara: Strateji Yayınları, 1996,

36. **Büyük Laresse Sözlük ve Ansiklopedisi**, İstanbul: Milliyet Yayıncılık, C.22,
37. CEMAL, Hasan; **Kürtler**, İstanbul; Doğan Kitapçılık, 2003,
38. CHOMSKY, Noam; **Uluslararası Terörizm: Görünüş ile Gerçek**, Çev. Bahadır Sina Şener, Terörizm Efsanesi, Ankara: Ayraç Yayınevi, 1999,
39. CLINTOCK, Michael; **Amerikan Doktrini ve Karşı Ayaklanmacı Devlet Terörü**, Der. Cemal Güzel, Silinen Yüzler Karşısında Terör, Ayraç Yayınevi, Ankara, 2002
40. CLUTTERBUK, R; **Terrorism in an Unstable World**, Routledge Press, London,1994
41. COLLİNS, Aukai, **My Cihad,(Orj. Adı: My Jihad)**, Çeviren; Ekrem Oruç, Lale İlman, Ark Yay., İstanbul, 2006
42. CRENSHAW, Martha; **Is International Terrorism Primarily State-Sponsored?**, International Terrorism, Macmillan Education Ltd, London, 1990
43. ÇAĞLAR, Ali; **Terör ve Örgütlenme**, Amme İdaresi Dergisi, Ankara, 1997, C:30
44. ÇAĞLAR, Ali, **Türkiye’de Terör Örgütlerinin Yapısal Özellikleri**, Strateji Dergisi, sayı:9
45. ÇAKIR, Ruşen; **Derin Hizbullah**, Metis Yayınları, İstanbul, 2001
- ÇAKIR, Ruşen, **Ayet ve Slogan**, Metis yay., Eylül 2002
46. ÇAY, A.Haluk; **Her Yönüyle Kürt Dosyası**, Turan Kültür Vakfı Yayınları, Ankara, 1996

47. ÇINAR, Bekir; *Devlet Güvenliği, İstihbarat ve Terör*, Sam Yayınları, Ankara, 1997
48. ÇİÇEK, Hikmet; *Hangi Hizbullah*, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2000
49. ÇİTLİOĞLU, Ercan; *Tahran Ankara Hattında Hizbullah*, Ümit Yayıncılık, Ankara, 2001
50. ÇİTLİOĞLU, Ercan; *Türkiye’de Dini Terörizm ve Hizbullah, Dünyada ve Türkiye’de Terör*, Ankara, T.C.Merkez Bankası Yayınları, 2002
51. DEMİREL, Emin; *Hizbullah*, İstanbul, IQ Yayıncılık, 2001,
52. DEMİREL, Emin; *Türkiye’de El-Kaide Unsurları*, IQ Yay; 1. Baskı, Eylül,2005, İstanbul
53. DİLMAÇ, Sabri; *Terörizm Sorunu ve Türkiye*, EGM Yayınları, Ankara,1997
54. Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcılığı Hizbullah Ana Dava İddianamesi, 24.05.2000/2000-143.
55. DOĞANAY, Rahmi; *Cumhuriyet Dönemi İsyanların Mahiyeti*, Türkiye’nin Güvenliği Sempozyumu, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, 2002
56. DÖNMEZER, Sulhi; *Her Yönüyle Tedhiş*, Son Havadis, 10.11.1977,
57. ERGİL, Doğu; *Türkiye’de Terör ve Şiddet*, Turhan Kitabevi, Ankara, 1980
58. ERGİL, Doğu; *Kırık Aynada Kendini Arayan Türkiye*, Doruk Yayınları, Ankara, 1997
59. ERMİŞ, Selami; *Biyolojik Terör ve Şarbon Hastalığı*, Polis Dergisi, Ankara, 2001, sayı.29

60. ESENYEL, Ömer; *PKK, Terör ve Yunanistan*, V.Askeri Tarih Semineri Bildirileri-II, Ankara, 1997
61. FARAÇ, Mehmet; *Hizbullah'ın Kanlı Yolculuğu*, İstanbul, Güniz Yayıncılık, 2002
62. FALK, Richard; *Son Dönem ABD Dış Politikasının Terörist Temelleri*, Der. Cemal Güzel, Silinen Yüzler Karşısında Terör, Ayraç Yayınevi, Ankara, 2002
63. FENDOĞLU, H.Tahsin; *Uluslararası Belgelerde Terörizm*, I.Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Huzur Sempozyumu-Bildiriler, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, 2000
64. FRIEDMAN, Lawrence; *Terrorism and International Order*, New York, Routledge Kegan Paul Ltd; 1986,
65. FRIEDMAN, M. Lawrence, *Yatay Toplum, (Orj. Adı: The Horizontal Society)*, Çev: Mürşit Balabanlılar, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2002,
66. FULLER, Graham E; *The Faith of The Kurds*, Foreign Affairs, Vol.72, Spring 1993,
67. GUNTER, M. Micheal; *The Kurds and The Future of Turkey*, MacMillan, London, 1997
68. GÜNDÜZ, Aslan; *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Teşkilatları ile İlgili Temel Metinler*, Beta Yayınları, İstanbul, 1987
69. GÜNGÖR, Fidan; *Teoriden Pratiğe İslami Hareket*, Fıtrat Yay; İstanbul, 1997
70. GÜNGÖR, Erol; *Sosyal Meseleler ve Aydınlar*, Ötüken Yay, İstanbul, 1996
70. GÜRLER, Ali İhasn, *Büyük Ortadoğu Projesi ve Bush Doktrini*, IQ Yay., İstanbul, 2005

71. GÜRSES, Emin; *Ayrılıkçı Terörün Anatomisi IRA-ETA-PKK*, Bağlam Yayıncılık, Ankara, 2001,
72. GÜRİZ, Adnan; *Hukuk Başlangıcı*, Ankara Üniv. Basımevi, Ankara, 1986
73. GÜZEL, Cemal; *Korkunun Korkusu: Terörizm*, Der. Cemal Güzel, Silinen Yüzler Karşısında Terör, Ayraç Yayınevi, Ankara, 2002
74. GÜZELSOY, Molla Mansur; *İnsan Haklarından İslami Harekete: İlim ve Siyasi Tahliller*, Fıtrat Yay; İstanbul, 1996,
75. HACIHAFIZOĞLU, Dinçer; *Terörist Grupların Örgütlenmesi ve Yönetimi*, Der. Ümit ÖZDAĞ, O.Metin ÖZTÜRK, Terörizm İncelemeleri, Ankara: ASAM Yayınları, 2000,
76. HARİK, Palmer J., *Hizballah: The Changing Face of Terrorism*, London, Taurus and Co., 2004
77. Hizbullah Terör Örgütü, Ankara, TEMÜH Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2001
78. HOFFMAN, Bruce; *Inside Terrorism*, Columbia University Press, NewYork, 1999
79. İLHAN, Suat; *Terör Neden Türkiye*, ASAM Yayınları, Ankara, 2002
80. İMSET, İsmet; *PKK-Ayrılıkçı Şiddetin 20 Yılı*, Turkish Daily News Yayınları, Ankara, 1993
81. İSEN, Galip; *Terörizm: İzm Çıkarılınca Geriye Kalanlar Üzerine*, Der. Ümit ÖZDAĞ, O.Metin ÖZTÜRK, Terörizm İncelemeleri, ASAM Yayınları, Ankara, 2000

82. JENKINS, Brian. *High Technology Terrorism and Surrogate War: The Impact Of New Technology on Low-Level Violence*, , The Rand Corp; Santa Monica, 1975
83. KARATAŞ, Halil ve SEVİNDİK, Aytekin, *Polis Terimleri Sözlüğü*, Nüans Ajans, İst. 2003,
84. KARADEMİR, Kemal; *İntihar Saldırıları*, TEMÜH Yayınları, Ankara, 2000
85. KARLSSON, Ingmar; *Din, terör ve Hoşgörü,(Orj. Adı: Tro, Terror och Tolerans)* Çev: Turhan Kayaoğlu, Homer Yayıncılık, İstanbul, 2005
86. KAVUN, A.Baki; *Uluslararası ve Uluslarüstü Terörizm*, Der: O.Metin ÖZTÜRK, Uluslararası Terörizm ve Politika, Biltek Yayınları, Ankara, 2002
87. KESKİN, Halit ve Ercan KARAKOÇ; *Türkiye’de Bölücü Terör*, Türkiye’nin Güvenliği Sempozyumu -Bildiriler, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, 2002,
88. KILIÇ, Altemur; *Titrek Pusula*, Timaş Yayınları, İstanbul, 1999
89. KIZILÇELİK, Sezgin-Yaşar ERJEM, *Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü*, İzmir, Saray Kitabevi, 1996,
90. KOCAOĞLU, Mehmet; *Türkiye’yi Bölme ve Köşeye Sıkıştırma Vasıtası Olarak İç ve Dış Mihraklar Tarafından Kullanılan Terörizm*, Doğu Anadolu’da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu-Bildiriler, Elazığ, Fırat Üniversitesi Yayınları, 1998,
91. KOCAOĞLU, Mehmet; *Ortadoğu’da Kürt Kumarı*, Avrasya Dosyası, Ankara: Cilt.2, S.2,
92. KOCAHANLIOĞLU, O.S; *Gereğeli ve Açıklamalı Anayasa*, Temel Yay; İstanbul, 2003

93. KODOMAN Bayram, *Şark Meselesi ve Tarihi Gelişimi*, Tarihi Gelişmeler İçinde Türkiye'nin Sorunları Sempozyumu, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1990,
94. KONGAR, Emre; *21. Yüzyılda Türkiye*, Remzi Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul 1998
95. KONGAR, Emre; *Küresel Terör ve Türkiye*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2001
96. KORKMAZ, Gürol, *Terör ve Medya İlişkileri*, EGM Basımevi, Yayın No: 1999-1, Ankara, 1999
97. KRAMER, Martin; *The Moral Logic of Hizbullah*, ed; Walter REICH, Origins Of Terrorism, Woodrow Wilson Centre Press, Washington, 1998
98. KURUBAŞ, Erol; *Türkiye'deki Kürt Sorununun Uluslararası Boyutu*, A.Ü. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2000
99. KUTLAY, Naci; *Kürt Kimliği Oluşum Süreci*, Belge Yayınları, İstanbul, 1997
100. KUYAKSİL, Ali, *Uluslararası Sistem ve Terör*, I.Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Huzur Sempozyumu-Bildiriler, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, 2000
100. KÜÇÜKOĞLU, Bayram, *Türk Dünyasında Misyoner Faaliyetleri*, IQ Yay., İstanbul, 2003
101. LESSER, Ian O; Graham E. FULLER; *Balkanlardan Batı Çin'e Türkiye'nin Yeni Jeopolitik Konumu*, Çev. Meral Gönenç, Alfa Yayınları, İstanbul, 2000
102. LİA, Brynjar; *Müslüman Kardeşlerin Doğuşu*, Çev: İhsan Toker, Yöneliş Yayınları, İstanbul Ocak 2000
103. MANGO, Adrew; *Türkiye'nin Terörle Savaşı (Turkey and the war on terror)*, Çev: Orhan Azizoğlu, Doğan Kitap, İstanbul, 2005

104. MARDİN, Şerif, *Din ve İdeoloji*, İletişim Yay., İstanbul, 2001
105. MAXWELL, Taylor; *The Terrorist*, Brassey's Defence Publishers, London,1988,
106. MUMCU, Uğur; *Kürt-İslam Ayaklanması 1919-1925*, Tekin Yayınları, İstanbul, 1991
107. MÜTERCİMLER, Erol; *21.Yüzyıl ve Türkiye*, Güncel Yayıncılık, İstanbul, 2000
108. O'BALLANCE , Edgar; *Terrorism: The New Growth Form of Warfare*, Marius H. Livingston, International Terrorism in the Contemporary World, London: Greenwood Press, 1998
109. ORAN, Baskın; *Kalkık Horoz Çekiç Güç ve Kürt Devleti*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1998
110. ÖRGÜN, Faruk; *Küresel Terör*, İstanbul, Okumuş Adam Yayınları, 2001
111. ÖZFATURA, M. Necati; *İtalya'nın Türkiye Düşmanlığı*, Türkiye Gazetesi, 19 Kasım 1998.
112. ÖZKAN, Tuncay; *Operasyon*, İstanbul, Doğan Kitap, 2000,
113. ÖZKAN, Tuncay; *İran Aldı Götürdü*, Milliyet Gazetesi, 12 Kasım 2001.
114. ÖZÖNDER, Cihat; *Terörün Sosyo-Kültürel Yönleri*, Doğu Anadolu'da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu, Elazığ, Fırat Üniversitesi Yayınları, 1998,
115. ÖZÖREN, Süleyman; *"Turkish Hizballah: A Case Study of Radical Terrorism"*, The Journal of Turkish Weekly, 13 Dec. 2004

116. ÖZÖREN, Süleyman, *Hizballah in Turkey*, University of North Texas, Dec. 2005
117. ÖZÖREN, Süleyman, *Tactics and Methots of the Turkish Hizballah*, University of North Texas, Apr. 2004
118. ÖZTÜRK, O. Metin; *Türkiye ve Ortadoğu*, Gündoğan Yayınları, Ankara; 1997
119. ÖZTÜRK, O. Metin; *Avrupa ve Ortadoğu Ülkelerinin Terör Karşısındaki Konumları*, Doğu Anadolu'da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu-Bildiriler, Elazığ: Fırat Üniversitesi Yayınları, 1998,
120. ÖZTÜRK, O. Metin. *Avrupa ve Ortadoğu Ülkelerinin Terör Karşısındaki Konumları*, Der. Ümit ÖZDAĞ, O. Metin ÖZTÜRK, Terörizm İncelemeleri, Ankara, ASAM Yayınları, 2000
121. ÖZTÜRK, O. Metin; *Terörle Mücadele ve Türkiye*, I. Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Huzur Sempozyumu-Bildiriler, Elazığ, Fırat Üniversitesi Yayınları, 2000,
122. ÖZTÜRK, O. Metin; *11 Eylül'deki Saldırı Sonrasında Uluslararası Terörizmin ve Terörle Mücadelenin Yeni Yüzü*, Der. O. Metin ÖZTÜRK, Uluslararası Terörizm ve Dış Politika, Ankara, Biltek Yayınları, 2002,
123. ÖZTÜRK, Yaşar Nuri; *İrticanın Tanımı*, Hürriyet Gazetesi, 30.12.1999
124. PALMER, Bruce; *Codification of Terrorism as An International Crime*, ed; M. Cherif Bassiouni, International Terrorism and Political Crimes, 2005
125. PAZARLI, Osman; *Din Psikolojisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1993
126. PIRTAŞ, Fırat; *Yeni Boyutları ile Terörizm ve Dış Politika*, Der. Osman Metin ÖZTÜRK, Uluslararası Terörizm ve Dış Politika, Ankara, Biltek Yayınları, 2002,

127. PİRİM Oktay, Süha ÖRTÜLÜ; *PKK'nın 20 Yıllık Öyküsü*, İstanbul; Boyut Yayıncılık, 2000
128. SCHLEİFER, Ron, *Psychological Operations: A New Variation On An Age Old Art: Hizballah*, Taylor and Francis Group, 2006
130. ŞAFAK, Mahsum; *Demokratik Kurtuluş Mücadelesinde Serhildan*, İstanbul, Mem Yayınları, 2001,
131. ŞEHİRLİ, Yücel Atilla; *Türkiye'nin Jeopolitik Öneminden Kaynaklanan Bölücü Terör Hareketleri ve Devletin Aldığı Tedbirler*, İstanbul; İ.Ü. Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1999,
132. ŞERAİTİ, Ali; *Ali*, Söylem Yayınları, İstanbul 2002
133. TAHERİ, Amir; *Hizbullah Kutsal Terörün İç Yüzü*, Sel Yay; 1990, İstanbul
134. TANGÖR, Burak; *Uluslararası Terörizm'deki Gelişmeler*, Der: O.Metin ÖZTÜRK, Uluslararası Terörizm ve Dış Politika, Biltek Yayınları, Ankara, 2002
135. TANÖR, Bülent, *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2005,
137. TAŞDEMİRCİ, Ersoy, *Jeopolitik ve Türkiye'nin Jeopolitik Durumu*, Ankara, 1990
138. TEKİN, Ali; *İran'ın Dış Politikasında Terörizmin Yeri*, Polis Dergisi, Ankara, 1997, Yıl.3, Sayı.12,
139. TOYNBE, Arnold; *Türkiye - Bir Devletin Yeniden Doğuşu*, Çev. Kasım Yargıcı, İstanbul, Milliyet Yayınları, 1971.
140. Türk Demokrasi Vakfı, *Suriye ve Uluslararası Terörizm*, Ankara; 1996

141. Türkiye’de Anarşi ve Terörün Sebepleri ve Hedefleri, 12 Nisan 1985 günü Yüksek Öğretim Kurulu Merkez binasında verilen konferans metni, EGM Yay., Ankara, 2005
142. TÜRKDOĞAN, Orhan; *Güneydoğu Kimliği*, İstanbul, Alfa Yayınları, 1998,
143. TÜRKDOĞAN, Orhan; *Ziya Gökalp Sosyolojisinin Temel İlkeleri*, Marmara Ün. İlh. Fk. V. Yay, İstanbul 1998,
144. TÜRKDOĞAN, Orhan, *Türk Tarihinin Sosyolojisi*, IQ Yay., İstanbul, 2003
145. TÜRKÖZÜ, H.Kemal; *Türkmen Ülkesi Adı ve Emperyalizmin Etkileri*, TKAE Yayınları, Ankara, 1985
146. Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1981
147. U .S. Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices for 1984, 1986, 1988, 1995, 1996*
148. U .S. Department of State, *Patterns of Global Terrorism – 2002.*
149. U.S. Department of State, Office of the Coordinator for Counterterrorism, *Patterns of Global Terrorism*, U.S. Department of State, W.D.C., April,1994
150. USLU, Ahmet, *Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları*, Akademik Bakış Dergisi, Bahar Dönemi, Polis Akademisi Yay., Ankara, 2002
151. WHITE, Jonathan R; *Terrorism*, Wodsworth Publisher Company, London, 1997
152. WILKINSON, Paul; *Terrorism and The Liberal State*, Macmillan Press Ltd; London, 1977

YAZIR, Elmalı Hamdi, **Kur'an Dili**, Hakikat yay., İst. 1985

153. YAVUZ, Turan; **ABD'nin Kürt Kartı**, Milliyet Yayınları, İstanbul, 2005

154. YEĞEN, Mesut, **Devlet Söyleminde Kürt Sorunu**, İletişim Yay., İstanbul, 2003

155. YENİSEY, Feridun, **Anayasa**, Bahçeşehir Ün. Yay., İstanbul, 2006

156. YILDIRIM, Necati, "**Güneydoğu Sorununun Türk Dış Politikasına Etkileri**", Ankara; A.Ü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2004

157. 12.04.1991 tarih ve 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu,

GAZETE ve DERGİLER

28 Temmuz 1993 tarihli Hürriyet Gazetesi

30 Aralık 1999 tarihli Hürriyet Gazetesi

22 Ağustos 1999 tarihli Hürriyet Gazetesi

24 Şubat 2000 tarihli Hürriyet Gazetesi

12 Kasım 2001 tarihli Hürriyet Gazetesi

19 Mayıs 2006 tarihli Hürriyet Gazetesi

20 Ocak 2000 tarihli Sabah Gazetesi

22 Ocak 2000 tarihli Sabah Gazetesi

23 Ocak 2000 tarihli Sabah Gazetesi

03 Temmuz 2004 tarihli Sabah Gazetesi

19 Kasım 1998 tarihli Türkiye Gazetesi

02 Haziran 1998 tarihli Radikal Gazetesi

8 Temmuz 1999 tarihli Radikal Gazetesi

31 Ocak 2000 tarihli Radikal Gazetesi

19 Şubat 2000 tarihli Radikal Gazetesi

02 Şubat 2001 tarihli Zaman Gazetesi

14 Aralık 2003 tarihli Zaman Gazetesi

04 Temmuz 2004 tarihli Zaman Gazetesi

08 Mart 2006 tarihli Zaman Gazetesi

11 Şubat 2000 tarihli Cumhuriyet Gazetesi

28 Temmuz 1993 tarihi Hürriyet Gazetesi

4 Ocak 1998 tarihli Milliyet Gazetesi

12 Kasım 2001 tarihli Milliyet Gazetesi

14 Mayıs 2005 tarihli Milliyet Gazetesi

21 Şubat 2006 tarihli Vatan Gazetesi

12 Haziran 2006 tarihli Ortadoğu Gazetesi

Ağustos 1996 tarihli Hikmet Dergisi, sayı:3

22 Ocak 2000 tarihli Aksiyon Dergisi

12 Şubat 2000 tarihli Aksiyon Dergisi

Strateji Dergisi, sayı:9

Akademik Bakış Dergisi, 2002 Yılı Bahar Dönemi

- Polis Dergisi, 1997 Yılı, sayı 12
Polis Dergisi, 1998 Yılı, sayı 17
Polis Dergisi, 2000 Yılı, sayı:23
Polis Dergisi, 2001 Yılı, sayı:29
Polis Dergisi, 2003 Yılı, sayı:34
Amme İdaresi Dergisi, 1997 Yılı
Avrasya Dosyası, 1996 Yılı, sayı 1
Avrasya Dosyası, 1996 Yılı, sayı 2
Avrasya Dosyası, 1996 Yılı, sayı 3
Avrasya Dosyası, 1999 Yılı, Sonbahar sayısı
Türk Kültürü, Haziran 1992, sayı 350
The Quarterly Journal of Economics, Feb. 1992, Vol. 107, N. 1
Foreign Affairs, Spring 1993, Vol.72
Foreign Policy, Kasım/Aralık 2001
Toplum ve Bilim, 2003 Yılı Yaz sayısı